

Red Hill
108487/1859K

E.A.
12012166H

60.692
18

18

60.692

Hojnarm

ÉLŐ KÖNYVEK

I.

MAGYAR KLASSZIKUSOK

NEGYVEN KÖTETBEN

TARTALMA:

Arany János	Jósika Miklós	Petőfi Sándor
Bajza József	Katona József	Péterfy Jenő
Beöthy Zsolt	Kazinczy Ferenc	Szigligeti Ede
Berzsényi Dániel	Kemény Zsigmond	Tompa Mihály
Csokonai V. Mihály	Kisfaludy Károly	Vajda János
Czuczor Gergely	Kisfaludy Sándor	Vörösmarty Mihály
Garay János	Kölcsey Ferenc	Magyar népdalok
Gyulai Pál	Madách Imre	Magyar népballadák

AZ ELŐSZÓT

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER ÍRTA

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán	Kapi Béla	Radó Antal
Baltazar Dezső	Kéky Lajos	Rákosi Jenő
Berzeviczy Albert	Kozma Andor	Ravasz László
Császár Elemér	Lányi József	Sajó Sándor
Dézi Lajos	Négyesy László	Szász Károly
Galamb Sándor	Pekár Gyula	Tordai Anyos
Hevesi Sándor	Pintér Jenő	Vargha Gyula
	Voinovich Géza	

A KISFALUDY-TÁRSASÁG

MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

ÉLŐ KÖNYVEK

II.

KÜLFÖLDI KLASSZIKUSOK

ÉLŐ KÖNYVEK

II.

KÜLFÖLDI KLASSZIKUSOK

XVIII. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán	Kosztolányi Dezső	Thienemann
Berzeviczy Albert	Pekár Gyula	Tivadar
Bonkáló Sándor	Pukánszky Béla	Tordai Ányos
Császár Elemér	Radó Antal	Trócsányi Zoltán
Farkas Zoltán	Ravasz László	Vajthó László
Hankiss János	Schöppflin Aladár	Voinovich Géza
Hevesi Sándor	Szémán István	Zambra Alajos
Kállay Miklós	Szász Béla	Zolnai Béla
Koszó János	Szász Károly	Yolland Arthur

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Magyar Széchényi Könyvtár

1882. évi kiadás

E. T. A. HOFFMANN

E. TH. A. HOFFMANN

BRAMBILLA HERCEGNŐ

DIÓTÖRŐ
ÉS EGÉRKIRÁLY

FORDÍTOTTA SÁRKÖZY GYÖRGY

PUKÁNSZKY BÉLA BEVEZETÉSÉVEL

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

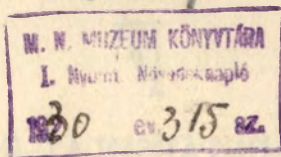

Nyomatott finom famentes helykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel

60692 / 18

~~3.579~~

BRAMBILLA HERCEGNŐ

FORDÍTOTTA
SÁRKÖZY GYÖRGY

ELSŐ FEJEZET.

Egy pompás ruha ígésző hatása egy varrólánykára. — A hősszerelmes meghatározása. — Az itáliai leányzók smorfiája. — Miként szenteli magát egy tulipán kelyhében ülő, tiszteletreméltó kis férfiú a tudományoknak és miként szőnek hálót tisztos hölgyek öszvérfülek között. — A kuruzsló Celionati és az asszír herceg zápfoga. — Égszínkék és rózsaszín. — Pantalone és a csodálatos tartalmú borospalack.

A szürkület beállott, Avera harangoztak a kolostorokban: s az édes-bájos gyermek, *Giacinta Soardi*, félrelökte a nehéz vörös atlaszból készülő, pompás női öltönyt, melynek díszén eddig serényen dolgozott s a magas ablakból rosszkedvűen tekintett le a szűk, sivár, néptelen utcára.

A vén *Beatrice* meg gondosan összeszedte a mindenféle tarka jelmezt, mely székeken és asztalokon szanaszét hevert a kicsiny szobában s szép rendben fölaggatta őket. Aztán csípőre tett kézzel odaállt a nyitott szekrény elé és hunyorítva mondta: «Ez egyszer, *Giacinta*, igazában szorgalmasak voltunk; mintha a fél korzó vidám népét látnám itt, a szemem előtt. De *Bescapi* mester sem adott még soha ily bőséges megrendelést. Tudja ő jól, hogy a mi szép Rómánk az idén ismét gyönyörben, pompában és dicsőségben fog tündökölni. Vigyázd csak meg, *Giacinta*, milyen ujjongás tör ki holnap, karnevál első napján! És holnap — holnap *Bescapi* mester egész marék aranyat szór az ölünkbe — vigyázz csak, *Giacinta*! De hát mi bajod, gyermek? Lehorgasztod a fejed, bosszús vagy — mogorva! És holnap karnevál lesz!»

Giacinta leült dolgozó-székére és fejét tenyerébe hajtva, meredt maga elé, oda sem ügyelve az öreg szavaira. De mikor ez csak tovább locsogott a karnevál közelgő örömeiről, így szólalt meg: «Hallgass már, öreg, ne is említsd a holnapot, mely mások számára tán elég vidám lesz, nekem azonban csak unalmat és bosszúságot okoz. Mit használ éj-napos munkám? mit használnak Bescapi mester aranyai? Nem tengődünk-e koldusszegényen? Nem kell-e gondoskodnunk, hogy e pár nap keresete elegendő legyen egész évi nyomorúságos táplálékunkra? Élvezetre ugyan mi marad?»

«De hát», válaszolt az öreg, «de hát mi köze a mi nyomorúságunknak a karneválhoz? Nem loholtunk tavaly is reggeltől késő éjig az utcákon s nem voltam én elég finom és tekintélyes Dottore? — És te a karomon gyönyörű kis kertészleányka voltál — hihi! és a legszebb maszkok futottak utánad és szölongattak mézédés szavakkal. No, nem volt az elég mulatságos? És mért ne tennénk ebben az esztendőben is ugyanígy? Csak alaposan ki kell kefélnem a dottore-jelmezt, hogy eltűnjenek a konfetti nyomai, amellyel teledobálták s itt lóg a te kertészleány-ruhád is. Néhány új pántlika, néhány friss virág, — mi kell még, hogy szép és takaros légy?» — «Mit fecsegsz», kiáltott Giacinta, «mit fecsegsz annyit, öreg? — Ezekben a silány rongyokban merészkedjek az utcára? — Nem, — szép spanyol ruha, mely símán tapad a testhez és aztán dús, széles redőkben hullámszik alá, hasított újjak, melyekből pompás csipkék duzzadnak ki, — hetykén libegő tollakkal ékes kalap, öv, szikrázó gyémántnyaklánc, — ez kellene nekem, mikor a korszóra lépek és ellibegek a Ruspoli-palota előtt. — Hogy tülekednének a gavallérok, — ki ez a hölgy? — tán valami grófnő — vagy hercegnő és még *Pulcinella*-ban is tiszteletet keltenék, hogy elfelejtené bolondos incselkedéseit!» — «Szavaidat», felelt az öreg, «a legnagyobb csodálkozással hallom. Mondd csak, mióta bujt így beléd a fennhéjázás átkozott ördöge? Nos, ha olyan magasan hordod az orrod, hogy már gróf-

nőket, hercegnőket akarsz utánozni, akkor légy szíves s tégy szert olyan udvarlóra, aki bátran benyúlhat a Fortunátus-zacskóba a te szép szemed kedvéért és kergesd pokolba ezt a semmiházi *Giglió*-t, aki, ha netalán pár aranyat érez a zsebében, mindjárt elfecsérli jószagú pomádékra, torkosságokra és aki még mindig adósom két paolóval a kimosott csipkegallérokért».

Ezenközben az öreg rendbehozta a lámpát és meggyújtotta. S midőn a világos fény Giacinta arcára esett, észrevette, hogy keserves könnyek gyöngyöznek szeméből: «Giacinta», kiáltott, «az isten szerelmére, Giacinta, mi bajod, mi történt? — ej no, gyermekem, nem úgy gondoltam én azt. Nyugodj meg, ne dolgozz olyan sokat; készen lesz azért a ruha kellő időre». «Öh», szólt Giacinta, föl sem nézve munkájáról, melyet ismét megkezdett, «oh, épp ez a ruha, ez a gonosz ruha ébreszt bennem olyan sok ostoba gondolatot. Mondd, öreg, láttál már életedben ruhát, mely szépségben és pompában ehhez fogható? Bescapi mester valóban önmagát múlta felül; földöntúli szellem vezette kezét, miközben e pompás atlaszt kiszabta. És ezek a ragyogó csipkék, gyönyörű paszományok, csillogó drágakövek, melyeket a díszítéshez bízott ránk! Odaadnám az egész világot, ha tudhatnám, ki lesz az a boldog, akit ez az isteni ruha ékesíteni fog». «Mi gondunk arra?» vágott szavába az öreg, «mi elvégezzük a dolgunkat s megkapjuk érte a pénzünket. De igazán, Bescapi mester olyan titokzatosan, olyan különösen viselkedett. — Nohát, legalább is egy hercegnőé lesz a ruha és noha egyébként egy csöppet sem vagyok kíváncsi, mégis szeretném megtudni a nevét Bescapi mestertől. Addig fogom őt holnap kínozni, amíg meg nem mondja». «Ó, nem», kiáltott Giacinta, «én nem akarom megtudni, — édeesebb azt képzelni, hogy nem is halandó testére kerül ez a ruha, hanem valami titokzatos, tündéri ékességen dolgozom. Már is úgy rémlik, mintha apró, mosolygó szellemek kandikálnának elő a csillogó ékkövekből és fülembe susognának: Varrj-varrj szapo-

rán a mi szép királynőnknek — mi segítünk neked — segítünk neked! — És míg egymásba fonom a csipkét és zsinórokat, azt hiszem, hogy kedves kis tündéreké ugrándoznak aranypáncélos törpécskéikkel keresztül-kasul és — jaj!» Giacinta fölsikoltott; éppen a mellpásztát varrta, mikor oly erősen szúrt az újjába, hogy a vér forrásként szökkent elő. «Ó egek», sikoltott az öreg, «ó egek, a szép ruha!» s fogva a lámpát, odavilágított, míg a kövér olajcseppek bőségesen csurrantak alá. «Ó egek, a szép ruha!» kiáltott Giacinta is, félig ájultan a rémülettől. Ám annak ellenére, hogy vér is, olaj is bőven ömlött a ruhára, sem az öreg, sem Giacinta nem tudták fölfedezni a legcsekélyebb foltot sem. Giacinta folytatta a varrást, míg vidám kész — kész! kiáltással föl nem ugrott, a magasba tartva a ruhát.

«Ó, mi szép», kiáltott az öreg, «milyen gyönyörű, milyen pompás! — Nem, Giacinta, még sohasem készítették ilyet a te drága újjacskáid. — És tudod-e, Giacinta, hogy úgy tűnik, mintha egészen a te termetedre szabták volna ezt a ruhát, mintha Bescapi mester egyenesen a te számodra vett volna mértéket hozzá?» «Hogyisne!» válaszolt Giacinta haja tövéig elvörösödve, «álmodsz öreg! Nem vagyok én olyan nyúlánk és karcsú, mint az a dáma, akinek ezt rendelték. — Fogd, fogd s őrizd meg jól holnapig! Adja az ég, hogy ne fedezzünk föl rajta valami csúf foltot a napvilágnál! Mihez fognánk akkor, mi nyomorultak? — Fogd!» A vénasszony habozott.

«Persze», folytatta Giacinta, a ruhát nézegetve, «persze, munka közben nekem is gyakran úgy tetszett, mintha rám illene a ruha. Derékban elég karcsú volnék és ami a hosszúságot illeti —» «Giacinta», kiáltott az öreg föllángoló szemmel, «Giacinina, te eltalálod gondolataimat és én a tiédet. — Akárkié legyen a ruha, hercegnőé, királynőé, tündéré, mindegy, az én kis Giacininámat ékesítse először». — «Soha, soha», mondta Giacinta; de az öreg kivette a ruhát kezéből, gondosan egy széktámlára helyezte és kezdte kifonni a leány haját, hogy díszes frizurát emeljen belőle;

aztán elővette a szekrényből a virágokkal és tollakkal cicomázott kalapot, melyet Bescapi meghagyására az öltözőkhez kellett földíszíteniök és megerősítette Giacinta gesztenyebarna fürtjein. — «Gyermek, milyen drágálátosan illik néked ez a kalap! De most le a réklivel!» Így szólt az öreg s már vetkőztetni kezdte Giacintát, aki szégyenletében ellenkezni sem tudott.

«Hm», mormogott az öreg, «ez az édes ívelésű nyak, ezek a liliomkeblek, alabástromkarok, — a medici Vénusnak nincsenek pompásabban formált idomai, Giulio Romano nem festette szebben. — Szeretném tudni, melyik hercegnő nem irigyelné az én drága gyermekemet!» Mikor pedig a leány a kápráztató ruhát is felöltötte, mintha láthatatlan szellemek vették volna körül. Minden pompásan illett és állott, minden kapocs abban a pillanatban helyén volt, minden ránc magától elsímult, hinni sem lehetett volna, hogy a ruha másnak készült, mint Giacintának.

«Ó, minden szentek az égben», kiáltott föl az öreg, amint Giacinta ragyogó díszben állott előtte, «ó, minden szentek az égben, te nem is vagy az én Giacintám — ah — ah, — mily szép ön, kegyes hercegnőm! Várj csak, — várj, hadd legyen világos, hadd ragyogjon az egész szoba!» — S avval már hozta a szentelt gyertyákat, melyeket Boldogasszony napokon takarított meg, s valamennyit meggyújtotta, úgy, hogy Giacinta szikrázó fénysugarak koszorújában állt ott.

Giacinta rendkívüli szépsége s még inkább az elbájoló s a mellett előkelő mód, ahogy a szobában fölalá lépkedett, oly bámulatba ejtette az öreget, hogy kezeit összecsapva fölkiáltott: «Ó, bár csak láthatna valaki, bár csak láthatna az egész korzó!»

Ebben a pillanatban fölpattant az ajtó, Giacinta egy sikollyal az ablakhoz rohant s két lépést téve a szobába, földbegyökeredzett lábbal állt meg előtte egy fiatalember, mint a sóbálvány.

Az ifjú embert, míg ilyen némán és mozdulatlanul áll előtted, kényelmesen megszemlélheted, nyájas olvasó. Azt fogod tapasztalni, hogy alig lehet több, mint huszonnégyszázöt éves s egészen csinos kül-

sejű. Öltözéke viszont elég különösnek mondható, mert, noha egyes darabjainak színén és szabásán nincs kivetni való, az egész mégsem illik sehogy sem össze, hanem rikítóan elütő színekben tárul elénk. A mellett, tisztasága ellenére is, bizonyos szegényes-séget árul el; a csipkefodrán észrevehető, hogy mind-össze egy van még váltani, a félrecsapott kalapot fantasztikusan díszítő tollakon pedig, hogy drót és tű tartja őket össze nagynehezen. Sejted, nyájas olvasó, hogy az ekkép öltözött ifjú ember senki más nem lehet, mint valami hiú színész, akinek a jövedelme nem rúg túlságos sokra; és valóban, így is áll a dolog. Egyszer, — ő ama *Giglio Fava*, aki az öreg Beatrice-nak még két paolóval tartozik egy kimosott csipkegallérért.

«Hah! mit látok?» kezdte végre Giglio Fava oly öblös hangon, mintha az Argentina-színház deszkáin állana, «hah, mit látok? — csalóka álom játszik ismét velem? — Nem, ez ő, az isteni, — megszólíthatom őt, merész, szerelmes szavakkal! — hercegnő, — oh, hercegnő!» «Ne csacsiskodj», kiáltott Giacinta, hirtelen megfordulva, «s tedd el a bolondságaidat máskorra!»

«Hát talán nem tudom», válaszolt Giglio kényszerített mosollyal, miután lélekzethez jutott, «tán nem tudom, hogy te vagy az, én édes Giacintám? De mondd csak, mit jelent ez a pompás öltözék? — Igazán, még sohasem voltál ilyen elragadó, szeretnélek örökké így látni téged».

«Úgy?» szólta Giacinta haragosan; «hát az atlasz-ruhámba, a tollas kalapomba vagy szerelmes?» — Avval gyorsan kilibbent a mellékszobába s nemsokára minden dísz nélkül, köznapi ruháiban tért vissza. A vénasszony kioltotta e közben a gyertyákat és alaposan lehordta a kotnyeles Gigliót, amiért megzavarta Giacinta örömét a szép ruha fölött, amely valami előkelő dámának készült s a mellett elég udvariatlanul adta értésére, hogy a cicoma szebbé teszi s elragadóbbnak mutatja, mint amilyen különben. Giacinta is derekasan résztvett a leckéztetésben, míg végül a szegény Giglio alázatban és meg-

bánásban olvadozva elért annyit, hogy legalább meghallgassák s bebizonyíthassa, hogy illetlen csodálkozására különös körülmények rendkívüli találkozása szolgáltatott okot. «Hadd meséljem el», kezdte, «hadd meséljem el, kedves gyermekem, drága életem, milyen csodálatos álmom volt tegnap éjszaka, mikor teljesen kimerülve s elcsigázva Taer herceg szerepétől, — melyet, mint te is tudod s éppúgy az egész világ, a lehető legkitűnőbbben játszom, — ágyamra vetettem magam. Úgy tűnt föl, mintha még mindig a színpadon állnék és gyalázatos, zsugori impresszáriómmal civódnék, aki makacsul megtagad tőlem néhány hitvány arany előleget. Mindenféle ostoba szemrehányást vág a fejemhez ; s akkor, hogy jobban védekezhessem, egy szép gesztust akarok csinálni ; ám tenyerem véletlenül az impresszárió arcát találja, úgy, hogy egy hatalmas nyakleves csendülése és melódiája válik hallhatóvá ; mire az impresszárió se szó, se beszéd, egy nagy késsel rám rohan, én hátrálok s szép hercegsipkám, melyet te díszítettél föl, édes angyalkám, egy néhai strucc legszebb tollaival, földre zuhan. A szörnyeteg, a barbár vak dühvel veti magát rá s késével átdöfi a szerencsétlent, aki halálos kínban hörögve kuporog lábaimhoz. Meg akartam — meg kellett bosszulnom a boldogtalant. Köpenyem bal-karomra vetve, hercegi kardomat kirántva rohantam az elvetemült gyilkosra. De ez fürgén egy házba menekült és az erkélyről rám sütötte Truffaldino fegyverét. Csak az volt a különös, hogy a lövés viláma dermedten megállott és mint szikrázó gyémánt sugárzott felém. És amint a füst lassacskán eloszlott, észrevettem, hogy az, amit én Truffaldino puska-tüzének néztem, nem egyéb, mint fölséges dísz egy hölgy alapján. — Ó, istenek! ó, ég minden szentjei! egy édes hang szólt, — nem! dalolt, — nem! szerelemillatot lehelt zengve-zsongva, — «Ó, *Giglio* — *Giglio!*» — s egy olyan isteni kellemű, olyan égi bájú teremtet pillantottam meg, hogy ereimen és idegeimen perzselő sirokkóként futott át a lángoló szerelem és az izzó áradat lávává dermedt, melyet a lángba-

borult szív vulkánja lövellt. — «Én vagyok», szólta az istennő közeledve hozzám, «én vagyok a hercegnő». «Hogyan?» zavarta meg Giacinta haragosan az elragadtatott ifjút, «hogyan? másról merészelsz álmodni, mint rólam? belé mersz szeretni egy ostoba, együgyű álmoképbe, amelyet Truffaldino puskája lőtt ki?» — Záporként zuhogtak a szemrehányások és panaszok és szitkok és átkozódások s szegény Giglio minden esküdözése és bizonykodása, hogy az álomhercegnő éppúgy volt öltözve, mint ahogy elébb Giacintát látta, kárba veszett. Még a vén Beatrice is, aki különben egyáltalán nem szokta pártját fogni signor Semmiházinak, ahogyan Gigliót nevezte, még ő is részvétet érzett a szegény álmodó iránt s addig nem tágitott a csökönyös Giacinta mellől, míg ez meg nem bocsátotta szerelmese álmát, azon feltétel alatt, hogy soha többé nem beszél róla. Az öreg nagy tál makarónit hozott be, Giglio pedig, akinek, álma ellenére, mégis előlegezett az impresszárió néhány aranyat, egy kis csomag cukrászsüteményt s egy üvegcsé eléggé íható bort húzott elő a köpenye zsebéből. «Látom, hogy mégis gondolsz rám, jó Giglióm», mondta Giacinta, miközben egy cukros gyümölcsöt dugott szájacskájába. Sőt Giglio meg is csókolhatta az újjacskát, melyet a gonosz tű megszúrt és ismét visszatért öröm és boldogság. De ha ördög van a lakodalmon, a legkecsesebb ugrándozás sem segít. Bizonyára a gonosz szellem volt az, aki néhány pohár bor leöblítése után így szólaltatta meg Gigliót: «Sohasem hittem volna, drágaságom, hogy te olyan féltékeny tudsz rám lenni. De igazad van. Én egészen csinos legény vagyok, a természet kellemes tehetségekkel áldott meg s mi több — színész vagyok. Az ifjú színművész, aki hozzám hasonlóan istenien játssza a szerelmes hercegeket, megfelelő oh-okkal és ah-okkal, egy kétlábon járó regény, megelevenedett cselszövény, szerelmes dal, melynek ajka van a csókra s karja az ölelésre, a könyvtáblák közül az életbe ugrott kaland, mely a szép olvasónő szeme elé áll, ha becsapta a könyvet. Ezért van oly ellenállhatatlan varázsunk a szegény

nőkre, akik valósággal belébolondulnak mindenbe, ami bennünk és rajtunk van, modorunkba, szemeinkbe, hamis ékköveinkbe, tollainkba és pántlikáinkba. Nem számít se rend, se rang; mosogatólány és herceg-asszony — egyremegy! — Nos, azt mondom neked, drága gyermekem, hogy ha nem csálnak bizonyos titokzatos sejtelmeim s nem gonosz kísértés incselkedik velem, akkor kétségtelenül a legszebb hercegnő szíve lobbant szerelemre irántam. S ha valóban így áll a dolog, nem veheted rossz néven, édes mindenem, hogy ezt az elem tároló aranybányát nem hagyom kiaknáztatlanul s téged, szegény kis varróleányka, némileg elhanyagollak». — Giacinta egyre fokozódó figyelemmel hallgatta Gigliót, kinek csillogó szemeiben még az éjszakai álmokép tükröződött s egyre közelebb és közelebb nyomult hozzá; végül pedig hirtelen fölugrott s a szép hercegnő szerencsés kegyeltjének olyan nyaklevest adott, hogy Truffaldino ama fatális puskájának valamennyi szikrája a szeme előtt táncolt, aztán gyorsan kamrácskájába menekült. Nem segített most már sem kérés, sem könyörgés. «Menjen csak szépen haza, rajta a smorfiája s akkor vége mindennek», mondta az öreg s az elszontyolodott Gigliónak levilágított a szűk lépcsőn. — A smorfiával, az ifjú olasz leányok szeszélyes, kicsit merész modorával, sajátságosan áll a dolog; a szakértők egyértelműleg azt hangoztatják, hogy épp e modorból oly ellenállhatatlan báj varázsa árad, hogy a foglyul esett nem hogy kedveszegetten széttépné a hálót, hanem még jobban belégabalyodik, — hogy az amante, kivel oly cudarul elbántak, nem hogy örök addio-t mondana, hanem annál keservesebben sóhajtozik és rimánkodik, amint a népdal is mondja: «Vien quá, Dorina bella, non far la smorfiosella!» — Aki veled, kedves olvasó, ekként fecseg, úgy véli, hogy ez az örömből csillanó öröm csak a derült déli tájakon virágozhat s hogy a mi zord északunkon nem nőhet ily szép virág. Legalább ott, ahol ő él, noha ifjú, gyermekruháikat épp kinövő leányokon jól megfigyelte e kedélyállapotot, össze sem hasonlíthatja ama kedves

smorfiozitással. Ha az ég kellemes arcocskával áldotta meg őket, illetlen módon torzítják el vonásait ; semmi sem jó nekik, vagy túlkeskeny, vagy túlszéles minden, nem találnak apró testükhöz méltó helyet a földön, inkább elviselik a szűk cipő kínját, mint egy barátságos vagy éppen szellemes szavat, borzasztó rossz néven veszik, hogy a város határában minden ifjú és férfiú halálosan szerelmes beléjük, amiről azonban mégis meg vannak győződve s nem is bosszankodnak érte. — A gyöngébb nem eme lelkiállapotára nincs megfelelő kifejezés. A bennerejlő neveletlenség substratuma, mint homorú tükörben verődik vissza a finemnél azokban az években, melyeket a kíméletlen iskolamesterek *kamaszkornak* neveznek. — És mégsem lehetett szegény Gigliótól egyáltalán zokon venni, hogy különös lelki feszültségében még ébren is hercegnőkről s csodálatos kalandokról álmodozott. — E napon ugyanis, amint külsőleg csak félig-meddig, de belsőleg teljesen és tökéletesen Taer herceget személyesítve kóborolt a korzón, valóban sok kalandos és csodálatos dolog esett meg vele.

Az történt, hogy a S. Carlo-templomnál, épp ott, ahol a Condotti-utca a korzót átszeli, a kolbászárusok és makarónifőzők bódéi között, az egész Rómában ismert ciarlatano, signor *Celionati* is fölállította dobogóját és a köréje gyűlt népnek tücsköt-bogarat összefecsegett, repülő macskákról, ugrándozó törpékről, nadragulyagyökérről s miegyébről és a mellett különböző csodaszereket árult vigasztalan szerelemre és fogfájásra, továbbá lutriszámokra és podagra ellen. Egyszerre a távolban cintányérok, dobok és sípok zenéje hangzott föl, a nép szétrebbent s a korzón át a Porta del popolo felé áradt, rohant, hangosan rikoltozva : Nézzétek, nézzétek! — hujjé, kezdődik a karnevál! — nézzétek, — nézzétek!

Igazuk volt ; a fölvonulást, mely lassan hullámozott a Porta del popolón át a korzóra, méltán lehetett a legkülönösebb álarcosmenetnek mondani, mely valaha csak látható volt. Tizenkét kis hófehér, aranypatájú

egyszarvún atlasztalárba burkolt alakok ültek, kik ezüstsípjaikon kedvesen játszottak s cintányérokat és dobokat vertek. A vezeklő barátok módjára csak szemük számára volt nyílás palástjukon, körül arany paszománnyal beszegve, ami elég furán festett. Midőn a szél egyik apró lovas palástját föllebbentette, vékony madárláb meredt elő, melynek karmain briliáns-gyűrűk ragyogtak. A tizenkét bájos muzsikus mögött két hatalmas strucc húzott egy kerek talapzatra erősített nagy, aranyfényű tulipánt, melyben egy kis fehérszakállú aggastyán ült, ezüstköpenyben s tiszteletreméltó fejét sapka helyett ezüstitölcser borította. Az öreg, rettentő pápaszemmel az orrán, rendkívül figyelmesen olvasott egy vastag könyvet, mely föl volt ütve előtte. Utána tizenkét díszruhás szercsen következett, hosszú dárdákkal és rövid kardokkal fölfegyverezve s valahányszor az öreg lapozott egyet a könyvben s finom éles, átható hangja fölsívitott: Kurri — pire — kszí — li — iii, hatalmas dörgéssel rázúgták: Bram — bure — bil — bal — ala — monza — kikiburra — zon — ton! Mögöttük tizenkét poroszkán, melyeknek szőre színezüstnek látszott, tizenkét alak lovagolt, csaknem úgy bebugyolálva, mint a muzsikusok, csupán ezüstpalástjuk volt gyönggyel és gyémánttal gazdagon kihímezve s karjuk volt vállig meztelen. A gyönyörű kösöntyükkel ékes karoknak csodálatos teltsége és fehérsége arról tanuskodott, hogy a palástok alatt a legszebb nők rejtőzhetnek; s még hozzá valamennyien hálót szőttek, rendkívül szorgalmasan, a lovacsákák fülei közé erősített széles bársonypárnákon. Aztán egy nagy aranykocsi gördült, melyet nyolc csodaszép, aranycsótáros öszvér húzott s ezeket csinos, tarka tolloldományba bujtatott kis apródok vezették, gyémántos kantárszáron. Az állatok leírhatatlan méltósággal rázogatták tekintélyes fülüket, aztán harmonikaszerű hangokat hallattak s vezető apródaikkal együtt hatalmas lármát csaptak, amiből a legkellemesebb összhang keletkezett. Az emberek odatódultak, mindenáron szerettek volna a kocsiba pillantani, de semmi

egyebet nem láttak, mint a korzót és önmagukat ; mert az ablakok tükörüvegéből voltak. Egyesek, akik ekképen meglátták magukat, egy pillanatra azt hitték, hogy ők ülnek a pompás kocsiban és örömeikben magukon kívül ugrándoztak s az egész nép hasonlóképpen cselekedett, mikor a kocsi tetejéről egy rendkívül kellemes kis *Pulcinella* üdvözölte őket, elragadó bájjal és szívélyességgel. Az általános, fékezhetetlen örömrivalgásban alig ügyeltek tovább a ragyogó kíséretre, amely ismét muzsikusból, szerecsenekből és az előbbiekhöz hasonló tollruhás apródokból állott, kikhez még néhány majom csatlakozott, finom színekben játszó, ízléses öltözékekben s ezek kifejező arcjátékkal táncoltak hátsó lábukon vagy bukfencezve keresték magukhoz hasonló társaikat. Így vonult tova a csodás tünemény a korzón, az utcákon át a Navona-térig, ahol Bastianello di Pistoja herceg palotája előtt állott meg.

A palota kapujának szárnyai fölpattantak és a nép zsivajgása hirtelen elnémult : szótlán bámulat halálos csöndjében nézték a csodát, mely ekkor történt. A márványlépcsőn fölkapaszkodva, valamennyien : egyszarvúak, lovak, öszvérek, kocsik, struccmadarak, nők, szerecsenek és apródok nehézség nélkül benyomultak a szűk kapun és ezerhangú ah! röppent a légbe, mikor a kapu, miután az utolsó huszonnégy szerecsen is szép sorjában belépdelt, dörgő lármával becsapódott.

A nép, miután elég sokáig tátotta a száját hiába s a palotában minden néma és mozdulatlan maradt, nagy kedvet mutatott megostromolni a tündérmese tartózkodóhelyét és a sbirrek csak fáradsággal tudták a bámészkodókat szétkergetni.

A tömeg ismét visszaözlött a korzóra. A S. Carlo-templom előtt még ott állt emelvényén a faképnél hagyott signor Celionati s iszonyatosan kiáltozott és dühöngött : «Ostoba nép! — együgyű nép! — Emberek, hová szaladtok, hová rohantok ilyen örült oktalansággal és miért hagyjátok el a ti derék Celionatitokat? — Itt kellett volna maradnotok s a leg-

bölcsebbnek, a legtapasztaltabb filozófusnak és beavatottnak szájából hallani, hogy mi a nyitja mindannak, amit itt tágranyitott szemmel és szájjal bámultok, mint csacska gyermekek! No, de azért közhírré teszem — csönd legyen, — hallgassatok, — ki vonult be a Pistoja-palotába, — csönd, csönd, — ki vereti le a port ruhájáról a Pistoja-palotában!» — A nép forgó áradatát egyszerre megállították ezek a szavak, odanyomultak Celionati dobogójához s kíváncsi pillantásokkal tekintettek föl rá.

«Róma polgárai!» kezdte Celionati nagy hangon, «Róma polgárai! ujjongjatok, örvendjete, hajítsátok magasra sipkátokat, kalpagtokat vagy ami éppen a fejeteken van! Nagy szerencse ért benneteket; falaitok közé érkezett a világhírű *Brambilla* hercegnő a messze Etiópiából, aki a legszebb a szépek között és oly mérhetetlen kincsek ura, hogy, bizony, könnyen kiköveztetethné az egész korzót gyémántokkal és briliánsokkal — és ki tudja, mit meg nem tesz a kedvetekért! — Tudom, sokan vannak köztetek, akik nem csacsik, hanem járatosak a történelemben. Nos, ezek tudni fogják, hogy *Brambilla* hercegnő őfensége a bölcs *Cophetua* király ivadéka, aki Tróját építette és hogy nagybátyja a serendippói király, egy barátságos úr, ki itt a S. Carlo előtt, köztetek, kedves gyermekeim, gyakran ette magát torkig makarónival. Ha még hozzáteszem, hogy *Brambilla* ő nagyságát nem kisebb személy tartotta a keresztvíz alá, mint *Tartagliona*, a tarokk királynője és hogy lantjátékra maga *Pulcinella* tanította, — akkor éppen eleget tudtok, hogy kibujjatok a bőrötökből az örömtől, — nosza, tegyétek meg, emberek! — Titkos tudományaim, a fekete, fehér, sárga és kék mágia ereje által megtudtam, hogy ő érkezett közénk, mert azt hiszi, hogy a korzó álarcosai között megtalálhatja kebelbarátját és vőlegényét, *Cornelio Chiapperi*, asszír herceget, aki elhagyta Etiópiát, hogy itt, Rómában kihuzassa egyik zápfogát, amely műveletet volt szerencsém végre is hajtani! — Íme, tekintsétek meg!» — Celionati kinyitott egy kis aranytokot, egy

hosszú, hegyes, hófehér fogat húzott elő és a magasba emelte. A nép az öröm és elragadtatás hangos rivájába tört s egykettőre elkapkodta a hercegi fog másolatait, melyeket Celionati áruba bocsátott. «S gondoljátok», folytatta Celionati, «gondoljátok csak, jó emberek, miután Cornelio Chiapperi asszír herceg a legnagyobb elszántsággal és türelemmel kiállotta az operációt, maga sem tudja, miként, egyszerre csak elveszett. — Keressétek, emberek, keressétek, Cornelio Chiapperi asszír herceget, keressétek szobáitokban, konyháitokban, pincéitekben, szekrényeitekben és fiókjaitokban! Aki megtalálja és Brambilla hercegnőnek sértetlenül átadja, ötszázezer arany jutalomban részesül. Ennyit tűzött ki Brambilla hercegnő a fejére, nem számítva értelem és elmésség tekintetében nem csekély tartalmát. — Keressétek hát, emberek, keressétek! — De vajjon meg tudjátok-e találni Cornelio Chiapperi asszír herceget, még ha az orrotok előtt áll is? — Igen! — megláthatjátok-e a fenséges hercegnőt, még ha közvetlen mellettetek suhan is el? Nem, erre nem vagytok képesek, csak ha ama pápaszemeket használjátok, melyeket Ruffiamonte, a bölcs indus varázsló, maga köszörült; és csupa felebaráti szeretetből és könyörületből szolgálok nektek ilyenekkel, ha eltekintetek néhány paolótól». Avval kinyitott egy ládát s egy csomó rendkívül nagy szemüveg került napvilágra.

Már a hercegi zápfogakért is veszedelmes tülekedés volt, de még ennél is veszedelmesebb a szemüvegekért. A civódásból lökdösődés és ütlegelés lett, végül, itáliai szokás szerint, fölvillantak a kések s a sbirreknek ismét közbe kellett lépni, hogy a népet szétkergessék, mint előbb a Pistoja-palota előtt.

Míg mindez lejátszódott, Giglio Fava, mély álmodzásba merülve, még mindig ott állt a Pistoja-palota előtt és a falakra meredt, melyek a világ legcsodálatosabb álarcosmenetét érthetetlen módon elnyelték. Különös volt, hogy nem tudott legyőzni valami kéjelmetlen és mégis édes érzést, mely egész lelkét hatalmába ejtette; s még különösebb, hogy a her-

cegnőről való álmát, aki a puska tüzéből előszikrázott s karjaiba vetette magát, mindenáron vonatkozásba akarta hozni a kalandos menettel, sőt az a sejtelme támadt, hogy a tükrösablakú kocsiban senki más nem ült, mint éppen az ő álomhercegnője. Álmodásaiból nyájas vállveregetés ébresztette föl; a ciarlatano állt előtte.

«Ej», kezdte Celionati, «ej, kedves Giglióm, nem jótette, hogy otthagytott engem s nem vásárolt egy hercegi zápfogat vagy legalább egy bűvös szemüveget». «Menjen», válaszolt Giglio, «menjen innen a bolondgombáival, az ostoba lefetyelésével; karattyoljon csak a népnek, ha meg akar szabadulni semmirevaló portékájától!» — «Hohó», mondta Celionati, «csak ne olyan lóhátról, ifjú úr! Azt hiszem, találna a portékám között, melyet semmirevalónak kegyeskedik nevezni, néhány jeles csodaszert s különösen olyan talizmánt, mely erőt adna önnek, hogy kitűnő vagy jó, vagy legalább is tűrhető színész legyen, mert jelenleg ismét rendkívül siralmasan méltóztatik ágálni!» «Mit?» kiáltott Giglio fölfortyanva, «mit? Signor Celionati, uraságod siralmas színésznek mer engem nevezni? Engem, Róma bálványát?» «Bábú!» válaszolt Celionati hidegvérrel, «bábú, ön olyanokat képzel magáról, amiből egy szó sem igaz. De ha föltűnt is önben néha valami különösebb szellem, mely néhány szerepében sikerre vezette, a mai napon azt a kis sikert vagy dicsőséget is, melyet általa nyert, visszavonhatatlanul elveszítette. Mert nézze csak, ön teljesen elfelejtette hercegszerepét és ha tán dereng is még valami kép róla az ön lelkében, az színtelen, néma, merev s ön nem képes többé életre idézni. Az ön egész valóját egy különös álmokép tölti el s ön azt hiszi, hogy az vonult be üvegkocsiban a Pistoja-palota falai közé. — Látja, belelátok én a zuzájába!»

Giglio pirulva sütötte le szemét. «Signor Celionati», mormolta, «ön valóban rendkívüli ember. Bizonyosan bűvös szellemek állnak a szolgálatában, akik legtitkosabb gondolataimat is el engedik lesni. — De viszont az ön ostoba hókusz-pókusza a nép előtt! —

Sehogy sem tudom összeegyeztetni, — nos, — adjon egy olyan nagy pápaszemet!»

Celionati fölkapagott. «Ilyenek mind», kiáltott, «ilyenek az emberek! Míg tiszta fővel és egészséges gyomorral futkosnak dolgaik után, semmiben sem hisznek, ami nem kézzelfogható ; de ha valami emésztési zavar áll be testükben vagy lelkükben, mohón kapnak minden után, amit odanyujtanak nekik. Hohó! Ama professzor, aki kiátkozta a világ valamennyi sympathetikus orvosszerét, másnap igen pathetikus méltósággal lopódzott a Tiberis vizéhez s egy vén koldusasszony tanácsára a folyamba hajította ballábára való papucsát, mivel azt hitte, hogy avval együtt kínzó lázát is vízbe fojthatja. Ama legbölcsebb signor a bölcsek között meg rontófű porát hordta a kabátja csücskében, hogy jobban tudjon labdát verni. — Tudom, signor Fava, hogy ön Brambilla hercegnőt, gyönyörű álmoképét, szeretné látni a szemüvegen át ; nos, az nem fog olyan hamar sikerülni. — Különben vegye és próbálja meg!»

Giglio vágytól égve ragadta meg az óriási, ragyogó, szép szemüveget, melyet Celionati odanyujtott és a palotára nézett. A palota falai csodálatosképpen átlátszó kristállyá váltak ; de csak különös alakok értelmetlen, tarka gomolygását látta s csak néha rángott át lelkén egy villamos sugár, az édes álomalakot jelezve, ki úgy látszott, mindhiába igyekszik kiszabadulni az örült káoszból.

«Ezer ördög és pokol szakadjon a nyakába!» rikoltott egyszerre egy félelmetes hang a szemlélődésbe merült Giglio háta mögött, aki érezte, hogy vállon ragadják, «ezer ördög és pokol! — Ön tönkretesz engem. Tíz perc múlva fölgördül a függöny ; öné az első jelenet s ön itt áll és bámulja az üres palota vén falait, mint valami eszelős!»

Giglio színházának impresszáriója volt az, aki szégyen, halálos félelemben verejtékezve futkosta be egész Rómát, hogy a nyomaveszett primo amoroso-t megkeresse és végül, ahol legkevesbbé gyanította, ott talált rá.

«Várjunk egy pillanatra!» kiáltott Celionati s ugyan csak vállon ragadta a szegény Gigliót, meglehetősen markosan, hogy levert karóként moccanni sem tudott, «várjunk egy pillanatra!» Aztán csöndesebben folytatta: «Signor Giglio, lehetséges, hogy holnap meglátja a korzón álmképét. De bolondot tenne, ha valami szép maskarába öltözködne ki; az megfosztaná a szépséges szépnek látásától. Minél különösebben, minél förtelmesebben, annál jobb! Tegyen föl egy jó nagy orrot, mely becsülettel és biztonságos nyugalommal tudja hordani a szemüvegemet! mert arról nem szabad megfélekednie!»

Celionati eleresztette Gigliót s abban a pillanatban az impresszárió elszáguldott amorosójával, mint a fürgeteg.

Giglio nem mulasztott el másnap maskarát szerezeni s Celionati tanácsa szerint eléggé különöst és förtelmest. Két lobogó kakastollal ékített süveg, hozzá álarc vörös orral, mely kampós alkatával s mértéktelen hosszúságával és hegyességével a legpajzánabb orrok kicsapongásait is fölülmúlta, a Brighellához hasonló nagygombú mellény, széles fakard — azonban Giglio önmegtagadásának mértéke is betelt, amikor mindezeket felöltvén, még egy bő, papucsáig érő nadrágba kellett volna bujztatnia a legékesebb talapzatot, melyen valaha egy primo amoroso állt és lépkedett. «Nem», kiáltott Giglio, «az nem lehetséges, hogy ő fensége mitse adjon az arányos teremtre, hogy vissza ne riadjon ily szörnyű torzképtől. Azt a színészt fogom utánozni, aki Gozzi darabjában borzalmas álcában játszott a kék szörnyeteget s mégis, mikor a foltos párduckarmok alól kidugta természetadta, szépformájú kezét, már átváltozása előtt megnyerte a nők szívét! — Ami nála a kéz volt, az nálam a láb!» — S így Giglio csinos, égszínkék selyemnadrágot húzott föl, sötétvörös csokrokkal, hozzá rózsaszín harisnyát és sötétvörös szalagú, fehér cipőt s bár mindez egészen csinos volt, mégis némileg különösen ütött el egyéb öltözkétől.

Giglio szentül hitte, hogy Brambilla hercegnő teljes

fényben és pompában lép eléje, ragyogó kísérettel körülvéve; de mivel mindebből semmit sem vett észre, arra gondolt, hogy Celionati szavai, melyek szerint csak a bűvös szemüveg segítségével pillanthatja meg a hercegnőt, azt jelentik, hogy a drágalátos valami különös álarc alá rejtette szépségét.

Nyugtalanul szaladgált föl s alá a korzón, minden női maskarát alaposan megszemlélve s nem ügyelve a csipkelődésekre, míg végül egy félreesőbb helyre ért. «Jó signore, drága, jó signore!» reccsentett rá valaki. Egy fickó állott előtte, aki esztelen furcsaságával mindent fölülmúlt, ami hasonlót eleddig látott. A maskara hegyes szakállával, pápaszemével, kecskeszőr-hajával, továbbá testtartásával — meghajtott, görbe hátával, előretolt jobblábával — Pantalonenak látszott; az előreszögellő, két kakastollal díszített süveg azonban nem illett ehhez. Újjas, nadrág, a kis fakard az oldalán, nyilvánvalóan Pulcinellára vallott.

«Jó signore», szólította meg Gigliót Pantalone (nevezzük így a maskarát, módosított öltözeke ellenére is), «jó signore! mily szerencsés nap, mely azt a gyönyört és tisztességet juttatja részemül, hogy önt megpillanthatok! Nem tartozik vajjon az én családomhoz uraságod?» «Bármennyire», felelt Giglio udvarias meghajlással, «bármennyire el lennék ettől ragadtatva, mivel ön, tisztelt signore, módfelett tetszik nekem, mégsem tudom, minő rokonság áll fönn közöttünk?» — «Ó, istenem!» szakította félbe Pantalone, «ó, istenem! jó signore, nem járt ön valaha Asszíriában?» «Valami homályos emlék lebeg szemem előtt», válaszolt Giglio, «mintha egyszer útban lettem volna arrafelé, de csak Frascati-ig jutottam, ahol a nyomorult vetturino fölfordított a kapu előtt, úgy, hogy ez az orr...» — «Ó, istenem!» kiáltott Pantalone, «így hát igaz? — Ez az orr, ezek a kakastollak — drága hercegem — ó, Cornelióm! — De látom, hogy ön elsápad az örömtől, hogy ismét rám talált — ó, hercegem! Csak egy kortyintást, egyetlen kortyintást!»

S Pantalone fölvette a nagy fonatos üveget, amely előtte állt és odanyújtotta Gigliónak. Ebben a pillanatban finom, vörösés pára szállt elő az üvegből s Brambilla hercegnő bájos arcává sűrűsödött ; majd a kedves kis alak derékig kiemelkedett s apró karocskáit kitárta Giglio felé. Ez magánkívül elragadtatásában fölkiáltott : «Ó, szállj ki egészen, hadd pillant-hassalak meg teljes szépségedben!» De ugyanekkor erős hang dördült fülébe : «Te nyúllábú piperkőc, égszínkében és rózsaszínben, hogy mered te magad Cornelio hercegnek hazudni! — Takarodj haza s aludd ki magad, te fajankó!» — «Goromba fráter!» pattant föl Giglio ; de körülötte maskarák hullám-zottak és áradtak s Pantalone üvegével együtt nyom-talanul eltűnt.

MÁSODIK FEJEZET.

Arról a különös állapotról, melyben az ember hegyes köveken sebzi föl a lábát, elfelejt előkelő személyeket üdvözölni és fejfel rohan zárt kapuknak. — Egy tál makaróni hatása a szerelemre és ábrándozásra. — A színészpokol iszonyú kínjai és Arlecchino. — Miként nem találja Giglio kedvesét, ellenben szabólegények kezébe esik s eret vágnak rajta. — Herceg a cukor-skatulyában és az elveszett szerelmes. — Miként szeretne Giglio Brambilla hercegnő lovagja lenni, mivel zászló nőtt ki a hátából.

Bocsásd meg, kedves olvasó, ha az, aki ezt a történetet Brambilla hercegnőről szakasztott úgy szándékszik elmesélni néked, mint azt Callot mester mérész tollvonásai ábrázolják, föltételezi rólad, hogy legalább is a könyv utolsó szaváig átengeded magad e csodálatos históriának, sőt valami keveset el is hiszel belőle. — De talán már abban a percben, midőn a mese fonala a Pistoja-palotába gombolyodik vagy midőn a hercegnő a borosüveg kékes ködéből előszáll, talán már akkor fölkiáltottál: ostoba, hazug fecsegés! És tekintet nélkül a szép rézmetszettek, rosszkedvűen elhajítottad a könyvet? — Akkor minden rábeszélésem későn lenne, hogy megnyerjelek a calloti capriccio különös varázslatának s ez valóban elég kellemetlen volna rám és Brambilla hercegnőre nézve! De hátha reméled, hogy a szerző csak megbokrosodott valami örült látomástól, ami hirtelen az útjába került s félrecsapott a vad sűrűségbe és hogy kijózanodva, ismét visszatérül a széles, síma útra és e reményben tovább olvasol! — Sok szerencsét! — Elmondhatom, nyájas olvasó! hogy (miként

tán saját tapasztalatodból is tudod) egyszer-másszor sikerült már nékem mesés kalandokat — épp abban a pillanatban, mikor a fölízgatott képzelet délibábjai-ként semmivé készültek mosódni — megragadni s úgy alakítani, hogy akiknek szemei voltak effajta dolgokra, valósággal, élethíven láthatták azokat s éppen ezért hittek bennük. Ebből merítettem bátorságot, hogy továbbra is nyilvánosan üzzem kedélyes érintkezésemet a kalandos alakokkal és hóbortos tüneményekkel s a legkomolyabb embereket is meghívjam e különös, tarka társaságba. Ne tekintsd, kedves olvasó, e bátorságot elbizottságnak, hanem csupán megbocsátható igyekvésnek, hogy a köznapi megszokottság szűk köréből kicsaljalak s ismeretlenebb tájakon, melyek azonban mégis ama birodalomhoz tartoznak, mely fölött az emberi szellem kényekedve szerint uralkodik a való életben, egészen sajátos módon mulattassalak. — De ha mindezt lári-fárinak is tartjátok, szorongatott helyzetemben még mindig hivatkozhatom igen komoly könyvekre, melyekben hasonló fordul elő s melyeknek tökéletes hihetősége ellen semminémű aggályunk nem támadhat. Ami ugyanis Brambilla hercegnő felvonulását illeti, amely egyszarvúival, lovaival s egyéb járműveivel akadálytalanul haladt át a Pistoja-palota szűk kapuin, — már Peter Schlemihl csodálatos történetében, melynek közzétételét Adalbert Chamissonak, a jeles világjárónak köszönhetjük, van szó bizonyos kedélyes, szürke emberről, ki olyan mesteri bűvészkedést visz véghez, mely megszegyeníti a mi csodáinkat. Tudniillik, amint ismeretes, akadálytalanul és kényelmesen huzogál elő ugyanazon kabátzsebből angoltapaszt, tubusokat, szőnyeget, sátort vagy akár kocsit és lovat, tetszés szerint. — Ami pedig a hercegnőt illeti!... De elég! — Megemlíthetném ugyan, hogy az életben gyakran állunk hirtelen egy csodálatos varázshon nyitott kapuja előtt s bepillantást nyerhetünk legbelsőbb háztartásába a hatalmas szellemnek, kinek lehelete különös sejtelmekre indítva, titokzatosan leng körül bennünket; de te, kedves

olvasó, talán joggal állíthatnád, hogy ama kapuból sohasem láttál ilyen bomlott capricciót kivonulni, mint amilyent én látni véltem. Azért inkább azt kérdezem tőled, hogy vajjon még sohasem támadt életedben valami különös álmod, melynek születésében sem az elrontott gyomornak, sem a szesz vagy a láz szellemének nem volt része? hanem, mintha a bűvös, bájos varázskép, mely különben csak távoli sejtelmekben szólt hozzád, elfoglalná egész bensődet, titokzatos nászt ülne szellemeddel s te szűzi kéjben szemlélnéd, érinteni se mernéd az édes arát, aki ragyogó pompában vonul be a gondolatok komor, sötét műhelyébe, — *ez* pedig a varázskép fénye előtt vakító ragyogással tárul föl s minden sóvárgás, minden remény, a forró vágy: fölfogni az elmondhatatlant, fölébredne, megelevenedne s izzó villámokban cikázna s te el szeretnél merülni a névtelen fájdalomban és csak a bájos bűvalak lenni! — És mikor fölébredtél az álomból? — A kimondhatatlan elragadtatás, mely külső életedben metsző fájdalommal dúlja föl lelkedet, — nem maradt-e meg továbbra is? És nem látszott minden sivárnak, szomorúnak, fakónak körülötted? és nem vélted-e, hogy amaz álom a valóságos léted, amit pedig életednek tartottál, az nem egyéb, mint az elámított érzékek csalódása? És úgy-e, mind ezek a gondolatok egy gyújtópontba sugárzottak össze, a legbensőbb áhítat tűzkelyhébe, mely édes titkodat rejté a külvilág sivár, vak hájszájától? — Hm! — ilyen álmatag hangulatban az ember könnyen megsebzí a lábát éles kövekben, elfelejt kalapot emelni előkelő emberek előtt, jó reggelt kíván barátainak késő éjszaka, fejjel rohan az első kínálkozó kapunak, amelyet elfeledtek kinyitni; egy szóval, a szellem úgy hordja a testet, mint valami kényelmetlen, ruhát, mely mindenütt bő, hosszú és alkalmatlan.

Ily állapotba jutott Giglio Fava, az ifjú színművész, midőn egymás után több napon át hiába próbálta Brambilla hercegnő legkisebb nyomát is fölfedezni. Ami csodálatosat a korzón látott, az mind álma foly-

tatásának tűnt, mely közelébe hozta kegyesét, kinek képe fölbukott vágyai feneketlen tengeréből, míg maga már-már alámerült s eltűnt e tengerben. Élete csak az álma volt, minden egyéb lényegtelen, üres semmiség: és így gondolhatjuk, hogy a színészetet is teljesen elhanyagolta. Sőt mi több, helyett, hogy szerepének szavait mondogatta volna, csak álomképéről beszélt, Brambilla hercegnőről; esküdözött, hogy az asszír herceget hatalmába kerítette s gondolatai tévútjain csatangolva azt hitte, hogy ő maga az asszír herceg, — végül is zavaros, kúsza beszédek labirintusába jutott. Mindenki örültnek tartotta; elsősorban pedig az impresszárió, aki végtére egyszerűen elkergette; s így sovány kis jövedelme is egészen odaveszett. A néhány arany, melyet impresszáriója nagylelkűen odavetett a búcsúzásnál, csak rövid ideig volt elegendő, a legsanyarúbb nyomor nyujtogatta felé csápjait. Máskor ez nagy gondot és aggodalmat okozott volna szegény Gigliónak; most ügyet sem vetett rá, mivel oly egekben lebegett, ahol nincs szükség földi aranyakra.

Ami az élet közönséges szükségleteit illeti, Giglio, nem nagyon finnyásan, valamely fritterolinál szokta éhét csillapítani, a nyílt utcán fölállított lacikonyhákban. Így történt, hogy egy nap el szeretett volna fogyasztani egy tál makarónit, amelynek ingerlő gőze eléje áradt a bódéból. Belépett; de midőn erszényét kihúzta, hogy szegényes ebédjét kifizesse, arra a megdöbbentő fölfedezésre jutott, hogy egyetlen baiocco sincs benne. Ugyanekkor azonban az anyagi principium, mely a szellemet, ha még oly büszke is, e földön lealázó szolgaságban tartja, élénken és hatalmasan fölpezsdült Giglióban. Ami sohasem történt meg vele, midőn fennkölt gondolatokkal eltelve, valósággal elköltött egy jó tál makarónit, most érezte, hogy szokatlanul éhes és igyekezett megnyugtatni a lacikonyhást, hogy bár véletlenül egy krajcár sincs nála, de következő napon feltétlenül megfizeti az ételt, amit megenni szándékozik. A lacikonyhás azonban az arcába nevetett és így vélekedett: ha nincs pénze,

csak egy módon csillapíthatja étvágyát ; hagyja ott gyönyörű kesztyűit vagy a kalapját, vagy a köpenyét. Csak most látta szegény Giglio igazán, hogy milyen rettenetes helyzetbe jutott. Már elképzelte magát, amint toprongyos koldusként, levest kanalaz a kolostorok előtt. De még élesebb fájdalom nyilalt szívébe, mikor álmodozásából riadva, Celionatit vette észre, aki szokott helyén, a S. Carlo-templom előtt fintorai-val mulattatta a népet s amint odanézett, oly pillanást vetett feléje, melyből a leggyilkosabb gúnyt lehetett kiolvasni. — A bájos álomkép eltűnt, semmivé vált, szétfoszlottak édes sejtelmek; bizonyos volt benne, hogy az elvetemült Celionati ördögi mesterkedésekkel megcsalta a balga hiúságát csúf kárörömmel kihasználva, méltatlan módon fölültette Brambilla hercegnővel.

Bőszülten rohant el onnét, már nem érzett éhséget, csak arra gondolt, mikép állhatna bosszút a vén boszorkánymesteren.

Maga sem tudta, mily különös érzés hatolt át dühén és haragján s kényszerítette megállásra, mintha hirtelen valami ismeretlen varázslat igézte volna meg. — «Giacinta!» szakadt ki belőle a kiáltás. Ott állt a ház előtt, melyben a leány lakott s melynek meredek lépcsőit annyiszor hágt a titokzatos szürkületben. Arra gondolt, miként idézte föl a csalóka álomkép elsőben a drága leányka haragját, miként hagyta el akkor, viszont nem látva, rá sem gondolva többé, miként vesztette el szerelmesét, miként süllyedt bajba és nyomorúságba s mindezt Celionati örült, lelketlen fondorkodásai miatt. Teljesen elmerülve keserves bánatában, alig tudott magához térni, míg végül elhatározta, hogy nyomban fölmegegy és bármibe kerül is, Giacinta kezét ismét megnyeri. — A gondolatot követte a tett! — De midőn Giacinta ajtaján kopogott, néma csönd felelt belülről. — Fülét a deszkához szorította, egyetlen lélekzetvételt sem lehetett hallani. Ekkor panaszos hangon, többször egymás után Giacinta nevét kiáltotta ; s mikor erre sem kapott választ, a legmegindítóbb vallomásokba kez-

dett ostobaságáról; bizonyítgatta, hogy maga a sátán csábította el, az átkozott, kuruzsló Celionati alakjában és mély bánatát és forró szerelmét a leg-szentebb esküdözéssel erősítette.

Végül alulról egy hang harsant föl: «Kíváncsi vagyok, miféle számár lamentál olyan keservesen az én házamban és bömböl idő előtt, mikor még oly messze vagyunk hamvazószerdától!» Signor *Pasquale* volt az, a kövér házigazda, aki szuszogva mászott föl a lépcsőn és amint Gigliót megpillantotta, fölkiáltott: «Ah! — ön az, signor Giglio? — Mondja, mi az ördög bujt önbe, hogy itt egy üres szobába nyöszörgi valamely ízetlen tragédia oh-jait és ah-jait?» «Üres szobába?» — horkant föl Giglio. «Üres szobába? Minden szentek nevére, signor Pasquale, szóljon, hol van Giacinta? — hol van az én életem, mindenségem?» — Signor Pasquale Giglióra meredt és nyugodtan felelt: «Signor Giglio, tudom, mi történt önnel; egész Róma tudja, miért kellett otthagynia a színpadot, — az ön kerekei nincsenek egészen rendben. — Menjen orvoshoz, menjen kedvesem, csapoltasson le néhány font vért és dugja a fejét hideg vízbe!» — «Ha még nem vagyok», kiáltott Giglio hevesen, «ha még nem vagyok örült, akkor nyomban megőrülök, ha meg nem mondja azonnal, hol van Giacinta.» — «Nem adta tudtomra», folytatta signor Pasquale nyugodtan, «nem adta tudtomra, signor Giglio, hogy ön nem értesült róla, miként távozott Giacinta egy héttel ezelőtt házamból, az öreg Beatrice kíséretében».

Mikor azonban Giglio felbőszülve kiáltott: «Hol van Giacinta?» s a mellett a vaskos házigazdát erősen megragadta, ez olyan ordítózást csapott: «Segítség! Segítség! Gyilkos!», hogy az egész háznép összefutott. Egy tenyeres-talpas, siheder háziszolga odaugrott, megragadta szegény Gigliót, leráncigálta a lépcsőn és olyan könnyedén lódította ki a kapun, mintha csak egy pólyásbaba lett volna a markában.

Nem törődve a kemény eséssel, Giglio föltápászkodott s most már valóban félig örülten, elrohant Róma utcáin. A szokás szülte ösztön abban az órában,

melyben máskor színházba kellett sietnie, egyenest odavitte, a színészek öltözőjébe. Csak ottan eszmélt rá, hol van s mély bámulattal látta, hogy ahol azelőtt ezüstbe és aranyba piperkézett, tragikus hősök lépkedtek, méltóságosan, fellengző vesszorokat ismételve, melyekkel — hitük szerint — a közönséget bámulatba, furoreba ejtik, most Pantalone és Arlecchino, Truffaldino és Colombina, szóval az olasz komédia és pantomima valamennyi alakja, rajzza körül. Szinte földbe gyökeredzve állt ott és tágranyitott szemmel bámult, mint aki hirtelen mély álomból ébred és ismeretlen, hóbotos társaságot lát maga körül.

Giglio zavaros, búsántotta külseje az impresszárió lelkében valami lelkifurdalásfélét ébreszthetett, mert hirtelen igen barátságos, lágyszívű emberré lett.

«Csodálkozik», szólt az ifjúhoz, «csodálkozik, signor Fava, hogy itt mindent oly másként lát, mint mikor itthagytam engem? Bevallom, hogy a drámai előadások, melyekkel ezelőtt színházam büszkélkedhetett, kezdték untatni a publikumot s ez az unalom rám is elragadt, annál is inkább, mivel erszényem e miatt a lassú sorvadás nyomorú állapotára jutott. Így hát fölthagytam a tragédiával s színházamat a könnyű tréfának és maskaráink csíntalan pajkoságának engedtem át s e mellett jól érzem magam».

«Hah!» kiáltott Giglio égő orcával, «hah, signor impresszárió, vallja csak be, az én távozásom bukatta meg az ön szomorújátékait. — Hát a hős bukásával a tömeg is, melyben az ő lehelete táplálta az életet, holt semmiségbe omlott?»

«Ne kutassuk», felelte az impresszárió mosolyogva, «ne kutassuk az okát! De úgy látszik, rossz kedvében van, — menjen, kérem, nézze meg a pantomimünket! Talán az fölvidítja önt vagy ön változtatja meg érzelmeit és visszatér hozzám, ámbátor egészen más módon; mert lehetséges lenne, hogy — menjen csak, menjen! — Itt van egy jegy, beléphet a színházba, amikor tetszik!»

Giglio úgy tett, ahogy mondták, inkább tompa közönyből minden iránt, ami körülötte történik, mint-

sem kedvet érezvén, hogy valóban lássa a pantomimet.

Nem messze tőle két álarcos állott, heves beszélgetésbe merülve. Giglio többször hallotta a nevét említeni; ez fölébresztette kábultságából, közelebb lopódzott, köpenyét egészen szeméig arcába húzva, hogy föl ne ismerjék s mindent kihallgathasson.

«Igaza van», szolt az egyik, «igaza van: Fava az oka, hogy nem láthatunk többé szomorújátékot ebben a színházban. De ellentétben önnel, azt hiszem, hogy nem Fava lelépésében kereshetjük és találhatjuk az okot, hanem inkább föllépésében». «Hogyan gondolja ezt?» kérdezte a másik. «Nos», folytatta az első, «részemről ezt a Favat, noha igen gyakran sikerült furoret keltenie, mindig a legripacsabb színésznek tartottam a világon. Hát csak a villámló szemekből, a jóformájú lábszárakból, a díszes ruhából, a tarka süvegtollakból s a széles cipőcsokrokból áll az ifjú drámái hős? Mikor Fava kimért táncléptekkel előlibegett a színpad háttéréből s játszó társaival mitsem törődve, a páholyok felé kancsalgott, mikor különös, keresett pozitúrában megállva, alkalmat nyújtott a szépeknek, hogy megcsodálják idomait, valóban úgy tűnt föl előtttem, mint a szemétdomb fiatal, oktondi, tarka kakasa, amely a napfényben büszkélkedik és kellemeteskedik. És mikor szemét forgatva, karjaival a levegőt fűrészelve, majd lábújjhegyre ágaskodva, majd tollkészként összeecsukolva, kongó hangon döcögtette a verseket és keservesen handabandázott, mondja, van oly értelmes ember, kinek keblét igazán megindította volna? — De mi, olaszok, ilyenek vagyunk; szeretjük a túlzottat, mely egy pillanatra erősen megrázkódtat és ha már benne vagyunk, elfelejtjük, hogy amit húsnak és vérnek tartunk, csupán élettelen bábú, melyet kívülről rángatnak mesterséges drótokon, hogy különös mozdulataival elámítson bennünket. Így járt volna Fava is; lassan-lassan nyomorultul belépusztul, ha maga nem sietteti korai halálát». «Azt gondolom», vette át a másik a szót, «azt gondolom, túlságos szigorúan

ítéli meg szegény Favat. Ha hiúnak, kényeskedőnek mondja, ha azt állítja, hogy sohasem a szerepét, hanem csak önmagát játssza, hogy éppen nem dicséretreméltó módon csak a sikert hajhássza, — mindenestre igaza van; de mégis egészen csinos tehetsége volt s hogy végül is megbolondult, azon csak részvétet érezhetünk, annál inkább, mivel bizonyára a játék erőfeszítése okozta örültségét». «Ne higgye», válaszolt az előbbi kacagva, «ne higgye azt! Gondolná-e, hogy Fava csupa szerelmi hiúságból örült meg? — Azt hiszi, hogy egy hercegnő szeretett belé s most az után szaladgál árkon-bokron át. — És a mellett semmirekelősége folytán úgy elszegényedett, hogy ma már a kesztyűjét és a kalapját kellett a fritterolinál hagynia, egy tál rágós makaróniért.» «Mit beszél?» kiáltott a másik, «lehetséges lenne, hogy ilyen örültségek történjenek? — De egy vagy más módon kellene juttatni valamit ennek a szegény Gigliónak, hisz mégis csak szerzett nekünk néhány kellemes estét. Az a fősvény impresszárió, akinek annyi aranyat játszott a zsebébe, igazán pártját foghatná és legalább azt megakadályozhatná, hogy nyomorogjon». «Arra nincs szükség», szolt az első, «Brambilla hercegnő, aki ismeri tébolyát és nyomorát és aki nő létére nemcsak megbocsáthatónak, hanem egészen kedvesnek tartja szerelmi őrzöngését és szívesen érez iránta részvétet, éppen most rejtetett egy kis, arannyal telt erszényt a zsebébe». — Mikor az idegen e szavakhoz ért, Giglio akaratlanul, gépiesen a zsebéhez kapott és valóban, egy kis, csörgő arannyal telt erszényt tapintott, melyet bizonyára az ábrándos Brambilla hercegnőtől kapott. Mintha villámos ütés járta volna át tagjait. Nem mert örülni a jókorjött csodán, mely vigasztalan helyzetéből egyszeriben kirántotta, sőt, mintha jeges rémület fuvallatát érezte volna. Ismeretlen hatalmak játékszerévé lett, úgy érezte, rá akart rohanni az idegen álarcosra, de ugyanabban a pillanatban észrevette, hogy a végzetes beszélgetést folytató két maskara nyomtalanul eltűnt.

Giglio nem merte kihúzni zsebéből az erszényt,

hogy alaposabban meggyőződjék létezéséről, félt, hogy kezeiben semmivé foszlik a tünemény. De miután egészen elmerült gondolataiba és lassacskán megnyugodott, arra gondolt, hogy mindaz, amit ő incselkedő varázserők kísértésének tart, tán bohózatban fog kilyukadni, amelyet a kalandos, szeszélyes Celionati irányít a mély, sötét háttérből, számára láthatatlan fonalakon. Arra gondolt, hogy az embertömeg nyüzsgésében maga a beszélő idegen dughatta zsebébe az erszénykét és mindaz, amit Brambilla hercegnőről mondott, az incselkedés folytatása, melyet Celionati kezdett. Amint azonban képzeletében az egész varázslat természetesre és közönségesre fordult s ily módon eloszlott, visszaérezte a seb fájdalmát is, melyet a kemény kritikus ütött rajta. A színészek poklában nincsen rettentőbb kín, mint a szívbetaláló támadás hiúságuk ellen. És a legkényesebb pont, a gyenge oldal érzése, még fokozottabb mértékben növeli a csapás fájdalmát, mert a talált féllal, bárhogya próbálja elfojtani vagy ügyes eszközök segítségével leküzdeni a fájást, még jobban érezteti, hogy valóban találva van. — Giglio sem tudott szabadulni az ifjú, ostobán tarka kakas fatális képétől, amely tetszelegve peckeskedik a napon — és rendkívül bosszankodott és búsongott rajta éppen azért, mert magában, akaratlanul is, el kellett ismernie, hogy a torzképet valóban az eredetiről vették.

És így nem csoda, hogy Giglio izgatott hangulatában alig nézett a színpadra és nem ügyelt a pantomimre, noha a teremben gyakorta dördült föl a nevetés, a tetszés, a nézők örömrivalgása.

A pantomima nem adott elő egyebet, mint a kitűnő Arlecchino száz és száz változatban ismételt szerelmi kalandjait az édes, pajzán bájú Colombinával. A gazdag és öreg Pantalone elragadó leánya már visszautasította a fényes és ékes lovag s a bölcs dottore kezét és kereken kijelentette, hogy senki mást nem szeret, senki másé nem lesz, mint a kis, feketepofájú, száz foltból összetoldozott mellényű, ügyes emberkéé; Arlecchino már megszökött a hű leánykával és valami

hatalmas varázs oltalma alatt, szerencsésen kisiklott Pantalone, Truffaldino, a doktor és a lovag üldözése elől. Már ott tartottak, hogy a kedvesével enyelgő Arlecchinót végre rajtakapják a sbirrek és mindketőjüket börtönbe hurcolják. Ez valóban meg is történt; de abban a pillanatban, mikor Pantalone és kísérete a szegény szerelmespárt jól ki akarta csúfolni s mikor Colombina térdreesve, keserves könnyek között kezdett Arlecchinóért könyörögni, ez meglódította a priccset s mindenfelől, a földből, a légből, csillogó, nyalka, gyönyörű külsejű emberkék léptek elő, mélyen meghajoltak Arlecchino előtt s Colombinával együtt diadalmenetben vezették el. Az egészen elhült Pantalone kimerülten ereszkedik egy kőpadra, mely a fogházban van s a lovagot és a doktort is hellyel kínálja maga mellett; azon tanakodnak, mihez fogjanak most. Truffaldino mögéjük áll, kíváncsian közéjük dugja a fejét s nem akar tágitani, noha mindenünnen bőségesen záporoznak a pofonok. Most föl szeretnének állni; de oda vannak bűvölve a padhoz, melynek hirtelen hatalmas szárnyai nőnek. Egy szörnyű saskeselyű hátán távozik az egész társaság a levegőn át, hangos segélykiáltások közepette. — Most a fogház nyitott, virágfüzerekkel ékített oszlopcsarnokká változik, melynek közepén magas, díszes trónus áll. Dobok, sípok és cintányérok víg muzsikáját halljuk. Fényes menet közeledik: Arlecchinót szerencsenek viszik gyaloghintóban, utána Colombina jön pompás diadalkocsin. Díszruhás miniszterek vezetik őket a trónhoz; Arlecchino a priccset tartja kezében jogarnak s mindnyájan térdet hajtva hódolnak előtte s a hódoló nép között ott látjuk Pantalonet és társait is térden állva. Arlecchino hatalmas császárként uralodik Colombinájával egy szépséges, pompás, ragyogó birodalom fölött!

Midőn a menet a színpadra ért, Giglio egy pillantást vetett oda; de bámulatában és csodálkozásában tekintetét nem tudta ismét elfordítani. Brambilla hercegnő fölvonulásának szereplőit látta maga előtt, az egyszarvúakat, a szerencseneket, az öszvérháton

ülő, hálótkötő hölgyeket stb. Ott volt a tiszteletreméltó tudós és államférfiú is, az aranyfényű tulipánban s úgy látszott, mintha elhaladtában fölnézett volna könyvéből s barátságosan bólintott volna Giglio felé. Csupán a hercegnő, csukott tükrös hintaja helyett gördült Colombina nyitott diadalkocsija!

Giglio lelke mélyén sötét sejtelem támadt: hogy a pantomima is valami titokzatos összefüggésben áll mindama csodálatos eseménnyel, mely vele történt; de miként az álmodó is hiába igyekszik fogva tartani a saját énjéből föllengő képeket, akként Giglio sem jutott világos tudatára annak, hogy miféle összefüggés lehetséges.

A legközelebbi kávéházban meggyőződött róla, hogy Brambilla hercegnő zacskó aranya nem káprázat, sőt, a dukátok kitűnő csengésűek és veretűek. — Hm! gondolta, Celionati dugta a zsebembe az erszényt, csupa nagylelkűségből és könyörületből és én azonnal visszafizetem adósságomat, amint ismét az Argentínában tündökölhetek, ami bizonyosan nemsokára megtörténik, mivel csak a legrútabb irigység s a legádázabb ármánykodás mondhatja, hogy rossz színész vagyok! — A sejtés, hogy a pénz Celionatitól ered, nem volt alaptalan; mert valóban, az öreg már kisegítette a bajból egynéhányszor. Azonban különösnek látszott, hogy a díszes erszénykén e szavak voltak kihímezve: «Gondolj álmoképedre!» — Elgondolkozva nézegette e föliratot, mikor valaki a fülébe ordított: «Végre megcsíptelek, te áruló, te hűtelen, te hamis és hálátlan szörnyeteg!» Egy idomtalan Dottore ragadta karon, minden teketória nélkül helyet foglalt mellette s folytatta szitkozódásait. «Mit akar tőlem? Meg van gabalyodva?» — kiáltott Giglio. A Dottore azonban levette rút álarcát és Giglio a vén Beatrice-ra ismert. «Isten szerelmére», kiáltott Giglio magánkívül, «te vagy az Beatrice? — hol van Giacinta? hol van az édes, bájos gyermek? — megszakad a szívem szerelmében és vágyakozásában! hol van Giacinta?» — «Csak kérdezze», válaszolt mogorván az öregasszony, «csak kérdezze, lelketlen, gonosz

ember! Fogságban ül szegény Giacinta és sorvasztja ifjú életét s maga az oka mindennek. Mert ha a kis fejecskéje nem lett volna tele magával, megvárhatta volna türelmesen az estét, nem szúrta volna meg az újját, mikor a Brambilla hercegnő ruhájának szegélyét varrta, nem ejtette volna a csúnya foltot s az érdemes Bescapi mester, akit az ördög akárhova tegyen, nem követelhetne volna a kár megtérítését s nem dugathatta volna börtönbe, mivelhogy annyi sok pénzt nem tudtunk előteremteni. — Maga segíthetett volna, — de Semmirekellő színművész úr visszahúzza az orrát —» «Várj!» szakította félbe Giglio a fecsegő vénasszonyt, «te vagy a hibás, hogy nem rohantál azonnal hozzám s nem meséltél el mindent. Életemet a kedvesért! — Ha nem lenne éjszaka, már szaladnék a förtelmes Bescapihoz — ezeket az aranyakat — a leányka a következő órában szabad lenne; — de mit éjszaka? El, el, mentsük meg őt!» — És avval elszáguldott. Az öreg gúnyosan kacagott utána.

S miként gyakran megtörténik, hogy mikor a legnagyobb sebbel-lobbal akarunk valamit elvégezni, éppen a legfontosabbat felejtjük el, Gigliónak is csak akkor jutott eszébe, mikor már lélekszakadva befutkosta Róma utcáit, hogy meg kellett volna kérdeznie az öregtől Bescapi címét. A sors vagy a véletlen akaratára volt, hogy végre kiérve a spanyol térre, éppen Bescapi háza előtt kiáltott föl: «Hol az ördögben lakhatik ez a Bescapi!» — Mert egy ismeretlen egyén azonnal karon fogta s bevezette a házba, tudtára adván, hogy Bescapi mester éppen ott lakik s a netán megrendelt maskarát még átveheti. A szobába lépve, fölkérte az ismeretlen, hogy mivel Bescapi mester nincs odahaza, jelölje meg a megrendelt öltözetet; talán egy közönséges tabarro az, vagy egyéb. — De Giglio nekirontott a férfiúnak, aki nem más volt, mint egy derék szabólegény s annyi mindent beszélt össze-vissza vérfoltról, fogházról, fizetésről és azonnali kiszabadításról, hogy a legény egészen elképedve meredt a szemébe s egy kukkot sem tudott válaszolni. «Átkozott! nem akarsz megérteni; kerítsd elő az

uradat, azt a sátánfajzatot!» Így lármázott Giglio és megragadta a legényt. De ekkor ugyanaz történt vele, ami signor Pasquale házában. A legény ordítására az emberek mindenünnen összecsoódltek. Maga Bescapi is berohant; de mikor Gigliót látta maga előtt, fölkiáltott: «Uram, ne hagyj el, ez a megkerült színész, signor Fava. Fogjátok meg, emberek, fogjátok meg!» Mindnyájan rárohantak, egykönnyen legyúrték, kezét, lábát megkötözték s az ágyba fektették. Bescapi hozzálépett; Giglio ezer keserű szemrehányással illette fösვნysége és embertelensége miatt, Brambilla hercegnő ruhájáról beszélt, vérfoltról, fizetéséről, ésatöbbit. «Nyugodjék meg», mondta Bescapi szelíden, «nyugodjék meg, kedves signor Giglio, üzze el a lidérceket, melyek kínozzák! Néhány pillanat múlva mindent más színben fog látni».

Csakhamar kitűnt, hogyan értette ezt Bescapi; mert egy kirurgus lépett be s szegény Giglión, berzenkedése ellenére, eret vágott. — Giglio a nap eseményeitől és a vérveszteségtől kimerülve, ájulásához hasonló mély álomba merült.

Mikor fölébredt, sötét éj volt körülötte; csak fáradtsággal tudott ráemlékezni, mi történt vele legutóbb. Érezte, hogy kötelékeit föloldozták, de a bágyadtságtól mozdulni se bírt. Végre egy hasadákon, valószínűleg valamely ajtóén, gyöngé fénysugár szűrődött a szobába és úgy rémlett, mintha mély lélekzétvételt hallana, aztán halk suttogást, mely végül értelmes beszéddé alakult: — «Valóban ön az, drága hercegem? — és ilyen állapotban? olyan kicsi, olyan kicsi, hogy azt hiszem, a cukorkaskatulyámban elférne! — De ne gondolja, hogy azért kevésbé becsülöm és tisztelem; hisz tudom, hogy ön derék és szeretetreméltó úr és én mindezt csak álmodom. — Legyen szíves, mutakozzék előttem holnap, legalább, mint hang! — Vesse tekintetét reám, szegény leányzóra, így kell történnie, különben —» Itt a szavak ismét érthetetlen suttogássá tompultak! — A hang szokatlanul édes és nyájas volt; Giglio titkos borzongást érzett; de mikor erősebben igyekezett odafigyelni, a suttogás,

mely közeli forrás csobogásához volt hasonló, ismét mély álomba ringatta. — A napfény ragyogva ömlött a szobába, mikor szelíd rázogatós ébresztette föl Gigliót álmából. Bescapi mester állt előtte és kezét megfogva, jóságos mosollyal szólt: «Nos, úgy-e, jobban érzi magát, kedves signor? — Igen, hála Istennek! Kicsit még halovány, de az érverése nyugodt. Az ég vezérelte önt gonosz őrvölgésében az én házamba és megengedte, hogy némi szolgálatot tehessek önnek, akit Róma legkiválóbb színészenek becsülök s kinek elvesztését mindnyájan mélyen fájlaltuk». Bescapi utolsó szavai gyógyító balzsamként hatottak a kapott sebekre; Giglio mégis meglehetősen komolyan és sötéten kezdte: «Signor Bescapi, én nem voltam sem beteg, sem őrvölgő, mikor az ön házába léptem. Ön elég kérgesszívű volt, bájos arámat, szegény Giacinta Soardit, fogságba vettetni, mivel nem tudta megfizetni a drága ruhát, melyet elrontott, nem, melyet megszentelt, midőn a legdrágább újj tűszúrta sebéből hintett rózsás ichort föléje. Azonnal mondja meg, mennyit kíván a ruháért; megfizetem az összeget és megyünk a helyszínére, hogy kiszabadítsuk az édes, bájos gyermeket fogságából, amelyben az ön kapzsisága miatt senyved». — Avval a tőle telhető legnagyobb gyorsasággal kiszállt az ágyból és kihúzta zsebéből a zacskó aranyat, melyet, szükség esetén, utolsó darabig hajlandó volt föláldozni. De Bescapi tágranyílt szemmel bámult rá és így szólt: «Hogy képzelhet ilyen ostobaságot, signor Giglio? Semmiféle ruháról sem tudok, melyet Giacinta elrontott volna, semmiféle vérfoltról, fogságbavetésről!» — Mikor pedig Giglio még egyszer elbeszélte mindent, amit Beatrice-től hallott és különösen a ruhát írta le részletesen, melyet maga is látott Giacintánál, Bescapi mester azt felelte, hogy az öregasszony bizonyára lóvá tette; akár megesküszik rá, hogy az egész históriából egy szó sem igaz és egyáltalán nem adott Giacintának olyan ruhát munkába, amelyet Giglio látni vélt. Giglio nem kételkedhetett Bescapi szavaiban, különben érthetetlen lett volna, miért nem fogadja el a föl-

ajánlott pénzt és bizonyos volt, hogy ismét az örült kísértés működik, mely egyszer már törbe csalta. Nem maradt más hátra, mint elhagyni Bescapi mestert s várni a jó szerencsét, mely tán karjaiba vezeti a bájos Giacintát, ki iránt ismét forró szerelemre gyuladt.

Bescapi kapuja előtt már állt valaki, akit ezer mérföldnyire kívánt volna: az öreg Celionati. «Ejha!» kiáltott kacagva Giglióra, «ön igazán jó lélek, hogy az aranyakat, melyeket a sors szeszélye hullatott az ölébe, oda akarta adni a galambocskáért, aki már nem is az ön galambocskája». «Ön», válaszolt Giglio, «ön rettenetes és borzalmas ember! — Miért tolakszik az életembe? miért akar hatalmába keríteni? — Mindentudással dicsekszik, mely nem is kerül sok fáradságába. — Kémekkel vesz körül, akik minden lépésemet meglesik. — Mindenkit ellenem bujt. — Önnek köszönhetem Giacintámnak, az állásomnak elvesztését — ezer fortélyának». — «No», kiáltott Celionati fölkacagva, «meg is érné a fáradságot, Giglio Fava, exszínművész úr nagyfontosságú személyét ennyire befogni! — De Giglio fiam, neked még igazán gyámra lenne szükséged, aki a helyes útra vezetne, melyen célhoz érsz». — «Nagykorú vagyok», felelt Giglio «s kérem önt, ciarlatano úr, bízson csak bátran magamra». «Hohó,» szólt Celionati, «csak ne olyan durcásan! Hogyan? Hátha a jót, a legjobbat szándékozom veled, hátha legnagyobb földi boldogságodat akarom, hátha közvetítő vagyok közted és Brambilla hercegnő között?» — «Ó, Giacinta, Giacinta, ó, én boldogtalan, elvesztettem őt! Volt nap, mely feketébb vészt hozott rám, mint a tegnapi?» — Így kiáltott Giglio magánkívül. «No, no», csillapította Celionati, «nem volt olyan vészes az a nap. A jó tanulság, melyet a színházban nyert, nagyon üdvös volt önre, miután megbizonyosodott, hogy kalapját, kesztyűjét és köpenyét mégsem fecsérelte el egy tál rágós makaróniért; aztán a legpompásabb előadást látta, amelyet már azért is elsőnek lehet mondani a világon, mert a legmélyebbet fejezi ki, egyetlen szó nélkül;

aztán az aranyakat találta a zsebében, amelyekre szüksége volt». — «Öntől kaptam, öntől, tudom», vágott szavába Giglio. «Ha így történt volna», folytatta Celionati, «az sem változtatna a dolgon ; elég, hogy ön megkapta a pénzt, kibékült a korgó gyomrával, szerencsésen rátalált Bescapi házára, egy igen szükséges és hasznos érvágásban részesült és újból egy fedél alatt aludt a szerelmesével!» «Mit mond?» kiáltott Giglio, «mit mond? a szerelmesemmel? egy fedél alatt a szerelmesemmel?» «Úgy van», válaszolt Celionati, «nézzen csak föl!»

Giglio fölnézett és ezer villám hasította át keblét, mikor szép Giacintáját pillantotta meg a balkonon, fölcicomázva, csinosabban, bájosabban, mint valaha, — s mögötte a vén Beatricet. «Giacinta, Giacinta, drága életem!» kiáltott felé epedve. De Giacinta csak egy megvető pillantást vetett rá és elhagyta a balkont, nyomában Beatricével.

«Még mindig ragaszkodik ahhoz az átkozott smorfához», mondta Giglio rosszkedvűen, «de majd csak alábbhagy vele». «Bajosan!» válaszolt Celionati ; «mert, jó Giglióm, ön valószínűleg nem tudja, hogy ugyanakkor, mikor ön vitézül legyeskedett Brambilla hercegnő körül, egy csinos és daliás hercegi az ön donáját környékezte meg és amint látszik» — «Ördög és pokol!» kiabált Giglio, «a vén sátán, Beatrice kerítette el szegényt ; de patkányméreggel fogom elpusztítani azt az elvetemült nőt, tört szúrok a szívébe átkozott hercegének». — «Hagyjon föl evvel!» szakította félbe Celionati, «hagyjon föl evvel, jó Giglióm, menjen szépen haza és csapoltasson még egy kis vért, ha rossz gondolatai támadnak! Isten vezérelje. A korzón viszontlátjuk egymást». — Azzal elsietett.

Giglio földbegyökeredett lábbal állt ott, dühös pillantásokat vetett a balkonra, a fogát összeszorította s magában a legborzasztóbb átkokat mormogta. Mikor pedig Bescapi mester kidugta fejét az ablakon és udvariasan fölkérte, hogy lépjen be s házában várja meg az újabb krizist, mely közeledni látszik, — abban a hitben, hogy ő is összeszűrte a levelet az öreggel,

egy «átkozott kerítő» kiáltást vágott a fejéhez s bőszerűen elszáguldott.

A korzón néhány egykori pajtásával találkozott s velük egy közeli kocsmába tért be, hogy minden baját, fájdalmát, vigasztalanságát a tüzes szirakúzaiba fojtassa.

Az ilyen elszánások különben nem igen tanácsosak ; mert ugyanaz a hév, mely elűzi a rosszkedvet, féktelen lobogással gyújt föl bennünk mindent, amit különben óvni akartunk a lángtól ; de Giglióval nem történt baleset. Vidám, kedélyes beszélgetésbe merült színésztársaival, tobzódtak az ezerféle emléken, derűs, színházi kalandban s közben elfelejtett minden bajt és bánatot, ami érte. Búcsúzáskor megállapodtak, hogy estére a lehető legkülönösebb maskarában jelennek meg a korzón.

Giglio elég hóbortosnak találta az öltözetet, melyet már viselt egyszer ; de most még a hosszú, fura nadrágot sem szígyelte fölhúzni, azonkívül a köpenyét hátul egy rúdra szúrta, úgy, hogy csaknem olyan volt, mintha zászló nőtt volna ki a hátából. Ilyenformán fölcicomázva kóborolt az utcán s átengedte magát széles jókedvének, rá sem gondolva álomképére, avagy elvesztett kedvesére.

De csaknem gyökeret vert a lába, mikor a Pistoja-palota közelében egy nyúlánk, nemes alak lépett hirtelen eléje, ugyanazon pompás öltözetben, melyben egyszer Giacintát lepte meg, vagyis jobban mondva, midőn álomképét látta maga előtt, valóságos életnagyságban. Mintha villám járta volna át minden tagját ; maga sem tudta, miként történt, hogy a szorongás, a vágyakozás rettegése, mely rendszerint elszibasztja az elmét, mikor magunk előtt látjuk a kedves drága képét, olyan kéjes, vidám érzéssé változott, amilyent még sohasem érzett. Jobblábat előre, mellett ki, vállat be — egy szempillantás alatt gyönyörű állásba helyezkedett, melyben valaha a legnagyobb tirádákat szavalta, hosszú és hegyes kakastollakkal ékített fővegét lekapta merev parókájáról s recsegő hangon, mely lárvájához illett, nagy szem-

üvegén át erősen rámeredve, így szólította meg Brambilla hercegnőt (mert semmi kétség, ő volt az): «A tündérek legbájosabbja, az istennők legfensége-sebbje jár földünkön; irigy viasz rejti arcának le-igázó szépségét, de a ragyogásból, mely körülengi, ezer villám lövell s járja át ifjúnak és öregnek keblét — kiki szerelem és csodálat tűzében hódol a menyeeinek».

«Miféle», kérde a hercegnő, «miféle puffogó darabból tanulta ezt a gyönyörű beszédmodort Pantalone capi-tano uram vagy tudom is én ki? — Inkább azt mondja meg, milyen győzelem jele ez a diadallobogó, amit a hátán hord?» «Ez nem diadallobogó», kiáltott Giglio, «én még csak küzdök a diadalért! — Ez a reménység zászlaja, az epedő vágyé, amelyre esküdtem, az életre-halálra való megadás vészjele, melyet kitűztem: kö-nyörülj rajtam, hogy eme redőkből lenghessenek feléd a lágy fuvalmak. Fogadj lovagoddá, hercegnő! s aztán harcolok, győzők és trofeumokat szerzek kegyed és szépséged dicsőségére». «Ha lovagom akar lenni», szólta a hercegnő, «fegyverkezzék föl, amint illik! Fejét fedje félelmetes rohamsisakkal, ragadjon éles és széles kar-dot! Akkor hiszek önnek». «Ha hölgyem akarsz lenni», válaszolt Giglio, «Rinaldo Armidája, légy az egészen! Vesd le ezt a csillogó dísz, mely elszédít és megzavar engem, mint veszedelmes bűbáj. Ez a fénylő vérfolt»... — «Ön meg van habarodva!» kiáltott élénken a hercegnő és gyorsan ellibbenve, faképnél hagyta Gigliót.

Gigliónak úgy rémlett, mintha nem is ő lett volna, aki a hercegnővel beszélt, mintha akarata ellenére mondta volna azt, amit maga sem értett; sőt kezdte hinni, hogy signor Pasqualenak és Bescapi mesternek igazuk van, ha egy kicsit bolondnak tartják. De éppen egy álarcos menet közeledett, amelyben a képzelet legszörnyűbb torzszülöttei ugrándoztak örült finto-rokkal. Giglio rögtön megismerte pajtásait s csapongó jókedve visszatért. Az ugrándozó és táncoló tömegbe vegyült s hangosan kiáltozta: «Kélj, kélj, észbontó varázslat! ébredjetek, vakmerő dévajság csúfondáros szellemei! tiétek vagyok egészen, hozzátok vagyok hasonló!»

Giglio azt hitte, hogy cimborái között a vénembert is ott látja, kinek palackjából Brambilla alakja előszállott. De mielőtt észrevette volna, az öreg megragadta, körbe forgatta és a fülébe rikácsolt: «Testvérkém, a kezemben vagy, testvérkém, a kezemben vagy!»

HARMADIK FEJEZET.

A szökehajúak, akik Pulcinellát unalmasnak és ízetlennek merészelik tartani. — Német és olasz tréfa. — Miként állítja a Caffè greco-ban ülő Celionati, hogy ő nem ül a Caffè greco-ban, hanem párizsi burnótot készít a Ganges partján. — Csodálatos történet Ofió királyról, Urdar-völgy uralkodójáról és Lirisz királynéről. — Miként vesz feleségül Kofetua király egy koldusleányt, miként futkos egy előkelő hercegnő egy hitvány komédiás után és miként köti föl Giglio fakardját, aztán a korzón száz maskarát fölborít, míg végül megáll, mert saját magát táncolni látja.

«Ti szöszkék! — kékszeműek! ti büszke ifjak, akiknek dörgő basszusú «jó estét, szép hugom!»-jától a legszemtelenebb fehérszemély is megrémül, fölenged-e a ti örökös téli fagyba dermedt véretek a tramontana vad fúvásában vagy egy szerelmesdal tüzében? Mit kérkedtek hatalmas életkedvetekkel, friss elevenségtekkel, mikor csöpp érzéketek sincs a legbolondabb, legmókásabb, legáradóbb, minden tréfa közt legtréfásabb multság iránt, mint amilyen a mi áldott karneválunk? — Mikor a mi derék Pulcinellánkat is unalmasnak, ízetlennek meritek néha mondani és a legmulattatóbb idétleneket, kiket a kacagó gúny szült, a zavaros elme termékeinek nevezitek!» — Így beszélt Celionati a Caffè grecoban, hová, szokása szerint, betért estefelé, hogy a német művészek közé telepedjen, akik ugyancsak ezt a strada Condottin lévő kávéházat szokták fölkeresni ebben az időtájban és éppen a karnevál bolondságairól mondtak éles kritikát.

«Hogyan?» szólta Franz Reinhold, a németországi festő, «hogyan beszélhet így, Celionati mester! Ez nem

vág össze avval, amit máskor állított a német elme és szellem dicséretére. Igaz, mindig szemünkre vetette nekünk, hogy minden tréfától azt kívánjuk, hogy valami mást is jelentsen, mint magát a tréfát. És én igazat is adok ebben önnek, ámbátor egészen más értelemben, mint ahogy ön érti. Ne higgye el azt az ostobaságot, hogy mi csak allegórikusan fogjuk föl az iróniát! Isten őrizze ettől a tévedéstől. Belátjuk, hogy az olaszoknál inkább otthonos, mint nálunk, a puszta tréfa, mint olyan; de könnyen megmagyarázhatom, hogy mi különbséget látok az önök tréfája és a miénk között, vagyis jobban mondva, az önök iróniája és a miénk között. — Nos, éppen a bolondos, torz alakokról beszélünk, akik a korzón hancuroznak; legalább mindjárt ehhez kapcsolhatom a hasonlatomat. — Ha egy ilyen bolond fickót látok, amint iszonyú finto-raival megkacagtatja a körülállókat, úgy érzem, mintha egy csupán számára látható mintakép beszélne hozzá, de ő nem értené szavait — s miként az életben mi is, ha idegen, érthetetlen beszéd jelentését igyekszünk fölfogni: ő is önkéntelenül a beszélő mintakép gesztusait utánozza, bár túlzottan a ráfordított erőfeszítés miatt. A mi tréfánk magának a mintaképnek beszéde, mely fölhangzik belülről és az irónia bennerejlő principiuma által szükségszerűen föltételezi a gesztust is, amint a mélyben fekvő szikla kényszeríti a fölötte elzúgó patakot, hogy bodros hullámokat verjen felszínén. — Ne higgye, Celionati mester, hogy nincs érzékem a bohózatos iránt, mely csak a külső jelenségben rejlik és motívumait csak kívülről kapja, ne higgye, hogy nem ismerem el népének rendkívüli képességét, amely éppen ezt a bohózatos elemet megeleveníti. De bocsásson meg, Celionati, ha a bohózatoshoz, bár ezt is elfogadom, szükségesnek tartok némi kedélyest is s éppen ennek hiányát érzem az önök komikus alakjainál. A kedélyesség, amely a mi tréfánk tiszta tartalma, elvész az obszcénitás principiumában, ami az önök Pulcinelláját s száz más hasonló alakjukat mozgatja és a fintorok és

bukfencek közül a düh, a gyűlölet, a kétségbeesés borzalmas, iszonyatos furiája mered elő, mely önöket örületbe, gyilkosságba kergeti. Ha a karnevál ama napján, mikor mindenki egy kis gyertyát visz a kezében s megpróbálja elfújni a másik gyertyáját, a tomboló, fékevesztett ujjongásban, a harsogó kacagásban megremegteti a korzót a vad kiáltás: ammazzato sia, chi non porta moccolo, higgye el, Celionati, hogy abban a pillanatban, mikor a nép őrjöngő jókedvétől elragadva, a többieknél is gonoszabbul fujdosok és kiáltozok: ammazzato sia! ijesztő borzongás fog el, amely nem engedi a mi német lényünk sajátos kedélyességét fölszínre jutni».

«Kedélyesség», mondta Celionati mosolyogva, «kedélyesség! — Mondja csak, kedélyes németkém, mi a véleménye a mi színházi alakjainkról? — Pantalone-ról, Brighelláról, Tartagliáról?»

«Oh», felelt Reinhold, «azt hiszem, hogy ezek az alakok egész tárházát nyújtják a mulattató gúnynak, a találó iróniának, a legszabadabb, mondhatnám, legvakmerőbb jókedvnek, noha úgy gondolom, hogy inkább az emberi természet különböző külső megnyilvánulásait juttatják érvényre, mint magát az emberi természetet, vagyis röviden, inkább az *embereket*, mint az *embert*. — Különben, kérem Celionati, ne tartson oly ostobának, mintha kételkedném abban, hogy az ön nemzetének is vannak a legmélyebb humorral megáldott fiai. A láthatatlan egyház nem ismer különbséget nemzet és nemzet között; mindenütt megvannak a maga tagjai. — És, Celionati mester, megvallva az igazat, az ön egész személye és viselkedése már régóta nagyon különösnek tűnik föl. Ahogy a nép előtt kalandos ciarlatanoként viselkedik, aztán ismét a mi társaságunkban leli kedvét, elfelejtve minden ittenit és csodálatos történetekkel gyönyörködtet, melyek mély hatást gyakorolnak lelkünkre, aztán ismét badar fecsegéssel hálóz és tart fogva varázslatos kötelékeiben. — Valóban, igaza van a népnek, ha önt boszorkánymesternek híreszteli; részemről azt hiszem, hogy ön is a láthatatlan

egyházhoz tartozik, amelynek olyan csodálatos tagjai vannak, noha valamennyi egy törzsből ered».

«Mit nem gondol», kiáltott Celionati hevesen, «mit nem gondol rólam, festő uram, mit nem gondol, sejt és gyanít? — Olyan biztosak vagytok abban, hogy én itt ülök köztetek s haszontalanul fecsegek haszontalanságokat olyan dolgokról, melyekből mitsem értetek, míg az Urdar forrásának tiszta víztükrébe nem néztek, míg Lirisz nem mosolyog rátok?»

«Ohó!» kiáltoztak a többiek össze-vissza, «most jön a régi vesszőparipa. — Előre, boszorkánymester úr! — előre».

«Van esze a tömegnek?» kiáltott Celionati közbe s öklével oly hevesen csapott az asztalra, hogy mindnyájan elhallgattak.

«Van esze a tömegnek?» ismételte nyugodtabban. «Azt kérdezem, honnan tudjátok olyan biztosan, hogy valóban itt ülök köztetek és mindenféléről beszélek, amit ti testi füleitekkel hallani véltek, noha talán csak egy dévaj kísértet ingerkedik veletek? Ki áll jót érte, hogy a vén Celionati, akivel el akarjátok hitetni, hogy az olaszok nem értenek az iróniához, nem éppen most sétálgat-e a Ganges partján, illatos virágokat tépdesve, amelyekből párizsi tubákot fog készíteni valamely misztikus bálvány orra részére? — Vagy nem most járja-e a sötét, félelmetes memphisi sírokat, hogy a legösszeaszottabb királytól elkérje balába kisújját az Argentina legbüszkébb hercegnőjének gyógyhasználatára? — Vagy hogy nem ül-e kebelbarátjával, Ruffiamonte varázslóval, mély beszélgetésbe merülve, az Urdar forrásánál? — De várjatok, mégis úgy tesztek, mintha itt ülnék köztetek a Caffè greco-ban és mesélek valamit Ofió királyról, Lirisz királynéről és az Urdar-forrás tükréről, ha hallani akarjátok.»

«Meséljen», mondta az egyik ifjú művész, «meséljen, Celionati; gondolom, hogy az ön meglehetősen boldos és kalandos történetei egyikét mondja el, amelyeket azonban egészen kellemes hallgatni».

«Ne higgye», kezdte Celionati, «ne higgye egyikőtök

sem, hogy valami értelmetlen mesét akarok föltálatni, ne vonjátok kétségbe, hogy minden úgy történt, amint el fogom mondani! Minden kétséget megszüntethet, ha kijelentem, hogy az egésznet Ruffiamonte barátom szájából hallottam, aki némileg maga a történet hőse. Alig néhány száz éve, hogy együtt jártuk Izland tüzét s egy láng- és vízszülte talizmánt keresve, sokat beszéltünk az Urdar-forrásról. Tehát, hegyezték a fületeket meg az eszeteket!»

— Itt, nyájas olvasó! kénytelen vagy meghallgatni egy történetet, mely kívül esőnek látszik azokon az eseményeken, melyeket elbeszélni szándékozom, ennél-fogva elvetendő epizódként szerepel. De amint gyakran megesik, hogy kitartóan követve azt az irányt, mely látszólag tévútra vezet, egyszerre célhoz érünk, noha már elvesztettük azt szemünk előtt, akként lehetséges, hogy ez az epizód is csak látszólag tévút s egyenest történetünk magvába vezet. Halld tehát, olvasóm, mint szól a csodálatos

Történet Ofió királyról és Lirisz királynéről.

Régi, régi időben, mondhatnók abban az időben, mely rögtön az őskor után következett, mint hűshagyó keddre hamvazószerda, — Urdar-völgyben az ifjú Ofió király uralkodott. Nem tudom, milyen földrajzi pontossággal írta le a német Büsching Urdar-völgy országát; de annyi bizonyos, hogy amint Ruffiamonte varázsló ezerszer is elmondta, a legáldottabb országok közé tartozott, melyek valaha voltak és lesznek. Oly buján zöldeltek legelői, lucernásai, hogy a legfinnyásabb barmok sem vágytak el ebből a jó hazából, terjedelmes erdői fában, virágban és pompás vadban bővelkedtek, a reggeli s alkonyi szellők sohasem untak meg édes illatai közt enyeglegni. Bőven buggyant a bor és az olaj s a gyümölcsök minden faja. Ezüstös folyók hömpölyögtek szerte az országban, aranyat és ezüstöt fölösen adtak a hegyek, melyek igazi gazdag emberek módjára csak egyszerű, fakó sötétszürkébe voltak öltözve, a legcsekélyebb

fáradtsággal, a homokból lehetett kikaparni a drágaköveket s aki akarta, mellény- vagy inggombnak használhatta azokat. Hogy a márványból és alabástromból épült fővároson kívül nem voltak egyéb téglavárosok, az a kultúra hiányának tulajdonítható, mely akkor még nem keltette föl az emberekben a bölcs belátást, hogy jobb széles falakkal védve karosszékben üldögelni, mint a mormoló patak mellett, susogó lombok közt, alacsony kalyibában élni, hol állandó a veszély, hogy egyik vagy másik szemtelen fa belógatja ágait az ablakon s kéretlen vendégként mindenbe belezizeg, vagy hogy vadszőlő és borostyán lesznek kárpitosaink. Ha még hozzáveszünk, hogy Urdar-völgy lakosai a legjobb hazafiak voltak s királyukat rendkívül szerették, ha nem is látták s éljent kiabáltak, ha nem is volt nevenapja — akkor beláthatjuk, hogy Ofió király a legboldogabb uralkodó lehetett a nap alatt. Az is lett volna valóban, ha őt magát és országának legbölcsebbjeit valami különös szomorúság nem szállotta volna meg, amely elnyomott minden örömet e pompa és gazdagság közepette. Ofió király világos fejű, helyes belátású, értelmes ifjú volt s a költői érzék sem hiányzott belőle. Ez egészen hihetetlennek, sőt megengedhetetlennek látszana, ha meg nem magyarázná a kor, melyben élt.

Ofió király lelkében még bizonyára visszhangzott a tökéletes boldogság csodálatos őskorának zengése, mikor a természet még legkedvesebb gyermekeként dédelgetve az embert, közvetlen bepillantást engedett néki minden lévőbe s evvel a legfőbb ideál, a legtisztább harmónia megértésébe. Mert gyakran úgy érezte, mintha az erdő titokzatos zúgásában, a bokrok, források susogásában édes hangok szólnának hozzá, mintha az aranyló felhőkből ragyogó karok nyúlnának le, hogy átfogják és ilyenkor izzó vágy dagasztotta keblét. Aztán minden kusza és sivár romokba omlott s jeges szárnyakkal lebegett fölé a komor, félelmetes démon, mely elszakította az ősanjától, ki haraggal távozott, fiát magára hagyva. Az erdő s a távoli hegyek hangjai, melyek máskor

a vágyat, az elmúlt öröm édes sejtelmét ébresztették benne, most a sötét démon gúnykacájában hangzot-tak ki. De a gúny égő tűzlehelete azt a balhiedelmet keltette Ofió királyban, hogy a démon hangja a haragvó anyáé, ki elfajzott gyermekét ellenséges indulattal igyekszik elpusztítani.

Mint mondtam, sokan megértették Ofió király melankóliáját és őket is elfogta a búskomor érzés. De legtöbben nem értették meg, legeslegkevésbbé pedig az államtanács, mely a királyság javára egészséges maradt.

Ebben az egészséges állapotban úgy gondolta az államtanács, hogy semmi más nem mentheti meg Ofió királyt búskomorságától, mint egy csinos, vidor, jókedvű feleség. Lirisz hercegnőt szemelték ki, egy szomszéd király leányát. — Lirisz hercegnő valóban oly szép volt, amilyennek egy királyleányt csak kép-zelni lehet. Mit sem törődött avval, ami körülötte történt, amit látott, tapasztalt; mindez nyom nélkül tűnt el emlékezetéből s csak folytonosan nevetett. Mivel pedig Hirdar-völgyben (ez volt atyjának or-szága) éppoly kevésbé tudták vígságának okát adni, mint Urdar-völgyben Ofió király szomorúságának, úgy látszott, hogy már csak ezért is egymásnak terem-tődött a két királyi lélek. Egyébként a hercegnőnek egyetlen öröme volt, egyetlen valóságos öröme: hálót kötni udvarhölgyei között, akiknek szintén hálót kellett kötniök, — amint Ofió király is csak abban lelte gyönyörűségét, ha magányosan megleshette az erdő vadjait. — Ofió királynak legcsekélyebb kifogása sem volt a kiszemelt feleség ellen, az egész házasságot úgy vette, mint valami közömbös államügyet, mely-nek gondját minisztereire hárította, ha már oly buz-gón fáradoztak érte.

A nászünnepet nemsokára megtartották, a lehető legnagyobb pompával. Minden a legszebben és leg-szerencsésebben folyt le, kivéve azt a kis balesetet, hogy az udvari költő, akinek Ofió király fejéhez vágta az átnyujtott nászéneket, ijedtében s haragjában ott helyben megőrült s azt képzelte, hogy ő költői lélek,

s ez megakadályozza, hogy továbbra is költsön s alkalmatlanná teszi, hogy az udvari költő tisztségét ezentúl betölthesse.

Hetek és hónapok teltek el; de Ofió király kedély-állapota semmi változást nem mutatott. A miniszterek azonban, akiknek rendkívül tetszett a kacagó királyné, még mindig vigasztalták a népet és önmagukat: Majd megváltozik!

De nem változott: Ofió király napról-napra komolyabb és szomorúbb lett s ami a legrosszabb volt, mély ellenszenv támadt lelkében a kacagó királynéval szemben. Ez azonban, úgy látszott, semmit sem vett észre, amint egyáltalán sohasem lehetett tapasztalni, hogy észrevenne a világon valamit a hálóhurkain kívül.

Történt, hogy Ofió király egy nap vadászni ment és a vadon erdőben egy fekete kőtoronyhoz ért, mely oly régi volt, mint a világ s úgy meredt a magasba, mintha a kopár sziklából nőtt volna ki. Tompa moraj zúgott a fák ormain át s a mély szakadékból velőthasító jajveszékelés üvöltő hangjai feleltek. Ofió király csodálatos megindultságot érzett e borzalmas helyen. De úgy rémlett, mintha a szörnyű fájdalom iszonytató hangjai között a kiengesztelődés reménysugara villanna föl s már nem hallotta a csúfondáros harag szavait, csak az anya megható panaszát elveszett, elfajzott gyermekeéért s e panasz vigaszt öntött belé, hogy az anya haragja nem tart örökké.

Míg Ofió király mélyen elmerülve állt ott, egy sas szárnyalt a magasba s a torony párkányzata fölött lebegett. Ofió király önkéntelenül íja után nyúlt s nyílát a sas felé röpítette; de a nyílvevő nem a sast találta, hanem egy tiszteletreméltó öregember mellébe fúródott, akit Ofió csak most vett észre a torony tetejében. Borzadály fogta el, mikor ráeszmélt, hogy a torony a régi csillagvizsgáló, melybe, a monda szerint, titokzatos éjeken gyakran fölkapaszkodtak az ország egykori uralkodói, hogy a népnek s a lét úrnőjének avatott közvetítőiként a hatalmasok akaratát s kinyilatkozásait közölhessék a néppel. Észre-

vette, hogy arra a helyre tévedt, melyet mindenki félve került, mivel úgy hitték, hogy a torony ormán a vén Hermodius mágus áll, ezeréves álomba merülve s ha fölébred álmából, az elemek haragja fölgerjed, egymás ellen támadnak s e harcban az egész világ elpusztul.

A megrémült Ofió király csaknem összerogyott ; de ekkor gyöngéd érintést érzett s Hermodius mágus állt előtte, kezében a mellébe lőtt nyíllal ; ábrázatának tisztes, komoly vonásait nyájas mosoly derítette föl, mikor így szólt : «Hosszú éber álomból keltettél föl, Ofió király! Köszönet érte! A legjobb órában történt. Itt az ideje, hogy elmenjek Atlantiszba s a hatalmas királynő kezéből átvegyem az ajándékot, melyet a békülés jeléül ígért nekem s mely a szívedet marcangoló fájdalom fulánkját, oh, Ofió király, biztos ki fogja tépni. — A gondolat megsemmisítette a szemléletet, de a kristályprizmán, melyben a tüzes áradat az ellenséges méreggel nászviadalban ömlik össze, fölsugárzik az újjászületett szemlélet, a gondolat magzata! — Isten veled, Ofió király! Tizenháromszor tizenhárom hónap múlva ismét látni fogsz s a megbékült anya legszebb ajándékát hozom el neked, mely édes gyönyörre változtatja keserű kínodat s szétolvasztja a jégbilincseket, melyekben a gonosz démon hitvesedet, Lirisz királynőt olyan régóta fogva tartja. — Isten veled, Ofió király!»

Ezekkel a rejtelmes szavakkal otthagyta a vén mágus az ifjú királyt s eltűnt az erdő sűrűjében.

Ofió király szomorú és méléző volt azelőtt is, de most még inkább az lett. Az öreg Hermodius szavai mélyen bevésődtek lelkébe ; s fölszólította az udvari csillagjóst, hogy magyarázza meg jelentésüket. Az udvari csillagjós kijelentette, hogy a szavaknak egyáltalán nincs jelentésük : mivel sem prizma, sem kristály nincs, legalább, mint minden gyógyszerész tudja, tüzes áradatból és ellenséges méregből nem alakulhat, amit továbbá Hermodius a gondolatról s az újjászületett szemléletről össze-vissza beszélt, már csak azért is értelmetlen kell, hogy maradjon, mivel

egyetlen finomabb műveltségű asztrológus vagy filozófus sem ereszkedhetik le a durva kor ama semmitmondó nyelvéhez, mellyel Hermodius mágus él. Ofió király egyáltalán nem elégedett meg evvel a kifogással, sőt haragjában keményen ráförmedt a csillagjósra s még szerencse, hogy nem volt semmi a kezügyében, amit a szerencsétlen asztrológus fejéhez vágjon, mint a nászdalt az udvari poétáéhoz. Ruffiamonte azt állítja, hogy, bár a krónikák hallgatnak róla, de az urdarvölgyi szájhagyomány fönntartotta, hogy Ofió király az udvari csillagjóst ez alkalomból — számárnak nevezte. — S mivel az ifjú és mélyelmű király lelkéből nem törlődtek ki a mágus misztikus szavai, végül elhatározta, hogy bármi áron is, ő maga leli meg értelmüket. Aranybetűkkel vésette egy fekete márványtáblára a következő szavakat: a gondolat megsemmisítette a szemléletet, — és így tovább, a mágus kijelentése szerint — s a táblát palotája egy komor, félreeső termének falába illesztette. A tábla előtt ledőlt egy puha nyugágyra, fejét könyökére támasztotta s a fölírást szemlélve, mély gondolatokba merült.

Történt, hogy Lirisz királynő véletlenül abba a terembe tévedt, melyben Ofió király ült a fölírat előtt. De bárha oly harsányan kacagott, szokása szerint, hogy a falak is megremegtek, a király egyáltalán nem vette észre drága és víg kis feleségét. Merev tekintetét rendületlenül függesztette a fekete márványtáblára. Végre Lirisz királyné is odapillantott. De alig olvasta el a titokzatos szavakat, kacaja ajkára fagyott s némán rogyott a király mellé a párnára. Miután jó ideig bámulták mindketten a fölíratot, egyre jobban és jobban kezdtek ásítózni, szemeiket lezárták s oly mély, halálos álomba merültek, hogy emberi mesterkedés abból föl nem ébreszthette őket. Bizonynal holtnak hitték volna s az Urdar-völgyben szokásos ceremóniákkal el is temették volna mindkettőjüket a királyi sírboltba, ha a halk lélekzetvétel, érverés s az arc színe nem adták volna kétségtelen jeleit a folyamatos életnek. És mivel ezidőszert még nem volt

trónörökös, az államtanács elhatározta, hogy a szunynyadó Ofió király helyett maga kormányoz és oly ügyesen látott a dologhoz, hogy az uralkodó letargiáját senki nem is sejtette.

Tizenháromszor tizenhárom hó telt el azóta, hogy Ofió király Hermodius mágussal ama nevezetes beszélgetést folytatta; ekkor Urdar-völgy lakosai előtt oly pompás színjáték játszódott le, amilyent még sohase láttak.

A nagy Hermodius mágus tűnt föl tüzes fellegen, mindennemű elemek szellemeinek társaságában és míg a szelek közt a természet titkos akkordjainak hangjai zendültek, leereszkedett egy szép, illatos mező tarkaszövetű szőnyegére. Feje fölött mintha ragyogó csillag lebegett volna, melynek tűzébe halandó nem nézhetett. Az pedig egy csillogó kristályprizma volt s amint a mágus a magasba emelte, szikrázó cseppekben áramlott a föld mélyébe, hogy rögtön pompás ezüstforrásként buggyanjon elő, vidám morajlással.

Most minden sűrögni kezdett a mágus körül. A földi szellemek a mélybe hatoltak és villogó ércvirágokat hoztak ki, a tűz és víz szellemei elemük hatalmas sugárözönében keringtek s a légi szellemek összevissza zúgtak, zajogtak, mint vidám harcjáték küzdői és harcosai. A mágus ismét fölszállott, kiterítette széles köpenyét; s erre mindent sűrű ködfelhő takart el, mely szétfoszolván, a szellemek küzdőterén gyönyörű, mennyei tisztaságú víztükör lett láthatóvá, melyet csillogó kövek, csodálatos füvek és virágok környékeztek s melynek közepén vígan bugyogott a forrás, pajkos kötődéssel üzve tova a bodrozódó hulámokat.

S abban a pillanatban, mikor a mágus titokzatos prizmája forrássá olvadt, a királyi pár fölébredt hosszú bűvös álmából. Mindketten, Ofió király és Lirisz királynő, ellenállhatatlan vágytól üzve siettek elő. Elsőnek tekintettek a víz tükrebe. De midőn a végtelen mélységben a ragyogó kék eget, a bokrokat, fákat, virágokat, az egész természetet, önmagukat fordított tükröződésben meglátták, akkor, mintha sötét

fátylak lebbentek volna föl, egy pompás, új világ nyílt meg szemük előtt, tele élettel és gyönyörrel és ennek a világnak megismerésével lelkükben oly elragadtatás lángolt föl, aminőt sohasem ismertek, sohasem sejtettek. Sokáig néztek a mélybe, aztán fölemelkedtek, egymásra tekintettek és — fölkacagtak, ha a legbensőbb kéj külső kifejezését éppúgy, mint a benső, szellemi erők győzelme fölötti örömet, kacagásnak lehet nevezni. — Ha Lirisz királynő teljes átalakulásáról nem adott volna bizonyosságot az az átszellemülés, mely arcát beragyogta s vonásaira valóban életet, valóságos mennyei bájta varázsolt, akkor is észrevehette volna mindenki arról a módról, ahogyan kacagott. Mert oly ég és föld különbség volt e kacaj és ama hahota között, mellyel Ofió királyt azelőtt gyilkolta, hogy nem egy okos ember véleménye szerint nem is ő kacagott, hanem valami más, belérejtetett, csodálatos lény. Ofió király nevetésével ugyanígy állt a dolog. Miután mindketten oly sajátságos módon kacagtak föl, csaknem egyszerre kiáltottak: «Oh! — mily pusztá, barátságtalan idegenben hevertünk álmunkban s most hazánkban ébredünk, — most ismerjük meg csak önmagunkat, nem vagyunk többé elárvult gyermekek». S a forró szerelem kitörésével borultak egymás keblére. Míg az ölelés tartott, valamennyi odatóduló a vízbe nézett; azok, akiket a király búskomorsága szállott meg s most a víztükörbe néztek, ugyanezt a hatást érezték, mint a királyi pár; azok pedig, akik különben is vidámak voltak, maradtak előbbi állapotukban. Több orvos megállapította, hogy a víz egészen közönséges, ásványi összetétel nélküli s éppúgy több filozófus tanácsolta, hogy senki se nézzen a víztükörbe, mert az, aki magát és a világot fordított alakban látja, könnyen megszedül. Sőt néhányan, az ország legműveltebb osztályából, azt állították, hogy egyáltalán nincs semmiféle Urdar-forrás — — mert a király és a nép azonnal Urdar-forrásnak nevezte el a pompás vizet, mely Hermodius titokzatos prizmájából keletkezett. Ofió király és Lirisz királynő a nagy Hermodius mágus

lábaihoz rogyva mondtak köszönetet boldogságukért és gyógyulásukért s a legszebb szavakat és formát használták, amennyire tudták. Hermodius mágus illendő tisztességgel emelte föl őket s előbb a királynét, aztán a királyt szorította kebléhez és megígérte, hogy mivel Urdar-völgy boldogulása szívében fekszik, válságos percekben meg fog jelenni a csillagvizsgáló tetején. Ofió király meg akarta csókolni a tisztességes kezét; de ő nem engedte meg, hanem abban a pillanatban a levegőbe emelkedett. Onnét kiáltotta le, megkondított ércharangként zengő hangon, e szavakat:

«A gondolat elpusztítja a valóság szemléletét s az ember, elszakasztva az anyakebeltől, agyrémek között, vak kábultságban, hazátlanul tévelyeg, míg a gondolat tükörképe föl nem ismerteti magával a gondolattal, hogy ő *van* és hogy a legmélyebb, leggazdagabb tárnában, melyet számára az anyaként gondoskodó királynő megnyit, mint uralkodó parancsol, de mint vazallus, engedelmeskedik is.»

Vége *Ofió* király és *Lirisz* királyné történetének.

*

Celionati elhallgatott és az ifjak is hallgatag elmélkedésbe merültek, melyre a vén ciarlatano meséje, amit egészen másnak gondoltak, indította őket.

«Celionati mester», törte meg végül a csendet Franz Reinhold, «Celionati mester, az ön meséje hasonló az Eddákhoz, a Voluspához, a szanszkrit vagy tudom is én még milyen, régi, mitikus könyvekhez; de, ha jól értettem, az Urdar-forrás, Urdar-völgy lakosainak boldogítója, nem más, mint amit mi, németek humorának nevezünk, a gondolat csodálatos, a természet legmélyebb szemléletéből fakadó ereje, mellyel saját ironikus mását faragja, hogy ennek különös mókáin megismerje saját s az egész lét — bocsánat a szóért — mókáit s épüljön azokon. — De valóban Celionati mester, az ön regéje megmutatta, hogy ön más tré-

fához is ért, mint a farsangihoz ; mostantól fogva önt is a láthatatlan egyházhoz számítom, s térdet hajtok ön előtt, mint Ofió király a nagy Hermodius mágus előtt ; mert ön nem kevésbbé hatalmas varázslómester».

«Mit beszél», kiáltott Celionati, «mit beszél ön meséről, regéről? Semmi mást nem akartam elmondani, semmi mást nem mondtam el, mint egy csinos történetet Ruffiamonte barátom életéből. — Tudnia kell, hogy ez a benső barátom maga a nagy Hermodius mágus, aki Ofió királyt megszabadította búskomorságától. Ha nem hiszi el nekem, kérdezze meg őt magát ; mert itt van városunkban s a Pistoja-palotában lakik». Alig, hogy kiejtette Celionati a Pistoja-palota nevét, mindnyájuk emlékezetében föltűnt az a rendkívül kalandos álarcosmenet, mely néhány nap előtt vonult be a palotába és ezer kérdéssel ostromolták a különös ciarlatanót, miként áll a dolog a menettel, mivel föltették, hogy egy kalandor lehet legjobban értesülve a kalandos fölvonulásról.

«Bizonyára», kiáltott nevetve Reinhold, «bizonyára a kedves öregúr, aki a tulipánban tudománnyal foglalkozott, az ön intimusa, a nagy Hermodius mágus, azaz Ruffiamonte varázsló».

«Úgy van», válaszolt nyugodtan Celionati, «úgy van kedves fiam! Különben talán még nincs itt az ideje, hogy a Pistoja-palota rejtelseiről beszéljünk. — Nos! — ha Kofetua király elvehetett egy koldusleányt, a nagy és hatalmas Brambilla hercegnő is futkoshat egy hitvány komédiás után». — Avval Celionati elhagyta a kávéházat és senki sem tudta, sőt nem is sejtette, mit jelentenek utolsó szavai ; mivel azonban ez igen gyakran megesett Celionati szavaival, nem volt érdemes különösebb fáradságot fordítani megfejtésükre. Míg ezek történtek a Caffè grecoban, Giglio örült maskarájában föl s alá kóborolt a korzón. Brambilla hercegnő kívánságához képest nem mulasztott el fölfegyverkezni egy széles fakarddal és fölvenni egy kalapot, mely előreugró karimájával valami különös rohamsisakhoz hasonlított. Egészen eltöltötte

keblét szíve hölgye; de maga sem tudta, miként történt: a hercegnő szerelmének elnyerése nem tűnt föl előtte valami rendkívülinek, álombéli szerencsének; merész bizakodással hitt annak szükségszerűségében, hogy a hercegnő csak az övé lehet és senki másé. És ez a gondolat féktelen jókedvet lobbantott lángra benne, mely a legtúlzottabb grimaszokban nyilvánult, hogy maga is megborzongott belülről.

Brambilla hercegnő sehol sem volt látható; de Giglio magánkívül kiáltozott: «Hercegnő — tubicám — szívecském — meg kell találnom téged, meg kell találnom!» és eszelősen taszigált föl száz és száz álarcost, míg végül egy táncoló pár tűnt a szemébe, mely teljes figyelmét lekötötte.

Úgyanis egy bohókás fickó, utolsó gombig az övéhez hasonló öltözetben, sőt természetére, tartására is mintegy második énje, táncolt gitárt pengetve egy csinos néemberrel, aki meg castagnettát vert. Amikép kővé meresztette táncoló énjének látványa, úgy borult tűzbe ismét, mikor a leányt szemügyre vette. Úgy érezte, hogy még sohasem látott ennyi kellemet és szépséget egyszemélyben; minden mozdulata valami különös gyönyör lelkesültségéről tanuskodott és épp ez a lelkesültség adott a tánc vad pajzánságának megnevezhetetlen bájt.

Kétségtelen, hogy éppen a táncos pár bohó ellentéte eredményezett valami groteszk tréfásságot, mely a bájos leányka rajongó bámulata közepett is mindenkiket kacagásra készítetett; de épp ez az ellentétes elemekből álló érzés volt az, mely bennük is fölébresztette amaz idegen, megnevezhetetlen gyönyör lelkesültségét, mely a táncosnőt s a bohókás fickót elragadta. Giglióban már-már földerengett a sejtélem, hogy ki lehet a táncosnő, mikor valamelyik álarcos így szólt mellette: «Ez Brambilla hercegnő, aki szerelmesével, Cornelio Chiapperi, asszír herceggel táncol!»

NEGYEDIK FEJEZET.

Az alvás és az álom hasznos találmányáról és mit gondol erről Sancho Pansa. — Mint gurul le egy württembergi hivatalnok a lépcsőn és miként nem tud Giglio keresztülmátni önmagán. Szónoki kályhaellenző, kettős gallimathias és a fehér szerecsen. — Miként vet el az öreg Bastianello di Pistoja narancsmagvakat a korzón és miként veszi védelmébe a maskarákat. A csúnya lányok beau jour-ja. — Hírek a híres *Circe* bűvésznőről, aki szalagcsokrokat köt, valamint a csinos kígyófüről, mely a termékeny Árkádiában nő. — Miként szúrja magát szíven a kétségbeesett Giglio, aztán asztalhoz ül, erőltetés nélkül hozzálát az evéshez s végül jó éjszakát kíván a hercegnőnek.

Nem szabad rossz néven vened, drágalátos olvasóm, ha egy ilyen ízében, melyet capricciónak nevezek, de amely hajszálnyira hasonlatos a meséhez, gyakorta előfordul különös rejtelem, álmatag ábránd, aminőt az emberi szellem táplál, — vagyis jobban mondva, ha a színhely néha a föllépő alakok belső világába helyeződik. — De vajjon nem ez-e az igazi színtér? Talán egyetértesz velem abban, ó olvasó! hogy az emberi szellem a legcsodálatosabb mese, amely elképzelhető. Mily nagyszerű világot zár keblünk magában! Nem béklyózza egy naprendszer se magához, kincsei fölülmúlják a látható teremtség kifürkészhetetlen gazdagságát! Mily kihalt, nyomorult, vaksi lenne életünk, ha a világszellem nem helyezte volna nékünk, a természet apró zsoldosainak lelkébe ama kiapadhatatlan gyémántbányát, melyből fényesen, ragyogva sugárzik felénk a csodálatos birodalom, mely osztályrészünk lett! Áldott az, aki tulajdoná-

nak igazán tudatában van! De még áldottabb és boldogabb az, aki lelke Perujának drágaköveit nemcsak látja, hanem fölszínre hozni, kicsiszolni és pompás tűzűket előcsalni is tudja. — Nos! — Sancho azt mondta, hogy Isten áldása legyen azon, aki az alvást kitalálta, okos ember lehetett; de még jobban áldassék, aki az álmodat találta ki. Nem azt az álmodat, mely csak akkor gyúl föl bennünk, mikor az alvás lágy takarója alatt nyugoszkodunk, — nem! — hanem azt az álmodat, amelyet egész életünkön át álmodunk, mely gyakran szárnyára veszi a földi élet nyomasztó terhét, mely elnémítja a keserű fájdalmat, a teljesületlen remény vigasztalan panaszát s amikor kiég keblünkben a mennyei sugár, végtelen sóvárgással a teljesülést igéri.

Ezek a gondolatok jutottak eszébe annak, aki néked, kedves olvasó, e különös capricciót Brambilla hercegnőről elmondani szándékozik, — ezek a gondolatok jutottak eszébe, miközben azt a figyelemre méltó lelkiállapotot készült leírni, melybe az álarcos Giglio Fava jutott, mikor e szavakat hallotta susogni: «Ez Brambilla hercegnő, aki szerelmesével, Cornelio Chiapperi, asszír herceggel táncol!» A szerzők ritkán tudják elhallgatni olvasóik előtt, hogy mit gondolnak, midőn hősük egy vagy más helyzetbe kerül; nagyon szívesen fújják a kórúst saját könyvükhöz és reflexiónak nevezik mindazt, ami történetükhöz ugyan egyáltalán nem szükséges, de kellemes cikornyának úgy ahogy megállhat. Kellemes cikornya legyen e néhány gondolat is, mellyel fejezetünk kezdődik; mert valóban, éppoly kevésbé szükségesek a történethez, mint Giglio lelkiállapotának rajzához, mivel ez távolról sem volt oly szokatlan és különös, mint amekkora feneket kerített neki a szerző. — Röviden! — mikor Giglio Fava ama szavakat hallotta, egy pillanatra azt hitte, hogy ő maga az asszíriai Cornelio Chiapperi, aki Brambilla hercegnővel táncol. Minden valamirevaló filozófus, akinek egy csipetnyi tapasztalata van, oly könnyen és alaposan megmagyarázhatja ezt, hogy egy ötödosztályosnak meg kell értenie

e lelki életből vett példát. Említett pszichológus legjobban teszi, ha Mauchardt empirikus pszichológiai repertóriumából idézi a württembergi hivatalnok példáját, aki ittás állapotban legurult a lépcsőn, aztán a kísérő őrökön sajnálkozott, hogy mennyire megütötte magát. «Azok után ítélve», folytathatná a pszichológus, «amit Giglio Favaról eleddig hallottunk, kétségtelen, hogy abban az állapotban leledzett, mely teljesen hasonló a részegséghez, bizonyos tekintetben valami szellemi mámorban, melyet bizonyos önmagáról való excentrikus képzelődések idegizgató hatása szült és mivel a színészek különösképp hajlamosak ezen a módon megrészegegni, így tehát — ésatöbbi».

Giglio tehát azt hitte, hogy ő Cornelio Chiapperi, asszír herceg; és ha ebben nem is találunk semmi különöset, azt már nehezebb lenne megmagyarázni, honnan támadt oly különös, sohasem érzett jókedve, mely izzó lánggal járta át belsejét. Egyre erősebben verdeste a gitár hurjait, egyre bolondosabb fintonokat vágott, egyre féktelenebb ugrándozással járta a vad táncot. De hasonmása ott állott vele szemben és éppúgy táncolva és ugrándozva, éppoly grimaszokat vágva csapkodott feléje a levegőben széles fakardjával. Brambilla azonban eltűnt! — «Hohó», gondolta Giglio, «az én énem az oka, hogy nem látom jegyesemet, a hercegnőt; nem látok át az énemem és ez az átkozott énem veszedelmesen vagdalkozik felém. No de halálra ugráltatom és táncoltatom őt, aztán igazán én leszek én, s a hercegnő az enyém lesz!»

Eme némileg zavaros gondolatok közben Giglio egyre hallatlanabb ugrásokat művelt, de egyszerre énjének fakardja oly erősen találta gitárját, hogy ezer darabra forgácsolódott és Giglio rendkívül gyöngéd-telenül a földre csüccsent. A táncolókat körülvevő nép bömbölő hahotája ébresztette föl Gigliót rémületéből. Zuhanás közben leesett szemüvege és álarca, fölismerték és száz meg száz hang kiáltotta: bravo, bravissimo, signor Giglio! — Giglio hamarosan föltápáskodott és elsietett, mivel eszébe jutott, hogy egy tragikus hőshöz nem illik groteszk bohózatot

játszani a nép előtt. Lakásához érve lehányta magáról furcsa maskaráját, tabarróba burkolódzott és visszatért a korzóra.

Ide-oda jártában végül a Pistoja-palota elé ért s érezte, hogy hátulról hirtelen átfogják s egy hang susog fülébe: «Ha járása és tartása nem csal, akkor, tisztelt signor, ön Giglio Fava?»

Giglio megismerte Antonio Chiari apátot. Az abbate megpillantásakor hirtelen fölmerült előtte a régi szép idő, mikor még tragikus hőseket játszott s utána, levetvén a kothurnust, a szűk lépcsőn kedves Giacintájához surrant. Chiari abbate (talán a híres Chiari elődje, aki háborúságba keveredett Gozzi gróffal és kénytelen volt letenni a fegyvert) ifjúságától fogva nem csekély fáradsággal idomította kezét és szellemét, hogy tragédiákat készítsenek, melyek leleményükre nézve szertelenek, de kivitelükben rendkívül kellemesek és kedvesek voltak. Gondosan őrködött a fölött, hogy valamely iszonyatos esemény csak különböző enyhítő körülmények között eshessék meg a nézők szemei előtt és a legrettenetesebb tett borzalmait is olyan szép szavak és kifejezések nyúlós csirizébe göngyölgette, hogy a hallgató borzongás nélkül bevette az édes pépet és a keserű magot nem érezte. Még a pokol lángjait is barátságos transparenszekként tudta fölhasználni, ha retorikája olajba áztatott kályhaellenzőjét elébük állította és az Acheron sistergő hullámaiba martelliáni verseinek rózsavizét öntötte, hogy a pokoli dagály lágyan és finoman áradjon s költői dagálllyá legyen. Ilyesmi sokaknak tetszik és így nem csoda, hogy Antonio Chiari abbatet kedvelt költőnek nevezték. S mivel különös ügyességgel tudott úgynevezett hálás szerepeket is írni, nem volt semmi akadály, hogy a költői lelkű abbate a színészek bálványa legyen. Egy szellemes francia költő mondja, hogy kétféle gallimathias van; az egyiket csak az olvasók és a hallgatók nem értik, a másik magasabbrendűt: az alkotó (költő vagy író) sem érti. Ez utóbbi, fennköltebb fajtából való az a drámai gallimathias is, melyből a tragédiák úgynevezett hálás

szerepei nagyrészt állanak. Legjobban tapsolnak a dagályos szavaknak, melyeket sem a hallgató, sem a színész nem ért meg s melyeket maga a költő sem értett. Ily szózagyalékok készítéséhez Chiari abbate kitűnően értett, valamint Giglio Favának is főerősége volt ezeket elmondani s a mellett oly pofákat vágott, oly rettenetesen kitekert állásba helyezkedett, hogy a nézők már előre fölsikoltottak tragikus elragadtatásukban. Giglio és Chiari e szerint rendkívül kellemes kölcsönhatást gyakoroltak egymásra és mértéktelenül tisztelték egymást — nem is lehetett volna másként.

«Éppen jókor», szolt az abbate, «éppen jókor akadtam önre, signor Giglio! Legalább személyesen meg tudhatom, hogy mi igaz abból a sok fura dologból, amit az ön tette-vettéről imitt-amott beszélnek. Hal-lom, csúnyán bántak el önnel, mi? Az a szamár impresszárió elkergette a színházról, mivel örületnek tartotta azt a lelkesültséget, melyre az én tragédiáim gyújtották önt s mivel ön csupán az én verssoraimat akarta szavalni? Csúnya dolog. Mint tudja, az ostoba teljesen fölhagyott a tragédiákkal és nem adat mást a színházban, mint badar álarcos-pantomimeket, amiket halálosan gyűlölök. — A tragédiáimat nem akarja elfogadni az a hatökör impresszárió, noha önt, signor Giglio, mint becsületes embert biztosíthatom, hogy nem egy kitűnően sikerült művemben megmutattam az olaszoknak, mi az a tragédia. Ami a régi tragikusokat illeti, például Aischylost, Sophoklest, akikről bizonyára hallott, magától értetődik, hogy nyers keménységük teljesen élvezhetetlen s csak a költészet gyermekkorában voltak elfogadhatók, de számunkra egészen emészthetetlenek. Trissino Sophonisbe-jéről, Speroni Canace-járól, melyeket a tudatlanok régebbi költészetünk remekműveinek kiáltottak ki, szó sem lehet, miután a nép megismerte tragédiáimból a való-ban drámai hevet, elragadó erőt, melyet a kifejezés hoz létre. — Egyelőre csak az a baj, hogy mióta az ön egykori impresszáriója, az akasztófárávaló, köpönyeget fordított, egy színház sem akarja előadni a darab-

jaimat. No de várjon csak, il trotto d'asino dura poco. Nemsokára hoppon marad az impresszárió úr Arlecchinájával, Pantalonejával, Brighellájával vagy az ördög tudja minevű, gyalázatos, eszeveszett fajzataival együtt és akkor... Valóban, signor Giglio, az ön távozása a színházból tördöfés volt szívemnek, mert nem ismerek még egy színészt a földkerekségen, aki az én egészen eredeti és hallatlan gondolataim megértésében oly sokra vitte volna, mint ön. — De menjünk innen, ez a vad zsivaj megsiketít. Jöjjön a lakásomra! Fölolvasom önnek legújabb tragédiámat, amely önt oly bámulatra fogja ragadni, amilyent még sohasem érzett. — «Il moro bianco» a címe. Ne ütközzék meg a név különösségén! Ez teljesen megfelel a darab rendkívüliségének, újszerűségének».

A fecsegő abbate minden szava jobban és jobban ragadta ki Gigliót feszült lelkiállapotából. Szíve repezett örömében, mikor ismét elképzelte magát tragikus hősként, aki Antonio Chiari apát úr hasonlíthatatlan verssorait deklamálja. Rögtön kérdést intézett a költőhöz, hogy van-e a moro biancóban valami jó, hálás szerep, amelyet játszhatna. «Hát írtam-e valaha», válaszolt hévvel az abbate, «írtam-e valaha más szerepet, mint hálásat? — Valódi szerencsétlenség, hogy nem adhatják darabjaim legkisebb szerepeit is elsőrangú mesterek. A moro biancóban szerepel egy rabszolga és pedig éppen a katasztrófa megindulásakor, aki ezt mondja:

Ah! giorno di dolori! crudel inganno!
 Ah! signore infelice, la tua morte
 M' fa piangere e subito partire!

és ekkor valóban gyorsan távozik és többé nem tér vissza. Belátom, hogy kisméretű a szerep, de elhiheti, signor Giglio, a legjobb színésznek is egy emberéltre van szüksége, hogy ezeket a szavakat úgy adja vissza, ahogy én éreztem, én költöttem, hogy a népet tomboló elragadtatásra gyujtsa s elbűvölje».

Beszélgetés közben az abbate és Giglio a strada del Babuinóra értek, ahol az abbate lakott. A lépcső,

melyen fölkapaszkodtak, annyira emlékeztetett a kakasülőre, hogy Giglio másodszor is Giacintára gondolt és forrón kívánta, hogy bár inkább a bájos gyermekre akadna, mint a fehér szerecsenre.

Az abbate két gyertyát gyújtott, Giglio számára széket tölt az asztalhoz, egy meglehetősen vastag kéziratcsomagot hozott elő, leült Giglióval szemben és rendkívül ünnepélyesen kezdte: *Il moro bianco*, *tragedia* etc.

Az első jelenet a darab valamelyik főszereplőjének hosszú monológjával kezdődött, aki előbb az időjárásról és a közelgő szüret várható bőségéről beszél, aztán pedig arról elmélkedik, hogy testvért gyilkolni nem szabad.

Giglio maga sem tudta, hogy az abbate verssorai, melyeket különben gyönyörűeknek tartott, miért hangzottak ma olyan üresen, ostobán és unalmasan. Igen! — bár az abbate a legtúlzottabb pátosszal, hatalmas dörgő hangon adta elő művét, Giglio mégis valami álomszerű állapotba jutott, amelyben különös módon mindaz felbukkant előtte, amit azóta élt át, hogy a Pistoja-palota kapui becsukódtak a csodálatos álarcosmenet mögött. Átengedve magát e gondolatoknak, hátradőlt székében, karjait keresztbefonta és egyre mélyebben és mélyebben horgasztotta fejét a mellére.

Erős hátbavágás riasztotta föl álmatag gondolataiból. «Mi az?» kiáltott haragosan az abbate, aki fölugrott ültéből és az ütést rámérte, «mi az? — úgy látom, ön alszik? — Tán nem akarja hallgatni a moro bianco-t? — Hah, most már mindent értek. Igaza volt az impresszáriónak, mikor elkergette; mert ön nyomorult fickóvá lett, érzék és értés nélkül a költészet magaslatai iránt. — Tudja-e, hogy sorsa mostantól meg van pecsételve, hogy soha többé föl nem emelkedhetik a mocsárból, amelybe süllyedt? — ön elaludt az én moro biancóm fölolvása közben; ezt a gonosztettet nem lehet jóvátenni, ez a szentlélek ellen való vétség. Menjen a fenébe!»

Gigliót megrémítette az abbate féktelen haragja. Alázatosan és búbanatosan előadta, hogy szomorú-

játékának megértéséhez erős és szilárd kedély kell, ami pedig őt illeti, a részben kísérteties, részben szerencsétlen események, melyeket az utóbbi napokban átélt, teljesen fölborították és szétmorzsozták lelki egyensúlyát.

«Higgye el», mondta Giglio, «higgye el, signor abbate, valami titokzatos végzetszerűség tart engem markában. Összetört citerához vagyok hasonló, mely sem fölvenni, sem kizendíteni nem tud többé kellemes hangzatot. Ha úgy véli, hogy az ön pompás versei alatt elaludtam, akkor bizonyára valamely kóros, legyőzhetetlen álmottasság szállott meg olyannyira, hogy az ön fölülmúlhatatlan fehér szerecsenének erősebb kitörései is tompa unalommal hatottak rám». «Megőrült?» kiáltott az abbate. «Ne dühösködjék, kérem!» folytatta Giglio. «Én a legnagyobb mesternek tisztelem önt, kinek a magam művészetét is köszönhetem és kihez tanácsért és segedelemért fordulok. Engedje meg, hogy elmeséljem, mi minden történt velem és legyen segítségemre szorultságomban. Tegye lehetővé, hogy a dicsőség napfényében, mely a fehér szerecsen körül fog tündökölni, én is sütkérezhessek és kigyógyuljak minden lázak legrosszabbikából!»

Az abbatet megenyhítették Giglio szép szavai és mindent elmeséltetett magának a hóbortos Celionatiról, Brambilla hercegnőről és a többiről.

Midőn Giglio befejezte elbeszélését, az abbate néhány pillanatig mély gondolatokba merült, aztán komoly és ünnepélyes hangon így kezdte: «Mindabból, amit elmondottál, Giglio fiam, kiviláglik, hogy teljesen ártatlan vagy. Megbocsátok neked és hogy lássad határtalan nagylelkűségemet és jóságomat, a legnagyobb boldogsághoz juttatlak, mely földi pályádon érhet! Ím, vedd a moro bianco címszerepét s lelked izzó sóvárgása a legmagasabb után csillapulni fog, ha játszod! De te, Giglio fiam, az ördög hálójába kerültél. Pokoli ármány akar téged gyilkos eszközévé tenni a költészet magaslatai ellen, tragédiáim ellen, én ellenem. Hallottál már valamit az öreg Bastianello

di Pistoja hercegről, aki abban a régi palotában lakott, melybe az álarcos népség bevonult és aki néhány éve nyomtalanul eltűnt Rómából? Nos, az öreg Bastianello herceg hóbortos különc volt és rendkívül bogaras mindenben, amit mondott és tett. Így azt állította, hogy egy távoli, ismeretlen ország királyi házából ered és három- vagy négyszáz esztendő, noha jól ismertem a papot, aki itt, Rómában, megkeresztelte. Gyakran beszélt családtagjai titokzatos látogatásairól és valóban, gyakran láttak házában hirtelen megjeleneni különös alakokat, akik épp olyan hirtelen tűntek el, mint ahogy jöttek. De van-e könnyebb dolog, mint szolgákat és szolgálókat különös ruhába bujztatni? — mert mások nem lehettek azok az alakok, akiket az ostoba nép mély csodálattal megbámult és a herceget valami rendkívülinek, talán éppen varázslónak tartotta. Különben elég sok furcsa dolgot csinált és annyi bizonyos, hogy egyszer, farsangkor, narancsmagokat hintett el a korzón, melyekből a tömeg öröme azonnal bájos kis Pulcinellák nőttek ki. A herceg szerint ezek voltak Róma legédesebb gyümölcsei. De minek is untatom a herceg badarságával, inkább elmondom, hogy milyen veszedelmes ember volt? Gondolja csak! az átkozott vénember arra törekedett, hogy az irodalomban és művészetben aláásson minden jóízlést. — Ami például a színházat illeti, képzelje, a maskarákat vette védelmébe és csak a régi tragédiát fogadta el, aztán meg egy olyan tragédiaajtáról beszélt, amilyent csak egy megkötyagosult agyvelő főzhet ki. Tulajdonképpen sohasem értettem egészen, mit akart; de körülbelül valami olyasmit mondott, hogy a legmagasabbfokú tragikumot a tréfásnak egy különös neme idézi elő. És azt vélte, — nem, ez mégis hihetetlen, csaknem lehetetlen kimondani — hogy az én tragédiáim — érti? — az *én* tragédiáim, — rendkívül tréfásak, noha más módon, mivel ezekben a tragikus pátosz parodizálja önkéntelenül önmagát. — Mire nem képesek balga gondolatok és okoskodások? És ha a herceg ennyivel megelégedett volna; de az ellenem és tragédiáim

ellen táplált gyűlölete tetté vált, — borzasztó tetté! — Még akkor ön nem jött Rómába, mikor az az iszonyatos történt. A legkiválóbb tragédiámat (a moro bianco kivételével), *Lo spetto fraterno vendicatót* adták. A színészek önmagukat múlták felül; szavaim rejtett értelmét sohasem értették még úgy át, sohasem voltak mozdulataik és helyzeteik annyira mélyen tragikusak. Engedje megjegyeznem ez alkalmmal, signor Giglio, hogy ami az ön arcjátékát, különösen pedig pózait illeti, az még hagy némi kívánnivalót. Signor Zechielli, akkori tragikus hősöm, szétterpesztett lábszárakkal földbegyökeredzve, karjait a magasba emelve úgy tudta testét lassacskán körülforгатni, hogy arccal elnézett a háta fölött s így arckifejezésében és arcjátékában egy kettős Janus-fej tűnt a nézők elé! Az ilyennek rendkívüli hatása van, alkalmazni akkor kell, mikor ezt írom elő: kezd kétségbeesni! — Ezt jegyezze meg jól, kedves fiam, és igyekezzék úgy kétségbeesni, mint signor Zechielli! No de, hadd térek vissza a *spetto fraternóra*. — Az előadás a lehető legkitűnőbb volt s a közönség mégis hősöm minden szavánál féktelen hahotára fakadt. Mivel egyik páholyban megpillantottam Pistoja hercegét, aki a kacagást mindannyiszor intonálta, nem volt semmi kétség, hogy csupán ő zúdította nyakamba ezt a rettenetes torturát, isten tudja, micsoda pokoli furfanggal. Hogy örültem, mikor a herceg eltűnt Rómából! De a szelleme tovább él ebben az átkozott, vén ciarlatanóban, a hóbortos Celionatiban, aki már a bábszínházakban is igyekezett nevetségessé tenni tragédiáimat, ámbátor eredmény nélkül. De bizonyos, hogy Bastianello herceg is újra kísért Rómában, legalább az örült maskarádé, amely a palotájába vonult, erre mutat. Önt is törbecsalja Celionati, hogy énnekem ártson. A deszkákról már sikerült elcsábítania és az impresszárió tragédiáit már megzavarta. Most teljesen el akarja idegeníteni a művészettől, olymódon, hogy mindenféle ostobasággal, hercegnőkről, fura kísértetekről való fantazmákkal s miegyébbel tömi meg a fejét. Kövesse a tanácsomat, signor Giglio,

maradjon szépen odahaza, igyon több vizet, mint bort és tanulmányozza szorgos gonddal az én moro biancómát, melyet, íme, átadok önnek! Csak a moro biancóban kereshet és találhat vigaszt és nyugalmat, aztán szerencsét, tiszteletet és dicsőséget. Éljen boldogul, signor Giglio!»

Másnap reggel Giglio hozzá akart látni a moro bianco pompás tragédiájának tanulmányozásához, amint azt az abbate meghagyta. De nem sokra ment vele, mert a betűk minden lapon a kedves és bájos Giacinta Soardi képévé folytak össze szeme előtt. «Nem», kiáltott végül türelmetlenül Giglio, «nem bírom tovább, látnom kell őt, az édest. Tudom, hogy még szeret, szeretnie kell és smorfia ide, smorfia oda — ha ismét látni fog, nem tudja szerelmét eltitkolni. Akkor aztán megszabadulok ettől a láztól is, mellyel a fránya Celionati boszorkányozott meg és az álmok és képzelgések kusza zürzavarából megújhoda kelek ki, moro biancóként, mint fönixmadár a hamvaiból! — Áldott Chiari abbate, te vezettél vissza a helyes útra».

Giglio tüstént gyönyörűen fölöltözködött, hogy fölkeresse Bescapi mester lakását, mert azt hitte, hogy a leánykát ott találhatja meg. Már csaknem kilépett az ajtón, midőn hirtelen érezni kezdte a moro bianco hatását, amelyet olvasni akart. Mint a hideglelés, lepte meg a tragikus pátosz kitörése! «Hah», kiáltott, miközben jobblábát kirúgva, felsőtestével visszahőkölt, karjait előrenyújtotta, újjait szétterpesztette, mintha kísértet ellen védekezne — «hah? — és ha már nem szeret? — ha az előkelő világ Orkusának csábító tüneményei elszédítették s a feledés Lethe-vize úgy megrészegette, hogy megszűnvén reám gondolni, valóban elfelejtett? — Ha egy vetélytárs, — iszonyú gondolat, melyet a sötét Tartarus szült halállal terhes mélyiből! Hah, kétségbeesés — méreg és halál! — Ide veled! hű barát, ki véres rózsapírban minden gyalázatot kiengesztelsz, nyugalmat adsz és vigaszt — és *bosszút!*» Az utolsó szavakat Giglio úgy ordította, hogy az egész ház visszhangzott belé. Együttal megragadta a villogó tört, mely az asztalon

hevert és övébe dugta. Mellesleg: a tör csak színházi tör volt.

Bescapi mester módfelett elcsodálkozott, mikor Giglio Giacinta felől érdeklődött. Egyáltalán nem akart róla tudni, hogy valaha is lakott volna házában és Giglio bizonykodása, hogy néhány nap előtt látta az erkélyen, sőt beszélt is vele, legkevésebbé sem lendített a dolgon; ellenkezőleg, Bescapi abbahagyta a beszélgetést és mosolyogva kérdezte, jót tett-e a minapi érvágás. — De mikor Giglio az érvágást hallotta említeni, hanyatt-homlok elrohant onnét. A Spanyol-térre érve, egy öregasszonyt látott maga előtt, aki nehezen cipekedett egy letakart kosárral s aki-ben a vén Beatricére ismert. «Hah», mormogta, «te leszel vezércsillagom, téged követlek!» — Nem kevésbé csodálkozott azon, hogy az öreg inkább lopódzott, mint ment abba az utcába, ahol Giacinta lakott és signor Pasquale kapuja előtt megállva, letette a nehéz kosarat. Ebben a pillanatban észrevette Gigliót, aki nyomon követte. «Ah!» kiáltott föl, «ah, édes semmirekellő uram, hát ismét láthatjuk önt? Nohát szép kis hú szerető, aki mindenütt ténfereg, ahol nem kellene, de a szerelmeséről megfélemedezik karnevál legszebb napjain! — No, segítsen fölvinni ezt a nehéz kosarat, aztán megláthatja, hogy Giacinta nem tartogat-e néhány nyaklevest, amely helyrehozza a csapodár fejét». — Giglio keserű szemrehányásokkal halmozta el az öreget, hogy ostoba hazugságaival lóvá tette, Giacinta nem is ült börtönben; az öreg pedig minderről semmit sem akart tudni, azt mondta, hogy Giglio csak úgy képzelte azt, Giacinta sosem mozdul ki szobácskájából signor Pasquale házában és ezen a karneválon szorgalmasabb volt, mint valaha. Giglio a homlokát dörzsölte, az orrát huzigálta, mintha álomból akarná magát fölébreszteni. «Bizonyos», mondta, «vagy most álmodom, vagy eddig álmodtam egész idő alatt mindenféle zavaros álmot». — «Legyen olyan jó», szakította félbe az öreg, «legyen olyan jó és fogja meg a kosarat. Legkönnyebben a vállára nehezedő terhen figyelheti meg, hogy álmo-

dik-e vagy sem». Giglio vonakodás nélkül fölkapta a kosarat és keblében a legcsodálatosabb érzésekkel indult a keskeny lépcsőn fölfelé. «De mi az ördög van a kosarában?» kérdezte az öregtől, aki előtte lépkedett. «Ostoba kérdés?» válaszolt az, «hát még sohasem látott a piacra menni, hogy bevásároljak a kis Giacintának? és hozzá ma vendégeket várunk». — «Vendégeket?» kérdezte Giglio elnyújtott hangon. De ebben a percben fölérték, az öreg letétette a kosarat és beküldte Gigliót a szobácskába, ahol Giacintát találhatja.

Aggódó várakozás és édes szorongás dobogtatták Giglio szívét. Halkan kopogott és kinyitotta az ajtót. Giacinta, mint rendesen, serényen dolgozott az asztal mellett, mely tele volt virágokkal, szalagokkal, mindenféle holmival. «Ejnye», kiáltott Giacinta fölcsilánó szemekkel, «ejnye, signor Giglio, honnan került egyszerre ide? Azt hittem, már rég elhagyta Rómát?» Giglio a leánykát oly módfelett csinosnak találta, hogy egészen elképedve, szavat sem találva állt meg az ajtóban. Valóban, rendkívüli báj varázsa ömlött el a lány alakján; valami magasabb incarnatio sugárzott arcán és szemeiben s szemének sugarai, mint mondtam, Giglio szíve mélyéig hatoltak. — Meg kell adni, Giacintának beau jour-ja volt; de mivel ezt a francia szót már nem igen akarjuk használni, csak mellékesen jegyzem meg, hogy e kifejezés nemcsak találó, hanem egészen sajátos mibenléte van. Minden kisasszonyka, aki csak egy kevéssé is szép vagy csak tűrhetően csúnya, gondoljon, akár külső, akár belső indítéknál fogva, a rendesnél elevenebben arra, hogy: mégis gyönyörű leány vagyok én! és meg lehet győződve, hogy evvel a pompás gondolattal, evvel a fenséges belső jóérzéssel a beau jour is bekövetkezik.

Giglio végül is magánkívül kedveséhez rohant, térdre vetette magát és egy drámai «Giacintám, édes életem!» kiáltással megragadta kezét. De hirtelen fájdalmas tüszúrást érzett újjába hatolni s kínjában fölugorva, néhány bakugrást volt kénytelen tenni,

miközben sziszegve ismételte: «Ördögbe is! Hogy az ördög...!» Giacinta csengő hangon fölkacagott, aztán nagy nyugalommal így szólt: «Nézze, kedves signor Giglio, ez kissé nevetlen és heves magaviselet. Különben szép, hogy meglátogat; mert nemsokára talán már nem láthat így, minden ceremónia nélkül. Megengedem, hogy kissé itt időzzön. Üljön erre a székre, velem szembe és mesélje el, mi történt önnel oly hosszú idő óta, milyen szép új szerepei vannak és egyebeket! Tudja, hogy szívesen hallgatom és ha nem szaval olyan átkozottul siralmas pátosszal, amilyenre signor Chiari — Isten bocsássa meg neki vétkét — föllovalta, egészen tűrhetően társalog». «Giacintám», szólt Giglio, a szerelem és túsúrás kínjait egyszerre érezvén, «Giacintám, felejtjük el a válás fájdalmát! — Ismét visszatértek a boldogság és szerelem édes, régi órái —» «Nem értem», vágott szavába Giacinta, «nem értem, miről fecseg itt összevissza. Ön a válás fájdalmáról beszél, én pedig biztosíthatom, hogy amennyiben valóban elválna tőlem, részemről semmit sem éreznék, legkevesebbé pedig fájdalmat. Ha azokat az órákat nevezi édeseknek, amelyeket az én untatásommal töltött, akkor alig hiszem, hogy valaha visszatérhetnének. De köztünk legyen mondva, signor Giglio, van önben egy s más, ami tetszik nekem, néha igazán kedveltem önt és ezért szívesen megengedem, hogy a jövőben, ahányszor lehetséges, láthasson; ámbár körülményeim minden bizalmasságot tiltanak s tartózkodást parancsolnak, ami önt is kötelezi». «Giacinta!» kiáltott Giglio, «milyen különös szavak?» «Nincs bennük semmi különös», válaszolt Giacinta. «Foglaljon csak nyugodtan helyet, jó Giglio! talán utoljára beszélünk egymással ily meghitten. — De kegyelmemre mindig számíthat; mert, amint mondtam, ön iránt táplált jóakaratomat sohasem fogom megvonni.» — Ekkor Beatrice lépett be, kezében két tányérral, melyen a legpompásabb gyümölcsök tarkállottak, hóna alatt pedig jókora üveget szorongatott. Úgy látszott, a kosár tartalma került asztalra. A nyitott ajtón át

Giglio a tűzhely ragyogó, vidám tűzét látta, a konyhasztal roskadozott a mindenféle nyalánkság terhe alatt. «Giacintácska», szólta Beatrice hunyorítva, «ha a vendéget meg akarjuk tisztelni némi szerény lakomával, akkor még egy kis pénzre volna szükségem». «Nesze, öreg, amennyit akarsz», válaszolt Giacinta s egy erszénykét adott át a vénasszonynak, melyből csillogó aranyak fénylettek elő. Giglio ereiben megfagyott a vér, mikor az erszényben ikertestvérét ismerte föl a maga erszényének, melyet, amint hitte, Celionatitól kapott s melynek aranyai ugyancsak fogytán voltak. «Pokolbéli káprázat ez?» kiáltott föl. Az erszényt kikapta az öregasszony kezéből és csaknem fölfalta a szemével, olyan közel tartotta. De csakhamar kábultan rogyott a székre, mert az erszényen ezt a fölírást olvasta : Gondolj álomképedre! — «Hohó!» mordult rá az öreg, visszavéve az erszényt, melyet Giglio messzire tartva magától, odanyujtott. «Hohó, signor Semmiházi! Önt egészen ámulatba és bámulatba ejti ez a szép látvány! — Hallgassa csak kedves zenéjét, gyönyörködjék benne!» És megrázta az erszényt, hogy az aranyak zengve összezsugorultak, aztán elhagyta a szobát. «Giacinta», szólta Giglio vigasztalan és fájdalmas hangon. «Giacinta! milyen szörnyű, milyen iszonyú rejtetem. — Mondd ki! — mond ki halálomat!» «Ön», válaszolt Giacinta, hegyes újjaival a világosság felé tartva finom varrótűjét és ügyesen áthúzva a tű fokán az ezüstoffalat, «ön még mindig a régi és az is marad. Annyira megszokta minden csekélységen extazisba jönni, hogy mint valami örökkétartó, unalmas tragédia jár-kél, még unalmasabb oh-okkal, ah-okkal és hah-okkal! — Szó sincs itt borzalmas és iszonyú dolgokról; ellenben, ha illedelmesen viselkedik és nem úgy, mint egy félbolond, elmondanék önnek egyet-mást». «Beszélj, hadd fogadjam kezedből a halált!» mormogta Giglio elfuló hangon maga elé. — «Emlékezzék», kezdte Giacinta, «emlékezzék, signor Giglio, mit mondott nékem, nem is olyan régen, hogy miféle csoda egy ifjú színész. Ön járókelő szerelmi kalandnak nevezte a kitűnő

hősszerelmest, két lábon járó, eleven regénynek és mit tudom én, minek. Nos, én azt mondom, hogy egy fiatal varróleány, akit az ég csinos alakkal, szép arccal és különösen avval a belső, mágikus erővel áldott meg, mely a leányt igazán leánnyá teszi, még sokkal nagyobb csoda. Akit a gondviselő természet így dédelget, az igazán valami légben lengő, kedves kaland és a hozzá vezető keskeny lépcső égi létra, mely a gyermekien merész szerelmes álmok birodalmába vezet. Bájos kulcsosa ő a női cicoma titkának, aki majd a buja színpompa csillogó ragyogásával, majd fehér holdsugarak, rózsás köd, kéklő esti pára szelíd fényével búvóli el a férfiszemet. Vágy és sóvárgás hajtja önöket a csodás titok felé s ott látják a hatalmas tündért varázsszerei közepett; s akkor apró, fehér újjainak érintésére szerelmi hálóvá lesz minden csipke, minden pántlika csábos hurokká, mely átfonja önöket. Szemében elragadó szerelmi mámor tükröződik, mely magára ismer és szívbéli öröme telik önmagában. A drágalátos keble mélyéről visszhangoznak a férfisóhajok, de csak csöndesen és lágyan, mint az epedő visszhang hívja a kedvest a távoli, búvós hegyek közül. Mitsem számít rend és rang; dús hercegnek és koldus komédiásnak egyformán viruló, virágos Árkádia a bájos Circe kis szobácskája, melybe élete sivár pusztaságáról menekül. És ha e verőfényes Árkádia szép virágai között a kígyófű is fölűti fejét, mit tesz az? az is a csábító fajhoz tartozik, mely oly pompásan virul és még pompásabban illatoz». — «Ó, igen», szakította félbe Giacintát Giglio, «ó, igen s a virágból maga a kedves állatka búvik elő, melynek nevét a viruló és illatozó növény viseli s hirtelen belénk szúr a nyelvével, mint a hegyes varrótü.» — «Valahányszor», folytatta Giacinta, «idegen ember, ki nem tartozik Árkádiába, otrombán beléüti az orrát.» «Szépen mondtad», válaszolt Giglio bosszús haraggal, «szépen mondtad, kedves Giacintám! Egyáltalán bevallom, hogy amíg távol voltam tőled, csodálatosan megokosodtál. Úgy filozofálgatsz magadrol, hogy odavagyok a csodálkozástól. Úgy lát-

szik, tetszel magadnak a varázsló Circe szerepében, padlásszobácskád bájos Árkádiájában, melyet Bes-capi szabómester nem mulasztott el a szükséges varázsszerekkel ellátni». «Lehet», mondta Giacinta nagyon nyugodtan, «lehet, hogy épp úgy vagyok, mint te. Nékem is annyi gyönyörű álmom volt! — De, kedves Giglióm, mindazt, amit a csinos varró-lánykáról mondtam, vedd félig-meddig tréfának, dévaj ingerkedésnek és annál kevésbbé vonatkoz-tasd rám, mert lehet, hogy az utolsó díszmunkát csinálom. — Ne ijedj meg, jó Giglióm! de könnyen megeshetik, hogy karnevál végére bíborpalásttal cse-rélem föl szegényes ruhámat és trónussal kis zsámo-lyomat!» «Ördög és pokol», kiáltott Giglio, hevesen fölpattanva s öklét homlokához szorítva, «ördög és pokol! Halál és kárhozat! Hát igaz, amit az a kép-mutató gazember a fülembe súgott? — Hah! nyílj meg, Orkus tűzokádó mélye, keljetek, Acheron sötét-szárnyú szellemei! — Elég!» Giglio Chiari apát vala-melyik tragédiájának rettenetes kétségbeesési mono-lógjába fogott. Giacinta jól ismerte a monológ minden szavát, melyet Giglio százszor is elszavalt előtte s munkája közben még súgott is a kétségbeesett szerel-mesnek, ha az egyszer-egyszer elakadt. Végül a bol-dogtalan hős kirántotta törét és keblébe dőfte, aztán lerogyott, hogy a szoba megrázkódott belé, ismét fölállott, leporolta magát, az izzadságot letörölte homlokáról és mosolyogva szólt: «Úgy-e, Giacintám, ez mestermű volt?» «Mindenesetre», felelt Giacinta, de meg se moccant, «mindenesetre. Kitűnően ját-szottál, kedves Giglio; de azt hiszem, ideje asztal-hoz ülnünk».

Közben az öreg Beatrice megterítette az asztalt, néhány pompásan illatozó és párolgó tálat hozott be és a titokzatos üvegcsét csillogó kristálypoharak közé állította. Ennek láttára Giglio teljesen kijött a sod-rából: «Hah, — vendég, — a herceg. — Mi van velem? Istenem! — úgy látszik, nemcsak komédiáz-tam, hanem valóban kétségbeestem — igen, való-ságos örült kétségbeesésbe taszítottál, csapodár áruló,

kígyó, baziliszkus, krokodil! Bosszút — bosszút!» Avval a földről fölkapott színházi tört megforgatta a levegőben. De Giacinta, aki munkáját a varróasztalkára dobva, fölállott, karon fogta és így szólt hozzá: «Ne légy oly ostoba, kedves Giglio! add azt az ölöszerszámot az öreg Beatriceuak, hadd vagdosson vele fogpiszkálót, te pedig ülj velem asztalhoz; mert végül is te vagy az egyetlen vendég, akire vártam». Giglio hirtelen megjuhászodott és angyali türelemmel tűrte, hogy asztalhoz vezessék; aztán már nem kellett erőltetni, alaposan hozzálátott a nélkül is.

Giacinta nyugodtan és derűsen folytatta elbeszélését küszöbön álló szerencséjéről és több ízben megnyugtatta Gigliót, hogy egyáltalán nem ragadta el túlságos büszkeség s nem felejtí el teljesen Giglio arcát, sőt, ha a távolból jelt ad magáról, bizonyosan fog rá emlékezni és küldet néki néhány aranyat, hogy sohase szenvedjen hiányt rozmaringszínű harisnyában és parfümös kesztyűben. Viszont Giglio, aki nek néhány pohár borocska után ismét eszébe ötlött Brambilla hercegnő csodálatos története, barátságosan bizonygatta, hogy rendkívül nagyrabecsüli Giacinta jóérzésű gondolkozásmódját; de ami a büszkeséget és az aranyakat illeti, egyikre sincs szükség, mivel éppen azon a ponton áll, hogy néhány ügyes szökkenéssel hercegi rangra emelkedjék. Elmesélte, hogy mint választotta nemrég lovagjává a világ legelőkelőbb és leggazdagabb hercegnője és hogy reméli, farsang végére fejedelmi hölgyének férje lesz s örökre búcsút mondhat az eddigi nyomorúságos életnek. Giacinta rendkívül örvendett Giglio szerencséjén és meglegegedetten csevegtek az öröm és gazdagság jövődő szép koráról. «Csak azt szeretném», mondta végül Giglio, «hogy országaink, melyek fölött uralkodni fogunk, határosak legyenek, hogy jó szomszédságot tarthassunk; ha nem csalódom, imádott hercegnőm országa Indián túl fekszik, Perziától egy kicsit arrébb és ott mindjárt balra». «Az kár», felelt Giacinta, «akkor én nagyon messze leszek, mert hercegi férjem birodalma közvetlenül Bergamo mellett

van. De bizonyára megtehetjük, hogy a jövőben szomszédok legyünk és azok is maradjunk». — Meg-
egyezték abban, hogy jövődőbeli birodalmukat min-
denesetre Frascati környékére helyezik át. — «Jó
estét, drága hercegnő!» szólt Giglio. «Aludjon jól,
drága herceg!» felelt Giacinta s mikor az este földre
roskadt, így búcsúztak békésen és barátságosan egy-
mástól.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Mint jut Giglio az emberi szellem teljes szárazságának pillanatában bölcs eltökélésre, mint vág zsebre egy szerencsezacskót és mint vet egy büszke pillantást a világ legalázatosabb szabója felé. — A Pistoja-palota és rejtelsei. — A tulipánban ülő bölcs férfiú fölolvassága. — Salamon király, a szellemek fejedelme és Mystilis hercegnő. — Miként vesz föl egy vén mágus fekete hálókabátot, cobolyprémes sipkát és miként mond fészületlen szakállal rossz versekbe öntött próféciaikat. — Egy zöldike szerencsétlen sorsa. — Miként nem tudja meg e fejezetből a nyájas olvasó, hogy mi történt Giglio és az ismeretlen szépség táncá után.

Mindenki, akinek csak némi fantáziája van, — miként egy életbölcseiséggel terhes könyvben olvastam — bizonyos fokú elmebajban szenved, mely egyre kél és múlik, mint dagály és apály. Az előbbinek ideje, mikor egyre magasabban és erősebben zúgnak a hullámok, a beálló éjszaka; az ébredés utáni reggeli órák pedig, melyeket a kávéscsésze mellett töltünk, az apály legalacsonyabb pontját jelzik. Ezért adja ama könyv a jótanácsot, hogy ezt az időt, a legvilágosabb józanság perceit használjuk föl az élet legfontosabb teendőihez. Például: kizárólag reggel kell házasodni, ócsárló bírálatokat olvasni, végrendeletet készíteni, a szolgát elnászpángolni stb.

Ebben a szép apályidőben, amelyben az emberi szellem teljes szárazságnak örvend, történt, hogy Giglio Fava elrévült saját ostobasága fölött és maga sem tudta, miként nem tette meg már régen azt, amire, úgyszólván, az orra alá dörgölték a fölhívást. — «Kétségtelen», gondolta az ép értelem jóleső tudatá-

ban, «kétségtelen, hogy a vén Celionati félig örült s hogy nemcsak különös kedvét leli örülségében, hanem tulajdonkép arra törekszik, hogy más értelmes embereket is megháborítson. De éppoly kétségtelen, hogy a legszebb és legdúsabb hercegnő, az isteni Brambilla, bevonult a Pistoja-palotába és — ó, mennyi és föld! csálhat-e reménységem, melyet ezer sejtelem és álom s a legdrágább álarcos rózsaaajka is megerősített, — hogy égi szemének édes sugarát rám vetette, boldog halandóra! — Ismeretlenül, elfátyolozva, egy páholy zárt rácsozata mögül pillantott meg, midőn valamely herceget játszottam s szíve lánggra lobbant! — De közeledhet-e hozzám egyenes úton? Nincs-e szüksége a drága lénynek közvetítőkre, bizalmasokra, akik addig szövögetik közöttünk a fonalat, míg végül a legédesebb kötelékké fonódik? — Akárhogy is történjék, föltétlenül Celionati lesz az, aki a hercegnő karjai közé vezet. — De a helyett, hogy egyenesen, rendes úton haladna, az ostobaságok és ingerkedések egész tengerét zúdítja a nyakamba s el akarja velem hitetni, hogy torzálarcban kell a gyönyörű hercegnőt fölkeresnem a korzón, asszíriai hercegekről, varázslókról beszél, — el veletek, ostoba hóbortok, — el veled örült Celionati! Miért ne öltözzek föl szép tisztán, miért ne lépjek be egyenest a Pistoja-palotába, ő fensége lábaihoz vetve magam? ó, istenem, miért nem tettem ezt meg már tegnap — vagy tegnapelőtt?»

Csak az volt a kellemetlen, hogy amint Giglio sietve átvizsgálta ruhatárát, kénytelen volt önmaga előtt bevallani, hogy tollas kalapja hajszálnyira hasonlít egy megkoppasztott kakashoz, háromszor festett újjasa a szivárvány minden színében ragyog, köpenye túlságosan elárulja a szabó művészetét, ki a legmerészebb toldozással szegült ellen a mindent megőrlő időnek, ismert kék selyemnadrágja, rózsaszín harisnyája őszi fakó színt öltött. Búsan nyúlt az erszény után, melyet üresnek hitt és — íme, színültig telve talált. — «Isteni Brambilla», kiáltott föl elragadtatva, «igen, te jutsz eszembe, te jutsz eszembe, bájos álomképem!»

Gondolhatjuk, hogy Giglio, zsebében a kellemetes erszénykével, mely valami szerencsezacskónak látszott, rögtön a zsibárosok és szabók boltjaiba nyargalt, hogy oly szép ruhát szerezzen, mint amilyent valaha, színpadi herceg korában hordott. Egyiket sem találta elég díszesnek, amit mutattak. Végül ráeszmélt, hogy csak avval a ruhával elégedhet meg, melyet Bescapi mesterkeze készít és rögtön fölkereste őt. Mikor Bescapi mester Giglio kívánságát meghallotta, sugárzó arccal kiáltott föl: «Ó, kedves signor Giglio, avval szolgálhatok», és vásárolni kívánó vendégét egy másik kamrába vezette. Giglio nem kevéssé csodálkozott, mikor itten a teljes olasz *com-media dell'arte*-t, azonkívül a leggabalyodottabb maskarákat találta. Azt hitte, hogy Bescapi mester félreértette és meglehetősen hevesen adta elő, hogy milyen előkelő és pompás díszruhába akarja vágni magát. «Ah, istenem!» kiáltott Bescapi szánakozva, «ah, istenem! mi ez megint? Kedves jó signore, mégsem hinném, hogy ismét bizonyos rohamok». — «Amennyiben», szakította félbe Giglio türelmetlenül, megrázva arannyal telt erszényét, «amennyiben, tisztelt szabó úr, el akar adni egy olyan öltönyt, amilyent kívánok, jó; ha nem, úgyis jó». — «Nonono», szólt Bescapi mester megszeppenve, «ne haragudjék, signor Giglio! — Ön nem is tudja, mennyire javát akarom; csak egy pici, de pici eszecsskéje lenne!» — «Hogy merészkedik, mester?» kiáltott Giglio dühösen. «Ej», folytatta Bescapi, «ha mester vagyok, akkor tudom, hogy milyen mértéket kell vennem a ruhájához, hogy illő és alkalmas legyen. Ön vesztébe rohan, signor Giglio s nekem nagyon fáj, hogy nem mondhatok el mindent, amit a bölcs Celionati önről és közelgő sorsáról mesélt el». «Hohó», szólt Giglio, «a bölcs signor Celionati, a jeles szélhámos, aki állandóan üldöz és be akar fonni a szerencsém miatt, mivel gyűlöli a tehetségemet, gyűlöl engem, mivel meg akar rontani minden magasabbrendű lényt, mivel esztelen tréfa oktondi álarcába akar bujztatni mindent a világon! — Ó, kedves Bescapi mester, mindent tudok, a tiszteletreméltó abbate

Chiari fölfedte előttem a cselszövényt. Az abbate a legnagyobb szerűbb ember, a legköltőibb lélek, akit találni lehet; mert számomra írta meg a fehér szerecsent és senki más a földkerekségén el nem tudja játszani a fehér szerecsent, csak én». «Mit beszél?» kacagott föl Bescapi mester, «a tiszteletreméltó apát, akit az ég minél előbb magasztaljon föl a magasabbrendű lények gyülekezetébe, könnyei vizével, melyet oly bőven ont, fehérre mosott egy szerecsent?» — «Azt kérdezem», mondta Giglio s alig tudta haragját türtőztetni, «azt kérdezem mégegyszer, Bescapi mester, elad-e nékem jó aranyaimért egy olyan ruhát, amilyent kívánok vagy nem ad el?» «Örömmel», válaszolt Bescapi vidáman, «örömmel, kedves signor Giglio!»

S avval a mester föltárta egy kamra ajtaját, melyben a legpompásabb, legdíszesebb ruhák lógtak. Gigliónak azonnal szemébe ötlött egy teljes öltözet, mely valóban rendkívül dús volt, bár kissé fantasztikusnak látszott különös tarkasága miatt. Bescapi mester kijelentette, hogy a ruha sokba kerül s Giglio számára nagyon drága lesz. De Giglio ragaszkodott a ruhához s erszényét elővéve fölszólította a mestert, hogy kérjen, amennyit akar. Bescapi most már azt felelte, hogy az öltönyt egyáltalában nem adhatja el, mivel azt egy idegen herceg rendelte és pedig nem más, mint Cornelio Chiapperi herceg. — «Hogyan?» kiáltott Giglio föllelkesülve s egészen extázisban, «hogyan? — mit mond? — akkor hát a ruhát nekem készítette és senki másnak. Szerencsés Bescapi! — Tudja meg, hogy Cornelio Chiapperi herceg az, aki ön előtt áll és aki itt rátalált önmagára, legbensőbb énjére!»

Alighogy kimondta Giglio e szavakat, Bescapi mester lerántotta a falról az öltönyt, behívott egy inasgyereket és megparancsolta, hogy vigye a fenséges herceg után a kosarat, melybe nagy sebbel-lobbal mindent becsomagolt.

«Tessék csak hagyni», szólt a mester, mikor Giglio fizetni akart, «tessék csak, mélyen tisztelt herceg! — Bizonyára sietős a dolga. Legalázatosabb szolgálja

majd megkapja a pénzt; talán a fehér szerezcsen kiegyenlíti ezt a kis kiadást! — Isten oltalmazza, kitűnő hercegem!»

Giglio büszke pillantást vetett a mesterre, aki szer-tartásos hajlongással himbálódzott, zsebrevágta az erszényt és a gyönyörű hercegi öltözékkel eltávozott.

Az öltöny olyan pompásan állott, hogy Giglio féktelen örömében egy ragyogó aranyat nyomott a szabóinas markába, aki segített az öltözködésben. De a szabóinas megkérte, hogy inkább néhány jó paolót adjon, mivel hallomása szerint a színházi hercegek aranyai egy fabatkát sem érnek és tulajdonképpen nadrággombok vagy játékpénzek. Giglio azonban ki-lódította az ajtón a koraérett ifjút.

Miután Giglio eléggé begyakorolta a tükör előtt a legszebb és legkellemesebb taglejtéseket, miután a sorvata-g hős szenvedő beszédmodorát emlékezetébe idézte és teljesen meggyőződött ellenállhatatlansá-gáról, alkonyattájt megvigasztalódva távozott a Pis-toja-palotába.

A bezáratlan ajtók engedtek kezenyomásának és egy tágas oszlopcsarnokba ért, melyben síri csönd uralkodott. Amint csodálkozva körültekintett, lelke mélyéről a mult sötét árnyékai merültek föl. Úgy érezte, mintha egyszer már járt volna itt, de mikor belülről nem tudta világossá tenni emlékeit, mikor hiába iparkodott szemügyre venni az árnyképeket, valami aggodalom, szorongás fogta el, mely kedvét szegte, hogy folytassa kalandját.

Éppen el akarta hagyni a palotát, mikor csaknem összerogyott ijedtében: hirtelen saját alakja, lenge ködbe burkolva, lépett eléje. Csakhamar észrevette, hogy amit magamásának tartott, az tükörképe volt, melyet egy homályos falitükör vert vissza. De ugyan-ekkor úgy hallotta, mintha ezer édes hang suttozna: «Ó, signor Giglio, mily szép ön, mily csodaszép!» — Giglio kidülesztette mellét a tükör előtt, fejét föl-vetette, balkarját csípőre tette és jobbát fölemelve patetikusan kiáltott: «Bátorság, Giglio, bátorság! Szerencséd bizonyos, siess megragadni!» — S avval

egyre gyorsabb léptekkel kezdett föl s alá járkálni, krákogni, köhécselni, de a halotti csöndben nem hallatszott eleven lény nesze. Akkor megpróbált benyitni néhány ajtón, melyek a termekbe vezethettek ; de mindegyik zárva volt.

Nem maradt más hátra, mint fölmenni a széles márványlépcsőn, mely a csarnok két oldalán kanyargott ékesen fölfelé.

A felső folyosóra érve, melynek díszítése összhangban volt az egész ház egyszerű pompájával, Giglio egy különös, idegenszerűen csengő hangszer hangjait vélte nagy távolról hallani. Óvatosan lopódzott tovább és csakhamar vakító sugarat vett észre, mely egy kulcslyukon át hullott eléje, a folyosóra. Most tudta csak tisztán kivenni, hogy amit ismeretlen zeneszerszám hangjának hitt, az egy beszélő ember hangja volt, amely persze rendkívül csodálatosan csengett, majd mint megzendített cimbalom, majd mint mély és tompa síp szava. Amint Giglio az ajtóhoz ért, az magától kinyílt halkan-halkan. Giglio belépett és elámulva, földbegyökeredzett lábbal állt meg.

Hatalmas teremben találta magát, melynek falait bíborfoltos márvány takarta és melynek magas kupolájából ámpolna csüngött alá, sugárzó tűzével mindent izzó aranyba vonva. A háttérben mennyezetes trónus állott, dús arany drapériákkal, az ötlépcsős emelvényen aranyozott karosszék terpeszkedett tarka szőnyegek közt. A széken pedig ugyanaz a fehérszakállas öreg emberke ült, ezüstszővetű palástban, aki Brambilla hercegnő bevonulásakor az aranyfényű tulipánban tanulmányozta a tudományokat. Éppúgy, mint akkor, most is ezüstitölcsér borította tisztességes fejét ; éppúgy, mint akkor, hatalmas pápaszemet hordott az orrán ; s éppúgy, mint akkor, egy térdeplő szerezcsen hátán fölütött nagy könyvből olvasott, ámbár most fönnhangon. A hang ugyanaz volt, mint amelyet Giglio a távolból hallott. Kétoldalt természetes poroszlókként struccok állottak és ha az öreg befezett egy-egy oldalt, csőrükkel tovább lapoztak.

Körös-körül zárt félkörben vagy száz gyönyörű,

tündéri hölgy ült, akiknek öltözete is oly pompás és gazdag volt, mint amilyenben tudvalevőleg a tündérek járnak. Mindnyájan hálókötéssel foglalatostkodtak, igen serényen. A félkör közepén, az öregember előtt, kis porfir-oltáron két különös kis baba állt, fején királyi koronával, a mély álomba merültek pózában.

Mikor Giglio félig-meddig fölocsudott bámulatából, tudomásul akarta adni jelenlétét. De alig villant meg benne a gondolat, hogy szóljon, mikor nyers ökölcsapást mért valaki a hátára. Most vette csak észre, s nem csekély rémülettel, a hosszú lándzsákkal és rövid szablyákkal fölfegyverzett szerecsenek sorát, akik között állott és akik szikrázó szemüket villogtatták s elefántcsontfogukat vicsorgatták felé. Giglio belátta, hogy legjobb lesz türelemmel lenni.

Amit az öreg a hálókötő hölgyeknek fölolvastott, körülbelül így hangzott:

«Vízöntő tüzes jegye áll fölöttünk, a delfin zajgó hullámok hátán úszik kelet felé s orrlyukaiból tiszta kristályt lövell a ködös árba! — Itt az ideje, hogy beszéljek nektek a nagy rejtelmekről, melyek előadódtak, a csodálatos rejtélyről, melynek megoldása a gyászos végromlástól ment meg benneteket. — Hermodius mágus a torony párkányán állott s a csillagok járását figyelte. Akkor négy öregember jött az erdőn keresztül, olyan palástban, melynek színe a rozsdás lombéra emlékeztet s amint a torony alá értek, irtózatoss jajveszékelésbe törtek ki. Hallgass meg bennünket! — Hallgass meg bennünket nagy Hermodius! Ne fordítsd el füledet könyörgésünk elől, ébredj mély álmodból! — Ha ki tudnók feszíteni Ofió király íját, nyilat röpítenénk a szívedbe, amint ő tette és akkor le kéne jönnöd és nem állnál ott fönn a forgószélben, mint egy érzéketlen tuskó! — Azonban méltóságos agg! ha nem akarsz fölébredni, van néhány hajítófegyverünk készenlétben és megkopogtatjuk a melledet néhány közepes kődarabbal, hogy fölrázzák a belézárt emberi érzelmeket! — Ébredj, hatalmas agg!»

«Hermodius mágus lenézett, áthajolt a korláton és olyan hangon szólt, mely a tenger tompa zajgásához vagy a közelgő orkán süvöltéséhez hasonlatos: Emberek odalenn, ne számárkodjatok! Én nem alszom és nem ébreszthetnek föl nyilak és szikladarabok. Körülbelül tudom, hogy mit akartok, kedves emberek! Várjatok kissé, mindjárt lemegyek. — Addig szedhettek néhány szem számócát vagy fogócskát játszhattok a gyepen — megyek mindjárt.»

«Miután Hermodius lejött s helyet foglalt egy nagy kövön, melyet a legszebb lágy, zöld mohaszőnyeg borított, a legidősebbnek látszó ember, kinek fehér szakállá övig ért, így kezdte: Nagy Hermodius, te bizonyára már most is jobban tudsz mindent, amit mondani akarok, mint jómagam; de épp azért, hogy lássad, hogy én is tudom, el kell a dolgot mondanom. «Szólj!» felelt Hermodius, «szólj, ó ifjú! Szívesen meghallgatlak; mert amit mondottál, arról tanuskodik, hogy éles elmével áldott meg az ég, sőt mély bölcseséggel, noha még alig tapostad ki a gyermekcipőket». Tudod, folytatta a szónok, tudod, nagy mágus, hogy midőn egy alkalommal arról volt szó a tanácsban, miszerint minden hűbéresnek évente bizonyos mennyiségű ötletet kelljen a tréfák királyi főraktárában lerónia, hogy netalántán föllépő éh-, avagy szomjúság esetén legyen miből táplálni a szegényeket, Ofió király e szavakat hallatta: «Az a pillanat, amelyben az ember összeroskad, az első, melyben valóságos énje fölemelkedik». Tudod, hogy Ofió király alig mondta ki e szavakat, valóban összeesett és többé nem kelt föl, mivel meghalt. Történetesen Lirisz királynő is ugyane pillanatban zárta le szemeit, hogy sohase nyissa föl többé és így az államtanács, mivel egyetlen leszármazott sem volt, a trónöröklés kérdésében nem csekély zavarba jutott. Az udvari csilлагász, egy éleselméjű férfiú, végre oly eszközt talált, mely Ofió király bölcs kormányzását még sokáig megóvjá országa javára. Ugyanis azt tanácsolta, hogy tegyünk úgy, mint egy nevezetes szellemkirállyal (Salamonnal) történt, aki már rég meghalt és a szelle-

mek még mindig engedelmeskedtek neki. A javaslat szerint az udvari asztalosmestert is bevontuk az államtanácsba, aki egy szép puszpáng-talapzatot készített, melyet, kitűnő fűszerekkel kellőképpen ellátva testét, Ofió király ülepe alá csúsztattunk, úgyhogy egész tekintélyesen ült rajta ; s egy titkos huzal segítségével, melynek vége csengőzsinórként lógott a nagytanács gyűléstermében, igazgattuk a karját, úgyhogy a kormánypalcát ide-oda tudta forgatni. Senki sem kételkedett, hogy Ofió király él és kormányoz. Az Urdar-forrással azonban csodálatos dolog esett. A képződött tó vize tiszta és világos maradt, de a belétekintők, a helyett, hogy különös örömet éreznének, többnyire bosszúságra és haragra gyúltak, amikor a tó tükrében meglátták a természetet és önmagukat, mivel az emberi méltósággal és értelemmel, fáradságosan megszerzett bölcseségünkkel szöges ellentétben áll, hogy a dolgokat és különösképp önmagukat tótágast állva szemléljük. És egyre növekedett azoknak a száma, akik végül is azt állították, hogy a tiszta tó párái megzavarják az értelmet és az illendő komolyságot ostobaságra fordítják. Dühükben mindenféle csúnya dolgot hajigáltak a tóba, mely lassan elvesztette tükrös fényét és egyre zavarosabb és zavarosabb lett, míg végül is csúf mocsárrá változott. Ez azután, ó bölcs mágus, sok boldogtalanságot hozott az országra ; mert a legelőkelőbb férfiak arcucsapták magukat és úgy vélték, hogy ez a bölcsök tökéletes iróniája. A legnagyobb szerencsétlenség azonban tegnap történt, mivel Ofió királyt ugyanaz a sors érte, mint ama szellemfejedelmet. A gonosz szű észrevétlenül szétrágta a talapzatot és ő felsége, amint legjavában kormányzott, a trónteremben szorongó nép szemeláttára hirtelen fölfordult, úgyhogy gyászos elhúnytát nem lehetett tovább titkolni. Én éppen akkor húztam meg, ó nagy mágus, a kormányzó-zsinórt, mikor ő felsége fölborult s az elszakadt zsinór úgy pofoncsapott, hogy egész életemre elég volt az effajta zsinórráncigálásból. — Ó, bölcs Hermodius! te mindig híven pártját fogtad Urdar-völgynek ; mondd,

mitévők legyünk, hogy a kormányzást méltó trónörökös vehesse át és az Urdar-tó ismét tisztán és világosan ragyogjon? — Hermodius mágus mély gondolatokba merült, aztán így szólt: Várjatok kilencszer kilenc éjszakát, akkor kivirágzik az Urdar-tóból országatok királynője! Addig kormányozzátok az országot, ahogyan tudjátok! — És történt, hogy tüzes sugarak lövelltek elő a mocsár felett, mely egykor az Urdar-forrás volt. Ezek voltak a tűzszellemek, akik izzó szemmel pillantottak körül és a mélyből földobbantak a földi szellemek. A szikkadt talajból pedig gyönyörű lótoszvirág sarjadzott ki, melynek kelyhében egy bájos, szunnyadó gyermek feküdt. Ez volt Mystilis hercegnő, kit a négy miniszter, aki Hermodius mágustól hírt hozott róla, óvatosan kiemelt szép bölcsőjéből és az ország királynőjének nyilvánított. — Az említett négy miniszter lett a hercegnő gyámja és mindnyájan olyan nagy gonddal ápolták a kedves gyermeket, amennyire csak hatalmukban állott. Annál nagyobb volt bánatuk, mikor a beszélőkorba serdült hercegnő olyan nyelven kezdett csacsogni, melyet senki sem értett. Messze földről hívták a nyelvtudósokat, hogy kifürkésszék a hercegnő beszédét, de szörnyű végzet! — minél tudósabb és tanultabb volt a szakértő, annál kevésbé értette a gyermek beszédét, mely amellet egész értelmesen és érthetően hangzott. A lótoszvirág pedig ismét bezárta kelyhét; körülötte kicsiny forrás kristálytiszta vize buggyant elő. A miniszterek nagyon megörültek ennek; azt hitték, hogy a mocsár helyén ismét a szép Urdar-forrás tükrös vize fog fölragyogni. Ami a hercegnő beszédét illeti, a bölcs miniszterek elhatározták, hogy, amint már régen meg kellett volna tenniök, Hermodius mágustól kérnek tanácsot. — Mikor a rejtelmes erdő borzadalmas homályába léptek s a torony kőfala már átcsillant a sűrű bozóton, egy öregemberre akadtak, aki egy szikladarabon ülve, elgondolkozva olvasott egy nagy könyvet s akiben Hermodius mágusra ismertek. Az esti hűvösség miatt Hermodius fekete hálókabátba burkolódzott, fejére cobolyprémes sap-

kát tett, ami egészen jól illett neki, de mégis valami idegenszerű, komor benyomást tett. A miniszterek úgy látták, mintha a szakálla sem volna egészen rendben; inkább valami torzonborz cserjéhez hasonlított. Midőn alázatosan előterjesztették kérelmüket, Hermodius fölemelkedett és olyan rettenetesen szikrázó szemeket villantott, hogy csaknem tüstént térdre vetették magukat, aztán kacagásba tört, mely átdörgött és átsivított az egész erdőn, hogy a vadak rémülten, menekülve törtettek át a cserjén és a madarak halálos félelmükben fölsikoltva rebbentek szét a sűrűből! A miniszterek, akik még sohasem látták Hermodius mágust ily fölgerjedt állapotban, kicsit kelletlenül érezték magukat; de mégis tiszteletteljes hallgatással várták, mit mond a nagy mágus. A mágus pedig visszaült a nagy kőre, fölütötte könyvét és ünnepélyes hangon kezdte:

Hol egy királyi pár álomra tére,
Sötét követ láttam sötét teremben,
Sápadt halál ült négy királyi szemben,
Várván varázslat harsanó jelére!

S e kő alatt hever leásva mélyen
A legdicsőbb, örömhözó ajándék,
Mit Mystilisnek küldé égi szándék,
A lánynak, kit virágöl szült egy éjen.

De fölsugárzik egykor és a tarka
Madár tündérkéz szötte törbe pottyán.
Szétszáll a köd, a káprázat kilobban
S az ellen elhull, mint a sárga barka!

Hegyezzetek fület majd, szátok állig
Tátsátok el, tegyen mind ókulárét!
Miniszterek lennétek, rusnya dáadék?
Csacsik vagytok s maradtok mindhalálig!

«Avval a mágus oly erősen csapta be a könyvet, hogy megdördült, mint a mennykőcsapás és valamennyi miniszter hanyattvágódott. Mire föltápaszkodtak, a mágus már eltűnt. Megegyeztek abban,

hogy a haza javáért sokat el kell szenvedniök ; mert különben nem lehetne elviselni, hogy a goromba csillagjós és varázsló egy nap kétszer is leszamarazza az állam legkiválóbb oszlopait. Egyébiránt maguk is csodálkoztak a bölcseségen, mellyel a mágus a rejtélyt megoldotta. Urdar-völgybe érve, azonnal a terembe mentek, melyben Ofió király és Lirisz királyné tizenhárom hónapig szundítottak, fölemelték a padozat közepébe illesztett sötétszínű követ és mélyen a földben egy pompás faragású kis elefántcsontládikára akadtak. Ezt átadták Mystilis hercegnőnek, aki azonnal megnyomott egy rúgót, mire a föld fel-pattant és a ládikából csinos, díszes hálókötőszerszám tűnt elő. De alig vette a hercegnő az eszközt kezébe, hangosan föl kacagott örömében s aztán értetően így szólt : Ezt nagymamácska tette a bölcsőmbé, de ti, gazfickók elloptátok és vissza sem adtátok volna, ha nem buktatok volna orra az erdőben! — És erre rögtön nekifogott a hálókészítésnek. A miniszterek épp egy általános örömugrásra készültek elragadtatásukban, mikor a hercegnő hirtelen megmerevedett és helyes kis porcellánbábúvá zsugorodott össze. Nagy volt elébb a miniszterek öröme, de még nagyobb lett most szomorúságuk. Úgy sírtak, zokogtak, hogy az egész palotában hallani lehetett, míg az egyik, gondolatokba mélyedve, hirtelen abbahagyta a sírást, köpenye két csücskével megszárogatta szemeit és imígy szólt : «Miniszterek, — kollégák, — pajtások, — félig-meddig azt hiszem, hogy a nagy mágusnak igaza van és mi — mi lehetünk, ami tetszik! — Meg van oldva a rejtély? — fogva a tarka madár? — S a háló, melyet tündéri kéz sző, amelybe pottyannia kell?» A miniszterek parancsára az ország legszebb hölgyei gyűltek össze a palotába, valóságos tündérek szépségükre s pompás díszben szakadatlanul hálót kellett kötniök. — De mti használt ez? A tarka madarat sehol sem lehetett látni ; Mystilis hercegnő porcellánbaba maradt, az Urdar-tó bugyogó forrásai mindinkább kiszáradtak és az alattvalók keserűen fanyalogtak. Ekkor történt, hogy a kétségbe-

eséshez közeljáró négy miniszter leült a mocsár szélére, mely azelőtt a szép, tükörfényes Urdar-tó volt s hangos siralommal, megható módon rimánkodtak Hermodius mágushoz, hogy könyörüljön rajtuk és szegény hazájukon. A mélyből tompa sóhaj szállt föl, a lótuszvirág megnyitotta kelyhét és Hermodius mágus emelkedett ki belőle, aki haragosan szólt: Szerencsétlenek! — Elvakultak! — Nem én voltam az, akivel az erdőben beszéltek; a rossz szellem, a tájfun volt az, az csábított gonosz varázslatra, az törte meg a hálósládika kárhozatos titkát! — De vesztére többet árult el az igazságból, mint amennyit akart. A tündéri hölgyek kecses kacsói köthetik a hálót, a tarka madár is beléakadhat; de halljátok az igazi rejtélyt, melynek megfejtése a hercegnő varázsát is föloldja.»

Idáig olvasott az öreg, ekkor abbahagyta, fölemelkedett ültéből és így szólt a kis bábúkhöz, melyek a kör közepén lévő porfir-oltáron állottak:

«Fölséges királyi pár, drága Ofió, tisztelt Lirisz, ne vonakodjatok tovább követni bennünket zarándokutunkon, kényelmes utazóruhátokban, melyet nektek adtam! Én, Ruffiamonte barátotok, teljesíteni fogom, amit ígértem!»

Ekkor Ruffiamonte körültekintett a hölgyek között és így szólt: «Itt az ideje, hogy félretegyétek munkátokat és a nagy Hermodius mágus titokzatos mondókájába fogjatok, melyet a lótuszvirág kelyhéből hal-latott».

Míg Ruffiamonte hevesen ütötte a taktust ezüst-pálcájával, mely suhogva csapkodta a nyitott könyvet, a hölgyek elhagyták helyüket és szűkebb kört vonva a mágus köré, karban zengték:

Hol van a hon, melynek derült, sugárzó
Ege lobbant földjén örömvirágot?
Hol van a város, melynek tarka, párzó
Népe vidám időn a bús világot
Megbontja? Hol kápráztat száz alakja
A képzeletnek, mely e földre hágott?

Kedves kisértet képét hol mutatja?
 Ennenkeblünkől melyik Én szakaszthat
 Oly Ént, mely más, de kebelünket lakja,
 S gyönyört fájdalomtalan hogyan fakaszthat?

Im itt a hon, a föld, az én, a város;
 Melyből volt mersze, hogy magát kirántsa,
 A vén világ az énnék most világos;
 Ha éri halvány zordság lanyha gáncsa,
 A csalt érzékek balga látományit
 A szellem mélyebb bölcseségbe szántja,
 Csodálatos tüvel szűz tartományt nyit
 A mester s az, ki édes párnak álmát
 Elűzi majd, alantasnak mi számít,
 Annak nyújt pajzán kedvvel büszke pálmát.

Üdv akkor, távol Urdar-völgy! A régi
 Forrás fölfénylik tükrös, tiszta fénnyel,
 Démonbilincset országod letépi!
 Rajzik a föld ezer víg, lenge lénnyel,
 Szívet dagaszt a kedv tündéri képe
 S a kín gyönyörben oszlik könnyedén el.
 Mi villog ott az erdő sűrűjébe?
 A messi hozzánk mily örömenét küld?
 A szép királynő jön! — hajrá, elébe!
 Rálelt magára! S Hermodius megbékült!

A szerecsenek és struccmadarak erre zűrzavaros zsvajba kezdtek, melyet sok más különös madárhang sipogása és csipogása élénkített. De leghangsabb volt Giglio, aki mintegy kábulatból ébredve, hirtelen észbe kapott s aki előtt az egész úgy tűnt föl, mint valami bohó színjáték: «Isten szerelmére! mi ez? Hagyjátok abba már ezt az örült komédiát! Térjeteك észre és mondjátok meg, hol találom a fenséges hercegnőt, a kápráztató Brambillát! Giglio Fava vagyok, a világ leghíresebb színésze, akibe Brambilla hercegnő szerelmes és akit nagy tisztességben fog részesíteni. — Hallgassatok rám! Hölgyek, struccok, szerecsenek, ne törődjeteك avval az ostoba fecsegéssel! Én mindent jobban tudok, mint ott az a vénember; mert én vagyok a fehér szerecsen és senki más!»

Mikor a hölgyek végre észrevették Favat, sokáig tartó átható kacagásra fakadtak s hirtelen rárohantak. Giglio maga sem tudta, miféle rettenetes félelem szállta meg és mindenáron ki akart térni a hölgyek elől. Ez bizonyára lehetetlen lett volna, ha köpenyének szárnyait szétterítve föl nem lebeg a terem magas kupolájába. A hölgyek azonban addig hessentgették ide-oda, addig dobálták utána nagy kendőiket, míg kimerülve aláhullott. Akkor hálót borítottak a fejére, a struccok pedig egy jó nagy aranykalitkát cipeltek elő, melybe irgalom nélkül bezárták. Ebben a pillanatban a lámpa kialudt és, mintegy varázsütésre, minden eltűnt.

A kalitka egy nagy nyitott ablakban állott s így Giglio letekinthetett az utcára, amely azonban üres és kihalt volt, mivel a nép éppen ezidőben lepte el a színházakat és osztériákat. Szegény Giglio, szűk tokjába préselve, vigasztalan magányosságban maradt. «Hát ez», tört ki panaszosan, «hát ez a megálmodott boldogság? Hát így áll a bál az édes és csodás titokkal, melyet a Pistoja-palota rejtett? — Láttam a szerecseneket, a dámákat, az ősz tulipánemberkét, a struccmadarakat, mindahányan bevonultak a szűk kapun; csak az öszvérek hibádtak meg a tollruhás apródok! — De Brambilla nem volt közöttük — nem, nincs itt sóvárgó vágyam, szerelmi hevületem bájos tárgya! — Oh, Brambilla! — Brambilla! — És ebben a hitvány ketrecben kell nyomorúságosan elepednem és sohasem játszhatom el a fehér szerecsent! — Oh! Oh! — Oh!»

«Ki nyavalyog odafönn olyan nagyon?» kiáltottak föl az utcáról. Giglio rögtön megismerte a vén ciarlatano hangját és szorongó keblébe reménysugár osont.

«Celionati», szólt le Giglio szaporán, «drága signor Celionati, önt látom ott a holdfényben? — Vigasztalan állapotban, szűk kalitban ülök itt. — Bezártak, mint egy madarat! — Oh, istenem! Signor Celionati. Ön becsületes ember, aki nem hagyja el felebarátait; ön csodálatos erők fölött rendelkezik, segítsen, segítsen átkozottul kínos helyzetemen! — Ah, szabad-

ság, arany szabadság, csak az becsül téged igazán, aki kalitka rabja, még ha aranyból is vannak rácsai!» — Celionati fölkacagott, aztán így szólt: «Lássa, Giglio, ezt mind az ön átkozott ostobaságainak, bőszen képzelődéseinek köszönheti! Ki mondta önnek, hogy ebben az ízetlen maskarában a Pistoja-palotába lépjen? Hogy lopakodhat egy társaságba, ahová senki se hívta?» «Hogyan?» kiáltott Giglio, «a legszebb öltözetet, az egyetlent, melyben méltóképpen mutatkozhatom az imádott hercegnő előtt, ön ízetlen maskarának nevezi?» — «Éppen», válaszolt Celionati, «éppen az ön szép öltözéke az oka, hogy úgy elbántak önnel». «De hát madár vagyok én?» kiáltott Giglio rossz kedvvel és haraggal. «Mindenesetre», folytatta Celionati, «a hölgyek madárnak nézték és pedig éppen olyanak, amilyenért bolondulnak, azaz zöldikének!» «Ó, istenem!» szólt Giglio magánkívvül, «én, Giglio Fava, a híres drámai hős, a fehér szerezcsen! — én, zöldike!» «Nos, signor Giglio», mondta Celionati, «degyen csak türelemmel, aludjék, ha tud, édesen és nyugodalmasan! Ki tudja, mi jót hoz a holnap?» «Könyörüljön rajtam», kiáltott Giglio, «könyörüljön rajtam, signor Celionati, szabadítson ki ebből az átkozott tömlöcből! Sohasem lépek többé ebbe a boszorkányos Pistoja-palotába!» «Tulajdonképpen», felelt a ciarlatano, «tulajdonképpen ön nem érdemli meg, hogy megsegítsem, mivel jó tanácsaimat megvetette és Chiari apátnak, halálos ellenségemnek, karjaiba vetette magát, aki, mint jól tudja, hitvány korcsműveivel, melyek merő hazugságok, szerencsétlenségbe sodorta. De — mivel ön alapjában jó fiú és én, mint gyakran elárultam, derék, jószívű számár vagyok, mégis megmentem önt. Evvel szemben remélem, hogy holnap egy új pápaszemet és egy példány asszíriai zápfogat fog vásárolni». «Mindent megveszek, amit akar; csak szabadítson meg, szabadítson meg! Már csaknem megfulladok!» — Így szólt Giglio, a ciarlatano pedig láthatatlan létráján fölkúszott hozzá, kinyitotta a kalitka egyik nagy csapó-

ajtaját, s a szerencsétlen zöldike nagy kinnal átszorongott a nyíláson.

De ebben a pillanatban zavaros lárma keletkezett a palotában, fülsértő hangok sivítottak és nyivákoltak össze-vissza. «Minden szellemek!» kiáltott Celionati, «észrevették a szökést, Giglio, igyekezzék odébb állni!» Giglio a kétségbeesés erőfeszítésével teljesen átszorította magát, hanyatt-homlok az utcára ugrott, föltápáskodott, mivel a legkisebb baja sem történt és őrjöngve elrohant.

«Igen», kiáltott magánkívül, midőn szobájába érve, megpillantotta a hóbortos öltözetet, melyben önmagával megverekedett; «igen, ama dühödt szörnyeteg, mely testetlenül fekszik ott, én vagyok és ezeket a hercegi ruhákat a sötét démon lopta a zöldikétől és aggatta rám, hogy a szépséges hölgyek szerencsétlen tévedésükben engem tartsanak zöldikének! — Badarságot beszélek, tudom; de mégis igaz, mert én tulajdonkép megbolondultam, mivel az énnek nincsen teste. — Hohó! rajta szaporán, rajta szaporán, én édes, drága énem!» — S a szép ruhákat dühöngve tépte le testéről, a legbolondabb maskarába bujt és leszaladt a korzóra.

De midőn egy bájos angyal, kezében tamburinnal, táncra kérte föl, mennyei boldogság járta át; de hogy mi történt azután, azt csak a következő fejezetben tudja meg a nyájias olvasó.

HATODIK FEJEZET.

Miként lesz valaki tánc közben herceggé, miként esik eszméletlenül egy szemfényvesztő karjaiba s miként kételkedik vacsoránál szakácsa képességeiben. — Liquor anodynus és oktan hűhó. — A szerelem és bánat hullámaiba merült barátok lovagi párharca és ennek tragikus vége. — A tubákolás hátrányai és helytelensége. — Egy szabadkőműves leány és az újonnan föl-talált repülőgép. Miként tesz föl a vén Beatrice okulát és miként veszi le ismét az orráról.

A nő: Perdülj, fordulj, kerengj szünetlen, vidám, bohó tánc! — Ah, villámként száguld el minden! Nincs nyugság, nincs megállás! — Tarka alakok villannak föl, mint tűzijáték pattanó sziporkái és ismét eltűnnek a fekete éjben. — Gyönyör kerget gyönyört, s hogy nem tudja elérni, abban is új gyönyör kél. — Mi sem untatóbb, mint a földhöz tapadva minden pillantásra, minden szóra megfelelni! Nem akarok én virág lenni; inkább aranybogár, mely fejed körül kering és zümmög, hogy a magad gondolatát sem érted a szünetlen morajban! De hol is vannak a gondolatok, mikor vad öröm forgataga sodorja el őket? Majd nehezülve szakasztja el fonalait az értelem s hull a mélységbe; majd könnyedén lebben a párás horizontra. Tánc közben nem lehet igazán értelmes értelemről beszélnünk; azért inkább lemondunk róla, amíg tartanak a tour-ok, tippennek a pas-k. Széért nem állhatok veled szóba, te nyalka, fürgé legény! — Lásd, mint elsiklok előled, körülkeringve, abban a pillanatban, mikor azt hiszed, hogy megfogtál, kezedben tartasz! — És most! — most megint!

A férfi: De mégis! — nem, elhibáztam! — azon for-

dul csak a dolog, hogy megóvjuk, megtartsuk egyensúlyunkat tánc közben is. — Ezért kell minden táncosnak valamit a kezébe fogni, mint egyensúlyozó rudat ; és ezért húzom ki széles kardom és forgatom a levegőben. — Így! — Mit szólsz ehhez az ugráshoz, ehhez a testtartáshoz, melynél egész lényemet ballábam újjhegyének súlypontjára helyezem? — Ostoba könnyelműségnek mondd ; pedig éppen ebben van értelem, amit te semmire sem becsülsz, noha a nélkül semmit sem érthetünk és ebben van egyensúlyozó művészet, melynek hasznát veszi néha az ember! — Hogyan? — Tarka szalagok lobogásában, ballábad újjhegyén lebegve, mint én, a tamburint magasra emelve azt kívánod, hogy mondjak le az értelemről, az egyensúlyozásról? — Íme, feléd dobom köpenyem csücskét, hogy káprázva, tápolyogva hullj karjaimba! — De nem, nem! — ha megfognálak, már nem is lennél — eltűnnél a semmibe! Ki vagy te, titokzatos lény, tűzből és légből született földleánya, ki csalogatva kacsintasz ki a vizekből! — Nem szökhetsz meg tőlem. — S mégis — lebuksz, azt hiszem, hogy foglak s te a szelekbe lebbensz. Valóban te vagy az elemek bátor szelleme, aki életre lobbantod az életet? — Te vagy a bú, az izzó vágy, az elragadtatás, a lét mennyei kéje? — De egyre ugyanazon lépések — és forgások! És mégis, te szépek szépe, táncod örökké új és ez a legcsodálatosabb benned.

A tamburin: Ó, táncos! ha te zagyva csörgésemet, csengésemet és csörömpölésemet hallod, vagy azt hiszed, hogy mindenféle együgyű, ostoba zöldséggel akarom a füledet telebeszélni, vagy bamba jószágnak gondolsz, aki nem érti dallamaid ritmusát és hangzatát, pedig mégis csak én vagyok az, aki ritmusban és taktusban tartalak. Azért vigyázz-vigyázz-vigyázz reám!

A kard: Azt hiszed, ó, táncosnő, hogy bamba, tompa, lomha, fás, hangtalan és ritmustalan kard, néked nem használhatok. De tudd meg, hogy az én lendületemre lebben táncod hangja, ritmusa. — Én kard és citera vagyok és a levegőt zengve-bongva,

ütve-vágva sebzem meg. — És én tartalak ritmusban és taktusban ; azért vigyázz-vigyázz-vigyázz reám!

A nő: Egyre jobban és jobban emelkedik táncunk összhangja! — Oh, mily lépések, mily szökések! — Egyre merészebben — egyre merészebben és mégis sikerül, mert mindegyre jobban értünk a tánchoz!

A férfi: Hah! ezernyi szikrázó tűzgyűrű fog körül! Mily gyönyör! — Pompás tűzijáték, sohasem lobbanhatsz ki ; mert anyagod örök, mint az idő. — De — állj — állj — égek — lángra gyúlok.

Tamburin és kard: Fogózzatok belénk — fogózzatok belénk, táncosok!

Nő és férfi: Jaj nekünk — szédület — örvény — forgatag — ránt minket — lefelé! — — —

Szórul-szóra így folyt le a csodálatos tánc, melyet Giglio Fava lejtett kecsesen a szépek szépével, — aki senki más, mint maga Brambilla hercegnő — mígnem az ujjongó öröm szédületében érzékei csaknem cserbenhagyták. Ez azonban nem történt meg ; sőt inkább, mikor a tamburin és a kard ismét buzdították, hogy fogózzék beléjük, úgy érezte, mintha a szépek szépének karjaiba zuhanna. De ez sem történt ; mert akinek keblére borult, nem a hercegnő volt, hanem a vén Celionati.

«Igazán nem tudom», kezdte Celionati, «igazán nem tudom, jó hercegem (mert különös álarca ellenére az első pillanatban fölismertem önt), hogy eshetik meg önnel ily otromba tévedés, holott egyébként okos és értelmes úrnak ismerem. Még jó, hogy éppen itt álltam és a karjaimba fogtam, mikor az a léha nőszemély, szédülését kihasználva, éppen meg akarta önt szöktetni».

«Köszönöm», válaszolt Giglio, «nagyon köszönöm jóakarátát, kedves signor Celionati ; de egyáltalán nem értem, miféle otromba tévedésről beszél és nagyon fájlalom, hogy a fatális szédülés megakadályozott táncom befejezésében, melyet a legszebb, legdrágább hercegnővel lejtettem».

«Mit beszél», vágott szavába Celionati, «mit beszél, herceg? — Igazán azt hiszi, hogy Brambilla herceg-

nővel táncolt? — Nem! — Épp ez a hitvány szemfényvesztés, hogy a hercegnő egy közönséges nőszeméllyel csapta be önt, hogy annál zavartalanabbul futhasson más szerelmi ügyei után».

«Lehetséges lenne», kiáltott Giglio, «hogy megcsaljon?»

«Gondolja meg», folytatta Celionati, «gondolja meg, hogyha az ön táncosnője valóban Brambilla hercegnő lett volna és ha ön szerencsésen befejezte volna táncát, abban a minutában meg kellett volna Hermodius mágusnak jelennie, hogy önt és dicső aráját birodalmukba vezesse».

«Az igaz», felelt Giglio; «de mondja, mi történt hát, kivel táncoltam voltaképpen?»

«Mindent», válaszolt Celionati, «mindent meg fog tudni. De engedelmével hazakísérem palotájába, hogy ott, ó fenséges úr, nyugodtan beszélgethessek önnel.»

«Legyen oly jó», szolt Giglio, «legyen oly jó és vezessen oda! mert bevallom, hogy a vélt hercegnővel való tánc annyira megviselt, hogy mintegy álomban tengeklengék és a valóságban nem is tudom hirtelenében, hol van a római palotám». «Jöjjön csak velem, legkegyelmesebb uram!» mondta Celionati, karonfogta Gigliót és ellépkedett vele.

Egyenest a Pistoja-palotába tartott. Már a bejárat márványlépcsőzetén állottak, mikor Giglio végigmérte a palotát és aztán így szolt Celionatihoz: «Ha valóban ez az én palotám, amiben egyáltalán nem kételkedem, akkor igen különös házbeliék szakadtak a nyakamba. A gyönyörű termekben örült hancurozást visznek végbe és úgy viselkednek, mintha az övék lenne a ház és nem az enyém. Szemtelen némberek, akik idegen tollakkal ékeskednek, előkelő és épeszű embereket — és, szentlélek oltalmaz, azt hiszem, éppen énvelem, a ház urával esett meg a dolog — ritka madaraknak néznek, amelyeket tündéri újjak szőtte hálójukba kell fogniok és ez okozza a nagy nyugtalanságot és zavart. Úgy emlékszem, mintha itt valami csúf kalitkába zártak volna; s ezért nem igen kívánczozom vissza. Ha lehetséges lenne, drága

Celionati, hogy mára valahol máshol álljon a palotám, az egészen kellemes lenne».

«Kegyelmes uram!» válaszolt Celionati, «a palota nem állhat sehol másutt, mint éppen itt és nem lenne illendő visszamenni valami idegen házba. Gondoljon arra, ó, hercegem! hogy minden, amit teszünk és ami velünk történik, nem igaz, hanem csak egy kitalált capriccio és az odafönn háborgó, kótyagos népség semmiféle kényelmetlenséget nem fog okozni. Lépünk hát bátran be!»

«De mondja», szólt Giglio, visszatartva Celionatit, aki már nyitni akarta az ajtót, «mondja, nem ide vount be Brambilla hercegnő Ruffiamonte varázslóval és nagy sereg udvarhölgygel, apróddal, struccmadárral és számmárral?»

«De igen», válaszolt Celionati, «azonban, mivel a palota éppúgy az ön tulajdona, mint a hercegnőé, ez nem akadályozhatja meg önt abban, hogy hasonlókép bevonuljon, bár egyelőre csak teljes csöndben. Nem-sokára egészen otthonosan fogja magát itt érezni».

Avval kinyitotta a palota kapuját és Gigliót betolta maga előtt. Az előcsarnokban mély sötétség és síri csönd honolt; de mikor Celionati halkan kopogott egy ajtón, kedves kis Pulcinella jelent meg, kezében égő gyertyával.

«Ha nem tévedek», szólt Giglio a kicsikéhez, «ha nem tévedek, már volt szerencsém önt látni, kedves signor, még pedig Brambilla hercegnő kocsijának te-tején». «Úgy van», válaszolt a kicsike, «akkoriban a hercegnő szolgálatában állottam s bizonyos mértékben még most is; de elsősorban az ön fenséges énjének állandó komornyikja vagyok, herceg!»

Pulcinella a két jövevénynek pompás szobába világitott, azután szerényen visszavonult, megjegyezvén, hogy egy rúgó nyomására bárhol és bármikor előugrik a herceg szolgálatára; mert, noha az alsó emeleten ő az egyetlen libériába bujtatott móka, szemtelenségével és fürgeségével egész szolgasereget pótol.

«Ah!» kiáltott föl Giglio, körültekintve a gazdag és pompás díszű szobában, «ah! most veszem csak

észre, hogy igazán palotámban, fejedelmi szobámban vagyok. Az impresszárióm festtette ki, a pénzzel adós maradt, aztán mikor a festő figyelmeztette, nyakonvágta, mire a gépész egy fúriafáklyával elnászpángolta az impresszáriót! — Igen — fejedelmi otthonomban vagyok! — De ön a táncsal kapcsolatban rettenetes tévedésből akart kirántani, kedves signor Celionati. Beszéljen, kérem, beszéljen! Tessék, foglaljon helyet!»

Miután Giglio és Celionati puha párnákra telepedtek, utóbbi így kezdte: «Tudja meg, hercegem, hogy az a nőszemély, aki hercegnőnek adta ki magát, senki más nem volt, mint egy csinos kis varróleányka, valami Giacinta Soardi!»

«Lehetséges ez?» kiáltott Giglio. — «Hiszen azt hiszem, annak a leánynak a kedvese egy szegény nyomorult komédiás, Giglio Fava?» «No igen», válaszolt Celionati, «de képzelje csak, Brambilla hercegnő éppen ezután a szegény nyomorult komédiás, ezután a színpadi herceg után futkos árkon-bokron át, s épp abban a reményben cserélte ki magát a varróleánnyal, hogy ön talán örületes félreértésében belészeret és elhódítja a színházi hőstől».

«Mily gondolat», szólt Giglio, «milyen vétkes gondolat! — De higgye el, Celionati, az egész csak gonosz, démoni varázslat, amely mindent összezavar és eszeveszetten összekuszál és a varázslatot evvel a karddal zúzom szét, melyet vitézi markomban forgatok és mellyel elpusztítom a nyomorultat, aki tűrni merészeli, hogy az én hercegnőm szeresse».

«Helyes», felelt Celionati csalfa mosollyal, «meg kell tennie, herceg! Számomra is nagyon fontos, hogy az az ember, minél előbb, annál jobb, elpusztuljon az útból».

Giglio Pulcinellára gondolt, aki előbb följánlotta szolgálatait. Megnyomott egy rejtett rúgót, Pulcinella azonnal előugrott és mivel ígérete szerint egész sereg különféle szolgát tudott pótolni, egyszemélyben ellátta a szakács, pincemester, tálaló és pohárnok szerepét és néhány másodperc alatt ízletes ebédet készített.

Miután Giglio kedvére lakmározott, úgy találta, hogy ami az ételeket és italokat illeti, mégis meg lehet érezni, hogy mindent egy kéz készített, hordott és tálalt föl; mivel mindennek egyforma íze volt. Celionati azt vélte, hogy talán épp azért bocsátotta el Brambilla hercegnő Pulcinellát szolgálatából, mivel szeles önhittséggel mindent maga akart végezni, amiért már nem egyszer összekapott Arlecchinóval, aki éppúgy magának követel minden teendőt.

A rendkívül érdekes eredeti capriccióban, melyet az elbeszélő pontosan követ, itt hézag mutatkozik. Hogy zeneileg fejezzem ki magam, hiányzik az átmenet egyik hangnemből a másikba, úgy, hogy az új akkord kellő előkészítés nélkül hangzik föl. Mondhatnók, a capriccio egy föloldatlan disszonanciával szakad meg. Ugyanis a herceget (s ez senki más, mint Giglio Fava, aki Giglio Favat halállal fenyegette) hirtelen borzasztó hascsikarás fogta el, amiért ő Pulcinella főztét okozta, aztán pedig, miután Celionati liquor anodynussal kínálta meg, elszunnyadt s ugyanekkor nagy láрма keletkezett. — Sem azt nem tudjuk meg, mit jelent e láрма, sem azt, hogy a herceg, azaz Giglio Fava miként távozott Celionatival a palotából.

Azután körülbelül így folytatódik a történet, amint következik:

Lemenőben volt a nap, mikor a korzón egy maskara jelent meg, aki különösségével és hóbortosságával mindenkinek a figyelmét fölkelte. Fején csodálatos, két szál hosszú kakastollal ékített sapkát hordott, álarcából ormányszerű orr ugrott ki, melyen hatalmas pápaszem ült, nagygombú újjast viselt, hozzá pedig csinos, égszínké kelyemnadrágot sötétpiros szalagokkal, rózsaszínű harisnyát, sötétpiros csokrú fehér cipőt és oldalán szép, hegyes kardot.

A nyájas olvasó már az első fejezetből ismerheti ezt a maskarát és tudja, hogy senki más nem rejtőzik benne, mint Giglio Fava. De alig lejtett néhányszor végig a korzón, midőn egy örült capitano, Pantalone Brighella, bukkant föl, mint már többször is e cap-

riccio folyamán és villogó szemekkel a maskara elé ugrott, így kiáltva: «Végre megvagy, átkozott komédiás! — galád fehér szerecsen! — Most nem menekülsz! — Húzd ki a kardod, nyúlszívű s véd magad, vagy fámat testedbe merítem!»

S a fura Pantalone capitano meglóbálta a levegőben széles fakardját; de Gigliót nem hozta ki sodrából a váratlan támadás, ellenkezőleg nyugodtan és megfontoltan szólt: «Micsoda otromba, goromba fráter, aki velem párbajozni akar, noha fogalma sincs a valódi lovagiasságról? Hallja-e, barátom! ha tudja, hogy én vagyok a fehér szerecsen, akkor azt is kell tudnia, hogy vagyok olyan hős és lovag, mint akárki és csak a courtoisie készlet égkék nadrágban, rózsaszín harisnyában és fehér cipőben járni-kelni. Ez báli öltözké Arthur király modorában. De jó kardom is itt villog oldalomon és lovagként állok elébe annak, aki lovagként támad, föltéve, hogy igazi lovag az és nem holmi rómaiba plántált Paprika Jancsi!»

«Bocsásson meg», szólt a maskara, «bocsásson meg, ó, fehér szerecsen, ha egy pillanatra is figyelmen kívül hagytam, hogy mivel tartozom a hősnek, a lovagnak! De oly igazán folyék hercegi vér ereimben, mint ahogy megmutatom önnek, hogy nem kisebb haszonnal forgattam a legjobb lovagi könyveket, mint ön».

Ezután a hercegi Pantalone capitano néhány lépést hátrált, kardját vívóállásban Giglióra emelte és a legnagyobb jóindulattal kérdezte: «Lehet?» — Giglio szertartásosan üdvözölve ellenfelét, kardját kirántotta hüvelyéből és megkezdte a viadalt. Csakhamar kitűnt, hogy mindketten kitűnően értenek a lovagi cselekedetekhez. Ballábuk földnek feszült, míg a jobb majd bátor támadásra dobbant, majd védekező helyzetbe húzódott vissza. Villogva csaptak össze a pengék, vilámgyorsan követte egyik csapás a másikat. Egy forró és veszedelmes mérkőzés után megpihentek. Egymásra pillantottak és a párviadal dühét oly szeretet váltotta föl, hogy egymás karjába dőlve sírva fakadtak. Aztán

újult erővel és hevedséggel tört ki a harc. De midőn Giglio el akarta hárítani ellenfelének egy jól irányzott csapását, a kard megakadt nadrágja balszárának szalagsokrában, mely nyöszörögve lehullott. «Állj!» kiáltott Pantalone capitano. Megvizsgálták a sebet és jelentéktelennek találták. Néhány gombostű segítségével megerősítették a csokrot. «En», szólt most Pantalone capitano, «balkezembe veszem a kardot, mert a fa súlya kifárasztotta jobbomat. Te jobb-kézben tarthatod könnyű törödet». «Isten ments», válaszolt Giglio, «hogy ily méltatlanul viselkedjek veled szemben! En is balkézbe veszem a kardot; így helyes és célszerű, mivel így jobban találhatlak». «Keblemre, nemes barát», kiáltott Pantalone capitano. A küzdők ismét átölelték egymást és cselekedetük nagyszerűségén megindulva hatalmas bőgést és bőmbölést vittek véghez. Aztán dühödten estek egymásnak. «Állj!» kiáltott most Giglio, mikor észrevette, hogy ütése az ellenfél kalapjának karimáját érte. Ez mitsem akart tudni sérülésről; de mivel a karima az orráig lógott, kénytelen volt Giglio nemes segélynyújtását elfogadni. A seb jelentéktelen volt; a kalap, miután Giglio helyretolta, még mindig előkelő nemezalkotmány maradt. Megnövekedett szeretettel pillantott a két harcos egymásra, mindegyik vitéz és derék legénynek találta a másikat. Átölelték egymást, sírtak és az újult viadal lángja magasra csapott. Giglio egy pillanatra védtelenül hagyta mellét, az ellenfél kardja rázúdult és ő élettelenül vágódott hanyatt a földön.

A nép, mitsem törődve a tragikus befejezéssel, Giglio holttestének elvitelekor olyan kacagásra fakadt, hogy az egész korzó megremegett, Pantalone capitano pedig hidegvérrel hüvelyébe dugta széles fakardját és büszke léptekkel eltávozott. —

«Igen», mondta az öreg Beatrice, «ki fogom utasítani azt a vén, ronda szemfényvesztőt, signor Celionatit, ha még egyszer beteszi ide a lábát, hogy az én édes, drága gyermekem fejét elcsavarja. És hozzá Bescapi mester is egyetért az ostobaságaival». Az

öreg Beatricenek alapjában igaza volt ; mióta Celionati látogatni kezdte a bájos varróleánykát, Giacinta Soardit, egész lénye megváltozott. Mintegy örökös álomba merülve járt-kelt s néha oly sok tücsköt-bogarat beszélt össze-vissza, hogy az öregasszony aggódott ép eszéért. Giacinta legfőbb rögeszméje, mint azt már a negyedik fejezetből sejtheti a nyájas olvasó, az volt, hogy a gazdag és kiváló Cornelio Chiapperi herceg szerelmes belé és nőül fogja venni. Beatrice ellenben úgy vélte, hogy Celionati, isten tudja miért, el akarja bódítani Giacintát ; mert, ha a herceg szerelme valóság lenne, akkor nem érti, miért nem keresi föl imárottját lakásán, hiszen a hercegek ilyes dolgokban nem olyan ostobák. Aztán az a pár arany, amivel Celionati akarta őket lekenyerezni, egyáltalán nem vallott valami fejedelmi bőkezűségre. Sőt talán nem is létezik Cornelio Chiapperi herceg ; vagy ha igen, akkor is, tudomása szerint, maga a vén Celionati jelentette ki a népnek S. Carlo előtti emelvényén, hogy Cornelio Chiapperi asszír herceg, zápfogának kihuzatása után, elveszett és menyasszonya, Brambilla hercegnő látott fölkereséséhez.

«Nincs hályog a szemeden?» kiáltott Giacinta fölcsillanó tekintettel. «Akkor látnod kell, hogy mi az egész titok kulcsa, mi az oka, hogy a jó herceg olyan óvatosan rejtezik. Mivel szerelme értem lobog, fél Brambilla hercegnőtől és igényeitől, de mégsem tudja elhatározni magát, hogy Rómát elhagyja. Csak a legképtelenebb álruhában merészkedik a korzóra s éppen a korzón adta kétségtelen tanujelét gyöngéd szerelmének. De nemsokára teljes fényben ragyog föl a mi aranyló szerencsecsillagunk. — Emlékezel még arra a hetyke komédiásra, aki egyszer udvarolt nekem, bizonyos Giglio Favara?»

Az öregasszony azt mondta, hogy ehhez nincs szükség különösebb emlékezőtehetségre, mivel éppen tegnapelőtt volt itt szegény Giglio, aki még mindig kedvesebb szemében, mint egy elbizakodott herceg és aki az ízletes ebédet, amelyet készített, nagyon jó étvággal fogyasztotta el.

«Hinnéd-e», folytatta Giacinta, «hinnéd-e, kedves öregem, hogy Brambilla hercegnő ez után a szerencsétlen flótás után futkos? Celionati azt állítja. De ahogy a herceg is fél egyelőre nyilvánosan föllépni vőlegényemként, a hercegnő is habozik lemondani régi szerelméről és az éhenkórász Giglio Favat emelni trónjára. De abban a percben, mikor a hercegnő Gigliónak nyújtja kezét, a herceg boldogan fogja az enyémet elfogadni».

«Giacinta», kiáltott az öreg, «micsoda ostobaságok, micsoda képzelődések ezek!»

«És», beszélt tovább Giacinta, «és ami azt illeti, hogy a herceg röstellte mostanáig kedvesét saját szobáskájában fölkeresni, ez az okoskodásod téves. Nem is hinnéd, milyen kedves fortélyokhoz nyúlt a herceg, hogy észrevétlenül láthasson. Mert tudnod kell, hogy az én hercegem, egyéb dicséretes tulajdonságai és képességei mellett, kiváló varázsló is. Arra nem is akarok rágondolni, hogy egy éjszaka meglátogatott s oly picike, takaros, drágalátos volt, hogy csaknem megettem. De gyakran, a te jelenlétedben is, itt terem kis szobánk közepén s csak rajtad múlik, hogy sem a herceget nem látod, sem mindazt a csodálatosságot, ami akkor történik. Szűk kamránk hatalmas, pompás teremmé tágul, márványfalakkal, aranyszövésű szőnyegekkel, kamuka nyugágyakkal, ébenfa és elefántcsont székekkel és asztalokkal, s még gyönyörűbb, ha a falak egészen eltűnnek, ha kéz a kézben sétálok szerelmesemmel a legszebb kertben, melyet csak képzelni lehet. Nem csodálom, hogy te, öreg, nem lehelled be a mennyei illatokat, melyek átlengik e paradicsomot, hiszen oly utálatos szokásod van, mindig tubákkal tömöd tele az orrodat és még a herceg jelenlétében is nyitogatod a szelencédet. De legalább a kendőt lehúzhatnád a füleidről, hogy a kert zsongását halld, amely érzékeinkbe markol s eloszlat minden földi fájdalmat, még a fogfájást is. Azt sem találhatod illetlennek, ha tűröm, hogy a herceg vállon csókoljon; mert azt látod, hogy abban a szempillantásban a legszebb, legtarkább, legragyogóbb pillangószárnyak nő-

nek ki a csókok nyomán és én fölszállok magasan-magasan a szellők közé. — Ah! — mily gyönyör az ég azúrján át lebegni a herceg karjai közt. — A föld és ég minden pompája, minden gazdagsága, kincse, melyek a teremtés legmélyebb tárnáiban rejtőznek, melyeket alig sejtünk, föltűnnek ittasult tekintetem előtt és minden-minden az enyém! — És azt mondod, öreg, hogy fukar a herceg, hogy nyomorúságban hagy, noha szeret? — Úgy érted talán, hogy csak akkor vagyok gazdag, mikor itt van hercegem; de még ez sem igaz. Lásd, öreg, amint csak beszélek a hercegről és nagyságáról, máris fölékesül előttem a szoba. Nézd ezeket a selyemfüggönyöket, ezeket a szőnyegeket, tükröket és íme, ezt a drága szekrénykét, melynek külseje méltó gazdag tartalmához! Csak ki kell nyitnod, aranytekercsek hullanak öledbe. És mit szólsz az ékes udvarhölgyekhez, komornákhoz, apródokhoz, akiket a herceg szolgálatomra bocsátott, addig is, míg egész ragyogó udvara trónom köré nem sereglik?»

Giacinta e szavakkal a szekrényhez lépett, melyet a nyájas olvasó már az első fejezetben látott. A szekrényben rendkívül dús, de rendkívül fura és különös ruhák lógtak, melyeket Bescapi megrendelésére díszített föl és melyekkel halkan kezdett most sugdolózni.

Az öreg fejét rázva nézte Giacinta tevés-vevését, aztán így kezdett beszélni: «Isten oltalmazzon, Giacinta! valami gonosz agyrém üldöz téged és a gyónatatóatyát fogom hivatni, hogy kiűzze a beléd bujt ördögöt. — De azt mondom, mindebben az az örült kuruzsló a hibás, aki fejedbe lopta a herceget, — meg az ostoba szabó, aki bolond maskarákat adott hozzád munkába. — De nem szidlak! — Térj észre, bájos gyermek, kedves Giacintám, embereld meg magad, légy jó, mint azelőtt!»

Giacinta némán ült székére, fejecskéjét tenyerébe támasztotta és tünődve nézett maga elé.

«És ha», folytatta az öreg, «és ha a mi jó Gigliónk is elhagyja félrelépéseit. — De várj — Giglio! — Ej! amint így nézlek, Giacintácskám, eszembe jut, mit

olvasott egyszer föl a kis könyvből. — Várj — várj — várj — az kitűnően illik rád». — Az öreg egy szalagokkal, csipkéekkel, selyemrongyokkal és más díszítő anyaggal telt kosárból tisztába kötött kis könyvet húzott elő, pápaszemét orrára tette, lekuporodott Giacinta elé és olvasott :

«Hegyipatak magányos partján történt-e vagy illatos jázminlugasban? — Nem, — emlékszem már, egy kis, barátságos szobácskában, amelyet beragyogtak az esteledő nap sugarai, pillantottam meg őt először. Alacsony karosszékben ült, fejét jobbkezére támasztva, sötét fürtjei pajkosan borzolódtak és duzzadtak ki fehér újjai között. Balkarja ölében feküdt és játszadozva tépdeste a selyemszalagot, mely leoldódott a karcsú testről, melyet övezett. A kéz mozgását önkéntelenül követte a lábacska, melynek hegye alig kukkant elő a redős ruha alól és lassan-lassan föl-le hintázott. Csak azt mondom : annyi báj, annyi égi kellem ömlött el alakján, hogy szívem remegett mondhatatlan elragadtatásában. Gyges gyűrűjét kívántam : bárcsak ne látna ; mert ha pillantásom érintené, félek, eloszlna a légbe, mint valami álmokép! — Arcán és száján édes mosoly játszott, rubinpiros ajkán halk sóhajok keltek és izzó szerelem nyilaiként találtak. Megrémültem ; mert azt hittem, hogy a forró vágy heves fájdalmában nevét kiáltottam! — De nem, mégsem vett észre, nem látott. — Végül szemeibe mertem nézni, melyek mereven tekintettek reám és az andalító tükör visszfényében egyszerre föltűnt előttem a csodálatos varázskert, melybe ez a földi angyal ragadtatott. Ragyogó légvárak kapui nyíltak s vidám, tarka nép áradt ki, mely ujjongó örömmel hozta a legszebb, leggazdagabb ajándékokat a szépek szépének lábai elé. De mindeme ajándék csupa reménység, vágyakozó kívánság volt, mely lelke legmélyéből tört föl keblébe. Magasabban s. hevesebben emelkedett vakító keble fölött a csipke, mint liliomos hullám, arcán sugárzó átlényegesülés fénylett. Most gyúlt föl a zenének titka előtte, mennyei hangokban ömlesztve ki a legmagasabbat. — Elhihe-

ted, hogy most valóban ama csodálatos tükör visszfényében, a varázskert közepén álltam.»

«Mindez», mondta az öreg, becsapván a könyvet s levéve orráról pápaszemét, «mindez nagyon kedves és csinos ; de jóságos ég, micsoda ömlengő kifejezések s végül mégsem mond egyebet, mint hogy nincs bájosabb, s még eszes és értelmes férfiakat is jobban csábító, mint egy szép leány, aki merengve ül és légvárakat épít. És ez, mint mondtam, nagyon jól illik reád, kis Giacintám, és mindaz, amit a hercegről és mesterkedéseiről csacsogtál, nem egyéb eleven álomnál, melybe elmerültél».

«És», válaszolt Giacinta fölemelkedve ültéből és bohó gyermekként tapsikálva, «és ha igazán úgy lenne, nem éppen azért hasonlítanék a varázsképhez, melyről olvastál? — És tudod-e, hogy a herceg szavai voltak azok, melyek önkénytelenül ajkadra jöttek, midőn Giglio könyvéből akartál fölolvasni?»

HETEDIK FEJEZET.

Egy csinos fiatalembert förtelmes dolgokkal gyanúsítanak a Caffè grecoban, egy impresszárió bűnbánatot érez és egy papirosszínész belehal Chiari abbate tragédiáiba. — Idült kettősség és a duplaherceg, aki keresztbe gondolkozott. — Miként lát valaki szemfájása miatt fordítva, miként veszti el országát és nem megy sétálni. — Cívódás, viszály és válás.

Nem panaszolhatja a nyájas olvasó, hogy e történet szerzője túlságos ide-oda vezetgetéssel fárasztaná. Minden szépen egymás mellett sorakozik egy szűk körben, mely néhány száz lépéssel átérhető: a korzó, a Pistoja-palota, a Caffè greco stb. — és leszámítva a kis urdarvölgyi kiruccanást, állandóan e szűk, könnyen bejárható körben is maradunk. Így tehát csak egy-két lépést kell tennünk s a nyájas olvasó máris a Caffè grecoban találja magát, ahol, négy fejezettel előbb, a kuruzsló Celionati elmondta a német ifjaknak Ofió király és Lirisz királynő csodás és csodálatos történetét.

Tehát! — A Caffè grecoban magányosan ült egy fiatal, szép és csinosan öltözött férfiú, aki mély gondolatokba látszott merülni; úgy, hogy mikor két másik férfiú lépett be s közeledett feléje, két-háromszor is rákiáltott: «Signore, — signore, — drága jó signorom!» amíg fölébredt álmaiból és előkelő udvariassággal kérdezte, mivel állhat szolgálatjukra!

Chiari apát, — mert meg kell mondanom, hogy a két férfiú közül az egyik senki más nem volt, mint Chiari abbate, a hírneves fehér szerecsen még hírnevesebb költője, a másik az impresszárió, aki a

tragédiát komédiával cserélte föl — Chiari abbate így kezdte: «Kedves signor Giglióm, miért van az, hogy önt egyáltalán nem lehet látni, hogy egész Rómát föl kell hajszolni önért? — Íme, tekintsen eme bűnbánó vétkesre, akit szavaim ereje és hatalma megtérített, aki mindent jóvá akar tenni, amit ön ellen vétett s veszteségeiért bőségesen kárpótolja!» «Igen», vette át a szót az impresszárió, «önként bevallom oktalanságomat és elvakultságomat. — Miként is volt lehetséges félreismernem az ön lángeszét s egy pillanatra is kételkednem abban, hogy egyedül önre támaszkodhatom! — Térjen vissza hozzám, fogadja újból színházamban a világ bámulatát és viharzó tapsait!»

«Nem tudom», felelt a csinos fiatalember, miközben csodálkozva pillantott az abbatera és az impresszárióra, «nem tudom, uraim, voltaképp mit kívánnak tőlem; — idegen néven szólítanak, előttem ismeretlen dolgokról beszélnek, — úgy tesznek, mintha ismernének, noha nem emlékszem, hogy láttam volna önöket valaha életemben!»

«Jól teszed», szólt az impresszárió s szemeibe fényes könnyek szökkentek, «jól teszed, Giglio, hogy ily cudarul bánsz velem, jól teszed, ha nem akarsz rám ismerni; irtózatot barom voltam, mikor elűztelek a színpadról. De mégis — Giglio! — ne légy ily kérlelhetetlen, édes fiam! — Add a kezéd!»

«Gondoljon», vágott az abbate az impresszárió szavaiba, «gondoljon rám, signor Giglio, gondoljon a fehér szerecsenre és arra, hogy semmi más módon nem arathat hírt és dicsőséget, mint ennek a derék embernek a színpadán, aki pokolba kergette Arlecchinót és egész pereputtyát s aki ismét abban a szerencsében részesül, hogy darabjaimat megkapja és előadhatja.»

«Signor Giglio», szólt ismét az impresszárió, «határozza meg önmaga a fizetését, válasszon kedve szerinti jelmezt a fehér szerecsenhez és egypár rőf hamis paszomány, egy csomagocska aranycsillám igazán nem határoz.»

«Én pedig azt mondom», kiáltott az ifjú ember, «hogy mindaz, amit itt előadnak, érthetetlen rejtély számomra és az is marad!»

«Hah», csattant föl az impresszárió, dühbe gurulva, «értem önt, signor Giglio, teljesen értem önt, teljesen értem; most már mindent tudok. — A kárhozatos sátán, — nem, a nevét nem mondom ki, mert méreg jönne az ajkamra — az kerítette önt hálójába, az tartja önt karmaiban. — Ön elszerződött, — elszerződött. De hahaha — túlságos későn fogja megbánni, ha a gazembernél, a nyomorult szabómesternél, akibe a nevetséges elbizakodottság örült kukaca bujt, ha a...»

«Kérem önt», vágott a dühös impresszárió szavába az ifjú ember, «kérem önt, tisztelt signore, ne tüzeljen annyira, maradjon nyugodt! Már sejtem az egész félreértést. Úgyebár, ön Giglio Fava színművésznek tart, akit, mint hallottam, egykor kiváló színészként ünnepelt Róma, noha alapjában csapnivaló komédiás volt».

Az abbate és az impresszárió úgy meredt a fiatal-emberre, mintha kísértetet látna.

«Valószínűleg», folytatta a fiatalember, «valószínűleg távol voltak Rómától, uraim és csak ebben a percben tértek vissza; különben csodálnám, hogy nem hallották azt, amiről egész Róma beszél. Nagyon fájlalnám, ha én lennék az első, akitől meg kell tudniok, hogy ama Giglio Fava, akit önök keresnek és láthatólag oly nagyon becsülnek, tegnap a korzón párviadalban elesett. — Én nagyon is meg vagyok győződve haláláról».

«Szép!» kiáltott az abbate, «szép, ó, módfelett szép és nagyszerű! — Tehát Giglio Fava, a híres színész volt az, akit egy éretlen ostoba fickó tegnap úgy megdöfött, hogy a levegőbe kalimpált a két lába? Bizonyára, kedves signore, ön idegen Rómában és nem ismeri a mi farsangi tréfáinkat; különben tudhatná, hogy mikor az emberek fölemelték a vélt holttestet és el akarták cipelni, csak egy szép, kemény papirosból készített alakot tartottak a kezükben, amin a nép hatalmas kacajra fakadt».

«Nem tudom», válaszolt a fiatalember, «nem tudom, mennyiben volt Giglio Fava, a drámai hős, húsból és vérből való vagy papirosból formált; azonban tény, hogy a boncolásnál belsejét bizonyos Chiari apát tragédiáinak szerepeivel találták telitömve és az orvosok az emésztőszervek teljesen erőtlensége és élvezhetetlen táplálékkal való borzalmas túltelítettségének és teljes szétroncsoltságának tulajdonítják a csapás halálosságát, melyet Giglio Fava ellenfelétől kapott».

Az ifjú ember ezen szavait a körülállók harsogó kacaja követte.

Az érdekes beszélgetés közben ugyanis a Caffè greco megtelt rendes vendégeivel, különösen német művészekkel, akik a beszélgetők köré csoportosultak.

Míg előbb az impresszárió dühöngött, most az abbate gyúlt még sokkal nagyobb haragra. «Hah!» rikoltott, «hah, Giglio Fava! hát ez volt a célja; önnek köszönhetem a korzón történt botrányt! — Várjon csak — bosszúm utóléri — és szétmorzsolja...»

S mivel a megsértett költő goromba szitkokra fakadt, sőt az impresszárióval együtt már-már megragadta a csinos ifjút, a német művészek mindkettőt nyakoncsípték és meglehetősen gyöngédtelenül kilódtították az ajtón, úgy, hogy villámgyorsan repültek el a vén Celionati előtt, aki éppen be akart lépni s egy «szerencsés utat!» kiáltott utánuk.

Midőn a csinos fiatalember észrevette a ciarlatanót, gyorsan elébe sietett, kézen fogta és a szoba egy távolabbi sarkába vezetve, így szólt hozzá: «Bár csak már előbb jött volna, kedves signor Celionati, legalább megszabadított volna ettől a két tolakodótól, akik nem engedtek abból, hogy én Giglio Fava vagyok, a színész, akit pedig — ah, ön jól tudja! — szerencsétlen lázrohamomban tegnap leszúrtam a korzón és mindenféle förtelmes dolgokkal gyanúsítottak. — Mondja, hát valóban úgy hasonlítok ahhoz a Favához, hogy össze lehet vele téveszteni?»

«Kétségtelen», válaszolt Celionati udvariasan, sőt csaknem hódolattal köszönve, «kétségtelen, legkegyelmesebb uram, hogy ami az ön kellemes arcvonásait

illeti, valóban eléggé hasonlít ama színészhez és azért nagyon tanácsos volt hasonmását eltenni az útból, amint ön rendkívül ügyesen meg is tette. Ami pedig az öreg Chiari apátot és impresszárióját illeti, azt bízva csak rám, herceg! Én meg fogok akadályozni minden támadást, amely az ön teljes gyógyulását hátráltatja. Misem könnyebb, mint egy színigazgatót úgy összeveszíteni egy színműíróval, hogy megvadulva rohanjanak egymásra s dühöngő harcukban fölfalják egymást, mint ama két oroszán, amelyből nem maradt egyéb, mint két fark, amelyet a véghezvitt gyilkosság borzalmas tanujeleként a küzdőtéren találtak. — Ne vegye szívére hasonlatosságát avval a papirosszínésszel! Mert épp most hallom, hogy azok a fiatalemberek is ott, akik megszabadították üldözőitől, azt hiszik, hogy ön senki más, mint maga Giglio Fava».

«Oh!» szolt halkán a csinos ifjú, «oh, kedves signor Celionati, az ég szerelmére, ne árulja el, ki vagyok! Ön tudja, hogy miért kell mindaddig elrejtőznöm, míg teljesen meg nem gyógyulok».

«Legyen nyugodt», felelt Celionati, «legyen nyugodt, hercegem, én annyit fogok mondani önről, a nélkül, hogy elárulnám, amennyi ama fiatalemberek tiszteletének és barátságának megnyerésére szükséges és nem is fog eszükbe jutni, hogy megkérdezzék nevét és rangját. Tegyen először úgy, mintha egyáltalán nem figyelne reánk, nézzen ki az ablakon vagy olvasson újságot, aztán később a beszélgetésünkbe elegyedhet. De hogy ne feszélyezze, amit mondok, olyan képekben fogok beszélni, amelyek önre és betegségére vonatkoznak, de amelyeket ön egyelőre nem fog érteni».

Signor Celionati, mint rendesen, helyet foglalt a fiatal németek között, akik még mindig kacagva tárgyalták, hogy miként röpítették ki az abbatet és az impresszáriót, mikor a csinos fiatalembert meg akarták támadni. Néhányan megkérdezték az öreget, hogy valóban az ismert színész, Giglio Fava-e az, aki ott az ablaknál kikönyököl és mikor ez nemmel

felelt s elmondta, hogy az egy előkelő származású idegen, Franz Reinhold, a festő (akit a nyájas olvasó már a harmadik fejezetben látott és hallott), megjegyezte, hogy szinte megfoghatatlan, mint lehet hasonlóságot találni az idegen és Giglio Fava, a színész között. Elismeri, hogy külsőleg, szája, orra, szem, homlok, termet rendkívül hasonlít; de az arc belső kifejezése, amely tulajdonképpen a hasonlóságot létrehozza s amelyet a legtöbb portréfestő, vagy jobban mondva arcmásoló, nem fog föl s ezért igazán hasonlatos képeket sohasem készít, ez a belső kifejezés oly ég s föld különbséget mutat, hogy a maga részéről sohasem tartaná az idegent Giglio Favának. Fava arca lényegében semmitmondó, míg az idegen arcában van valami különös, melynek mivoltát ő maga sem érti.

A fiatalok fölkérték az öreg ciarlatanót, hogy meséljen ismét valami csodálatos, az Ofió király és Lirisz királynőéhez hasonló történetet, amely nagyon tetszett nekik, vagyis inkább mondja el a történet második részét, melyet barátjától, Ruffiamonte varázslótól vagy Hermodiustól a Pistoja-palotában bizonyosan megtudott.

«Micsoda», kiáltott a szemfényvesztő, «micsoda második részt, — miféle második részt? Hát mondtam én a minap hirtelen abbahagyva, torkomat megreszelve és szépen meghajolva, hogy : Folytatása következik? — És különben is barátom, Ruffiamonte varázsló már fölolvasta a történet további folyását a Pistoja-palotában. Az önök hibája és nem az enyém, hogy elmulasztották az előadást, amelynél, minthogy most ez a divat, tudnivágyó hölgyek is jelen voltak; és ha most az egész elismételném, borzasztóan unatkozna valaki, aki mindig velünk van s aki abban a fölolvadásban is résztvett, ennél fogva már mindent tud. A capriccio olvasóját értem, melynek címe Brambilla hercegnő, annak a történetnek olvasóját, melyben mi is előfordulunk és szereplünk. — Tehát szó se legyen Ofió királyról és Lirisz királynéről, és Mystilis hercegnőről és a tarka madárról! Hanem

magamról, magamról beszélek, föltéve, hogy meghallgatjátok, könnyelmű emberek!»

«Miért könnyelműek?» kérdezte Reinhold. — «Mert», felelte Celionati mester, «mert ti úgy tekintetek engem, mintha csak azért lennék itt, hogy egyszer-más-szor mesét mondjak, mely csupán a bohósága miatt hangzik bohókásan és szórakoztassalak benneteket az erre fordított időben. De, azt mondom nektek, hogy egész más célja volt velem a költőnek, mikor kitalált és ha ő is látná, mily közömbösek vagytok néha velem szemben, azt hihetné, elfajzottam tőle. — Nos, elég, ti nem tanusítottok oly tiszteletet és figyelmet, mint amennyi megilletne mély ismereteimnél fogva. Így például, ti hitvány módon azt hiszitek, hogy ami az orvostudományt illeti, én minden alapos tanulmány nélkül háziszereket árusítok arkanumként és minden betegséget ugyanavval a szerrel gyógyítok. De itt az ideje, hogy jobb belátásra térítselek benneteket. Nagyon-nagyon messziről, egy olyan távoli országból, hogy Peter Schlemilnek is álló esztendeig kellene szaladnia hétmérőföldes csizmájában, amíg odaér, egy kitűnő fiatal férfi utazott hozzánk. Az én segítő tudományomat akarja igénybevenni, mivel olyan betegségben szenved, melyet méltán lehet a lehető legkülönösebbnek és egyben legveszélyesebbnek nevezni s melynek írja valóban egy olyan arkanum, melynek birtoka mágusi fölavatást kíván. A fiatal férfi ugyanis idült kettősségben szenved».

«Hogyan?» kiáltottak mindnyájan nevetve, «hogyan? mit mond, Celionati mester, idült kettősségben? — Jól hallottunk?»

«Látom már», szólott Reinhold, «hogy ön megint valami örült, kalandos históriát fog föltálatni, aztán odébbáll».

«Ejnye», válaszolt a ciarlatano, «ejnye, Reinhold fiam, neked nem szabadna ilyen szemrehányást tenned; mert éppen neked mindig derekasán pártodat fogtam és mert te, azt hiszem, helyesen értetted Ofió király történetét és magad is belenéztél az Urdarforrás világos tükrébe, így... De mielőtt tovább

beszélnék a betegségről, tudjátok meg, urak, hogy a beteg, akinek gyógyítására vállalkoztam, éppen az a fiatalember, aki amott kinéz az ablakon és akit Giglio Favanak tartottatok».

Mindnyájan kíváncsian néztek az idegenre és meg-egyeztek benne, hogy arcának egyébként szellemes vonásai valami bizonytalanságot, zavartságot árulnak el, amelyből veszélyes betegsége lehet következtetni; még pedig valami rejtett örültségre. «Azt hiszem», mondta Reinhold, «azt hiszem, hogy ön, Celionati mester, az idült kettősségen azt a különös tébolyt érti, melyben az én kettéválik, mivel saját személyiségébe tovább nem fogódzhatik».

«Nem rossz», felelt a ciarlatano, «nem rossz, fiam! de mégsem találtad fejen a szöveget. De midőn számot adok páciensem különös betegségéről, félek kissé, hogy nem fog sikerülni világosan és érthetően megmagyarázni azt, kivált, mivel ti nem vagytok orvosok és így kerülnöm kell minden szakkifejezést. — Nos! — lesz, ahogy lesz; mindenekelőtt csak arra akarlak benneteket figyelmeztetni, hogy a költő, aki kitalált minket és akinek engedelmeskedni tartozunk, ha igazán akarunk létezni, semilyen meghatározott időt nem írt elő létünket és cselekvéseinket illetőleg. Ezért abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy anakronizmus nélkül föltételezhetem rólatok, hogy egy rendkívül szellemes német író * műveiből tudomást szereztetek a dupla trónörökösről. Egy hercegnő (hogy ismét egy ugyancsak szellemes német íróval ** szóljak) más állapotban volt, mint az országa, tudniillik áldott állapotban. A nép egy herceget várt és remélt; a hercegnő azonban kétszeresen fölülmúlta e reménységet, amennyiben két aranyos hercegecskét szült akik ikrek voltak ugyan, de mégis egynek számítottak, mivel ülőkéjüknel össze voltak növe. Noha az udvari költő állítása szerint a természet nem talált egy emberi testben elég helyet mindazon erények

* Lichtenberg.

** Jean Paul.

számára, melyeket a jövőbeli trónörökösnek egye-
síteni kell magában, noha a miniszterek avval vi-
gasztalták a kétszeres gyermekáldás miatt némileg
megzavarodott fejedelmet, hogy négy kéz erőbben
tarthatja a jogart és a kardot, mint kettő s egyálta-
lán az egész uralkodói szonáta szebben és telteb-
ben fog hangzani à quatre mains, — igen! — mind-
amellett elég sok körülmény forgott fönn, mely alapos
megfontolásra készítetett. Mindenekelőtt a nagy ne-
hézség, célszerű és a mellett díszes formát találni
bizonyos edényke számára, jogos aggodalmat kel-
tett, hogy miként fog festeni a jövőben egy megfelelő
alakú trónus; éppígy egy filozófusokból és szabók-
ból összeállított bizottságnak kellett háromszáz-
hatvanöt ülésen kifundálni a legkényelmesebb és
mégis legkellemesebb formájú duplanadrágot; a leg-
rosszabb pedig az érzelmek teljes különbözősége volt,
amely egyre jobban és jobban nyilvánult mindkettő-
ben. Ha az egyik herceg szomorú volt, a másik éppen
vidám volt; ha az egyik le akart ülni, a másik el
akart szaladni, egyszóval — a hajlamaik sohasem
váltak össze. És amellett nem lehetett azt mondani,
hogy az egyiknek ilyen, a másiknak olyan a termé-
szete; mert örök változás hintajátékában merült és
szállott egymásba és egymásból a két természet,
aminek bizonyosan az volt az oka, hogy a testi össze-
nőtség mellett egy szellemi is megnyilvánult, ami
épp a legnagyobb egyenetlenséget idézte elő. —
Úgyanis keresztbe gondolkoztak, úgy, hogy egyik
sem tudhatta, hogy amit gondolt, azt ő maga gon-
dolta-e vagy a másik iker; és ha ez sem elég kava-
rodás, akkor semmi sem az. Most gondoljátok el,
hogy *egy* ember testében ül egy ilyen keresztbe gon-
dolkozó duplaherceg, mint *materia peccans* s akkor
megérthetitek azt a betegséget, amelyről beszélek és
amelynek hatása különösen abban nyilvánul, hogy
a beteg önmagán nem tud kiokosodni».

Ezenközben a fiatalember észrevétlenül közeledett
a társasághoz és mivel ezek mind némán néztek a
kuruzslóra, várva, hogy folytassa elbeszélését, udva-

riasan meghajtotta magát és így szólt: «Nem tudom uraim, hogy kedvükre van-e, ha társaságukba elegyedem. Szívesen látnak, azt hiszem, mindenütt, mikor egészséges és jókedvű vagyok; de Celionati mester bizonyára olyan sok csodálatosat beszélt betegségemről, hogy önök nem kívánják háborgatásomat».

Reinhold mindnyájuk nevében biztosította, hogy szívesen látott köztük az új vendég és a fiatalember helyet foglalt körükben.

A ciarlatano, miután újólag lelkére kötötte a fiatal embernek az előírt diéta megtartását, eltávozott.

Úgy történt, mint rendesen: hogy rögtön arra terelődött a szó, aki elhagyta a szobát s kivált az ifjú embert ostromolták kérdésekkel különös orvosa felől. Az ifjú ember mindnyájukat biztosította, hogy Celionati mester igen bő ismeretekkel rendelkezik, Halleban és Jénában is haszonnal látogatta az előadásokat, úgy, hogy teljesen meg lehet benne bízni. Különben, véleménye szerint, egészen tűrhető és kedves ember, akinek csak egyetlen, de annál nagyobb hibája van, hogy gyakorta allegorizál, ami igazán hátrányára válik. Bizonyára az ő betegségéről is, melynek gyógyítását elvállalta, nagyon rejtelmesen beszélt. Reinhold közölte, hogy a ciarlatano kijelentése szerint egy kettős trónörökös lakik a fiatalember testében.

«Lássák», szólt a fiatalember kellemes mosollyal, «lássák, uraim! Ez ismét pusztá allegória és Celionati mester mégis jól ismeri a betegségemet és mégis tudja, hogy én csak szemfájásban szenvedek, melyet időelőtti szemüvegviseléssel szereztem. A szemem tükrében meggabalyodott valami; mert, sajnos, legtöbbször mindent fordítva látok és így történik, hogy gyakran a legkomolyabb dolgokat nagyon tréfásaknak, viszont a legtréfásabb dolgokat nagyon komolyaknak látom. De ez meg gyakran olyan rettenetes félelmet és olyan szédülést okoz, hogy alig tudok megállani a lábamon. Főleg, mondja Celionati mester, azon múlik a gyógyulásom, hogy gyakori erős testmozgást végezzek; de, édes Istenem, miként lássak hozzá?»

«Nos», szól az egyik, «mivel úgy látom, kedves signor, hogy egészen egészségesen áll a lábán, nem tudom...» Ebben a pillanatban egy, a nyájas olvasó előtt már ismeretes személy lépett be, Bescapi, a híres szabómester.

Bescapi egyenest a fiatalemberhez ment, mélyen meghajtotta magát és így szólt: «Kegyelmes hercegem!» — «Kegyelmes herceg?» kiáltoztak mindnyájan össze-vissza s csodálattal néztek a fiatalemberre. Ez pedig nyugodt arckifejezéssel szólt: «A véletlen akaratom ellenére elárulta titkomat! Igen, uraim! valóban herceg vagyok, még hozzá boldogtalan, mert hiába tekintek a pompás és hatalmas birodalom felé, mely örökrészem. Előbb azt mondtam, hogy a szükséges mozgást nem tudom elvégezni; ez azért van, mert nincs országom, ennél fogva nincs elegendő terem. Éppen azért, mert ilyen kicsiny körbe vagyok bezárva, a sok alak összekuszálódik előttem, egymás fejinhátán szökdel és hentereg, úgy, hogy nem tudok tisztába jönni, ami nagyon rossz, mivel belső lényem szerint csak a világosságban élhetek. Orvosomnak, valamint a legeslegérdemesebb miniszteremnek fáradozásai által s a legszebb hercegnővel való örvendetes szövetség által, azt hiszem, ismét egészséges, nagy és hatalmas leszek, amilyennek voltakép lennem kell. Ünnepeélyesen meghívom önöket, uraim, országomba és fővárosomba. Otthon fogják magukat érezni, el sem akarnak majd hagyni, mivel nálam igazi művészeletet folytathatnak. Ne gondolják, uraim, hogy üresen fecsegek, hogy hiú dicsekvő vagyok! Legyek csak ismét a régi egészséges herceg, aki ismeri az embereit, még ha tótágast állnak is, majd meglátják, mennyire javukat akarom mindnyájuknak. Szavamat tartom, oly igazán, minthogy Cornelio Chiapperi asszír herceg vagyok! — A nevemet és hazámat egyelőre elhallgatom, annak idején mindkettőt megtudják. — Most néhány fontos államügyet kell megbeszelnem ezzel a kitűnő miniszteremmel, aztán pedig be kell szólnunk a bolondsághoz és az udvaron utána nézni, hajtottak-e néhány jó élcet a meleg-

ágyak». — Avval az ifjú karon fogta a szabómestert és kettesben eltávoztak.

«Mit szóltok», kérdezte Reinhold, «mit szóltok ehhez, emberek? Úgy tűnik föl előtttem, mintha valami hóbortos, meseszerű tréfaság tarka álarcosjátéka űzne egyre gyorsabb keringéssel mindenféle alakokat keresztül-kasul, hogy már meg se lehet ismerni őket s meg se lehet különböztetni egyiket a másiktól. Ölt-sünk hát mi is maskarát és menjünk a korzóra! Sejttem, hogy a bolond Pantalone kapitány is ott lesz, aki tegnap megállta a dühödt párharcot és mindenféle kalandba fog bocsátkozni».

Reinholdnak igaza volt. Pantalone capitano peckesen lépkedett föl s alá a korzón, még mindig tegnapi diadalának dicsfényében tündökölve, de nem kezdett semmiféle bolondságot, noha éppen határtalan peckessége még nevetségesebbé tette külsejét, mint amilyen egyébként volt. — A nyájas olvasó előbb is sejtette, de most már bizonyosan tudja, kit rejt a maskara. Tudniillik senki mást, mint Cornelio Chiapperi herceget, Brambilla hercegnő boldog vőlegényét. — És a szép hölgy, aki arcán viaszlárvával, pompás és díszes ruhában, méltóságosan járt-kelt a korzón, bizonyára maga volt Brambilla hercegnő. A hölgy, úgy látszik, Pantalone capitanóra pályázott; olyan ügyesen forgolódott körülötte, hogy szinte lehetetlen volt kikerülnie és mégis kisiklott és folytatta méltóságteljes sétáját. Végül is, mikor egy gyors lépéssel éppen el akart előtte surranni, a hölgy karon fogta és édeskés, hízelgő hangon így szólt hozzá: «Igen, ön az, hercegem! A járása és a rangjához méltó ruhája (sohasem viselt szebbet) elárulták önt! — Ó, mondja, miért menekül előlem? — Nem ismeri föl bennem életét, reménységét?» «Valóban», mondta Pantalone capitano, «valóban nem tudom, ki légyen ön, szép hölgy! Vagyis, jobban mondva, nem merem eltalálni, mert már gyakran estem otromba tévedésbe. Hercegnők váltak a szemem előtt varrónőcskékké, komédiások papirosfigurákká és ennélfogva elhatároztam, hogy ezentúl nem táplálok ábrándokat és

képzelméket, hanem kíméletlenül kiirtom mindegyiket, ahol csak érem».

«Akkor», kiáltott a hölgy fölfortyanva, «akkor hát kezdje önmagával! Mert tisztelt signor, ön sem egyéb, mint puszta ábrándkép!» «De mégsem», folytatta enyhébben és szelidebben, «mégsem, drága Cornelio, te tudod, hogy milyen hercegnő szeret, milyen távoli országból jött ide, hogy fölkeressen, hogy a tiéd legyen! — És nem esküdtél meg, hogy lovagom leszel? — Szólj, szerelmesem!»

A hölgy ismét megragadta Pantalone karját; ez pedig elébe tartotta hegyes süvegét, kihúzta széles kardját és így szólt: «Ide nézzetek! — Lehull lovagi jelvényem, lehullanak a kakastollak nyitott sisakomról; a női nemtől megvonom szolgálataimat; mert ők mindent hálátlansággal és hűtlenséggel jutalmaznak!» — «Mit beszél?» kiáltott a hölgy haragosan, «tán megbolondult?» «Világíthattok», szavalt tovább Pantalone capitano, «világíthattok homlokotok szikrázó gyémántjaival! lengethetitek felém a tollakat, melyeket a tarka madár szárnyából téptetek, — én ellenállok minden bűbájnak, tudom és vallom, hogy a cobolysipkás öregnek van igaza, hogy a miniszterem hatökör és hogy Brambilla hercegnő egy nyomorult színész után futkos». «Hohó», kiáltott a hölgy még haragosabban, mint előbb, «hohó, ha ön ilyen hangon merészel velem beszélni, akkor csak annyit mondok, hogy egy gyászhercegnél mindig többre fogom tartani azt a színészt, akit ön nyomorultnak nevez és akit, bár ezidőszerint darabokra van szedve, akkor varratok újból össze, amikor akarok. Menjen csak a varrólánykájához, a kis Giacinta Soardihoz, akinek, mint hallom, szoknyája után futkos; emelje őt a trónjára, ámbár egy darabka ország is kellene, ahová fölállíthassa azt a trónust. — Most pedig isten önnel!»

S a hölgy gyors léptekkel távozott, míg Pantalone capitano rikácsolva kiáltott utána: «— Páva — csapodár! így háláld meg igaz szerelmemet? — De vigasztalódní fogok!»

NYOLCADIK FEJEZET.

Miként nem tud Cornelio Chiapperi herceg megvigasztalódni, ellenben megcsókolja Brambilla hercegnő bársonypapucsát s azután mindketten hálóba esnek. A Pistoja-palota újabb csodái. — Miként nyargal át struccháton két varázsló az Urdar-tavon és miként foglal helyet a lótuszvirágban. — Mystilis királynő. — Miként lépnek föl újból ismert szereplők s a Brambilla hercegnő című capriccio szerencsés véget ér.

Azonban úgy látszott, hogy Pantalone barátunk, azaz Cornelio Chiapperi herceg (mert a nyájas olvasó már tudja, hogy e mókás, bolondos maskarában nem más, mint ez a tiszteletreméltó, fejedelmi személyiség rejtezett), tehát úgy látszott, hogy a herceg egyáltalán nem tud megvigasztalódni. Mert másnap már hangosan jajveszékelt a korzón, hogy elveszítette a legszebb hercegnőt és hogy vagy ismét fölleli, vagy kétségbeesésében fakardjába dől. De mivel jajongását a leghumorosabb arcjátékkal kísérte, nemsokára mindenféle maskarák vették körül s vidám tréfákat űztek vele. «Hol van ő?» kiáltozott Pantalone panaszos hangon, «hová tűnt bájos arám, egyetlen életem! — Hát ezért huzattam ki Celionati mesterrel a legszebb zápfogamat? ezért kutattam annyit magam után, minden kis zugban, hogy fölleljem magam? igen! — s azért találtam meg végül magam, hogy szerelem és gyönyör nélkül és hozzávaló birtokok nélkül éljem le nyomorúságos, senyvedő életemet? Emberek! — aki tudja közületek, hogy hol rejtőzik a hercegnő, nyissa ki a száját és mondja meg s ne hagyjon itt jajgatni haszontalanul — vagy pedig fusson a drágához és vigye hírül, hogy a leghívebb lovag, a legnyal-

kább vőlegény dühöng a vágytól, a forró epekedéstől és szerelmi dühének lángjaiban egész Róma elhamvad, mint egy második Trója, hacsak nem jön rögtön és ki nem oltja a tűzvészt kegyes szemeinek nedves holdsugaraival!» — Az összegyűlt nép hatalmas kacajra fakadt, de ekkor egy éles hang süvített közbe: «Eszeveszett herceg, hát azt hiszi, hogy Brambilla hercegnő jön ön elébe? — Elfelejtette már a Pistoja-palotát?» «Hohó», felelt a herceg, «csak hallgass, kotonyeles zöldike! Örülj, hogy megszökhettél a kalitkából! — Emberek, tekintetek rám és mondjátok meg, vajjon nem én vagyok-e tulajdonképpen a tarka madár, akinek hálóba kell esnie?» A nép ismét jót hahotázott, de Pantalone capitano hirtelen mintegy magánkívül térdre roskadt, mert a szépek szépe állott előtte, bájai és kellemei teljes fényében s ugyanazon ruhában, melyben először tűnt föl a korzón. Csak kalap helyett viselt homlokán egy gyönyörűen szikrázó diadémot, melyen tarka tollak lebegtek. «Tiéd vagyok», kiáltott a herceg elragadtatva, «tiéd vagyok testestül-lelkestül. Nézd sisakom tollait! E tollcsokor a fehér zászló, melyet kitűztem, ez a jel, hogy, égi lény, kényed-kedvedre megadom magam!» «Így kellett lennie», válaszolt a hercegnő, «alá kellett vetned magad a dús fejedelemnőnek, mert különben még hazád se lenne tulajdonképpen és nyomorúságos herceg maradnál. De esküdj azonnal örök hűséget korlátlan uralmam jelképére!»

Avval a hercegnő csinos kis bársonypapucsot vett elő és átadta a hercegnek, aki ünnepélyesen örök és változatlan hűséget esküdött a hercegnőnek és aztán a papucsot háromszor megcsókolta. Amint ez megtörtént, zajos, átható ének hangzott föl: «Brambure bil bal alamonza kikiburva zon-ton!»... A szerelmespárt azok a díszes palástba burkolódzó hölgyek vették körül, akik, mint a nyájas olvasó még emlékezhetik, az első fejezetben bevonultak a Pistoja-palotába, mögöttük a tizenkét díszruhás szerecsen állt, de most hosszú dárdák helyett csodálatosan tündöklő pávatollakat tartottak kezükben, amelyeket ide-oda

lengettek a szélben. A dámák pedig fátyolhálót borítottak a pár fölé, amely egyre sűrűsödött és végül is mély éjszakába burkolta őket.

Mikor pedig a kürtök, cintányérok és kisdobok harsogó zenéje közepette a háló köde szétfoszlott, a pár a Pistoja-palotában találta magát, ugyanazon teremben, melybe néhány napja a kíváncsi színész, Giglio Fava berontott.

A terem azonban ezerszerte pompásabb volt, mint akkor. Az egyetlen lámpa helyett, mely a termet megvilágította, tán száz is függött most körös-körül, úgy, hogy mintegy tűzben állott minden. A márványoszlopokat, melyek a magas kupolát tartották, dús virágfüzérekek fonták át; a mennyezet különös lombozata szinte elevenen mozogni látszott s nem lehetett tudni, vajjon tarkatollú madárcák vagy bájos gyermekek, vagy csodás állatalakok vannak-e beléfonva. A trónmennyezet aranyfüggönyének redőiből meg majd itt, majd ott csillantak elő barátságosan mosolygó, bájos leányarcok. A hölgyek még pompásabb ruhákban álltak körös-körül, mint akkor, de nem hálót fontak, hanem majd gyönyörű virágokat szórtak szét a teremben aranyvázákból, majd füstölőket lengettek, melyekből bódító illat áradt. A trónemelvényen gyöngéden átölelve egymást Ruffiamonte varázsló és Bastianello di Pistoja herceg állottak. Azt hiszem, mondanom sem kell, hogy ez utóbbi senki más nem volt, mint a kuruzsló Celionati. A hercegi pár mögött, tudniillik Cornelio Chiapperi herceg és Brambilla hercegnő mögött egy kis emberke állott tarkabarka palástban. Kezében csinos elefántcsontládikát tartott, melynek fedele nyitva volt és melyből egy kis varrótű ragyogott elő, amit az emberke, vidám mosollyal, merően nézett.

Végre Ruffiamonte varázsló és Bastianello di Pistoja herceg kibontakoztak az ölelésből és csak egymás kezét szorongatták kissé. Aztán a herceg erős hangon kiáltott a struccokra: «Hé, jó emberek! hozzátok ide még egyszer a nagy könyvet, hogy barátom, a derék Ruffiamonte szépen elolvashassa, ami még

hátra van!» A struccok szárnyaikkal csapdosva szökdeltek el s a nagy könyvvel tértek vissza, melyet egy térdeplő szerencsen hátára helyeztek és fölütöttek.

A mágus, aki hosszú, ősz szakálla ellenére is egészen csinos és fiatalos külsejű volt, előlépett, megköszönte a torkát és a következő verset olvasta föl:

Itália! — kék hon, melynek sugárzó
Ege lobbant földjén örömvirágot!
Ó, drága Róma, melynek tarka, párzó
Népe farsangidőn a bús világot
Megbontja! Itt kápráztat száz alakja
A képzeletnek, mely színpadra hágott;
Kedves kísértet képét itt mutatja,
S a szellem enkeblünkből itt szakaszthat
Oly Ént, mely Más, de kebelünket lakja,
S a fádalomból is gyönyört fakaszthat.

Im itt a hon, a föld, az én, a város;
Ledől a mély igazság földi sánca,
S a párt, ki önmagára lelt világos
Fényben, befonja hűség égi láncá.
A bölcs bolondság tünde látományit
Nem éri halvány zordság lomha gáncsa;
Csodálatos tüvel új tartományt nyit
A mester. Ám a szellemé a pálma,
Kit pajkos tréfaság többé nem ámit
S kinek vidám életre fordul álma.

Figyelj! A hangok édes áradása
Megindul, minden hallgatásba bágyad,
Ragyogva gyúl az ég azúr varázsa,
Száz messzi forrás vág csobogva ágyat.
Tűnj föl csodás világ tündéri képe
Tűnj föl s mutass a vágy elébe vágyat,
Ha az tekint bűvforrásod vizébe!
Az ár dagad — merüljete le mostan!
És küzdjete jól! Vár a part, elébe!
A boldogság sugárzik ott pirosan.

A mágus becsapta a könyvet; de ebben a pillanatban tüzes pára kezdett gomolyogni az ezüstitőlcsérből, melyet a fején hordott és lassan-lassan betöltötte a termet. Harmonikus harangzúgás, hárfapengés és

trombitaszó közepette mozdult meg minden és áramlott, hullámozott össze-vissza. A kupola fölemelkedett és derült égboltozattá vált, az oszlopok sudar pálmá-fákká változtak, az aranydíszt lehullott és fénylő, tarka virágok nőttek szilánkjeiből, a nagy kristálytükör pompás, tiszta tóvá folyt szét. A tüzes pára, mely a mágus tölcséréből szállott, egészen eloszlott; híves, balzsamos szellők lengtek át a beláthatatlan varázsligeten, melyet a legszebb és legkellemesebb bokrok, fák és virágok ékítettek. A zene erősebben zendült, vidám ujjongás támadt, ezernyi hang dalolta:

Üdv néked! üdv, szép Urdar-völgy! A régi
 Forrás fölfénylik tükrös tiszta fénnel
 Démonbilincset országod letépi!

Aztán hirtelen elnémult minden, zene, ujjongás, ének; s a mély csöndben Ruffiamonte varázsló és Bastianello di Pistoja herceg egy-egy strucc hátára pattanva a lótuszvirághoz úsztatott, amely ragyogó szigetként emelkedett ki a tó közepén. Mindketten beszálltak a lótuszvirág kelyhébe és akinek jó szeme volt a parton állók közül, világosan észrevehette, hogy a varázslók egy pirinyó, de nagyon csinos porcellánbábút vesznek ki egy ládikából és a virág kelyhébe csúsztatják.

És a szerelmespár, azaz Cornelio Chiapperi herceg és Brambilla hercegnő fölébredvén kábultságából, önkénytelenül a tükrös, tiszta tóba pillantott, melynek partján lelte magát. De amint a szerelmesek a tóba néztek, *ráismertek* önmagukra, egymásra tekintettek és olyan csodálatos kacajra fakadtak, amely csak Ofió király és Lirisz királynő kacájához volt hasonló; s aztán elragadtatva borultak egymás karjába.

És amint a pár fölkacagott, ó, édes varázslat! a lótuszvirág kelyhéből egy mennyei szépségű leányzó emelkedett ki, egyre magasabbra és magasabbra, míg végre feje az ég kékjébe nyúlott, lábai pedig, amint észre lehetett venni, a tó legmélyébe fúródtak. Fején, szikrázó koronájában a mágus és a herceg ült s le-nézett a népre, mely csapongó kedvvel, mámoros

boldogsággal ujjongott és kiáltozott : «Éljen Mystilis királynő!» míg a varázskert zenéje tömör akkordokban zengett-zsongott.

És ismét ezernyi hang dalolta :

A mélyből lengve kél ezernyi árnyék
S ragyogva röppen el mind napkeletnek,
Nézzétek őt, a visszanyert királynét!
Az isten fő körött álmok lebegnek,
És lábnyomán buggyannak dús gerezdek! —
Igaz létét az érti s látja szebbnek,
Ki önmagára lelt — s kacagni kezdett!

Éjfél is elmúlt, a nép akkor hömpölygött ki a színházból. A vén Beatrice becsapta az ablakot, melyen eddig kinézegetett és így szólt : «Ideje, hogy mindent elkészítsek ; mert nemsokára megjön az uraság s talán a jó signor Bescapit is magával hozza». Mint akkor, mikor még Giglio vitte föl nyalánkságokkal telt kosarát, ma is mindent összevásárolt az öreg, ami egy ízletes ebédhez szükséges. De nem kellett többé egy konyhának nevezett szűk lyukban gyötrődnie, sem signor Pasquale keskeny, nyomorúságos szobácskájában. Sőt tágas tűzhely fölött rendelkezett s világos kamrán s az uraság is kényelmesen mozoghatott három vagy négy nem túlságosan nagy szobájában, melyet több csinos asztal és szék és egyéb egészen tűrhető bútordarab töltött meg.

Az öreg, miközben finom vászonterítőt borított az asztalra, melyet a szoba közepére tolt, hunyorítva mondta : «Hm! — egész derekasan viselkedett signor Bescapi, hogy nemcsak csinos lakást rendezett be, hanem minden egyéb szükségessel is bőven ellátott bennünket. Most már tán örökre megszabadultunk a szegénységtől!»

Az ajtó föltárult és Giglio Fava lépett be Giacintájával.

«Hadd karoljalak», szólta Giglio, «hadd karoljalak át, édes, szép asszonykám! Hadd mondjam igaz lelkemből, hogy ama pillanat óta, mióta egymásé lettünk, az élet legtisztább, legnagyobb gyönyöre

hat át. — Valahányszor játszani látlak Smeraldina szerepében vagy egyéb szerepeidben, melyeket a valódi jókedv fakasztott vagy én állok melletted, mint Brighella vagy Truffaldino, vagy egyéb nevetséges képzelgő, a merész és elmés iróniának egész világa tárul föl bennem és hevíti játékomat. — De mondd, kedvesem, milyen különös szellem szállt meg ma? — Sohasem szórtad ily igazán lelkedből az elbájoló női pajzánság villámain; sohasem voltál még ily merész és csodálatos kedvben s ily módfelett szeretetreméltó!»

«Hasonlókép», felelt Giacinta, könnyű csókot lehelve Giglio ajkára, «hasonlókép te is, drága Giglióm! Te is nagyszerűbb voltál ma, mint valaha és talán magad sem vetted észre, hogy főjelenetünket, a nézők állandó jóízű kacagása közben, több mint egy fél-óraig rögtönöztük. — De nem is gondolsz rá, milyen nap van ma? Nem is sejtet, milyen emlékezetes órákban ragadott el bennünket a különös lelkesültség? Nem emlékszel, hogy éppen ma egy éve néztünk az Urdar-tó gyönyörű, tiszta vizébe s akkor ismertünk önmagunkra?»

«Giacinta», kiáltott Giglio örvendező csodálkozással, «Giacinta, miről beszélsz? — Mint egy szép álom él emlékezetemben az Urdar-völgy, az Urdar-tó! — De nem! — nem álom volt az, — akkor ismertünk önmagunkra! — Ó, drága hercegnőm!»

«Ó», válaszolt Giacinta, «drága hercegem!» És újból átölelték egymást és kacagtak és össze-vissza kiáltoztak: ott van Perzsia, — ott India, — itt pedig Bergamo, — itt Frascati, — birodalmaink határai, — nem, nem, egy és ugyanazon birodalomban uralkodunk mi, hatalmas fejedelmi pár, a szép Urdar-völgyben, — oh, mily gyönyör!

És körülhancuroztak a szobában és ismét egymás karjába borultak és csókolódtak és kacagtak.

«Maguk», mordult rájuk az öreg Beatrice, «maguk igazán olyanok, mint a pajkos gyerekek! — Már egy éve házások és még mindig szeretkeznek, turbékolnak, ugrándoznak és — ó, megváltóm! majdnem le-

lökik a poharakat az asztalról! — Hohó! signor Giglio, ne mártsa a kabátja csücskét a levesbe — signora Giacinta, könyörüljön a porcellánokon, hadd éljenek még!»

De egyik sem ügyelt az öregre, hanem tovább üzték csínjeiket. Végül Giacinta karon fogta Gigliót, szemébe nézett és így szólt: «Mondd csak, kedves Giglio, megismerted azt a kis embert a hátunk mögött, tarka talárban, elefántcsontdobozzal a kezében?» «Hogyne», válaszolt Giglio, «hogyne ismertem volna meg, kedves Giacintám! A jó signor Bescapi volt az, teremő tőjével, a mi jelenlegi, drága impresszáriónk, aki először hozott színpadra bennünket abban az alakban, mely belső lényegünknel fogva a miénk. És ki gondolta volna, hogy a vén, eszelős szemfényvesztő —»

«Igen», vágott Giacinta Giglio szavába, «hogy a vén Celionati, tépett köntösével és kilyukadt kalapjával —»

«— Hogy valóban ő a legendás, öreg Bastianello di Pistoja herceg?» — szólt a daliás, ragyogó ruhájú férfiú, aki a szobába lépett.

«Ah!» kiáltott Giacinta örömtől sugárzó szemmel, «ah, kegyelmes urunk, ön az? — Milyen boldogok vagyunk, hogy fölkeres bennünket szerény otthonunkban! — Ha nem röstelli, fogyassza el velünk egyszerű ebédünket és aztán szépen magyarázza el, hogy miképpen is áll a dolog Mystilis királynővel, Urdar-völgygel, meg az ön barátjával, Hermodius vagy Ruffiamonte varázslóval; mert még mindig nem tudok mindezen eligazodni».

«Nincsen szükség», szólt Pistoja hercege nyájas mosollyal, «nincsen szükség már semmiféle magyarázatra, édes, szép gyermekem; elég, ha magadon eligazodtál, meg ezen a bátor fickón, aki eléggé megokosodott, hogy férjeddé legyen. — Lásd, én szélhámoskodásom emlékére dobálódzhatnám a titokzatos, kérkedő szavakkal; mondhatnám, hogy te vagy a képzelet s a humornak a te szárnyaidra van szüksége, hogy fölemelkedhessék, de a humor teste

nélkül nem lennél egyéb, mint szárny, amely a szelek játékaként ingna-lengne. De nem beszélek így, még pedig azért nem, mert túlságosan elmerülnék az allegóriába, tehát egy olyan hibába, melyért már Cornelio Chiapperi herceg is jogosan megróttta a vén Celionatit a Caffè grecoban. Csak annyit mondok, hogy valóban van egy rossz szellem, aki cobolyprémes sapkát és fekete hálókabátot hord és aki a nagy mágusnak, Hermodiusnak képében, nemcsak közönséges halandókat, hanem királynőket is, miként Mystilist, meg tud boszorkányozni. A rosszmájú démon a hercegnő visszavarázsolását egy csodától tette függővé, melyet lehetetlennek hitt. Ugyanis a színház kis világában kellett volna egy olyan párt találni, akit nemcsak élénk képzelet, szívből jövő humor hat át, hanem aki képes lenne kedélyhangulatát tárgyilagosan, mintegy tükörben, fölismerni és ezt úgy állítani a külső életbe, hogy hatalmas varázslatként hasson a nagy világra, melyben ama kisebb világ foglaltatik. Tehát, ha úgy tetszik, a színház jelképezi — legalább bizonyos vonatkozásban — az Urdar-forrást, melybe az emberek belépillanthatnak. — Bizonyos voltam, gyermekeim, hogy általatok véghezvihetem a visszabüvölést s így azonnal írtam barátomnak, Hermodius mágusnak. Hogyan érkezett meg, miként szállt meg palotámban, mennyit fáradoztunk veletek, mindezt tudjátok és ha Callot mester nem lépett volna közbe és Gigliót nem csalogatta volna ki vitézi dolmányából —»

«Igen», vágott a herceg szavába signor Bescapi, aki nyomon követte őt, «igen, legkegyelmesebb uram, tarka vitézdolmányából. — De gondoljon egy kissé rám is e kedves pár mellett, én is közreműködtem a nagy munkában!»

«Mindenesetre», felelt a herceg, «és mivel ön különben is csodálatos férfiú, azaz szabó, aki a fantasztikus ruhákba, melyeket készít, fantasztikus embereket is kíván, fölhasználtam segítségét és végül a különös színház impresszáriójává tettem, hol az elmés gúny s a valódi humor uralkodik».

«Azt hiszem», mondta signor Bescapi derűs mosollyal, «én vagyok az, aki gondoskodik róla, hogy a szabás jól sikerüljön, éppúgy, mint a forma és a stílus.»

«Jól mondja», kiáltott Pistoja hercege, «jól mondja, signor Bescapi!»

S míg a herceg, Giglio és Bescapi beszélgetésbe merültek, Giacinta kedves igyekezettel díszítette föl a szobát és az asztalt virágokkal, melyeket az öreg Beatrice szerzett hamarjában. Aztán gyertyákat gyújtott s mikor már minden ragyogó, ünnepies fényben úszott, a herceget a kendőkkel és szőnyegekkel fölékesített karosszékbe ültette, mely trónusnak is beillett volna.

«Valaki», szólt a herceg, mielőtt leült volna, «valaki, akitől mindnyájan rettegünk, mert bizonyára szigorú bírálatot gyakorol fölöttünk, sőt talán létezésünket is kétségbevonja, valaki azt mondhatná, hogy én minden egyéb ok nélkül csak őérette jöttem ide éjnek idején, hogy elmondjam, miként áll a dolog Mystilis királynő visszavarázslásával, aki tulajdonkép nem más, mint Brambilla hercegnő. A valakinek nincs igaza; azért jöttem s fogok ezentúl is eljönni hozzátok a magatokra-ismerés emlékezetes óráiban, hogy veletek együtt épüljek a gondolaton, milyen gazdagok és boldogok vagyunk mi és mindazok, akik megláthatták és megismerhették az életet, önmagukat, léteket az Urdar-tó csodálatos, napszínű tükrében».

Itt egyszerre kiapad a forrás, melyből, ó, nyájas olvasó! e lapok kiadója merített. Csak homályos szóbeszédéből értesült, hogy Pistoja hercegének, valamint Bescapi impresszáriónak rendkívül ízlett az ifjú házaspár makarónija és szirakuzija. S az is gyanítható, hogy a boldog színészpárral, aki gyakran érintkezett Mystilis királynővel s a nagy varázslóval, történt még ugyanazon este is, azután is, némely csodálatos dolog.

Callot mester az egyetlen, aki erről további felvilágosítást adhatna.

DIÓTÖRŐ ÉS EGÉRKIRÁLY

FORDÍTOTTA

SÁRKÖZY GYÖRGY

KARÁCSONY ESTÉJE.

Stahlbaum egészségügyi főtanácsos gyermekeinek december huszonnegyedikén egész napon át tilos volt bemenniök a nappali szobába s méginkább az abból nyíló szalónba. Frici és Marika a hátsó szoba sarkában kuporogtak, az alkonyi sötétség egyre mélyült s mivel ma még lámpát sem hoztak be, bizony kissé inukba szállt a bátorságuk. Frici nagy titokban megsúgta kis húgának (aki éppen hetedik életévét töltötte be), hogy a bezárt szobákban már kora reggel óta különös zizegést, zörgést és halk koppanásokat hall. A folyosón pedig az elébb suhant végig egy sötét kis emberke, nagy ládával a hóna alatt, aki bizonyosan senki más nem volt, mint Drosselmeier keresztpapa. Marika örömeiben összecsapta kezecskéit és fölkiáltott: Ó, vajjon mi szépet csinálhatott nekünk a keresztpapa! Drosselmeier főtörvényszéki bíró, legkevésbbé sem volt szép ember, inkább kicsi és sovány, arca csupa ránc, jobbszeme helyén nagy fekete tapasz s a feje egészen kopasz, úgyhogy szép fehér parókát hordott, amely azonban üvegből volt s valóságos mestermunka. Egyáltalában a keresztpapa maga is nagy mester volt, aki még az órákhoz is értett és csinált is néhányat. Ha tehát a Stahlbaum-ház órája beteg lett, rögtön jött Drosselmeier keresztpapa, letette üvegparókáját, levetette sárga kabátját, kék kötényt kötött és hegyes szerszámaival beleszurkált az órába, úgyhogy a kis Marikának szinte fájt, az órának ellenben semmi baja sem lett, sőt inkább meggyógyult és azonnal vidáman kezdett berregni, ütni és zenélni, ami az egész családnak nagy örömet okozott. Keresztpapa minden alkalommal hozott a zsebében valami csecsebecsét a gyerekeknek, egyszer

egy emberkét, amely a szemeit tudta forgatni és pukedlit csinálni, ami igen mulatságos volt, másszor egy dobozt, amelyből madárka röppent ki és harmadszor megint mást. De karácsonyra mindig valami különleges remekművet készített nagy fáradsággal, ennél fogva amint odaajándékozta, a szülők már gondosan el is tették, hogy baja ne essen. — «Ó, vajjon mi szépet csinálhatott nekünk a keresztpapa?» — kiáltott föl Marika ; s Frici úgy vélekedett, hogy bizonyosan egy erődítményt, amelyben mindenféle helyre katonák masíroznak és egzecíroznak, aztán idegen csapatok jönnek, megtámadják a várat, de a katonák vitézen rájuksütik ágyúikat, hogy csak úgy pittegpattog. Nem, nem, szakította félbe Marika, Drosselmeier keresztpapa egy szép kertről mesélt, amelynek a közepén nagy tó van s azon gyönyörű hattyúk úszkálnak, aranszalaggal a nyakukon és kedves dalokat énekelnek. Aztán a kertből egy kislány jön a tóhoz, partra csalogatja a hattyúkat és édes marcipánnal eteti őket. «A hattyúk nem esznek marcipánt», mordult közbe kissé gorombán Frici «és Drosselmeier keresztpapa nem tud egy egész kertet csinálni. Különbben sem érünk semmit a játékaival ; rögtön elvesznek tőlünk mindent — akkor már jobban örülök a papa és mama ajándékainak, azt megtarthatjuk és csinálhatunk vele, amit akarunk.» — Ide-oda találgattak, hogy vajjon mit kapnak az idén. Marika véleménye szerint Makrancos kisasszony (a nagy babája) igen megváltozott, mivel minden pillanatban földrepottyán, még ügyetlenebbül, mint azelőtt és hát az arcán maradt néhány csúf emléke eséseinek, hogy ruhája tisztaságáról ne is beszéljünk. Hiába kap ki alaposan — semmit sem használ. Aztán a mama is mosolygott, mikor Manci kis napernyőjének annyira örült. Frici ellenben azt erősítgette, hogy udvari istállójának legnagyobb hiánya egy szép sárga, hadseregének pedig egyáltalában nincs lovassága s ezt a papa igen is jól tudja.

A gyermekek előtt tehát nem volt titok, hogy a szüleik vásárolták számukra a sok szép ajándékot,

amelyet most rendezgetnek, de abban is bizonyosak voltak, hogy az édes Jézus barátságos és szelíd gyermekszemei világítanak hozzá s hogy a karácsonyi ajándékok az ő áldásosztó kezének érintése által okoznak olyan nagy örömet, mint semmi más. Idősebb nővérük, Lujza, is erre emlékeztette a gyermekeket, akik folytonosan a várható ajándékokról sugdostak s hozzátette, hogy most is az édes Jézuska ajándékozza meg a jó szülők keze által őket azzal, ami igaz örömet és gyönyörűséget szerez nekik ; — s hogy mi az, ő sokkal jobban tudja, mint maguk a gyermekek — ennél fogva nem kell mindenfélét kívánni és remélni, hanem szép csöndesen és áhítattal megvárni, hogy most mit kapnak. A kis Mariska valóban gondolkodóba esett ezen, de Frici magában így morgott : Nekem mégis csak egy szép sárga, meg huszárok kellenének.

Lassacskán teljesen besötétedett. Frici és Marika egymáshoz simultak s szót se mertek szólani, úgy érezték, mintha lágy szárnyak rebbennének körülöttük s mintha egészen távoli, de elragadó zenét hallanának. A falon fehér fény suhant végig s a gyermekek tudták, hogy a Jézuska most repül el ragyogó felhőkön más boldog gyermekekhez. Ebben a pillanatban ezüstcsengésű hang szólalt meg : klingling-klingling, az ajtó föltárult s a nagyszobából olyan ragyogás és fény ömlött, hogy a gyermekek hangosan fölkiáltottak : ah! — ah! s mintegy megmerevedve álltak meg a küszöbön. De a papa és mama az ajtóhoz léptek, kézen fogták a kicsikéket és így szóltak : Gyertek csak, gyertek csak, gyerekek, nézzétek, mit hozott a kis Jézus!

AZ AJÁNDÉKOK.

Hozzád fordulok most, nyájas olvasó, Ferenc, József, Károly vagy akárhogy hívnak s kérlek, idézd lelki szemeid elé utolsó karácsonyfádat, melyet tarka és szép ajándékok bőségesen díszítettek s aztán el tudod képzelni, miért állottak a gyerekek egészen elnémulva, csillogó szemmel egy helyben s miért tellett

időbe, míg Marika mély sóhajjal fölkiáltott : — Milyen szép! Milyen szép! És Frici néhány bakugrást kísérelt meg, melyek a legnagyobb mértékben sikerültek. Úgy látszik, a gyermekek egész éven át különösen jók és engedelmesek voltak, mivel ennyi szép és pompás ajándékot még sohase kaptak, mint most. A szoba közepén álló nagy fenyőfa telistele volt arany- és ezüst-almával s mint bimbók és virágok sarjadtak minden ágból a cukros mandulák, tarka cukorkák és ami nyálankság csak a világon van. A legszebb és legbámulatra méltóbb az volt a csodafán, hogy ágain száz csillagocska s önsűrűjét s a szobát beragyogva, barátságosan hívogatta a gyermekeket, hogy virágait és gyümölcseit letépjék.

A fa körül tarkán és pompásan fénylett a sok minden, — mennyi gyönyörűséges holmi volt ott — ki tudná azt leírni!

Marika a legdíszesebb babákat pillantotta meg, takaros kis főzőedényeket és ami a legszebb volt, egy tarka szalagokkal díszített selyemruhácska csüngött előtte, állványra akasztva, úgyhogy minden oldalról megsejmelhette s meg is szemlélte, folytonosan kiáltozva :

— Jaj, de szép, jaj, de kedves! . . . Kedves ruhácska : és igazán, — bizonyosan — igazán föl szabad vennem?

Frici e közben már háromszor, tán négyszer is körülügette és nyargalta az asztalt, új sárgáját próbálgatva, melyet valóban ott talált föl kantározva az asztalon. Leszállván lováról, kijelentette, hogy bokros állat ugyan, de az nem baj, fő, hogy megkapja. Megvizsgálta új huszárszázadát, amely pompás vörös és aranyruhába volt öltözve, színezüst fegyvert hordott és olyan fehérfényű lovakon feszelgett, mintha ezek is tiszta ezüsből lennének.

A gyermekek, kissé megnyugodva, éppen a képeskönyvekre akartak rátérni, amelyek föl lévén ütve, azonnal látni lehetett a szép virágokat, tarka embereket, igen kedves, játszó gyermekeket, kik olyan természetesen voltak festve, hogy szinte éltek és megszólaltak.

Igen, éppen ezekre a csodálatos könyvekre akartak térni, midőn újólag csengettek. Tudták, hogy most Drosselmeier keresztpapa ajándékai kerülnek sorra és a fal mellett álló asztalhoz futottak. Az ellenzót, amely mögött olyan sokáig rejtőzött az ajándék, gyorsan elvették. Mit láttak ott a gyerekek?!

Tarka virágos, zöld gyepen állt egy pompás kastély, tükörablakokkal s aranytornyokkal. Harangjáték hallatszott, ajtók és ablakok föltárultak és látni lehetett, amint a termekben kicsiny, de díszes urak és tollaskalapos, uszályosruhájú hölgyek sétálgattak. A középső teremben, mely szinte tűzbe borult, — olyan sok gyertyácska égett az ezüstcsillárokon — gyermekek táncoltak a harangjáték zenéjére, kurta kabátkában és szoknyácskában. Egy smaragdszín köpenyes úr gyakran kinézett egyik ablakon, intett és ismét eltűnt, nemkülönben maga Drosselmeier keresztpapa is, alig nagyobb alakban, mint a papa hüvelykújjja, megjelent néha-néha a kastély kapujában, aztán megint bement.

Frici az asztalra támaszkodva nézte a szép kastélyt és a táncoló és sétáló kis alakokat és így szólalt meg :

— Keresztpapa! Engedd meg, hogy én is bemehessek a kastélyba!

A főtörvényszék bírása fölvilágosította, hogy az tökéletesen lehetetlen. Igaza is volt, hogyan is mehetett volna be a kis ostoba egy olyan palotába, amely aranytornyostól, mindenestől nem volt olyan magas, mint ő maga. Frici belátta ezt.

De kis idő múlva, mivel az urak és hölgyek még mindig ugyanúgy sétáltak föl s alá, a gyermekek ugyanúgy táncoltak, a smaragdköpenyes úr ugyanazon ablakon nézett ki, Drosselmeier keresztpapa még mindig a kapuban állt, türelmetlenül kiáltott föl :

— Keresztpapa, most gyere ki egyszer a másik ajtón, ott fönn.

— Azt nem lehet, Fricikém — válaszolt a főbíró.

— Akkor hát — mondta Frici — az a zöld bácsi, aki ott mindig kikukucskál, sétáljon a többiekkel.

— Azt sem lehet — felelt újból a főbíró.

— Akkor a gyerekek jöjjenek le! — kiáltott Frici — közlőrlől akarom őket megnézni.

— Ejnye no, nem lehet, ha mondom, — bosszankodott a keresztpapa — ahogy a gépezet működik, úgy kell mindennek lennie.

— Úúúgy? — szőlt Frici elnyujtott hangon — azt sem lehet?! Nohát Drosselmeier keresztpapa, ha a te kis cifra bábúid a kastélyban mindig csak egy és ugyanazt tudják, akkor nem sokat érnek és már nem is törődöm velük . . . Nem, inkább a huszároknaak örölök, akik előre is, hátra is tudnak masírozni, ahogy akarom és nincsenek semmiféle kastélyba zárva!

Azzal ismét a nagyasztalhoz ugrándozott s ezüstlovas huszárait ide-oda lépkedtette és kanyarodtatta és rohamoztatta és tüzeltette kedve szerint.

Marika is odébbsomfordált óvatosan, mivel csakhamar megúnta a kastély babáinak járás-kelesét és ugra-bugrálását, csakhogy érzékeny és lágy szíve lévén, nem éreztette úgy, mint a bátyja.

Drosselmeier főtörvényszéki bíró úr meglehetős bosszúsan mondta a szűlőknek :

— Ilyen mesteri munka nem való értelmetlen gyermekeknek, összecsomagolom a kastélyomat és elviszem.

De anyus hozzálépett és megrkérte, hogy mutassa meg a belső beosztást és a csodálatos, művészi óraszekezetet, amely a kis bábukat mozgásba hozza.

A főbíró az egész művet szétszedte, aztán ismét összeállította. Közben egészen fölvidult és a gyerekeknek néhány szép barna embert és asszonyt ajándékozott, melyeknek aranyos keze, lába, arca volt. A bábuk olyan édes és kellemes illatot árasztottak, mint a mézeskalács, amin Frici és Marika igen örvendeztek.

A mama kívánságára Lujza fölvette a szép ruhát, melyet ajándékba kapott s csodaszép volt benne, de Marika még nézegetni szeretne volna a magáét egy kissé, mielőtt fölvenné. Örömezt megengedték neki.

A VÉDENC.

Marika tulajdonképpen azért nem tudott megválni az ajándékokkal teli asztaltól, mivel éppen valami újat fedezett föl rajta. A Frici huszárainak, akik a karácsonyfa tövében feszelegtek, elvonulása által ugyanis láthatóvá lett egy pompás kis emberke, aki szerényen és csendesen álldogált, mintha nyugodtan várná, hogy rákerüljön a sor. Termete ellen persze lehetett volna egy és más kifogást tenni, mert tekintve attól, hogy a túlságosan hosszú, fejlett felsőtest nem állt arányban a vékony, gyenge lábakkal, még a feje is roppant nagy volt. A tiszta ruha jó hatást tett s ízlésről és műveltségről tanuskodott. Ugyanis az emberke szép, ibolyaszínben ragyogó huszárdolmányt viselt, mely fehér sujtással és gombokkal volt gazdagon kivetve, ugyanolyan nadrágot és a legszebb pár csizmát, mely valaha egy diák, sőt egy huszártiszt lábán ékeskedett. A kecses lábacsán olyan pompásan feszült a csizma, mintha festve lett volna rá. Ámbátor kissé nevetséges volt, hogy ehhez a ruhához hátul valami vékony, szánalmas köpenyfélét hordott, amely mintha fából lett volna s a fejét bányász-sipka fődte.

Marika mégis úgy gondolta, hogy Drosselmeier keresztpapa rossz házikabátja és fura hálósapkája is elég nevetséges, mindamellett igen szeretetreméltó keresztpapa. Aztán az is igaz, hogy Drosselmeier keresztpapa ha még olyan finoman viselkedne is, de olyan szép sohasem lesz, mint a kicsi. S minél inkább nézegette Marika a csinos emberkét, akit az első pillanatban megkedvelt, annál jobban észrevette arcának jószágos kifejezését. A világoszöld, kissé túlságosan kiugró szemekből csupa nyájasság és jóakarát sugárzott. Igen jól állt állán a gondosan fésült gyapotszakáll, mely még erősebben kiemelte tulipiros ajka édes mosolyát.

— Ah! — kiáltott föl Marika — mondd, apuskám, kié az az aranyos kis emberke ott a fa tövében?

— Annak, — felelt az apa — annak, kislányom, mindnyájatok számára kell szolgálnia, fogával föl kell törnie a kemény diót, Lujzának éppúgy, mint neked és Fricinek.

Azzal óvatosan fölemelte az asztalról s mikor farköpenyét megemelte, az emberke eltátotta a száját roppant szélesre s két sor hófehér, hegyes fogat látatott.

Marika atyja, fölszólítására egy diót dugott a szájba és — krakk — az emberke szétharapta, a héj szét hullott és az édes bél esett Marika kezébe. Most már mindenki tudhatta, még Marika is, hogy a helyes kis emberke a diótörők családjából származik és ősei mesterségét űzi. A leányka felujjongott örömeiben, mikor édesapja így szólt:

— Minthogy annyira tetszik neked, Marikám, Diótörő sógor, te vedd különös oltalmad és védelmed alá, de amint mondtam, Lujzának és Fricinek is ugyanolyan joguk van használni, mint neked!

Marika rögtön a karjára vette és elkezdett diót törötni vele, de a legkisebb szemeket válogatta ki, hogy a száját ne kelljen olyan szélesre tátania, mert, őszintén szólva, ez nem volt a leggyönyörűbb. Lujza is hűgához csatlakozott s Diótörő koma az ő számára is rendelkezésre állt s úgy látszik, szívesen, mivel közben állandóan barátságosan mosolygott. Végül Frici is belefáradt a gyakorlatozásba és lovaglásba és a diótörés vidám csattogásának hallatára ő is nővéreihez futott és szívből nevetett a mókás kis emberen, aki tekintve, hogy Frici is diót akart enni, kézről-kézre járt és szünet nélkül csattogott föl-le. Frici a legnagyobb és legkeményebb diókat tolta be a szájába, de egyszerre csak — krakk — krakk — három fogacska esett ki Diótörő szájából és alsó állkapcsa meglazult és lötyögős lett.

— Ó, szegény kis Diótörőm! — jajdult föl Marika és kikapta az emberkét Frici kezéből.

— Együgyű, hülye fickó, — mondta Frici — diótörő szeretne lenni, de még becsületes foga sincs. Hogyan érthetne akkor a mesterségéhez!... Adsz' ide

Marika! Föl kell törnie a dióimat, még ha az utolsó zápfoga is kihull vagy akár az álla is leesik a semmire-kellőnek!

— Nem, nem, — zokogott Marika — nem adom oda szegény kis Diótörőt, nézd, milyen fájdalmasan tekint rám és hogy mutatja a sebes szájacskáját!

— Te egy rosszszívű fiú vagy! ... Vered a lovaiddat és egy katonádat is agyonlövetted!

— Annak úgy kell lenni, ahhoz te nem értsz, — kiáltott Frici — hanem a Diótörő! Éppúgy az enyém, mint a tied, add csak szépen ide.

Marika még jobban zokogott és a beteg Diótörőt gyorsan kis zsebkendőjébe pólyálta.

A szülők éppen beléptek Drosselmeier kereszt-papával, aki Marika nagy bánatára Frici pártjára állt.

De apus így szólt:

— Én Diótörőt határozottan Marika pártfogása alá helyeztem és mivel látom, hogy nagyon is rászorult, Marikaé a teljes rendelkezési jog, amelybe senkisé is szólhat bele. Különben is nagyon csodálom, hogy Frici további szolgálatot kíván valakitől, aki szolgálat közben betegedett meg. Mint jó katona, tudhatná, hogy sebesülteket sohasem állítanak csatasorba.

Frici le volt forrázva s mitsem törődve tovább dióval, Diótörővel, az asztal másik oldalára surrant, ahol megfelelő számú előőrsöt állítva föl, huszárai éjjeli szállást vertek.

Marika meg a Diótörő elveszett fogait keresgélte össze s a beteg állkapcsot egy ruhájáról leoldott fehér szalaggal kötötte át. Aztán a megrémült és egészen sápadt kicsikét még gondosabban bepatyókálta zsebkendőjébe, mint előbb s ringatni kezdte, mint egy kisgyereket s közben a szép ábrákat nézte az új képeskönyvben, mely a ma esti sok-sok ajándék között volt. S noha természetével ellenkezett, mégis megharagudott Drosselmeier kereszt-papára, aki nevetve kérdezgette folytonosan:

— Hogy lehet olyan csínyján bánni olyan ronda kis fickóval?

Eszébe jutott a különös hasonlatosság, amelyet

Drosselmeier és a kicsike között fepezett föl, amikor először megpillantotta és komolyan mondta :

— Ki tudja, keresztapa, ha te is olyan szépen felöltöznél, mint az én kis Diótörőm s neked is olyan szép, ragyogó csizmáskád lenne, ki tudja, lennél-e olyan csinos még akkor is, mint ő!

Marika sehogy sem értette, miért kacagnak úgy a szülei és miért nyúlik úgy meg a főbíró orra s miért nem nevet a többiekkel, mint az elébb. Bizonyosan különös okai lehettek.

CSODÁLATOS DOLGOK.

Az egészségügyi tanácsosék nappali szobájában, az ajtótól balra, magas üvegajtós szekrény áll a falnál, melyben a gyermekek az évről-évre ajándékba kapott szép tárgyakat őrzik. Lujzika még egészen kicsike volt, mikor apa a szekrényt csináltatta egy igen ügyes asztalosnál, aki olyan kristálytisza üvegtáblákat illesztett ajtajába s az egészet olyan ügyesen alkotta össze, hogy ami benne volt, még szebbnek és ragyogóbbnak látszott, mint csak úgy, kézbefogva. A legfelső polcon, Marika és Frici számára elérhetetlen magasságban, álltak Drosselmeier keresztapa mesterművei, azalatt volt a képeskönyvek polca, a két alsó polcra pedig azt rakhatták a gyerekek, amit akartak. Rendszerint mégis úgy osztották be, hogy a legalsó polcon Marika rendezett be lakást babáinak, Frici viszont a fölöttelévőt használta lakatanyának csapatai számára. Ma is így történt : Frici fönt állította föl huszárait, Marika pedig félretolva Makrancos kisasszonyt, alul ültette új, cifra babáját az igen csinosan bútorozott szobába, ahol egy kis torkoskodást is rendezett.

A szoba, amint mondtam, igen csinosan volt bútorozva s nem tudom, hogy vajjon neked, kedves olvasónőm, — talán, mint a kis Stahlbaum-lány, ugyancsak Marika — egyszóval, hogy neked is van-e olyan csinos kis virágos díványod, néhány aranyos székecskéd,

édes kis teaasztalkád, legfőképpen azonban olyan ragyogóan szép ágyacskád, amelyben a legkedvesebb babák pihennek, mint neki? Mindez a szekrény sarkában állott, melynek falai itt tarka képekkel voltak kárpitozva s gondolhatod, hogy az új baba, akit, mint Marika még ugyanezen este megtudta, Klárika kisasszonynak hívtak, ebben a szobában kitűnően érezte magát.

Késő este lett, már-már éjfél közeledett és Drosselmeier keresztpapa régen eltávozott, de a gyermekek még mindig ott időztek az üveges szekrénynél, noha a mama többször figyelmeztette őket, hogy ideje lenne már ágyba bujni.

— Ami igaz, az igaz, — szólt végre Frici — szegény fickókra (huszárait értette) ráfér már a pihenés és amíg én itt vagyok, pislogni se mer egy se, de nem ám!

S azzal távozott; Marika azonban még kunyerált:

— Csak egy kicsikét, egy icipicikét engedj itt lennem mamuskám, még van egy kis dolgom, ha elvégeztem, rögtön lefekszem!

Marika okos és szófogadó kislány volt s mamája aggódás nélkül magára hagyhatta játékszerei között. Csak a faliszekrény körül égő lámpásokat oltotta el, mivel attól tartott, hogy Marikát az új baba s általában a játék túlságosan lefoglalja s megfeledkezik róluk. Így csak a mennyezet közepéről csüngő lámpa halvány, kedves fénye terjengett a szobában.

— Gyere mindjárt, Marikám! Különben holnap nem tudsz idején fölkelni! — szólt az anya, a hálószobába menet.

S Marika egyedül maradván, gyorsan hozzálátott ahhoz, ami annyira nyomta a szívét s amit még a mamája előtt sem mert megtenni, maga sem tudta, miért. A sebesült Diótörőt még mindig ölében tartotta, zsebkendőjébe göngyölgetve. Most óvatosan az asztalra fektette, nagyon-nagyon gyöngéden lecsavarta róla a zsebkendőt s megvizsgálta sérülését.

Diótörő rendkívül sápadt volt, de mégis olyan fájdalmas nyájassággal mosolygott, hogy Marikának elfacsarodott a szíve.

— Ó, Diótörőcském, — szólt nagyon halkán — ne haragudj, hogy Frici úgy megbántott, nem akart rosszat, csak a sok vad katona között egy kicsit keményszívű lett, különben nagyon jó fiú, elhiheted. Én gondosan foglak ápolni, amíg egészen egészséges és jókedvű nem leszel; Drosselmeier keresztpapa pedig visszailleszti a fogaidat és helyreigazítja a válladat, ő jól ért az ilyesfélékhez . . .

De be sem fejezhette Mária, mert amint a Drosselmeier nevet kiejtette, Diótörő koma átkozottul keserves arcot vágott és szemeiből mintha zölden szikrázó fullánkok villantak volna elő.

Mária már-már szinte megrémült, de egy pillanat múlva már ismét a régi, derék Diótörő fájdalmasan mosolygó arcát látta s meg volt győződve, hogy csak a léghuzamban sebesen ide-oda lobogó lámpafény borította úgy el Diótörő arcát.

— Milyen buta kislány vagyok, hogy olyan könnyen megijedek; még tán azt is elhiszem, hogy ez a fababa arcokat tud vágni! De azért nagyon szeretlek, Diótörő, mert olyan mulatságos vagy s mégis olyan jó s ápolni foglak, úgy, ahogy kell!

S karjára véve Diótörő komát, lekuporodott a szekrény előtt és így szólt az új babához:

— Kérlek szépen, Klárka kisasszony, mondj le az ágyacskádról szegény sebesült Diótörő kedvéért és helyezkedj el úgy, ahogy lehet a díványon. Gondold meg, hogy te erős és egészséges vagy, különben nem lenne olyan szép gömbölyű, tulipiros arcod s hogy a legszebb babák közül is kevésnek van ilyen jó, puha díványa.

Klárka kisasszony ragyogó karácsonyi ünneplőjében igen előkelőnek és igen bosszúsnak látszott és nem szólt egy kukkot sem.

— Nincs mit teketóriázni — mondta Mária, előhúzta az ágyat, Diótörőt gyengéden és nesztelenül beléfektetette, sebesült vállát beburkolta egy szép szalaggal, amelyet máskor a dereka körül viselt és az orra hegyéig betakarta.

— E mellett a neveletlen Klári mellett azonban

nem maradhat — folytatta Marika s az ágyat a bennefekvő Diótörővel együtt áttette a felső polcra, úgy-hogy éppen egy szép kis falu mellé került, melyben a Frici huszárai voltak elszállásolva. A szekrényt becsukta s a hálószoba felé indult, midőn — figyeljete gyerekek! — mindenfelől halk susogás és halk zizegés és halk kaparás hangzott föl, a kályha mögött is, a székek mögött is, a szekrények mögött is . . .

A falióra közben egyre hangosabban berregett, de ütni nem tudott. Marika odanézett, mire az órán ülő nagy, aranyozott bagoly leeresztette szárnyait, úgy-hogy az egész órát eltakarta s csúnya, görbe csőrű macskafejét előremeresztette. És még erősebben berregett, hallható szavakkal :

Óra, óra, óra, ó,
Egérkirály füle jó.
— purrpurr — pumpum.
Halkan berregj, halkan, kalkan,
Zendülj-csendülj, régi dallam.
— purrpurr — pumpum.
Kondulj, kondulj kis harang,
Néki kondul most a hang.

És pum, pum, tompán és rekedten kondult, tizenkétszer! Marika megborzadt s rémülten akart elszaladni, de ekkor Drosselmeier keresztpapát pillantotta meg, aki a faliórán ült a bagoly helyén és sárga kabátját, mint két szárnyat lógatta le kétoldalt. A lányka megemberelte magát és pityeregve kiáltott föl :

— Keresztpapa, keresztpapa, mit akarsz odafönn? Gyere le hozzám és ne ijesztgess, csúnya keresztpapa!

De egyszerre csak köröskörül őrült vinnyogás és cincogás támadt és a falak mögött mintha ezer kicsi láb szaladgált és futkosott volna és ezer kicsi lámpácska csillant volna a padlódeszkák rései közül. De nem lámpácskák csillantak, nem! Kicsiny szikrázó szemek s Marika észrevette, hogy mindenünnen egérkék bukkannak és nyomulnak elő. Csakhamar az egész szoba megtelt a topp-topp és hopp-hopp morajlásával, az egerek egyre sűrűbb és egyre villogóbb csa-

patokban szaladgáltak ide-oda s végül fölsorakoztak és szakaszokba osztottak, mint Frici katonái csata előtt.

Marikát mindez igen mulattatta és mivel hiányzott belőle a gyermekek ösztönszerű iszonyata az egerekkel szemben, már-már elpárolgott félelme, midőn hirtelen olyan iszonyatos és velőthasító fütyülést hallott, hogy a hideg végigfutott a hátán.

És ó, mit látott!

Nem, nem, kedves olyasóm, Frici, tudom, hogy éppúgy helyén van a szíved, mint a bölcs és bátor hadvezérnek, Stahlbaum Fricinek, de ha azt láttad volna, amit most Marika, bizonyosan megfutottál volna, sőt azt hiszem, egy-kettőre ágyba ugrottál volna, füledig rántva a takarót vagy még azon is fölül.

De jaj! Szegény Marika még azt se tehette, mert — halljátok csak gyerekek! — közvetlenül a lába előtt, mint valamely földalatti hatalomtól hajtva, mész és homok és szétmorzsolódott téglatörmelék szóródott föl és a padozat alól borzalmas sziszegéssel és sivítással hét egérfej bukkant elő s mindegyik fejen fényes korona sziporkázott. Csakhamar előnyomult az egértest is, melynek nyakából a hét fej nőtt ki és a hét fejjel pompázó, hatalmas egeret háromszoros fölsivítással karban üdvözölte az egész sereg, mely egyszerre megindult és kopp-kopp, trott-trott, — egyenesen a szekrény felé — jaj, egyenesen Marika felé indult, aki még mindig szorosan a szekrény üvegajtaja mellett állott.

Marika szíve a félelemtől és borzalomtól úgy dobogott, hogy azt hitte, menten kiugrik a melléből és ő akkor meghal, majd pedig úgy érezte, hogy a vér megdermed ereiben. Félig ájultan tántorodott hátra és ekkor klirr-klirr-prr, a szekrény üvegajtaja, melyet könyökével belökött, szilánkokra zúzódva hullott földre.

Ugyanekkor éles, szúró fájdalmat érzett balkarjában, de a szíve egyszerre meg is könnyebbült, nem hallotta a sivítást és fütyülést, minden elnémult körülötte és noha nem tudott feléjük nézni, mégis azt hitte,

hogy az egerek megrettenve az üvegcserepek csörrenésétől, visszabujtak lyukaikba.

— De mi volt ez megint?

A szekrényben, közvetlen Marika háta mögött, különös mozgolódás támadt és finom hangocskák zajongtak.

— Fölkelni — fölkelni — csatára, — még ez éjjel — fölkelni — csatára.

És a mellett kedvesen összezengő harangocskák csilingeltek.

— Ah, az én kis harangjátékom — kiáltott Marika örvendezve és gyorsan félreugrott. Akkor látta, hogy a szekrényben csodálatos világosság és sürgölődés és izgés-mozgás támadt.

Babák szaladgáltak össze-vissza, kis karjaikkal hadonászva. S most egyszerre fölemelkedett Diótörő, a takarót ledobta magáról, kipattant az ágyból és kiáltozni kezdett:

És kirántva kis kardját, a levegőben ugrált és kiáltozott:

— Knak — knak — knak,
Csöcselék csapat,
Letye-fetye had,
Buti egérhad.
Knak — knak — egérhad,
Krik és krak — letye-fetye csak.

— Kedves alattvalóim, barátaim, testvéreim, velem lesztek a kemény harcban?

Három Buffo, egy Pantalone, négy Kéményseprő, két Citerajátszó és egy Tamburás azonnal lelkesen kiáltott föl:

— Igen, uram, hűségesen kitartunk melletted. Vele megyünk a harcba, a győzelembe vagy a halálba!

És az elragadtatott Diótörő után zuhantak, aki vállalkozott a veszedelmes ugrásra, a felső polcra a mélybe. Igen! Baj nélkül lezuhantak, mivel egyrészt csupa selyem és posztóruhát hordtak, másrészt belül sem igen volt más a testükben, mint vatta és szecska, ennél fogva úgy puffantak le, mint gyapjas zsákok.

De szegény Diótörő bizony kezét-lábát kitörhette volna, mert, gondoljátok csak, a polc, amelyen állott, csaknem két lábnyira volt a földtől és a teste olyan merev volt, mintha hársból faragták volna. Úgy bizony, kezét-lábát eltörhette volna, ha a veszedelmes ugrás pillanatában Klárika kisasszony gyorsan föl nem pattan a díványról és lágy karjaiba nem fogja a hőst kihúzott kardjával együtt.

— Ó, te édes, jó Klárika! — zokogott Marika — mennyire félreismertelek, bizonyára szívesen odaadtad volna ágyacskádat Diótörő pajtásnak!

Klárika kisasszony azonban gyengéden selymes mellére szorítva az ifjú hőst, így szólt :

— Ne menj, ó, jó uram, ilyen sebesült és beteg állapotban a harcba és veszélybe, nézd, milyen harci-kedvvel és győzelmük tudatában gyülekeznek alattvalóid. Buffo, Pantalone, Kéményseprő, Citerajátszó és Tamburás már lenn vannak és az én polcom karakterbabái is észrevehetően fészkelődnek és mozgolódnak! Pihenj meg, ó, uram, karjaimban vagy nézd végig tollaskalapomról győzelmedet!

Így szólt Klárika, de Diótörő úgy rúgkapált lábával, hogy Klárika gyorsan a földre eresztette.

Ebben a percben azonban Diótörő lovagiasan fél-térdre ereszkedett és úgy suttozta :

— Ó, hölgyem, irántam tanusított kegyedről és nyájasságodról mindig emlékezni fogok csatában-harcban!

Ekkor Klárika oly mélyre hajolt, hogy karját megfoghatta, szelíden fölemelte s gyorsan leoldván csillámokkal ékesített derékövét, a kicsikére akarta kötni : ez azonban két lépést hátrált, kezét mellére tette és ünnepélyesen mondta :

— Ne pazarold rám, ó, úrnóm, kegyeidet, mert . . . — megakadt, mélyen felsóhajtott, a szalagot, mellyel Marika körülkötözte, hirtelen letépte válláról, ajkához szorította, aztán derekára övezte és villogó kardocskáját vidáman forgatva, fürgén és ügyesen, mint egy madárka, a szekrény peremén át a padlóra ugrott.

Észrevehetted, fölöttébb nyájas és nagyrabecsült

olvasóm, hogy Diótörő már megelevenedése előtt igen jól érezte mindazt a szeretetet és jóságot, mellyel Marika elhalmozta és e jó viszony kedvéért Kláríka kisasszony szalagját sem akarta elfogadni és viselni, bármilyen csillogó és pompás lett légyen az. Inkább Marika egyszerű szalagocskájával ékesítette magát a hűséges Diótörő. De mi lesz most?

Amint Diótörő leugrott, ismét megeredt a vinnyogás és cincogás.

Ah! A nagy asztal alatt számlálhatatlan csapat egér gyülekezett és mindnyájuk közül kimagaslott az undok, hétfejű nagyegér!

— Mi lesz most, mi lesz most?

AZ ÜTKÖZET.

Verd a dísz-indulót, hűséges Tamburásom! — kiáltott harsányan Diótörő és a Tamburás olyan művésziiesen kezdte pergetni dobját, hogy a szekrény üvegtáblái zúgtak és remegtek. Bent pedig, amint Marika észrevette, nagy recsegve-ropogva valamennyi skatulya teteje fölnyílt, melyekben Frici hadserege volt bekvártélyozva, a katonák kiugrottak s le az alsó polcra s ott tündöklő csapatokba sorakoztak.

Diótörő föl-alá szaladgálva, lelkesítette seregeit:

— Kutyafékomadta, egy trombitást se látok — ordított haragosan, aztán gyorsan Pantalonehoz fordult, aki kissé sápadt volt s hosszú álla mintha vacogott volna és ünnepélyesen szólt hozzá:

— Tábornok, ismerem vitézségét és tapasztaltságát s most gyors áttekintés és a kedvező pillanat fölhasználása a fontos. Önre bízom az egész lovasság és tűzérség parancsnokságát, lóra nincs szüksége, elég hosszú lábai vannak s tűrhetően üget velük. Teljesítse tehát feladatát.

Pantalone hosszú és vékony újját azonnal szájához illesztette és olyan fülrepesztőt krákogott, hogy úgy hangzott, mintha száz harsány trombitácskát fúttak volna meg.

Erre nyerítés és dobogás hallatszott a szekrényből és íme, Frici vértesei és dragonyosai, elsősorban azonban a vadonat-új huszárok nyomultak elő és egykettőre lenn voltak a padlón. Ez redután ezred lépkedett el Diótörő előtt, repkedő zászlókkal és zengő muzsikával s a szoba padlóján széles vonalba sorakoztak. Előttük pedig nagy csörömpöléssel Frici ágyúi vonultak tüzerekkel körülvéve s csakhamar megdördültek: bum-bum és Marika cukorborsó-szemeket látott lecsapni az egerek sűrű tömegei között, amelyek egészen fehérre porozódtak és igen szégyelték magukat. Különösen nagy veszteségeket okozott egy nehéz-üteg, amely mama zsámolyáról pum-pum-pum szakadatlan bors-tűzben tartotta az egereket, akik közül sokan elhullottak.

Az egerek mindamellettt egyre közelebb nyomultak, sőt néhány ágyút is elsöpörtek, de a prr-prr-prr nem szűnt meg s Marika alig látta a sűrű füstben, hogy mi történt.

Annyi bizonyos, hogy mindkét ellenfél a legelkeseredettebben küzdött s a győzelem sokáig ingadozott ide vagy oda. Az egerek egyre nagyobb tömegeket vetettek harcba és kis, ezüst labdacsaik, melyeket nagy ügyességgel hajítottak, már az üvegszekrénybe is bebecsaptak.

Klárika és Makrancos kétségbeesetten szaladgáltak és véresre tördelték kezecskéiket.

— Ifjúságom virágában kell elpusztulnom! A babák legszebbikének! — rikoltozott Klárika.

— Hát ezért tartottam magam olyan jó karban, hogy e négy fal között legyen végem? — jajongott Makrancos.

Aztán egymás nyakába borultak s úgy bögtek, hogy az örült lármán át is meg lehetett hallani. Mert arról a színjátékról, amely most kezdődött, alig lehet fogalmatok, kis olvasóim.

Tomboló prr-prr, puff-piff, katarak-katarak-bum, burum, bum-burum-bum! kavargott s az egérkirály és az egerek vinnyogtak és sivítottak s közben Diótörő hatalmas hangja hallatszott, amint hasznos pa-

rancsokat osztogatott és látni lehetett, amint elrohan tűzben álló zászlóaljai között!

Pantalone néhány ragyogó lovastámadást intézett és dicsőséget szerzett, Frici huszárait ellenben az egértüzérség ronda rosszszagú golyóbisokkal hajigálta meg, amelyek a piros mentén kellemetlen foltot hagytak s ezért a huszárok nem mertek előre rohanni. Pantalone parancsára balra kanyarodtak s a parancsnoklás hevében Pantalone maga is így tett, vértesei is, dragonyosai is, egyszóval valamennyien balra kanyarodtak és hazalógtak.

Ezáltal a zsámolyon fölállított üteg veszélybe került s valóban csakhamar egy nagy csapat undorító egér tört elő s oly hevesen rohamozott, hogy a zsámoly ágyústól-tüzérestül fölfordult.

Diótörő láthatólag megdöbbsent és parancsot adott, hogy a jobbszárny visszavonuló mozdulatot tegyen.

Tudod, Fricikém, háborúba született olvasóm! hogy efféle mozdulatot tenni körülbelül annyit jelent, mint megszabadni és velem együtt már most gyászolod a katasztrófát, amely a kis Diótörőnek, kit Marika úgy szeretett, hadseregét érte!

De fordítsd el szemed e szerencsétlenségtől és tekintsd a Diótörő-hadsereg balszárnyára, ahol még minden jól áll és ahol hadvezérnek és hadseregnek még van mit remélni. A leghevesebb harcok közben a komót alatt titokban nagyszámú egérlovasság fejlődött föl s iszonyú, dühödt, hangos cincogással a Diótörő-hadsereg balszárnyára vetette magát, ahol azonban elkeseredett ellenállásra talált!

Óvatosan, amennyire a terep nehézsége csak engedte, mivel a szekrény peremén kellett áthatolni, két kínai császár vezetése alatt fölvonult a karakter-hadsereg és teljes négyszögben fölállott.

Ezek a bátor, tarka és pompás csapatok, amelyek számos kertészből, tiroliból, tunguzból, fodrászból, harlekinből, cupidóból, oroszlánból, tigrisből, cerkófokból és más majmokból állottak, higgadtan, bátran és kitartóan küzdöttek.

Ez az elit-zászlóalj spártai hősiességgel már-már

elragadta az ellenségtől a győzelmet, mikor egy vitéz ellenséges kapitány vakmerően előrohanva, leharapta az egyik kínai császár fejét s ez estében két tunguzt és egy cerkófmajmot agyonütött. Ezáltal rés támadt amelyen az ellenség benyomult és csakhamar az egész zászlóaljat szétmarta. De ez a nemtelen tett nem szolgált az ellenség javára. Midőn ugyanis egy vérszomjas lovas-egér vitéz ellenfele hasába harapott, egy nyomtatott felirat-lapocska a torkán akadt s abban a pillanatban meghalt.

De mit segített ez a Diótörő-hadseregen, amely visszavonulóban egyre visszább vonult s egyre több embert vesztett, úgyhogy a szerencsétlen Diótörő már csak maroknyi csapattal küzdött közvetlenül az üvegekszekerény előtt?

— A tartalékokat! — Pantalone — Buffo — Tamburás — hol vagytok?! — így kiáltozott Diótörő, reménykedve, hogy még újabb segédcsapatokat kap a szekrényből.

Jött is néhány mézeskalács-emberke és asszonyka, aranyarccal, kalpaggal és sisakkal, de olyan ügyetlenül vagdalkoztak maguk körül, hogy az ellenségből senkit sem találtak, ellenben saját vezérüknek, Diótörőnek fejéről leverték a sapkát. Az ellenséges vadászkatonák csakhamar leharapták a lábukat, úgyhogy fölborultak és Diótörő néhány fegyvertársát agyonütötték.

Az ellen most már nemcsak Diótörő testéig hatolt, aki a legszorongatottabb helyzetben volt. Át akart ugrani a szekrény peremén, de lábai túlságos rövidek voltak hozzá, Klárka és Makrancos pedig ájultan heverték és így nem segíthettek. Huszárok, drágonnyosok ugrattak ki-be az oldala mellett s ő kétségbeesetten kiáltott föl:

— Lovat — lovat — egy országot egy loért!

E pillanatban két ellenséges harcos famentéjénél fogva megragadta s Egérkirály, hét torkából üvöltve diadalt, rohant feléje. Marika nem tudta magát tovább türtőztetni.

— Ó, szegény Diótörőm! — jajdult föl s maga sem

tudva, hogy mit tesz, lekapta ballábáról cipellőjét s az egérhad kellős közepébe hajította, egyenest Egérkirály felé. Egy szempillantás alatt széthessent és szétrebbent az egész csatatér s ugyanakkor Marika még szúróbb fájdalmat érzett balkarjában, mint előbb s eszméletlenül rogyott össze.

A BETEGSÉG.

Mikor Marika fölébredt szinte halálosan mély álmából, ágyacskájában feküdt s a nap világosan és sugárasan ragyogott be a jégvirágos ablakon át a szobába. Ágya szélén egy idegen ember ült, kis idő múltán azonban fölismerte Wendelstern seborvost, aki halalkan mondta:

— Fölébredt!

Anyja is odaosont és aggodalmasan fürkésző szemmel figyelte.

— Ó, kedves anyuskám, — suttogott a kis Marika — elfutottak-e mind a csúnya egerek, megmenekült-e az édes Diótörő?

— Ne beszélj ilyen csacsiságokat. Kedves Mariám, — felelt anya — mi bajuk lenne az egereknek Diótörővel? De te, te rossz kislány, sok gondot és aggodalmat okoztál mindnyájunknak. Ezért nem jó, ha a kisgyermekek önfejtűek és nem hallgatnak a szülők szavára. Tegnap késő éjig a babáiddal játszottál — elálmosodtál — s talán valami előbúvó egérke ijesztett meg, — noha különben nincs egér a lakásban — elég az hozzá, hogy a könyököddel betaszítottad a szekrény egyik üvegtábláját és olyan mélyen vágta a karodba, hogy Wendelstern úr, aki épp most szedte ki a sebben még rejtőző üvegszilánkokat, azt hitte, hogy mivel az üveg érbe vágott, megmerevedik a karod vagy pedig teljesen elvérzel. Magam is csaknem elájultam ijedtemben. Ott feküdtél a földön, körülötted elszórva Fricinek egy csomó ólomkatonája és más bábu, széttört alakok, mézeskalács-emberkéék; Diótörő pedig vérző karodon hever s nem messze tőled a balcipőcskéed.

— Ó, anyuskám, anyuskám, — szakította félbe Marika — látod, ezek a nagy baba-egérharc nyomai és csak azért voltam úgy megijedve, mert az egerek foglyul akarták ejteni szegény Diótörőt, a baba-hadsereg parancsnokát. A cipőmet az egerek közé hajítottam és aztán magam sem tudom, mi történt.

Wendelstern seborvos a szemével intett anyusnak, aki gyengéden szólt Marikához :

— Jól van, jól van, édes gyermekem! Légy nyugodt, az egerek mind megfutottak és Diótörő egészen és a legjobb kedvvel áll az üvegszekrényben.

Most apa lépett a szobába és sokáig tanácskozott az orvossal ; aztán megtapintotta Marika pulzusát, aki jól hallotta, hogy seblázzról beszélnek. Ágyban kellett maradnia és orvosságot szednie néhány napig, ámbátor leszámítva a karjában sajgó kis fájdalmat, sem rosszul, sem pedig betegnek nem érezte magát. Tudta, hogy Diótörő ép bőrrel menekült meg a csatából s néha hallotta álmában, amint egészen érthetően, noha nagyon fájdalmas hangon így szólt :

— Mária, én hűséges úrnőm, sokat tettél értem, de még többet is tehetsz.

S Marika hiába törte a fejét, hogy mit tehetne, semmi sem jutott eszébe.

Játszani egyáltalában nem tudott sebesült karja miatt, ha pedig olvasni akart vagy képeskönyveket nézegetni, olyan furcsán káprázott a szeme, hogy abba kellett hagynia. Így hát bizony igen lassan telt az idő s Marika alig várta az alkonyatot, mert ekkor anya az ágy mellé telepedve, sok-sok szép dolgot mesélt vagy olvasott föl.

Éppen Fakardin herceg csodálatos történetét fejezte be anya, mikor az ajtó kinyílt és Drosselmeier keresztpapa lépett be é szavakkal :

— Egyszer már magamnak is meg kell néznem, hogy van a mi kis sebesültünk és betegünk.

De amint Marika Drosselmeier keresztpapát sárga kabátjában megpillantotta, olyan élénken idéződött emlékezetébe az az éjszaka, melyen Diótörő csatát vesztett, hogy önkéntelenül fölkiáltott :

— Jaj, keresztpapa, milyen csúnya voltál, amint az órán ültél és eltakartad a szárnyaiddal, hogy ne üthessen hangosan és el ne riassa az egereket. Jól hallottam, mikor lekiáltottál Egérkirálynak! Miért nem jöttél inkább Diótörő segítségére, mért nem jöttél az én segítségemre, csúnya keresztpapa, látod, most te vagy az oka, hogy sebesülten és betegen ágyban fekszem!

Anya egészen megrémült:

— Mi van veled, Marika?

De Drosselmeier keresztpapa igen különös arcot vágott és egyhangú, pergő hangon kezdte:

— Inga-binga ketyeg — ballag-billeg — illik vagy nem illik — óra-óra-órainga ketyeg-pereg — halkan ketyeg — kis harang üt kling-klang — giling-galang, giling-galang — ne félj babus, aranygalamb — kis harang üt, idő halad, Egérkirály hazaszalad, bagoly szárnya gyorsan lebben — pik-pak, egyre sebesebben — harang bim-bum — óra — pik-pak — inga-binga ketyeg — ballag-billeg — illik vagy nem illik — durr és durr és pirr és purr!

Marika szemmeresztve bámult Drosselmeier keresztpapára, aki egészen elváltozott s még csúnyább lett, mint különben s jobbkarjával ide-oda csapkodott, mintha dróton ráncigált bábu lenne. Ugyancsak megrémült volna, ha anya nincs ott s Frici, aki időközben a szobába surrant, hangos kacagásra nem fakad:

— Jujjuj, keresztpapa, ma megint olyan vicces vagy, úgy csinálsz, mint a Paprika Jancsim, akit már rég a kályha mögé hajítottam!

Anya azonban komolyan mondta:

— Kedves főbíró úr, mit jelent ez a furcsa tréfa?

— Uram, Istenem! — felelt Drosselmeier nevetve — hát nem ismeri az én szép kis órás-dalomat? Ezt szoktam dalolgatni olyan kis betegeknek, mint Marika.

S gyorsan Marika ágyaszélére ülve, így szólt:

— Ne haragudj, hogy nem kapartam ki rögtön Egérkirálynak mind a tizennégy szemét, dehát nem lehetett, e helyett más örömet szerzek neked.

S e szavakkal zsebébe nyúlt s nagy lassan előhúzta —

Diótörőt, akinek nagyon ügyesen pótolta elveszett fogait s laza állkapcsát is helyreigazította.

Marika felujjongott örömében, anya pedig mosolyogva mondta:

— Látod, aranyom, milyen jól bánik a keresztpapa Diótörővel?

— Azt azonban ismerd el, Marika, — szakította félbe a főbíró Stahlbaumné — ismerd el, hogy Diótörő daliásabb legény is lehetne s arcra sem lehet éppen szépnak mondani. Ha szívesen hallgatod, elmesélem, miként plántálódott és miként gyökeresedett meg ez a csúnyaság Diótörő családjában. Vagy talán ismered már Pirlipát hercegnő, Egérfülű boszorka és a nagy órásmester történetét?

— Mondd csak, — szakította ekkor félbe Frici — mondd csak, keresztpapa, foga van már Diótörőnek, az állkapcsa sem lóg már, hanem hol maradt a kardja, kardot mért nem akasztottál rá?

— Ejnye no, — felelt mogorván a főbíró — te mindig találsz hibát és kifogást, fickó! Mi közöm nekem Diótörő kardjához; én talpraállítottam, most már szerezzen magának kardot, ahogy tud.

— Igazad van, — hagyta rá Frici — ha legény a talpán, fegyvert is tud magának szerezni!

— Tehát Marika — folytatta a főbíró — ismered-e Pirlipát hercegnő történetét?

— Nem, nem, — felelte Marika — meséld el, kedves keresztpapa, kérlek, meséld el!

— Remélem, — mondta Stahlbaumné — remélem kedves főbíró úr, ezúttal nem lesz olyan borzalmas a meséje, mint máskor szokott lenni?

— Egyáltalán nem, drága asszonyom, — válaszolt Drosselmeier, — ellenkezőleg, igen tréfás, amit szerencsém lesz elbeszélni.

— Mesélj, mesélj, kedves keresztpapa, — kiáltottak a gyermekek és a főtörvényszéki bíró elkezdte a mesét.

MESE A KEMÉNY DIÓRÓL.

Pirlipát édesanyja a király felesége volt, tehát királyné, Pirlipát maga abban a pillanatban, ahogyan megszületett, született hercegnő. A király magánkívül volt örömében, mikor a bölcsőben a szép királylánykát megpillantotta, ujjongott, táncolt, egyarában forgott s egyre-másra rikkantgatott :

— Hujjujjuj! Látott már valaki szebbet az én Pirlipancikámnál?

A miniszterek, tábornokok, elnökök és törzstisztek pedig követvén a haza atyját, szintén egyarában ugrándoztak s kiáltoztak :

— Nem, soha!

S valóban tagadhatatlan, hogy mióta világ a világ, Pirlipát hercegnőnél szebb gyermek nem született. Arcocskája mintha liliumfehér és rózsapiros selyempihéből lett volna szőve, szemecskéje élően csillogó azúr volt s fürtöcskéi merő aranszálakban göndörödtek. Azonfelül Pirlipancika két apró gyöngyházfogsorral jött a világra s két órával születése után, midőn a birodalmi kancellár közelebből meg akarta vizsgálni arcvonásait, úgy az újjába harapott, hogy a kancellár fölördített :

— Jesszus Mária!

Mások szerint azt kiáltotta :

— Au-au!

A vélemények mai napig igen eltérőek e tárgyban.

Egyszóval Pirlipancika valóban a kancellár újjába harapott és az elragadtatott ország most már tudta, hogy szellem, kedély és értelem együtt lakoznak Pirlipát anygali testecskéjében.

Mondom, mindenki nagyon elégedett volt, csupán a királyné aggódott és nyugtalankodott és senki sem tudta, miért? Különösen az volt a föltűnő, hogy olyan gondosan őriztette Pirlipát bölcsőjét. Leszámítva az ajtónállókat s a két dajkát, aki állandóan a bölcső mellett tartózkodott, még hat másik ült éjéről-éjre a szobában. Ami azonban a legostobább volt s amit igazán senki nem értett, az, hogy mind a hat dajká-

nak egy-egy macskát kellett az ölében tartania s egész éjszaka simogatni, hogy a macskák állandóan dorombolni legyenek kénytelenek. Mivel lehetetlen, kedves gyerekek, hogy kitaláljátok, miért tette Pirlipát édesanyja ezeket az intézkedéseket, én pedig tudom, ennél fogva mindjárt meg is mondom.

Történt egyszer, hogy Pirlipát édesanyjának udvarában igen sok jeles király és kellemes lovag gyűlt egybe, aminek öröme fényes ünnepeket, lovagjátékokat, színelőadásokat és bálakat rendeztek. A király meg akarta mutatni, hogy nem veri a fogáshoz sem az aranyat, sem az ezüstöt; szeretett volna az egyszer alaposan belemarkolni a koronájavakba és valami jó murit csapni. Titokban értesülvén a főszakácstól, hogy az udvari csillagász jelentése szerint elérkezett a disznóölés ideje, nagy tort rendelt el, kocsiba vetette magát s személyesen ment meghívni valahány király és herceg csak van, — csupán egy kanálka levesre — mondta, hogy a meglepetés annál nagyobb legyen a pompás falatokon.

A királynéhez pedig így szólt:

— Tudod, szívecském, hogy a hurkát rendkívül szeretem!

A királyné tudta már, hogy mit akar ezzel az ura mondani, tudniillik azt, hogy nosza, fogj hozzá, amint szoktál, hurkát tölteni. A főkincstáros azonnal a konyhába vitette a nagy arany hurkáskatlant és az ezüzlábosokat; nagy tüzet raktak szantálfából, a királyné fölötötte damaszkötényét és csakhamar a hurkaleves kellemes illata kezdett áradni a katlanból.

Az orrcsiklandozó illat behatolt az államtanácsba is és a király elragadtatásában nem tudta magát türtőztetni.

— Engedelmmükkel, uraim! — kiáltott s kiszaladt a konyhába, átölelte a feleségét s az arany kormánypálcával megkavarta a levest, aztán nyugodtan visszatért az államtanácsba. Éppen az a fontos mozzanat volt soron, hogy a szalonnát kockára vágdosva, ezüstrostélyon megpörköljék.

Az udvarhölgyek félrevonultak, mivel a királyné,

ura iránti hűséges odaadásból és tiszteletből, ezt a műveletet maga szokta végezni. Midőn azonban a szalonna sercegni kezdett, finom, suttogó hang halatszott:

— Adj nekem is a szalonnából, nővérke! Lakmározni akarok én is, királyné vagyok én is. Adj nekem is a szalonnából!

A királyné tudta jól, hogy az Egérfülű asszonyosság hangját hallja, aki hosszú évek óta lakott a királyi palotában. Állítása szerint rokonságban is állt a királyi családdal s maga is királyné volt Egériában s ezért a tűzhely alatt nagy háztartást vitt.

A királyné lágy szívű és jóságos asszony volt s ha Egérfülűt nem is ismerte el királynénak és nővéreinek, az ünnepi napon mégsem sajnált tőle egy pár jó falatot és így szólt:

— Bujjon elő, Egérfülű asszony, egyék a szalonnából, ha jól esik.

Egérfülű asszony fürgén és vidáman szökkent elő, a tűzhelyre ugrott s csinos kis talpacskáival egyik szalonnadarabkát a másik után kapta be, ahogy a királyné odanyújtotta. De egyszerre csak Egérfülű valamennyi atyafia előbukkant, hét nevetlen lurkójával, jeles akasztófavirágokkal egyetemben s nekiestek a szalonnának, úgyhogy a megrémült királyné védekezni sem tudott. Szerencsére belépett a főudvarmesternő, aki elkergette a tolakodó vendégeket s így megmentett egy kevéske szalonnát, amelyet az előhívott udvari matematikus utasítása szerint aztán nagy mesterkedéssel szétosztottak a hurkákba.

Dobok perdültek, kürtök harsantak s a megjelent uralkodók és hercegek ragyogó ünneplő ruhában, részint fehér poroszkákon, részint kristálykocsikban vonultak föl a hurkaevésre. A király szíves barátsággal és nyájassággal fogadta őket s fejedelmi koronával és jogarral az asztalfőn foglalt helyet. Már a májas-hurkánál észrevették, hogy a király egyre sápadtabb lesz szemeit ég felé emeli — halk sóhajok törnek ki kebléből — s belsejében láthatólag hatalmas fájdalom dúl. A véreshurkánál aztán hangos csuklások és nyö-

gések közepette hátradőlt székében, kezével eltakarta arcát s jajgatott és sóhajtozott.

Mindnyájan fölugrottak az asztaltól, de az udvari orvos hiába tapogatta a szerencsétlen fejedelem pulzusát, megnevezhetetlen, mély fájdalom gyötörte. Végre-végre, hasztalan kérdések s erős gyógyszerek alkalmazása után — mint égetett lúdtoll és hasonló — a király némileg magához tért és alig hallhatóan dadogta :

— Kevés a szalonna.

A királyné kétségbeesve vetette magát lábaihoz és zokogva kiáltott :

— Ó, szegény, szerencsétlen királyuram! Ó, milyen fájdalmakat kell szenvedned! De lásd, a bűnös itt térdel lábaidnál, büntesd meg, sujtsd keményen! . . . Ah, Egérfülű asszony falta föl a szalonnát hét fiával és minden atyafiával . . . — s a királyné hátraesett és elájult.

A király azonban haragosan ugrott föl és nagymérgesen így kiáltott a főudvarmesternőre :

— Főudvarmesternő, hogy történhetett ez?

A főudvarmesternő elmondott annyit, amennyit tudott, a király pedig eltökélte, hogy bosszút áll Egérfülű asszonyon és egész pereputtyán, amiért elzabálták a hurkából a szalonnát.

A Titkos Államtanácsot összehívták, elhatározták, hogy Egérfülű asszony ellen eljárást indítanak, javait elkobozzák ; s mivel a király úgy vélte, hogy Egérfülű ezenközben még mindig eleheti előle a szalonnát, az egész ügyet átadták az udvari órásmesternek és csodadoktornak : ez a férfiú, akit éppen úgy hívtak, mint engem, Drosselmeier Illés Keresztélynek, megígérte, hogy egy különös állambölcs művelettel Egérfülű asszonyt pereputtyostul kiűzi a palotából örök időkre. Valóban kitalált kicsiny és igen mesterséges gépezeteket, amelyekbe fonalon lógó pörköltszalonnát helyeztek s amelyeket Drosselmeier Szalonnafaló asszonyság lakása körül állított föl.

Egérfülű asszony sokkal okosabb volt, semhogy keresztül ne lásson Drosselmeier csalafintaságán, de

intelmei és magyarázatai mitsem használtak, a pörkölt szalonna kellemes illatától csábítva, Egérfülű asszony mind a hét fia és igen sok rokona bement Drosselmeier gépecskéibe és ahogy éppen be akarta kapni a szalonnát, egy hirtelen lecsapódó rács foglyul ejtette, mire ott a helyszínen csúfosan kivégeztetett. Egérfülű asszony maradék seregével elhagyta a borzalmak színterét, de keblében keserűség, kétségbeesés és bosszúvágy hánytorgott.

S míg az udvar ujjongott, a királyné csak búsult, mert jól ismerte Egérfülű asszony zúzáját s tudta, hogy rokonai és fiai halálát nem fogja bosszúlatlanul hagyni.

Midőn egyszer a királyné éppen kedvenc tüdőkásáját készítette király-urának, Egérfülű asszony valóban megjelent és így szólt :

— Fiaim, rokonaim elpusztultak, vigyázz, királynő, hogy az egerek királynője ketté ne harapja kis hercegnődet! Vigyázz, vigyázz! — S ezzel ismét eltűnt és többé sohasem lehetett látni.

A királyné pedig ijedtében a tűzbe borította a tüdőkását s így Egérfülű asszony másodízben rontotta el a király egy kedvenc ételét, amiért a király igen megmérgesedett. No, de elég ennyi ma estére, legközelebb majd folytatom.

Hiába kérte Drosselmeier keresztpapát Marika, akinek fejében az elbeszélés alatt igen sajátságos gondolatok jártak, a mesét csak nem akarta folytatni s nem is igen kérte magát, hanem fölugrott és így szólt :

— Jóból is megárt a sok, holnap majd meglátjuk a többit.

Már a küszöbön állt, mikor Frici megkérdezte tőle :

— De igazán igaz, keresztpapa, hogy te találtad ki az egérfogót?

— Hogy lehet ilyen csacsiságot kérdezni? — szólt rá anyja, de a főbíró különös mosollyal, halkan mondta :

— Hát nem vagyok elég agyafúrt órásmester s nem kellett az egérfogót is föl találni?

A KEMÉNY DIÓRÓL SZÓLÓ MESE FOLYTATÁSA.

— No, most már tudjátok, gyerekek, — folytatta legközelebbi estén Drosselmeier főbíró úr — most már tudjátok, gyerekek, miért őriztette a királyné olyan gondosan a csodaszép Pirlipát hercegnőcskét. Úgy-e, hogy félnie kellett, hogy Egérfülű asszony beváltja a fenyegetését, visszajön és a hercegnőcskét halálra marja? A bölcs és tapasztalt Egérfülű asszonnyal szemben csődöt mondtak Drosselmeier masinái s az udvari csillagász, egyszersmind titkos jelmagyarázó és csillagjós szerint csupán Murr kandur családja tudhatta távoltartani Egérfülű asszonyt a bölcsőtől. Ezért tartotta mindegyik dada e jeles család egy-egy fiát ölében, akik egyébként titkos követségi tanácsos címet kaptak az udvarnál s a nehéz államszolgálatot a dadák kellemes vakargatással igyekeztek megédesíteni.

Egy késő éjféle órán a közvetlenül a bölcső mellett ülő fődajkák egyike fölrezzent mély álmából.

Körülötte mindenki álomba merült, macska se dorombolt, halotti csönd volt, csak a szű percegését lehetett hallani!

De hogy megrémült a belső titkos fődajka, midőn hirtelen egy nagy, ronda egeret látott maga előtt, aki hátulsó lábaira állva, szörnyű fejét a hercegnő arcára fektette. A borzadály kiáltásával ugrott föl, mindenki fölébredt, de éppen a pillanatban Egérfülű asszony (mert ő volt a nagy egér Pirlipát bölcsőjénél) a szoba egyik sarkába surrant.

A követségi tanácsosok utánairamodtak, de már későn, a menekülő eltűnt a padló egy hasadékan át. A lármára Pirlipanci is fölriadt s keservesen sírt.

— Hála Istennek! — kiáltottak a dadák — él!

De mekkora lett a rémületük, mikor Pirlipancikára tekintettek s megpillantották, hogy mivé lett a szép kis gyermek. A fehérpiros, aranyfürtű angyalfej helyett nagy, formátlan koponya ült a pirinyó, görbe

testen, az égkék szemek kidülledt, merev, zöld szemekre váltak, a szájacská egyik fültől a másikig ért.

A királyné csaknem belehalt a sírásba és jajongásba, a király dolgozószobáját ki kellett vattázni, mivel minduntalan fejfel rohant a falnak s kétségbeesett hangon kiáltozott:

— Ó, én szerencsétlen uralkodó!

Most már beláthatta volna, hogy jobb lett volna a hurkát szalonna nélkül enni s Egérfülű asszonyt minden nemzetségével együtt békében hagyni a tűzhely alatt, de erre nem is gondolt Pirlipát királyi atyja, hanem minden hibát az udvari órás- és ezermesterre, Drosselmeier Illés Keresztélyre tolt.

Ennélfogva a következő bölcs parancsot adta ki:

— Drosselmeier köteles Pirlipát hercegnőt négy héten belül előbbeni állapotába visszahelyezni vagy legalább is valamely csálhatatlan eszközt megjelölni, hogy miként vihető ez keresztül, ellenkező esetben szégyenletes halálra, hóhér pallósa alá adatik.

Drosselmeier igen megijedt, mindamellett bízott művészetében és szerencséjében és azonnal hozzáfogott az első művelethez, amely célravezetőnek látszott. Pirlipát hercegnőcskét ügyesen szétszedte, kezecskéit és lábacskáit lecsavarta és megtekintette belső szerkezetét, azonban, sajnos, azt tapasztalta, hogy a hercegnő minél nagyobb, annál formátlanabb lesz s a bajjal szemben tanácstalan és tehetetlen volt. A hercegnőt óvatosan újra összeillesztette s bölcsőjénél, melyet nem szabadott elhagynia, sötét búskomorságba merült.

A negyedik hét is telni kezdett, már szerda volt, mikor a király haragtól szikrázó szemmel benézett hozzá és jogarával megfenyegetve, dühösen így kiáltott:

— Drosselmeier Illés Keresztély, gyógyítsd meg a hercegnőt vagy meghalsz!

Drosselmeier keserves sírásra fakadt, Pirlipát hercegnő azonban elégedetten törögette dióit. Az ezermesternek első ízben tűnt föl Pirlipát szokatlan étvágya dióra és az a körülmény, hogy fogakkal jött

a világra. Valóban, a kicsike átváltozása után azonnal ordítani kezdett, míg véletlenül egy szem diót nem kaparintott valahonnan, melyet nyomban feltört, belét megette, aztán elcsöndesült.

Ettőlfogva a dajkáknak szünet nélkül kellett számára a diót hordani.

— Ó, természet szent ösztöne, örökké kifürkészhetetlen rokonérzése minden lénynek, — kiáltott föl Drosselmeier Illés Keresztély — te megmutatod nekem a titok kapuját, zörgetek és megnyitják!

Azonnal engedélyt kért, hogy beszélhessen az udvari csillagással s erős fedezet mellett hozzávezették. Mivel gyöngéd barátok voltak, könnyek közt karolták át egymást, aztán visszavonultak egy titkos szobácskába s nagy könyvekben keresgéltek, melyek az ösztönről, a rokon- és ellenszenvről s más rejtelmes dolgokról szóltak.

Közben megéjjeledett, az udvari csillagász a csillagokba nézett s az e tekintetben is igen ügyes Drosselmeier segítségével fölállította Pirlipát hercegnő horoszkópját. Nem volt könnyű dolog, mivel a vonalak egyre jobban és jobban összekuszálódtak, végül azonban — mily öröm! — végül tisztán állott előttük, hogy Pirlipát hercegnőt a rútító bűbájtól megszabadítani és ismét széppé tenni csak egy módon lehet: megetetni vele a Krakatuk-dió édes belét.

A Krakatuk-diónak olyan kemény héjja van, hogy egy negyvennyolcfontos ágyú átgördülhetett rajta, a nélkül, hogy összetörné. Ezt a kemény diót valakinek, aki még sohasem borotválkozott és sohasem viselt csizmát, a hercegnő jelenlétében szét kellett harapnia és magvát lehúnyt szemmel átnyujtania. S az illető ifjú csak akkor nyithatta ki ismét szemét, miután hét lépést tett hátrafelé botlás nélkül.

Drosselmeier három napot és három éjet töltött a csillagással szakadatlan munkában; vasárnap reggelre volt kitűzve lefejezése s szombaton, mikor a király éppen ebédnél ült, örömpesze rontott be hozzá, hogy jelentse, milyen eszközt találtak Pirlipát hercegnő elveszett szépségének visszaszerzésére.

A király szenvedélyes bizalommal ölelte át s egy gyémántkardot, négy érdemjelet és két ünneplőt ígért neki.

— Asztalbontás után tüstént munkához látunk, — fűzte hozzá barátságosan — gondoskodjék, kedves csodadoktorom, hogy a csizmátlan és borotvátlan ifjú a Krakatuk-dióval együtt kellő percben kéznél legyen és ne engedje előzőleg bort inni, nehogy megbotoljon, mikor hét lépést tesz hátra, mint a rák! Utána ihat, amennyi belefér!

Drosselmeiert igen megdöbbsentette a király beszéde s végül nagy reszketve, ötölve-hatolva kibökte, hogy jöllehet, az orvoslásmódot már kitalálták, a Krakatuk-diót és a diótörő ifjút azonban csak ezután kell keresni s a mellett még kétséges, hogy megtalálják-e valaha őket?

A király dühösen emelte a jogart koronás feje fölé és oroszlánhangon bömbölte :

— Akkor hát nyakazzanak le!

Szerencséje volt a bajbajutott Drosselmeiernek, hogy a királynak aznap különösen ízlett az ebéd s így jókedvében lévén, hallgatott az okos szóra, amelyet a nagylelkű és Drosselmeier sorsán részvétet érző királyné nem is nyelt magába. Drosselmeier is bátorságra kapott s kifejtette, hogy tulajdonképpen megoldotta a feladatát s megjelölte az eszközt, amely által a hercegnő meggyógyulhat.

A király üres kifogásnak és ostoba lári-fárinak nevezte a mentetetődzést, miután azonban egy pohár gyomorerősítőt lehajtott, mégis úgy határozott, hogy az órásmester és a csillagász keljenek útra s a Krakatuk-dió nélkül ne próbáljanak visszatérni. A diótörő ifjút pedig, a királyné ajánlatára, hazai és külföldi hírlapokban és közlönyökben közzétett többszöri fölhívás útján igyekeztek megtalálni.

A főbíró itt megint abbahagyta az elbeszélést és megígérte, hogy másnap este folytatja.

A KEMÉNY DIÓRÓL SZÓLÓ MESE VÉGE.

Másnap este, alighogy a lámpákat fölgyújtották, valóban beállított Drosselmeier keresztpapa és folytatta a mesét :

Tizenöt éve vándorolt már Drosselmeier és az udvari csillagász s még mindig nem akadtak a Krakatuk-dió nyomára. Hol, merre jártak, mi minden csodálatosat láttak, arról négy álló hétig tudnék nektek mesélni, gyerekek, de e helyett inkább kereken kimondom, hogy a mélységesen elbámult Drosselmeierben végül is lebírhatatlan honvágy támadt kedves szülővárosa, Nürnberg után. Különösen akkor lepte meg ez a vágyakozás, mikor egyszer barátjával egy ázsiai őserdő közepén egy pipa szüzdohányt szívogatott.

— Ó, gyönyörű, gyönyörű szülővárosom, Nürnberg, gyönyörű város, aki téged nem látott, utazhat Londonba, Párizsba és Pétervárba, szíve föl nem hevül, utánad vágyakozik szüntelenül, utánad, ó, Nürnberg, gyönyörűséges, hol minden ház ajtóval-ablakkal ékes.

Amint Drosselmeier ilyen szívettépően panaszkodott, a csillagászt mélységes részvét fogta el és olyan keservesen kezdett bögni, hogy Ázsia egyik szélétől a másikig meghallhatták. De összeszedte magát, letörölte könnyeit és így szólt :

— Mélyen tisztelt kolléga, miért ülünk mi itt és mit bögünk? Miért nem megyünk Nürnbergbe, hát nem tökéletesen mindegy, hogy hol és mint keressük azt a nyomorult Krakatuk-diót?

— Igazat szól — felelt Drosselmeier vigasztalódva.

Szépen fölálltak, kiverték a pipájukat és megállás nélkül egyenest, az erdőből elindulva, Ázsián át Nürnbergbe mentek. Alighogy megérkeztek, Drosselmeier rokonához, Drosselmeier Kristóf Zakariás bábusztergályos, fényesítő és aranyozóhoz sietett, akit már sok-sok év óta nem látott.

Az órás elmesélte Pirlipát hercegnő, Egérfülű aszszony és a Kakatuk-dió történetét elejétől végéig, úgyhogy a másik nem győzte a tenyerét összecsapkodni és egyre-másra bámulva kiáltott föl :

— Ejnye, rokon, ezek aztán a csodadolgok!

Drosselmeier elmesélte hosszú utazását is, miként pocsékolt el két évet a datolya-hercegnél, miként utasította el szégyenszemre a mandula-fejedelem, miként kérdezősködött hiába a mókások természettudományi társaságában, egyszóval miként hiúsult meg mindenütt a Krakatuk-dió nyomára jönni.

Kristóf Zakariás többször pattintott újjával az elbeszélés alatt — lábújjon megfordult — nyelvével csettintett — kiáltott — hm, hm, — ejha — ó, — hogy az ördög! — végül sapkáját és parókáját a levegőbe hajítva, hevesen átölelte rokonát és így kiáltott:

— Rokon, rokon! Meg van mentve, ha nem álom az élet, kezem között van a Krakatuk-dió!

Azonnal odahozott egy dobozt, amelyből egy közép-nagyságú aranyozott diót vett elő.

— Íme, — szólt, fölmutatván a diót — ennek a diónak története a következő:

— Sok-sok évvel ezelőtt, karácsonytájt, egy idegen járt erre egy zsák dióval, amelyet megvételre kínált. Éppen az én bábosboltom előtt összecivódott az itteni dióárussal, aki nem akarta tűrni, hogy az idegen is diót áruljon. Az idegen letette zsákját, hogy jobban védekezhessék támadója ellen, de ebben a pillanatban egy súlyosan megrakott teherkocsi gördült át a zsákon s valamennyi dió széttörött, egy kivételével, melyet az árus különös mosollyal kínált föl nekem egy 1720-ból való fényes huszasért. Csodálatosképpen egy éppen ilyen huszast találtam a zsebemben. Megvettem a diót s bearanyoztam, magam sem tudva, miért vettem olyan drágán s miért tartom olyan sokra. Hogy a rokon diója valóban a keresett Krakatuk-dió, aziránt minden kétség rögtön eloszlott, midőn az udvari csillagász az aranyat egészen lekaparta s a dió héjába kínai jegyekkel bevésve a Krakatuk-szót találta. Az utazók öröme nagy volt s a rokon a világ legboldogabb emberének érezte magát, mikor Drosselmeier kijelentette, hogy megalapozta szerencséjét s ezentúl tekintélyes nyugdíjon kívül ingyen fogja kapni az aranyozáshoz szükséges aranyat

is. A csodadoktor és a csillagász már fülükre húzták a hálósipkát és ágyba akartak bujni, midőn az utóbbi, azaz a csillagász így szólt:

— Tisztelt kolléga úr, a szerencse sohasem jár egyedül! Közlöm, hogy nemcsak a Krakatuk-diót, hanem az ifjú embert is megtaláltuk, aki feltöri és szépségbelét a hercegnőnek átnyújtja. Ez pedig senki más, mint az ön bátyjaurának fia . . . Nem, nem húnyom le szememet, — folytatta lelkesülten — hanem még ezen éjjel fölállítom az ifjú horoszkópját! — S ezzel lerántotta hálósapkáját s azonnal a csillagvizsgáláshoz látott.

A rokon fia valóban igen csinos és daliás ifjú volt, aki még sohasem borotválkozott és sohasem viselt csizmát. Noha gyermekkorában néhány karácsonyon át Paprika Jancsi volt, édesatyja fáradozásai által annyira kiművelődött, hogy senkisémm vette ezt észre rajta. Karácsonyra szép aransujtásos vörös kabátot, kardot kapott, kalapját hóna alatt tartotta s gyönyörű hajkötös frizúrát viselt. Így állt apja boltjában, ragyogva s veleszületett lovagiasságból törte föl a fiatal lányok dióit, amiért «a szép diótörő»-nek nevezték.

Másnap reggel a csillagász elragadtatva borult a csodadoktor nyakába s így kiáltott:

— Ő az, megvan, megtaláltuk; csak két dologra kell figyelemmel lennünk, kedves kolléga. Először is: fonjon az ön kitűnő öccsének egy hatalmas favarkocsot, amely az alsó állkapcsával összeköttetésben van, úgy, hogy a varkocs által erősen meg lehessen rántani. Másodszor: ha fővárosba érünk, gondosan el kell titkolnunk, hogy az ifjút is magunkkal hoztuk, aki föltöri a Krakatuk-diót, neki csak jóval utánunk kell megjelennie. Azt olvasom ki a horoszkópból, hogy miután néhányan eredmény nélkül fogják kitörni a fogukat, a király a hercegnő kezét és a trónutódlást ígéri annak, aki a diót feltöri és a hercegnő elveszett szépségét visszaszerzi.

A bábu-esztergályos a legnagyobb mértékben meg volt elégedve azzal, hogy fiacskája Pirlipát hercegnőt feleségül vegye és herceg, király legyen s teljesen át-

engedte őt a követeknek. A varkocs, amelyet Drosselmeier reményteljes ifjú öccse fejére illesztett, igen jól sikerült, úgyhogy a legkeményebb barackmagok feltörésére is fényes eredménnyel tett kísérleteket.

Mivel Drosselmeier és a csillagász azonnal jelentették a fővárosban a Krakatuk-dió megtalálását, ott nyomban kibocsátották a szükséges fölhívásokat s mikor az utazók a szépítőszerrel megérkeztek, számos ifjú csinos, köztük több herceg is, gyűlt már egybe, hogy ép fogsorában bízva, megkísérlelje a hercegnő visszavarázsolását. A követek ugyancsak megrémültek, mikor a hercegnőt ismét meglátták. A kicsi test, pirinyó kezecskéivel és lábacskaival alig tudta hordani a nagy, formátlan fejet. Arcának rútságát még egy fehér pamutszakáll is növelte, mely szája és álla táján borította.

Minden úgy történt, ahogy az udvari csillagász a horoszkópból olvasta. Egyik csizmatlan, tejfölösszájú legényke a másik után töri össze fogát és állkapcsát a Krakatuk-dión, a nélkül, hogy a hercegnőn legkevesebbé is tudott volna segíteni és midőn a kirendelt fogorvosok félig ájultan elhurcolták őket, így sóhajtottak:

— Ez aztán kemény dió volt!

Mikor aztán a király szíve nagy bánatában lányát és országát ígerte annak, aki megszabadítja a varázslattól, jelentkezett a takaros ifjú Drosselmeier is, hogy kísérletet tegyen.

Pirlipát hercegnőnek senkisem tetszett úgy, mint az ifjú Drosselmeier; kezecskéjét szívére tette és mélyen fölsóhajtott:

— Ah, ha ő lenne az, aki a Krakatuk-diót feltöri és a férjem lesz.

Az ifjú Drosselmeier, miután a királyt és a királynét, azután pedig Pirlipát hercegnőt udvariasan üdvözölte, a főszertartásmester kezéből átvette a Krakatuk-diót, habozás nélkül foga közé tette, erősen megrántotta varkocsát és krik-krak, száz darabra morzsolta héjját. A belet ügyesen megtisztogatta a rajta ragadt rostoktól és alázatos pukkedlivel átnyújtotta a her-

cegnőnek, azután lehúnyt szemmel hátrafelé kezdett lépkedni.

A hercegnő legott lenyelte a dióbelet és — csodák csodája! — a torzalak eltűnt és helyében egy angyali szépségű nő állt, arca mintha liliumfehér és rózsapiros selyempihéből lett volna szőve, szeme csillogó azúr, dús fürtjei aranyszálakban göndörödtek. A nép örömujjongásába kürtök rivalgása és dobok pergése vegyült. A király, az udvar, mint Pirlipát születésekor, egy lábon táncolt és a királynét kölnivízzel kellett locsolni, mivel örömében egyik ájulásból a másikba esett.

A nagy tolongás nem kevésbé kihozta sodrából az ifjú Drosselmeiert, akinek még hét lépést kellett tennie, mindamellett kitartott és éppen a hetedik lépésre nyújtotta jobblábát, midőn útálatos vinnyogással és cincogással Egérfülű asszonyosság emelkedett ki a padló alól, úgyhogy Drosselmeier, amint le akarta tenni lábát, rálépett és akkorát botlott, hogy csaknem elvágódott.

Ó, balsors! Abban a pillanatban az ifjú épp olyan szörnyeteggé változott, mint amilyen Pirlipát hercegnő volt. Teste összezsugorodott és alig tudta tartani kövér torz fejét, kiugró, nagy szemeivel, széles, iszonyúan tádogó szájával. Varkocsa helyén hátul keskeny faköponyeg lógott, mellyel alsó állkapcsát igazgatta.

Az órásmester és a csillagász magukon kívül voltak ijedtükben és rémületükben, de Egérfülű asszony is vérben fetrengett a földön. Gonoszsága elnyerte büntetését, mert az ifjú Drosselmeier cipője hegyes sarkával olyan erősen hágott a nyakára, hogy halálosan megsértette. S míg halálos vonaglásban gyötrődött, siralmasan vinnyogott és cincogott:

Ó, Krakatuk-dió, kemény,
 Temiattad halok meg én.
 Cin-cin.
 Csecse Diótörőcske, drága,
 Te is meghalsz nemsokára,
 Hétkoronás kölyköm néked
 Megfizeti vitézséged,

Megbosszulja mamácskáját,
 Diótörő galádságát.
 Ó, élet, édes és szabad,
 A halál tőled elragad.
 Nyau.

E kiáltással kimúlt Egérfülű asszony s a királyi kályhafűtő elvitte a tetemét.

Az ifjú Drosselmeierrel senki sem törődött, csak a hercegnő emlékeztette a királyt ígéretére, aki rögtön parancsot adott az ifjú hős előkerítésére. De mikor a szerencsétlen torzalakjában előlépett, a hercegnő szeme elé kapta tenyerét és fölsikoltott:

— El, el, iszonyú diótörő!

S az udvarmester megragadva keskeny vállát, ki-lódította az ajtón.

A király dühöngött, hogy egy diótörőt akartak vejévé tenni, az órásmester és a csillagász ügyetlenségének rovására írt mindent és mindkettőt örök időkre kiutasította a fővárosból. Ez nem állt a horoszkópban, melyet a csillagász Nürnbergben fölállított, újból megvizsgálta hát a csillagokat és azt olvasta bennük, hogy az ifjú Drosselmeier új állásában sincs elveszve s torzalakja ellenére herceg és király lesz. Torzsága azonban csak akkor tűnhet el, ha Egérfülű asszony fia, kit anyja hét idősebb fiának halála után hét fejjel szült és akiből az egerek királya lesz, az ő keze által esik el és egy hölgy torzsága ellenére belé-szeret.

Az ifjú Drosselmeier valóban látható is karácsonykor, atyjának boltjában, mint diótörő és mégis herceg!

Ez volt a mese, gyerekek, a kemény dióról s most már tudjátok, miért mondják az emberek olyan gyakran: ez aztán kemény dió! S azt is tudjátok, miért olyan csúnyák a diótörők.

Így fejezte be keresztpapa elbeszélését. Marika szerint Pirlipát hercegnő tulajdonképpen hálátlan és csúf teremtés volt; Frici viszont azt mondta, hogyha Diótörő legény a talpán, nem sokat teketóriázik az egérkirállyal és csakhamar visszanyeri előbbi nyalka külsejét.

NAGYBÁCSI ÉS UNOKAÖCCS.

Ha nagyrabecsült olvasóim között találkozik valaki, aki véletlenül már megvágta magát üveggel, az tudja, milyen fájdalmas ez, általában milyen kutya dolog, hogy olyan nehezen gyógyul. Marikának is csaknem egy egész hétig kellett az ágyat őriznie, mert amint fölkel, azonnal szédülni kezdett. Végül azonban teljesen meggyógyult és épp olyan vidáman hancurozhatott a szobában, mint máskor.

Az üvegszekrény gyönyörű volt, minden új és ragyogó volt benne: fák, virágok, házak és szép, csillogó bábuk. Mindenekelőtt ott találta Marika kedves Diótörőjét, aki ép fogakkal mosolygott rá a második polcra.

S amint most szívbéli örömmel nézegette kedven-cét, egyszerre szorongva nyilalt a szívébe, hogy mind-az, amit Drosselmeier keresztpapa mesélt, Diótörő-nek s Egérfülű asszonnyal és fiával való viszályának története. Most döbönt rá, hogy Diótörő senki más, mint az ifjú nürnbergi Drosselmeier, a keresztpapa kedves, de sajnós, Egérfülű asszony által megboszorkányozott unokaöccse. Mert abban, hogy az óracsináló mester Pirlipát atyjának udvarában maga Drosselmeier főbíró, Marika már az elbeszélés alatt sem kételkedett egy pillanatig sem.

— Dehát miért nem segített neked a nagybácsid, miért nem segített? — töprengett Marika, amint egyre világosabb lett előtte, hogy a csatában, melyet ő is végignézett, Diótörő birodalma és koronája forgott kockán. Hiszen a többi baba mind alattvalójaként viselkedett és bizonyos, hogy az udvari csillagász jóslata beteljesedett és az ifjú Drosselmeier a babaország királya lett.

Míg az okos Marika ezeket fontolgatta magában, hitte is, hogy Diótörő és alattvalói abban a pillanatban, amint életet és mozgást képzel beléjük, valóban élnek és mozognak. Mások szemében ellenben minden merev és mozdulatlan marad a szekrényben; s Marika inkább Egérfülű asszonyság és hétfejű fia varázslatá-

nak tulajdonította ezt, semhogy legbensőbb meggyőződéseit föladja.

— Ha ön nem is képes, — szólt hangosan Diótörőhöz — ha ön nem is képes mozogni vagy legalább egy szót szólni hozzám, kedves Drosselmeier úr, mégis tudom, hogy ért engem és ismeri szívés hajlandóságomat ; szükség esetén számíthat pártfogásomra! Legalább is kérni fogom bácsikáját, hogy ügyességével segítségére legyen, ha rászorul.

Diótörő néma és nyugodt maradt, de Marika úgy sejtette, mintha halk sóhaj suhanna át az üvegszekrényen, amelytől az üvegtáblák alig hallhatóan, de csodálatos bájjal megcsendülnének és mintha kicsiny harangocska énekelne :

Kis Marikám, őrangyalkám,
Gondolj reám, kis Marikám.

Marika a jéghideg borzongásban, amely átfutott rajta, valami különös jóérzést is talált.

Alkonyodott. Édesapa lépett be Drosselmeier keresztapával s Lujza csakhamar elrendezte a teásasztalt, amelyet a család körülült, vidám csevegésbe merülve. Marika csöndben odahozta kis karosszékét és Drosselmeier keresztapára lábaihoz telepedett. S mikor egy percre csönd állt be, Marika nagy kék szemével a főbíró arcára meredt és így szólt :

— Tudom, kedves Drosselmeier keresztapára, hogy az én Diótörőm a te unokaöcséd, az ifjú nürnbergi Drosselmeier ; beteljesedett, amit utitársad, a csillagász jövendölt : herceg, vagyis inkább király lett. De, amint tudod, Egérfülű asszony fiával, a csúnya egérkirállyal nyílt háborúskodásban áll, miért nem segítsz neki?

Ezután Marika újra elmondta az egész csata lefolyását, ahogyan látta s édesanyja és Lujza kacagása gyakran szakította félbe. Csak Frici és Drosselmeier maradt komoly.

— De hol szed ez a lány ennyi tücsköt-bogarat a fejébe? — mondta az apa.

— Nohát, — felelte anya — élénk képzelete van, tulajdonképpen mindez csak álom, amelyet seblázában látott.

— De az egész nem is igaz, — szólt közbe Frici — az én piros huszáraim nem olyan gyávák, kutya-fékomadta!

Drosselmeier keresztpapa pedig különös mosolyával ölébe vette a kis Marikát és nyájasabban, mint valaha, szólt hozzá :

— Neked, kedves Marikám, több adatott, mint nekem és mindnyájunknak ; született hercegnő vagy, mint Pirlipát, mert egy ragyogó, szép birodalomban uralkodol. De ha a szegény, nyomorék Diótörőt akard pártfogásodba venni, még sokat kell szenvedned, mert az egérkirály minden úton-módon üldözi. Én nem, csupán te, te tudod megmenteni őt, légy hű és állhatatos.

Sem Marika, sem senki más nem tudta, mit jelentenek Drosselmeier szavai, sőt az egészségügyi tanácsos olyan különösnek találta őket, hogy megtapogatván a főbíró üterét, így szólt :

— Kedves barátom, úgy veszem észre, erős vértódulása van a fejében, írok önnek valamit.

De a tanácsosné elgondolkozva ingatta fejét és halkán mondta :

— Sejtem, hogy a főbíró úr mit gondol, csak nem tudom értelmes szavakkal kifejezni.

A GYŐZELEM.

Marikát nemsokára különös zörej ébresztette föl a holdvilágos éjben, amely a szoba valamelyik sarkából hallatszott. Mintha apró köveket dobálnának és görgetnének ide-oda és közbe kellemetlen vinnyogás és cincogás vegyült.

— Oh, az egerek, az egerek jönnek ismét — kiáltott Marika rémülten és föl akarta ébresztteni az édesanyját, de a hang a torkán akadt s tagjai megdermedtek, amint az Egérkirályt látta előmászni a falból,

egy lyukon át, aztán villogó szemekkel és koronával körülsetálni a szobában s végül hatalmas lendülettel a kis asztalkára ugrani, mely közvetlenül Marika ágya mellett állott.

— Hi-hi-hi — most ide kell adnod a cukorborsóid — a marcipánod, kicsikém — különben széttépem Diótörődet — a te Diótörődet! — így vinnyogott Egérkirály s a mellett útalatosan csikorgatta és vacogtatta fogait, aztán gyorsan visszaugrott az egérlyukba.

Marikát úgy megrémítette az iszonyú jelenés, hogy másnap egészen sápadt volt s oly izgatott, hogy alig tudott egy szót szólni. Százszor is elő akarta panaszkodni anyjának vagy Lujzának, vagy legalább Fricinek, ami történt, de azt gondolta: — Úgyse hisznek nekem s a mellett még jól ki is nevetnek.

Annyi azonban tisztán állt előtte, hogy a cukorborsót és a marcipánt oda kell adnia, hogy Diótörőt megmentse.

Másnap este tehát a szekrény párkánya elé öntötte egész készletét.

Reggel így szólt édesanyja:

— Nem tudom, honnan kerülnek egyszerre az egerek a nappali szobába, nézd csak, szegény Marikám, minden cukrodat megették!

Valóban úgy volt. A töltött marcipán nem felelt meg a falánk Egérkirály gusztusának, de azért éles fogaival összerágta, úgyhogy el kellett dobni. Marika nem sokat törődött a nyalánkságokkal, sőt inkább titokban örült, hogy Diótörője meg van mentve.

De mennyire megijedt, mikor következő éjjel ismét füle mellett hallotta a vinnyogást és cincogást.

Az Egérkirály megint ott volt s még undokabb, mint előző éjjel, szemei villogtak s még kellemetlenebbül sziszegett a foga között.

— Ide kell adnod a cukorbabáidat, kicsikém, különben széttépem Diótörődet — a te Diótörődet! — s azzal a borzalmas király ismét elillant!

Marika szomorúan lépett másnap reggel a szekrény elé és fájdalmas pillantást vetett cukorbabáira. S fájdalma valóban jogos volt, mert el sem tudod kép-

zelni, figyelmes kis olvasóm, Marika! hogy milyen elragadó cukorbabái voltak Stahlbaum Marikának. Mindenekelőtt egy csinos pásztorfiú és egy csinos pásztorleány legeltetett egész nyáj tejfehér barikát, míg oldalt vidám kutyuskájuk ugrándozott, aztán két levélhordó lépett elő, levéllel kezében s négy igen csinos párocska, takarosán öltözött ifjak pompázó leánykákkal, kötélhintán hintáztak. Néhány táncos mögött állt azonkívül egy majoros az orleánsi szüzzel, akiről még csak lemondott volna Marika, hanem amint meglátta egy sarokban kedvencét, egy pirosarcú gyerkőcöt, a könny kicsordult szeméből.

— Ó, — kiáltott Diótörőhöz fordulva — kedves Drosselmeier úr, mi mindent meg nem tennék az ön megmentéséért; de ezt már nem bírom elviselni!

Diótörő azonban olyan siralmas állapotban volt, hogy Marika, aki amúgyis szinte látni vélte az Egérkirály hét feneketlen torkát, amint a szerencsétlen ifjút elnyeli, elhatározta, hogy mindent föláldoz.

Este tehát, miként előzőleg nyalánkságait, valamennyi cukorbabáját a szekrény párkányához helyezte. Sorra csókolta a pásztorfiút, a pásztorleányt, a barikákat s végül kedvencét, a pirosképű kis gyerkőcöt is előhozta a sarokból, ámbár igyekezett jó hátulra rejtetni. A majoros és az orleánsi szűz került az első sorba.

— Mégis csak sok, ami sok — bosszankodott másnap a tanácsosné. — Úgy látszik, az üvegszekrényben egy utálatos nagy egér tanyázik, mert szegény Marika valamennyi cukorbabáját szétrágta és összeharapdálta.

Noha Marika nem tudta könnyeit elfojtani, csakhamar mégis mosolyra derült, mert azt gondolta:

— Mit bánom én, fő, hogy Diótörő megmenekült.

Mikor ezen este anyja elmesélte a főbírónak a gyerekek üvegszekrényében véghezvitt garázdálkodást, apa így szólt:

— Mégis csak rettenetes, hogy nem tudjuk elpusztítani azt az átkozott egeret, amely az üvegszekrény békéjét földúlja s Marikának minden cukrát megeszi.

Frici azonban vidáman vágott közbe :

— Lent a péknek van egy nagyszerű követségi tanácsosa, azt fogom felhozni. Az majd egy-kettőre véget vet a dolognak, leharapja az egér fejét, legyen az akár maga Egérfülű asszony, akár fia, az Egérkirály.

— Aztán — folytatta kacagva a tanácsosné — fölugrál székre, asztalra, leveri a poharakat és csészéket és ezer más kárt csinál.

— Ó dehogy, — felelt Frici — a pék követségi tanácsosa ügyes legény, bárcsak én tudnék olyan ügyesen mászkálni a meredek tetőn, mint ő.

— Csak ne hozz ide semmiféle kandurt éjszakára — kérte Lujza, aki nem szenvedhette a macskákat.

— Alapjában, — szólt az egészségügyi tanácsos — alapjában igaza van Fricinek, azonban tán elegendő lenne egy egérfogót fölállítani. Nincs egy se a háznál?

— Majd csinál egyet Drosselmeier keresztpapa, hiszen ő találta ki — kiáltott Frici.

Mindnyájan nevettek s mivel a tanácsosné kijelentette, hogy nincs egérfogó a háznál, a főbíró elárulta, hogy őneki van egypár masinája s rögtön hozatott is hazulról egy pompás egérfogót.

Frici és Marika emlékezetében élénken fölmerült keresztpapa meséje a kemény dióról. Miközben a szakácsné a szalonnát pirította, Marika remegett, reszketett és egészen eltelve a mesével és mesebeli csodadolgokkal, így szólt legszebb babájához :

— Jaj, királyné asszony, óvakodjék Egérfülű asszonyságtól és családjától.

Frici azonban kirántotta kardját és fölkiáltott :

— No, csak jöjjenek, egyikük sem viszi el szárazon.

Ám a tűzhely alatt és fölött minden csendes maradt.

Mikor a főbíró a szalonnát egy vékony fonálra kötözte és az egérfogót nagy óvatosan az üvegszekrényhez helyezte, Frici megint fölkiáltott :

— Vigyázz magadra, órás keresztpapa, hogy az Egérkirály meg ne tréfáljon.

Ó, milyen éjszakája volt másnap szegény Marikának! Karján jéghideg érintést érzett, arcára durván és

undorítóan simult valami s fülében vinnyogott-cin-cogott.

A szörnyű Egerkirály ült a vállán, hét tátott tor-kából vérvörös tajték habzott s fogait vacogtatva-csikorgatva sziszegett a rémülettől és borzalomtól megdermedt Marika fülébe.

Pisz-pisz, pisz-pisz,
Engem be nem visz
Sem illat, sem íz
Abba a fogóba. — Pisz-pisz,
Add oda, add oda képeskönyved,
Miegymásod,
Másképpen nincs nyugovásod,
Nyugovásod nincs másképpen,
Diótörőt kérem szépen,
Összerágom, összetépem,
Hi, hi, — cin, cin, — nyau, nyau!

Bánattal és siralommal telt meg Marika szíve. Halálsápadt és zavarodott volt, mikor másnap édes-anya ezt mondta :

— Mégsem esett csapdába a gonosz eger.

Anyja azt hitte, hogy Marika cukorkáit gyászolja és az egértől fél s ezért hozzáfűzte

— De azért légy csak nyugodt, kislányom, most már nem tűrjük tovább a gonosz egeret. Ha az eger-fogó nem segít, majd fölhozza Frici a szürke követségi tanácsost.

Marika, alighogy egyedül maradt a szobában, az üvegszekrény elé lépett s zokogva fordult Diótörőhöz :

— Ó, kedves jó Drosselmeier úr, mit tehetek én, szegény, szerencsétlen kislány önért? Ha oda is adom valamennyi képeskönyvemet, sőt a Jézuskától ajándékba kapott szép új ruhámat is, hogy a borzasztó Egerkirály szétszaggassa, ő egyre többet követel, úgyhogy végül semmim se marad és engem, magamat fog ön helyett széjjeltépni... Ó, én szegény kislány, mitévő legyek, mitévő legyek?

A kis Marika, miközben így panaszkodott és siránkozott, észrevette, hogy Diótörő nyakán egy nagy

vérfolt maradt még azon éjszakáról. Mióta tudta, hogy Diótörő tulajdonképpen az ifjú Drosselmeier, a főbíró unokaöccse, többé nem vette a karjára, nem becézgette és nem csókolgatta, sőt bizonyos szemérem-érzetből érinteni is alig merte; most azonban óvatosan leemelte a polcra és zsebkendőjével kezdte nyakáról a vérfoltot ledörzsölni.

De egyszerre döbbenve érezte, hogy Diótörő átmelegszik kezében és megmozdul. Gyorsan visszatette a polcra s ekkor szájacskája rebegni kezdett és fáradtságosan susogta ki:

— Ah, drága Stahlbaum kisasszony, kitűnő barátnőm, mily sokat köszönhetek önnek! Ó, ne áldozza föl képeskönyveit, ne áldozza föl a Jézuskától kapott ruháját, csak egy kardot szerezzen, egy kardot s a többi az én dolgom, ha ... — itt Diótörő kifogyott a szuszából és szemei, melyeket előbb mélységes fájdalom kifejezése lelkesített át, ismét mozdulatlaná és merevvé váltak.

Marika csöpp borzalmat sem érzett, inkább ugrált örömeiben, hogy most már tudja módját, miként mentheti meg Diótörőt további fájdalmas áldozatok nélkül.

De honnan szerezzen kardot a kicsike számára?

Elhatározta, hogy Fricitől kér tanácsot s mikor este, a szülők távozása után, egyedül maradtak a szobában, az üvegszekrény előtt, mindent elmondott neki, ami Diótörővel és Egerkirállyal kapcsolatban történt és elmondta, hogy mi módon lehetne most Diótörőt megmenteni.

Fricit csak az ejtette gondolkodóba, hogy huszárai, amint Marika mesélte, olyan gyáván viselkedtek a csatában.

Még egyszer megkérdezte nagy komolysággal, hogy valóban úgy történt-e minden s miután Marika szavát adta rá, Frici eltökélten az üvegszekrényhez lépett, lendületes beszédet tartott huszárainak s aztán gyávaságuk és önzésük büntetéseként egyenként letépte csákójuk rózsáját és egy évre eltiltotta a díszinduló fújását.

A büntető eljárást befejezván, Marikához fordult és így szólt:

— Ami a kardot illeti, módomban áll Diótörő segítségére lenni, mivel egy öreg vértesezredest tegnap helyeztem nyugállományba, minek következtében nincs szüksége többé jó éles kardjára.

A mondott ezredes a harmadik polc egyik hátsó zugában élvezte a Frici által kiutalt nyugdíjat. Most elővették onnét, leoldották valóban igen formás ezüstkardját és Diótörő derekára csatolták.

Marika a következő éjjel szorongó félelmében nem tudott elaludni s éjfél tájt, mintha különös zajt, zörgést, mozgolódást hallott volna a nappali szobában. Egyszerre fölhangzott : nyau!

— Az Egérkirály! Az Egérkirály! — kiáltott Marika s rémülten ugrott ki ágyából.

Mély csönd volt ; de nemsokára halkan-halkan kopogtak az ajtón és egy finom hangocska szólt :

— Drága Stahlbaum kisasszony, nyissa csak ki bátran az ajtót! Jó és öröndetes hírt hozok!

Marika megismerte az ifjú Drosselmeier hangját, magára kapta kis szoknyáját és tüstént ajtót nyitott.

Diótörő állt kinn, jobbában véres kard, baljában pici viaszgyertya. Alighogy megpillantotta Marikát, térdreereszkedett és így szólt :

— Te vagy, ó, hölgyem, ki lovagi bátorságot öntöttél belém s megacéloztad karomat, hogy legyőzzem a vakmerőt, aki gúnyt mert űzni belőled. Az áruló Egérkirály megsemmisülve fetreng vérében! ... Légy kegyes elfogadni, ó, hölgyem, a győzelem jelét s írig hű lovagod kezéből!

Azzal Diótörő ügyesen lepergette balkarjáról Egérkirály hét aranykoronáját s átnyújtotta Marikának, aki örvendezve fogadta el.

Diótörő ekkor fölállt és így folytatta szavait :

— Ó, édes Stahlbaum kisasszony, mily pompás dolgokat mutathatnék kegyednek e győzelmi pillanatban, ha kegyeskedne egy pár lépésre követni! Ó, tegye meg, tegye meg, édes kisasszony!

BABAORSZÁG.

Azt hiszem, gyerekek, egy pillanatig sem habozott volna közületek senki, hogy a derék, becsületes Diótörőt, akinek szívében soha rossz szándék nem volt, kövesse. Annál kevésbbé habozott Marika, aki jól tudta, mennyire számíthat Diótörő hálájára és meg volt győződve, hogy szavához híven, sok pompás dolgot fog néki mutatni. Marika tehát így szólt:

— Önnel megyek, Drosselmeier úr, de ne vezessen el messze és hosszabb időre, mert még egyáltalán nem aludtam ki magamat.

— Úgy hát a legrövidebb, jöllehet némileg nehézkes utat választom — felelt Diótörő. Előrement, Marika követte, míg a folyosón lévő régi, nagy ruhás-szekrény előtt meg nem álltak. Marika csodálkozva vette észre, hogy a máskor jól bezárt szekrény ajtói tárva-nyitva állnak, úgyhogy jól látta apának egészen elől lógó rókaprémes utazóbundáját.

Diótörő ügyesen fölkapaszkodott a szekrény párkányain és faragványain s megragadta a bunda hátán csüngő nagy bojtot, amely egy vastag zsinórhoz volt erősítve. S amint ezt a bojtot erősen megrántotta, a bunda újján át egy gyönyörű cédruslétra ereszkedett sebesen alá.

— Méltóztassék fölmászni, édes kisasszony — kiáltott Diótörő.

Marika így tett, de alig mászott át a bundaújjon s alig dugta ki fejét a gallérból, midőn ragyogó fény áradt elébe s egyszerre egy pompás, illatos mezőn állt. amelyen milliónyi szikra csillogott, mint fényes drágakövek.

— A Kristálycukor-mezőn vagyunk, — mondta Diótörő — azonban menjünk csak át azon a kapun.

Marika fölpillantván egy szép kaput vett észre, amely néhány lépéssel odább emelkedett a mezőn. Úgy látszott, mintha fehér, barna és rózsaszínfoltos márványból épült volna, de közelebb érve, kitűnt, hogy az egész összetapadt cukrosmandulából és mazsolából áll, amiért is, mint Diótörő állította, a kapu,

amelyen átmentek, Mandula- és Mazsola-kapunak nevezik. A köznép pedig illetlen szóval Diákabrák-kapunak nevezi.

A kapu kiszögellő erkélyén, mely árpacukorból volt, hat kis vörösmellényes majom gyönyörű janicsárzenét csapott, amelynek a hangjainál Marika alig vette észre, hogy egyre messzebb halad a tarka márványkockákon, tulajdonkép szépen kidolgozott cukorlemezkéken.

Nemsokára édes illatok lengték körül, melyek egy kétoldalt föltáruuló csodálatos erdőből áradtak. A sötét lomb közül ragyogva, szikrázva tűnt elő a sok tarkakocsányú arany-ezüst gyümölcs, a fatörzseket és az ágakat pántlikák és virágfüzerek ékesítették, mint boldog jegyeseket és vidám lakodalmi vendégeket.

És ha a narancsillat kóbor zefirként meglebbent, az ágak és levelek összesúgtak, az aranyfüst sercegett és pattogott, mintegy ujjongó zene töltött be mindent, amelyre a szikrázó lámpácskák táncolni és ugrálni kezdtek.

— Ó, milyen szép itt — kiáltott Marika boldogan és elragadtatva.

— A Karácsony-erdőben vagyunk, kedves kisaszszony — mondta Diótörő.

— Ah, — folytatta Marika — hadd időzzek itt még egy kicsit, olyan szép itt minden.

Diótörő tapsra verte kezecskéit és azonnal kicsi pásztorok és pásztorlányok, vadászok és vadásznők siettek elő, akik oly finomak és fehérek voltak, mintha merő cukorból lettek volna és akiket, noha eddig is ide-oda sétálgattak az erdőn, Marika észre se vett. Egy elragadó kis arany karosszéket hoztak magukkal, fehér édesgyökér-párnát helyeztek rá és udvariasan fölkérték Marikát, hogy foglaljon helyet.

S alighogy leült, a pásztorok és pásztorlánykák kedves ballettra perdültek, amelyhez a vadászok szépen fuvoláztak, aztán valamennyien eltűntek a bozótban.

— Bocsásson meg, — szólt Diótörő — bocsásson

meg, drága Stahlbaum kisasszony, hogy a tánc olyan gyengén sikerült, de ezek mind a bábszínházból valók s nem tudnak semmi mást, mint mindig ugyanazt; és hogy a vadászok olyan álmosan és lanyhán fújták, annak is megvan az oka. A cukroskosár éppen az orruk fölött lóg, a karácsonyfákon, de kissé magasan! De nem sétálnánk kissé tovább?

— Ó, minden nagyon szép volt és nekem rendkívül tetszett! — felelt Marika s fölállván, követte a továbbhaladó Diótörőt.

Egy édesen morajló, susogó patak mentén mentek, amelyből az egész erdőt megtöltő pompás illatok voltakép áradtak:

— Ez a Narancs-patak, — felelt Diótörő a kérdésre — de pompás illatától eltekintve, nem is hasonlítható nagyságra és szépségre a Limonádé-folyamhoz, amely ugyancsak a Mandulatej-tengerbe ömlik.

Valóban, Marika csakhamar erősebb csobogást és zúgást hallott és megpillantotta a széles Limonádé-folyamot, mely büszke, Izabellaszínű hullámaival zöldtüzü karbunkulusként ragyogó bokrok között kanyargott tova.

Rendkívül friss, szívet, keblet üdítő hűvösség áramlott a pompás folyamból. Közelében egy másik, sötét-sárga folyó hömpölygött nehéz mozdulással, illata azonban szokatlanul édes volt s partjain csinos gyerkőcök ültek, akik kövér kis halakat horgásztak s rögtön meg is ették. Közelebbről Marika észrevette, hogy ezek a halak mogyoróhoz hasonlítanak.

Csekély távolságra takaros falu feküdt a folyó partján s minden ház, pajta, templom, paplak sötétbarna volt, arany tetőzettel, sok fal ki is volt tarkára festve, mintha citrónáttal és mandulával lenne teleragasztva.

— Ez Mézeskalács-falva, — mondta Diótörő — a Mész-folyó partján, lakosai igen csinosak, de ingerlékenyek, mivel mindnyájan fogfájásban szenvednek. Ne is menjünk hát oda.

Ebben a pillanatban Marika egy városkát vett észre, amely csupa színes, átlátszó házból állott és igen csinos volt.

Diótörő egyenest odatartott s Marika fülét vidám, kusza zaj ütötte meg és ezernyi kedves kis emberkét vett észre, akik a piacon álló s magasra rakott kocsi-
kat nézegették s éppen lerakni kezdték. Úgy látszott, mintha tarka-barka papiros és nagy csokoládétáblák kerülnének elő a kocsikról.

— Bonbon-lakon vagyunk, — mondta Diótörő — éppen most érkezett egy küldemény Papiros-országból és a Csokoládé-királytól. Szegény bonbon-lakiakat legutóbb igen veszélyeztette szűnyog-admirális hadserege s ezért házaikat Papiros-ország adományaival vonják be és a kitűnő gyártmányokból, amelyeket a Csokoládé-király küldött, sáncokat vonnak. De kedves Stahlbaum kisasszony, ne csak az ország falvait és kisvárosait látogassuk meg, hanem a fővárost is! A fővárost!

Diótörő gyorsan előresietett s Marika kíváncsian utána.

Kis idő múltán pompás rózsailat áradt szét és mindent körülfolyt valami lágyan odalehelt rózsás káprázat.

Marika észrevette, hogy egy rózsapirosan ragyogó víztükrör visszfényez ez, amely egy rózsás-ezüstös kis völgyben, csodálatosan édes hangokkal és muzsikával zúg, morajlik előttük. És ezen a bájos víztükrön, amely egyre szélesebben és szélesebben nagy tóvá tágult, gyönyörű ezüstfehér hattyúk úszkáltak, arany nyakkötéssel és versenyt énekelték a legszebb dalokat, míg gyémánthalacsák bukkantak föl-le a rózsás árban, mintegy vidám táncot lejtve.

— Ah, — kiáltott Marika lelkesülten — ah, igen, ez az a tó, amelyet Drosselmeier keresztpapa akart a számomra csinálni, én magam vagyok a lányka, aki a kedves hattyúkkal játszadozik.

Diótörő olyan gúnyosan mosolygott, ahogyan Marika még sohasem látta mosolyogni és így szólt:

— Ilyent a nagybácsika bajosan tudna valaha is csinálni; sokkal inkább kegyed, kedves Stahlbaum kisasszony... De hagyjuk ezt s hajózzunk inkább a Rózsa-tavon át a fővárosba.

A FŐVÁROS.

Diótörő ismét összeverte tenyerét s a Rózsa-tó erősebben kezdett morajlani, a hullámok magasabbra csapkodtak és Marika egyszerre csak azt látta, hogy a távolból két aranypikkelyes delfin által vont, csupa tarka, sugarasan fénylő, drágakőből összeállított, kagylóformájú csónak közeledik. Tizenkét aranyos kis szerecsen, ragyogó kolibritollakból font sapkával és köténnyel szökkent partra s lágyan suhanva a hullámok fölött, először Marikát, aztán Diótörőt emelték a csónakba, amely tüstént megindult a tavon át.

Ó, milyen szép volt, amint Marika elringott a kagylóban, rózsaszellők lebbenése, rózsahabok csobbanása között.

A két aranypikkelyes delfin kidugta orrát és kristálysugarakat lövelt a magasba s amint a csillogó, szikrázó ívek aláhulltak, mintha két finom, édes ezüstharangocska zengéné:

Ki lebeg a tavon, mint a szellő?
A sellő! Legyecske! bim-bim, halacska
Züm, züm, hattyúk!
Szállj, szállj aranymadárka!
Trara, hullámárba,
Lebegj, zengj, csengj, ingj, ringj
Sellő, sellő száll pirulván
Rózsahullám dobbanj, lobbanj, csobbanj
Csobbanj föl, föl!

A tizenkét kis szerecsennek azonban, akik hátul fölugráltak a kagylóhajóra, nem igen tetszhetett a vízsugarak éneke, mert olyan erősen rázták pálmalevélből készült napernyőiket, hogy a levelek csettek-csattogtak s a mellett lábukkal valami különös ütemet dobbantva, ezt énekelték:

Klapp és klipp és klipp és klapp
Gyöngy és hab
Szerecsendal
Nem hallgat mint a hal,

Delfin surranj, hattyú surranj,
 Zúgj kagyló, zúgj
 Klapp és klipp és klipp és klapp
 Gyöngy és hab!

— A szerencsenek vidám fiúk — szólt Diótörő kissé zavartan — hanem még föllázítják az egész tavat.

Valóban, csakhamar csodálatos hangok észbontó zsvaja zajdult föl, mintegy úszva a vízen s a légtérben, de Marika ügyet sem vetett a zajra, hanem az illatozó rózsahullámokba nézett, amelyekből csupa kedves, szép leányarc mosolygott feléje.

— Ah — kiáltott örvendezve s kis kezecskéivel tapsolva — ah, nézze csak, kedves Drosselmeier úr! Pirlipát hercegnő mosolyog rám a mélyből, csodaszépen... Ah, nézze csak, kedves Drosselmeier úr!

Diótörő azonban panaszos sóhajjal mondta

— Ó, drága Stahlbaum kisasszony, nem Pirlipát hercegnő az, hanem ön, mindig ön, mindig csak az ön édes arca mosolyog kedvesen a rózsahullámokban.

Marika gyorsan elkapta a fejét, szemét lehúnyta és roppantul szégyelte magát. De ebben a percben a tizenkét szerencsen kiemelte a kagylóhajóból és partra vitte.

Egy kicsi pagonyban találta magát, amely talán még szebb volt, mint a Karácsony-erdő, csupa fény, ragyogás s különösen az ágakról csüngő ritka gyümölcsök voltak bámulatraméltók, gyönyörű színekben játszottak s elragadóan illatoztak.

— A Cukrászsütemény-ligetben vagyunk, — mondta Diótörő — de itt van már a főváros.

Ó, milyen látvány tárult Marika elé! Hogyan is kezdjem leírni, gyerekek, a város szépségét és pompáját, amely ott tornyosult egy dús, virágos pázsit fölött! A falak és tornyok vakító színpompában ragyogtak s az épületek alakja olyan volt, mint sehol másutt a föld kerekiségén. Tető helyett ugyanis drágamívvű korona borított minden házat s a tornyokat a legszebb, legtarkább lombfüzér koszorúzta, amit csak képzelni lehet.

Ahogy átmentek a főkapun, amely olyan volt,

mintha merő mandulatortából és cukrozott gyümölcsből építették volna, ezüstkatonák tisztelegtek előttük s egy brokánhálókabátos emberke egyenesen Diótörő nyakába borult, e szavakkal:

— Isten hozta, drága hercegem, Isten hozta Tortavárban!

Marika igen elcsodálkozott, hogy egy előkelő úr hercegnek szólítja az ifjú Drosselmeiert. De ezernyi finom hangocska zúgott, ujjongás és kacagás, hancura és énekszó tombolt, úgyhogy Marika figyelmét teljesen lekötötte s rögtön meg is kérdezte Diótörőt, mit jelent ez az örült zsibaj?

— Ó, kedves Stahlbaum kisasszony, — felelte Diótörő — semmi különöst, Tortavár népes és vidám város, napról-napra így megy itt. Hanem méltóztassék csak tovább fáradni.

Alig mentek néhány lépést, a nagy vásártérre értek, mely rendkívüli látványt nyújtott. Köröskörül a házak áttört cukrászremekek voltak, erkély erkély hátán tolongott s a középén magas, cukorral meghintett «fatörzs» állott obeliszként s körülötte négy gyönyörű szökőkút limonádét, narancsszörpöt s más kitűnő, édes italokat szórt a levegőbe, a medencék pedig krémmel teltek meg, amit azonnal ki is lehetett kanalizni. A legeslegszebbek azonban az aranyos kis lakosok voltak, akik egymás hegyin-hátán tolongtak, ujjongtak, kacagtak mókáztak, daloltak ezerszámra, egyszóval, akik azt a vidám zsvajt okozták, melyeket Marika már távolról hallott.

Volt köztük cifra úr és cifra dáma, örmény és görög, zsidó és tiroli, tiszt és közvitéz, prédikátor és birkapásztor és Paprika Jancsi, szóval minden elképzelhető szerzet, amely csak a világon van. Egy sarkon még nagyobb volt a tolongás, a nép szétválva hullámmzott, mivel éppen a nagymogul vonult arra, gyaloghintáján, kilencvenhárom főember és hétszáz rabszolga kíséretében.

Véletlenül az ötszáz tagot számláló halász-céh is épp akkor tartotta a másik sarkon fölvonulását és szerencsétlenségre a törökök nagyvezérének is ugyan-

akkor jutott eszébe, hogy háromezer janicsárral a piactéren sétalovaglást rendezzen s mindenek tetejébe a megszakított áldozati ünnepről is nagytömeg zarándokolt a fatörzshöz zengő zene- és énekszóval:

— Hála a hatalmas napnak!

Ez volt aztán a tolongás, a könnyöklés, a lökdösődés, a sivalkodás!

Hamarosan innen is, onnan is jajveszékelés hangzott föl: egy halász a tolongásban leütötte egy bramin fejét és a nagymogult csaknem elgázolta egy Paprika Jancsi. A zűrzavar egyre szédítőbb lett, már-már ököltre mentek, hajbakaptak mindnyájan, mikor a brokáthálókabátos emberke, aki Diótörőt a kapunál hercegnék üdvözölte, fölkapaszkodott a cukros fatörzsre és egy éleshangú harangot háromszor meg-rándítva, háromszor kiáltotta:

— Cukrász! Cukrász! Cukrász!

A tolongás hirtelen megszűnt, mindenki igyekezett úgy boldogulni, ahogy lehetett, s miután az összegabalyodott menetek szétgabalyodtak, a sárbafordult nagymogult lekefélték, a bramin fejét visszatették előbbi helyére s ismét előlről kezdődött a vidám zene-bona.

— Miféle cukrászról van szó, Drosselmeier úr? — kérdezte Marika.

— Ó, kedves Stahlbaum kisasszony, — felelt Diótörő — a cukrász itt valami ismeretlen és borzasztó hatalom, akiről azt hiszik, hogy úgy alakítja az embereket, ahogy akarja. Ő a végzet, mely e vidám kis nép fölött uralkodik s akitől annyira rettegnek, hogy nevének pusztá említése lecsillapítja a legnagyobb zsvajt, amikép az imént a polgármester úr is tette. Senki sem gondol többé ilyenkor földiekre, oldalbadöfésre és megbúbolásra, hanem magábaszállva, elmélkedik: vajjon mi az ember és mivé lesz?

Most egyszerre a rózsaszínű derengésben egy száz-tornyos, sugárzó palota tűnt föl s Marika nem tudta elfojtani a bámulat, mondhatnók, a legnagyobb elcsodálkozás kiáltását. A falakat imitt-amott dús viola-, nárcisz-, tulipán- és ibolyacsokrok ékesítették, me-

lyeknek mélytüzű színe még jobban kiemelte az alapvakító, rózsaszínbe játszó fehérségét.

A közéépület nagy kupolája s a tornyok gúlaalakú teteje ezernyi villogó arany-, ezüstcsillaggal volt telehintve.

— A Marcipán-kastély előtt állunk — szólott Diótörő.

Marika egészen beléfeledkezett a csodapalota bámulatába, de mégis észrevette, hogy egyik magas torony teteje hiányzik s hogy egy fahéjszálakból épített állványon kicsiny emberkék dolgoznak visszaállításán. Mielőtt kérdést tehetett volna, Diótörő folytatta szavait:

— Kevéssel ezelőtt már-már súlyos romlás, sőt végpusztulás fenyegette ezt a szép kastélyt. Nyalakodó óriás erre járván, leharapta az egyik torony tetejét és már a nagy kupolát is kikezdte, midőn a torta-váriak följánlottak váltságul egy egész városrészt és a Cukrászsütemény-liget tekintélyes részét. Ezzel aztán lekenyerezték és ő tovább állt.

Egyszerre édes és kellemes zene hangzott föl, a palota kapui kitárultak és tizenkét kicsi apród lépett elő égő szekfűszegszálakkal, melyeket fáklyaként vittek kezecskéikben. Fejük egy-egy gyöngyszemből állott, testük rubint és smaragd, lábuk finoman kidolgozott, tiszta arany volt. Négy hölgy jött nyomukban, csaknem olyan nagy mindegyik, mint Marika Klári-babája, de rendkívül pompás és ragyogó öltözetük egy pillanatnyi kétséget sem hagyott hátra, hogy csak született hercegnők lehetnek.

Gyengéden átölelték Diótörőt és sírva-nevetve kiáltoztak:

— Ó, herceg! Drága herceg! Ó, édes bátya!

Diótörő meghatottan törölgette szeméből az előbuggyanó könnycseppeket, aztán megragadta Marika kezét és ünnepélyesen kezdte:

— Bemutatom Stahlbaum Marika kisasszonyt, egy tisztletreméltó egészségügyi főtanácsos lányát, valamint életem megmentőjét! Ha nem hajítja el papucsát a legjobbkor, ha nem szerzi meg számomra egy nyugállományú ezredes kardját, akkor már az

átkozott Egerkirály áldozataként régen a föld alatt lennék . . . Ó, egyetlen Stahlbaum kisasszony, vajjon hasonlítható-e hozzá szépségben, jóságban, erényben Pirlipát, jóllehet született hercegnő?! Nem, azt mondom, nem!

S a hölgyek így kiáltottak :

— Nem! — s zokogva borultak Marika nyakába :

— Ó, drága hercegi bátyánk nemes megmentője, kitűnő Stahlbaum kisasszony!

Ezután Marikát és Diótörőt a palota belsejébe vezették, mégpedig egy terembe, melynek fala csupa színesen tündöklő kristály volt. Legjobban tetszetek azonban Marikának a köröskörül álló aranyos kis székek, asztalkák, szekrények, íróasztalok és a többi, amelyek mind cédrus- és berzsenyfaból készültek, aranyvirágokkal kiverve. A hercegnők leültették Marikát és Diótörőt és azt mondták, hogy rögtön elkészítik az ebédet.

Erre egy halom tálacskát és fazekacskát hoztak be, legfinomabb japáni porcellánból, továbbá kanalakat, késeket, villákat, reszelőket, lábasokat és egyéb konyhaeszközöket, mind aranyból és ezüstből. Aztán pompás gyümölcsöket, édességeket vettek elő, amilyent Marika még sohase látott és hófehér kis kacsoikkal kecsesen kezdték a gyümölcsöt áttörni, a fűszereket megtörni, a cukrosmandulát reszelni, egyszóval Marika láthatta a készülődésből azt is, hogy a hercegnők milyen jól értenek a háztartáshoz és azt is, hogy milyen nagyszerű ebéd lesz. Élénken érezte, hogy milyen jó lenne a konyhához hasonló módon érteni s titokban vágyakozott résztvenni a hercegnők gazdasszonykodásában.

Diótörő legszebbik nővérkéje mintha kitalálta volna Marika gondolatát, egy kis aranymozsarat tett eléje e szavakkal :

— Ó, kedves barátnőm, bátyám drága megmentője, törj egy picit ebből a kristálycukorból!

Míg Marika vidáman csapkodott a mozsárba, hogy csak úgy zengett-bongott, mint valami kedves dalocska, Diótörő körülményesen kezdte elmesélni az

Egérkirállyal vívott borzalmas csata lefolyását, mint verték meg csapatainak gyávasága miatt, miként akarta az iszonyú Egérkirály agyonharapni, miként kellett Marikának e miatt több szolgálatában álló alattvalóját föláldozni és így tovább.

Marika az elbeszélés közben úgy érezte, mintha a herceg szavai és saját mozsárcsapásai is egyre távolabbról és elmosódottabban hangzanának, aztán ezüsfátylakat látott könnyű ködfelhőként emelkedni, amelyben a hercegnők, az apródok, Diótörő maga is mintegy elúszott . . . Különös ének, zúgás és zümmögés hallatszott, mintegy a távolba elmorajló, Marika háborgó hullámokon emelkedett egyre — följebb és följebb — följebb és följebb — följebb és följebb.

BEFEJEZÉS.

Prr-puff! — Marika mérhetetlen magasságból zuhant alá.

Ez volt aztán a zuhanás!

De nyomban kinyitotta szemét, ágyacskájában feküdt, fényes nappal volt és anyuka állott előtte, aki így szólt:

— Hogy lehet ilyen soká aludni, a reggeli már régen benn van.

Láthatjátok, kedves egybegyűltek, hogy Marikát, aki a sok csodás látványtól egészen elkábulva, végre a Marcipán-kastély termében elaludt, a szerencsenek vagy az apródok, vagy talán maguk a hercegnők hazavitték és ágyba fektették.

— Ó, anyukám, édes anyukám, merre mindenfelé vitt engem az ifjú Drosselmeier úr az éjszaka, mi minden szépet láttam!

S csaknem olyan pontosan mondott el mindent, mint ahogy én mondtam el az imént s anyuka csodálkozva meredt rá.

Mikor a kislány befejezte, anyus így szólt:

— Hosszú és nagyon szép álmod volt, kis Marikám, de legjobb, ha az egészet kivered a fejedből.

Marika makacskodott, hogy ő nem álmodott, hanem mindent valósággal látott, de anyuka odavezette az üvegszekrényhez, kivette Diótörőt, aki, mint rendszeren, a harmadik polcon állt s azt mondta :

— Hogyan gondolhatod, te kis ostoba, hogy ez a nürnbergi fababa élni és mozogni képes!

— De kedves anyukám, — vágott közbe Marika — én tudom, hogy a kis Diótörő a fiatal nürnbergi Drosselmeier, Drosselmeier keresztapa unokaöccse.

Erre apuka és anyuka harsány kacagásba törtek ki, — Ó, — folytatta Marika már-már elpityeredve — te kineveted az én Diótörőmet, apus, pedig olyan szépen beszélt rólad, mikor a Marcipán-palotába értünk és a hercegnő-testvéreinek bemutatott : azt mondta, hogy te egy tiszteletreméltó egészségügyi főtanácsos vagy!

A kacagás még nagyobb lett, most már Lujza, sőt Frici is kacagott.

Marika ekkor a másik szobába futott, hamar kivette kis ládikájából Egérkirály hét koronáját és ezekkel a szavakkal adta oda anyjának :

— Látod, anyukám, itt van Egérkirály hét koronája, amelyet az ifjú Drosselmeier úr mult éjjel győzelme jeléül átnyujtott.

A tanácsosné csodálkozva nézegette a kicsi koronákat, melyek valami egészen ismeretlen és tisztafényű fémből készültek s olyan finoman voltak kidolgozva, hogy emberi kéz arra képtelen lett volna.

A főtanácsos nem győzte eleget bámulni a kicsi koronákat és apa-anya komolyan faggatta Marikát, honnét szerezte őket?

De Marika nem tudott mást mondani, mint amit elébb mondott és mikor apa keményebbre fordította szavát, sőt kis hazudozónak nevezte, heves sírásba tört ki:

— Ó, én szegény kislány, én szegény kislány! Hát mit mondjak, mit mondjak?!

Ebben a percben nyílt az ajtó. A főbíró lépett be.

— Mi az! Mi az?! — kiáltott. — Az én kis keresztányom sír és jajgat?! Mi történt?!

A főtanácsos közölte vele, mi történt és meg-

mutatta a kis koronákat is. De alighogy a főbíró rájuk nézett, fölkacagott és így szólt :

— Ostobaság, ostobaság. Ezeket a kis koronákat valamikor az óraláncomon hordtam és kétéves korában Marikának adtam születésnapjára. Nem emlékeztek?

Sem a főtanácsos, sem a felesége nem emlékeztek erre, de Marika észrevéve, hogy a szülők arca ismét földerül, Drosselmeier keresztpapa nyakába csimpaszkodott :

— Te mindent tudsz, keresztpapa, mondd el magad, hogy Diótörő az unokaöcséd, az ifjú nürnbergi Drosselmeier úr és hogy ő adta nekem a koronákat.

A főbíró azonban mogorva arccal morogta :

— Együgyű ostobaság!

Mire apa maga elé állította a kis Marikát és komolyan mondta :

— Hallgass ide, Marika, hagyj föl végre a tréfával és a képzelődéseiddel, mert ha még egyszer hallom, hogy ez a csúf, ostoba Diótörő a főbíró úr unokaöccse, nemcsak a Diótörőt, hanem valamennyi babádat, Klárika kisasszonyt is beleértve, kihajítom az ablakon.

Ezekután szegény Marika természetesen hallgatott arról, ami egész képzeletét eltöltötte, mert hiszen gondolhatjátok, hogy azt a sok szépséget és csodálatosat, amit Marika átélt, nem egykönnyen lehet elfelejteni. Még, — kedves Frici nevezetű olvasóm — még Stahlbaum Frici pajtásod is hátat fordított kis húgának, ha a csodaországról kezdett mesélni, melyben oly boldognak érezte magát. Mi több, állítólag azt is mormolta olykor a foga között :

— Buta liba!

Ismerve azonban jó érzületét, ezt nem hiszem el, annyi viszont bizonyos, hogy mivel most már nem hitt Marika meséiben, nyilvános díszszemlén megkövette huszárait a történet sérelem miatt, az elveszített csákórózsák helyett sokkal szebb és nagyobb lúdtollcsokrétát tűzött föl nekik s újból megengedte a díszinduló fújását.

No, mi legjobban tudjuk, hogy miféle hősök voltak a huszárok, mikor a csúnya golyóbisok foltot ejtettek a vörös dolmányokon.

Marika tehát nem beszélhetett többé kalandjairól, de a csodálatos tündérvilág képei édes zajdulással és elragadó hangokkal imbolyogták körülötte emlékeztét, mindent újra látott és újra élt s ezért a régi játszadozás helyett inkább magába merülve, csendesen, mozdulatlanul üldögélt s nem bánta, hogy mindenki kis álmodozónak csúfolja.

Egyszer, mikor a főbíró éppen egy órát javított az egészségügyi főtanácsos házában, Marika az üveg-szekrénynél ülve, álmaiba merült s önkéntelenül hangosan szólította meg Diótörőt :

— Ah, kedves Drosselmeier úr, ha ön valósággal élne, én nem tennék úgy, mint Pirlipát hercegnő, nem vetném meg, amiért miattam elvesztette szép, fiatal alakját!

Ebben a pillanatban a főbíró fölkiáltott :

— Ej, haj, ostobaság.

De ugyanebben a pillanatban nagy puffanás és zuhanás — és Marika ájultan bukott le a székről.

Amint magához tért, anya foglalatostkodott körülötte és így szólt :

— Hogy eshettél le a székről, ilyen nagylány létedre?!... A főbíró úr unokaöccse megérkezett Nürnbergből ; nagyon csinos legény.

Marika föltekintett. A főbíró ismét föltette üvegparókáját, fölhúzta sárga kabátját és elégedetten mosolygott s egy kicsiny, de igen jóalakú ifjú embert vezetett kézenfogva. Arca olyan volt, mint a tej és vér, pompás aransujtásos vörös kabátot, fehér selyemharisnyát és cipőt hordott, ingfodrára kedves virágcsokor volt tűzve, haja díszesen bodorított és hajporos volt s hátul egészen csinos farkocs lógott. Oldalán úgy villogott a kis kard, mintha csupa drágakőből lenne, karja alatt selyemből szőtt kalapkát tartott.

És hogy az ifjú milyen kellemes ember volt, azonnal kitűnt abból, hogy egy rakás pompás játékszert hozott Marikának, különösen azonban marcipánt és ugyanolyan babákat, amelyeneket az Egerkirály szétrágott, Fricinek pedig egy gyönyörű kardot.

Az asztalnál az egész társaság számára diót tört

az udvarias ifjú s a legkeményebb dióval is megbírkózott: jobbkezevel szájába dugta, baljával megrántotta a varkocsát és — krak — a dió föl volt törve!

Marika vérvörös lett, mikor a csinos ifjút megpillantotta s még vörösebb, mikor asztalbontás után az ifjú Drosselmeier fölkérte, hogy menjen vele a nappali szobába, az üvegszekrény elé.

— Játsszodozzatok csak szépen, gyerekek, nincs ellene semmi kifogásom, mivel az óráim mind jól járnak, — kiáltott a főbíró.

De az ifjú Drosselmeier, alighogy Marikával egyedül maradt, térdre ereszkedett és így szólt:

— Ó, legeslegdrágább Stahlbaum kisasszony, íme lábainál hever a boldog Drosselmeier, akinek ezen a helyen életét mentette meg! Amint kegyeskedett kimondani, hogy ön nem vetne meg, mint a csúf Pirlipát hercegnő, amiért elvesztettem miatta szépségemet, azonnal megszűntem hitvány diótörő lenni és visszanyertem előbbi, nem éppen kellemetlen külsőmet. Ó, édes kisasszony, boldogítson becses kezével, ossza meg velem országomat és trónomat, uralkodjunk együtt a Marcipán-palotában, mert ottan vagyok most király!

Marika fölemelte az ifjút és halkan felelt:

— Kedves Drosselmeier úr! Ön igen nyájas és derék férfiú s mivel hozzá még gyönyörű országa is van, csupa vidám és csinos lakossal, elfogadom vőlegényemül!

Erre Marika nyomban Drosselmeier menyasszonya lett. Esztendőre, mondják, ezüstlovas aranykocsin vitte el a vőlegény aráját. A menyegzőn huszonkétezer ragyogó gyöngyökkel és gyémántokkal ékes baba táncolt és Marika mai napig királynője annak az országnak, amelyben mindenütt csillogó Karácsonyfaerdőket, áttetsző Marcipán-palotákat, egyszóval a legpompásabb és legcsodálatosabb dolgokat láthatja, akinek szeme van a látásra.

Ez volt Diótörő és Egérkirály meséje.

A HOMOKOS EMBER

FORDÍTOTTA
SAJÓ ALADÁR

NATHANAEL LOTHARHOZ.

Bizonyára nagyon nyugtalankodtok mindannyian, mert oly régen, régen nem írtam. A mama alighanem haragszik és Klára talán azt hiszi, hogy csupa dínom-dánom itt az életem és egészen megfeledkezem a drága angyalról, bármily mélyen is van bevésve képe a szívembe és a lelkembe. Pedig nem így áll a dolog; minden nap és minden órában rátok gondolok és drága Klárikám kedves alakja fölűnik édes álmaimban és sugárzó szemével olyan szelíden néz rám, mint ahogyan mindig tette, ha hozzátok mentem. Ó, hogyan is írhattam volna nektek lelkem ama háborgásában, amely eddig összekúsálta minden gondolatomat! Irtózatosságot kényszerített az életemet! Rettenetes és fenyegetőző végzet homályos sejtése mint fekete felhő árnyéka terjeng fölöttem és egyetlen barátságos napsugár sem tud rajta áthatolni. Elmondom, mi történt velem. Belátom, hogy el kell mondanom, de ha csak rágondolok, az örültség kacagása sikít ki belőlem. Ó, szeretett Lothárom! Hogyan is fogjak hozzá, hogy csak némiképpen is éreztetni tudjam veled, hogy az, ami néhány nappal ezelőtt történt velem, valóban oly ellenséges módon szétdúlhatta az életemet! Hiszen ha itt volnál, magad is láthatnál mindent; de így bizonyára babonás szellemlátónak tartasz. Szóval, az az irtózatosság, ami velem történt, aminek halálos benyomását hasztalan iparkodom elhárítani, nem más, mint az, hogy néhány nappal ezelőtt, azaz október 30-án déli tizenkét órakor egy hőmérőkereskedő lépett a szobámba és föl-kínálta a portékáját. Nem vásároltam tőle, de azzal fenyegettem meg, hogy ledobom a lépcsőn, mire önként távozott.

Sejtheted, hogy csak egészen különleges, az életembe mélyen belenyúló vonatkozások adhatnak ennek az esetnek jelentőséget, sőt hogy annak a szerencsétlen kalmárnak a személye nagyon is ellenséges módon hat reám. Így is van. Összeszedem minden erőmet, hogy korai ifjúságom idejéből nyugodtan és türelmesen elmondhassak neked annyit, amennyiből fogékonyságod világos képekben, tisztán megért mindent. Most, amikor hozzá akarok fogni, hallom, hogy nevetsz és Klára ezt mondja :

— Hisz' ez csupa gyerekség!

Nevessetek, kérlek, csak nevessetek jól ki, nagyon kérlek titeket! Istenemre mondom, égnek áll a hajam és ahogyan Dánielt Moor Ferenc kéri, örült kétségbeesésben úgy könyörgök nektek, hogy nevessetek ki. De a dologra!

Én és testvéreim, az ebéd idejét kivéve, napközben ritkán láttuk az apánkat. Úgy látszik, nagyon elfoglalta a hivatala. Vacsora után, amit a régi szokás szerint már hét órakor tálaltak föl, anyánkkal együtt mindannyian az apa dolgozószobájába mentünk és egy kerek asztal köré ültünk. Az apa pipázott és nagy pohár sört ivott hozzá. Gyakran mindenféle csodálatos történetet beszélt el nekünk és ebbe annyira belemelegedett, hogy a pipája mindig kialudt, amit nagy öröömre égő papirost odatartva, nekem kellett újra meggyújtanom. Gyakran azonban képeskönyvet adott a kezünkbe, maga szótlanul és mereven ült a karosszékben és akkora füstfelhőket pöfékelt, hogy valamilyen ködben úsztunk. Ilyen estéken az anyánk nagyon szomorú volt és alighogy kilencet ütött az óra, így szólt :

— No gyerekek! ágyba! ágyba! jön a homokos ember, már érzem.

Ilyenkor mindannyiszor hallottam is, hogy valaki nehéz, lassú léptekkel fölbotorkál a lépcsőn ; ez lehetett a homokos ember. Egyszer különösen hátborzongatónak éreztem azt a tompa lépést és botorkálást ; anyánkat, amikor elvezetett bennünket, megkérdeztem :

— Ugyan mama, ki az a gonosz homokos ember, aki mindig elkerget bennünket az apától? Milyen a külseje?

— Homokos ember nincs, kedves fiam — felelte az anya, — ha azt mondom, hogy jön a homokos ember, ezzel csak azt akarom mondani, hogy már álmosak vagytok és a szemeteket, mintha csak homokot szórtak volna belé, nem tudjátok nyitva tartani.

Anyám válasza nem nyugtatott meg, sőt gyermeki lelkemben az a gondolat vert gyökeret, hogy az anya csak azért tagadja le a homokos embert, mert azt akarja, ne féljünk tőle, hiszen mindig hallottam, amikor fölfelé jött a lépcsőn. Teli kíváncsisággal, hogy valami részletesebbet tudjak meg erről a homokos emberről és arról, miféle vonatkozásban van velünk, gyermekekkel, végre megkérdeztem azt az öreg aszszonyt, aki legfiatalabb testvéremet gondozta: mi csoda ember hát az a homokos ember?

— Ejnye Thánielka — felelte, — hát még nem tudod? Gonosz ember az, aki fölkeresi a gyermekeket, ha nem akarnak lefeküdni és marokszámra homokot szór a szemükbe, míg a szemük véresen kiugrik a fejük-ből, akkor aztán beledobja a zsákjába és elviszi eledeül a gyermekeinek a félholdba; ezek ott ülnek a fészekben, a csőrük mint a bagolyé, görbe és ezzel szétvagdossák az engedetlen emberi gyermekek szemét.

Belsőmben félelmetesen rajzolódt meg a kegyetlen homokos ember képe; mihelyt este földübörgött a lépcsőn, félve és iszonyodva reszkettem. Azon a könnyek közt kidagogott kiáltáson kívül: «a homokos ember! a homokos ember!» anyám egy szót sem tudott, belőlem kipréselni. Azután a hálószobába futottam és egész éjjelen át gyötört a homokos ember ijesztő alakja. Már elég idős lettem annak megértéséhez, hogy a homokos emberrel és gyermekeinek a félholdban levő fészkeivel nem állhat egészen úgy a dolog, ahogyan a dajka mesélte; de a homokos ember borzasztó kísértet maradt a számomra és borzadás, irtózat fogott el, ha nemcsak azt hallottam, amikor a lépcsőn feljött, hanem azt is, hogy apám szobájának ajtaját hevesen fölrántja és bemegy. Néha sokáig elmaradt,

azután meg gyakrabban jött egymásután. Így ment ez éveken át és nem tudtam megszokni a félelmetes kísértetjárást, a kegyetlen homokos ember képe nem lett haloványabb. Apámmal való érintkezése egyre jobban foglalkoztatta a fantáziámat; legyőzhetetlen félelem nem engedte, hogy az apámtól kérdezősködjem, de ahogyan az évek multak, egyre nagyobb kedvet éreztem ahhoz, hogy magam, magam kutassam ki a titkot és lássam a mesés homokos embert. Ez a homokos ember a csodálatosság, a kalandosság útjára vitt engem, amire olyan könnyen hajlik a gyermeki lélek. Semmit sem szerettem jobban, mint azt, ha koboldokról, banyákról, lidércekről, stb. hallottam vagy olvashattam; de mindennek a koronája a homokos ember volt, akit krétával, szénnel a legundokabb alakokban fölrajzoltam minden asztalra, szekrényre és falra. Amikor tízéves lettem, az anya a gyermekszobából egy kis szobácskába szállásolt át, amely apám szobájának közelében a folyosón volt. Még mindig gyorsan távoznunk kellett, valahányszor az az ismeretlen pontban kilenc órakor a házban jelentkezett. Szobácskából hallottam, amikor belépett az apámhoz és kisvártatva úgy éreztem, mintha valami finom, különös szagú gőz terjedne szét a házban. Kíváncsiságommal együtt a bátorságom is nőtt, hogy valami úton-módon megismerjem a homokos embert. Gyakran, ha az anyám eltávozott, kiosontam szobácskából a folyosóra, de semmit ki nem tudhattam, mert amikor arra a helyre értem, ahol meg kellett volna látnom a homokos embert, már bement az ajtón. Ellenállhatatlan vágytól hajtva, végre elhatároztam, hogy magában az apám szobájában bújok el és ott várom meg a homokos embert. Egy este apám szótlanságából, anyám szomorúságából következtettem, hogy eljön a homokos ember; ezért nagy fáradtságot színleltem, már kilenc óra előtt távoztam a szobából és szorosan az ajtó mellett egy szögletben elbújtam. Megnyikorgott a kapu, az udvaron át lassú nehéz, döngő léptek közeledtek a lépcső felé. Anyám testvéreimmal elsietett előttem. Halkan, halkan kinyitottam apám szobájának ajta-

ját. Mint rendesen, háttal az ajtónak ült, némán és mereven, nem vett észre, gyorsan belopódtam és a függöny mögé bújtam, amely egy, mindjárt az ajtó mellett álló nyílt szekrényt fődött el, ahol apámnak a ruhája volt. Közelebb, egyre közelebb dobogtak a lépések, különös köhögés, kaparás és mormogás hallatszott kívülről. Szívem az aggodalomtól és a vára-kozástól remegett. Közvetetlenül az ajtó előtt egy kemény lépés, heves ütés a kilincsre, az ajtó dörögve föl pattan! Erőszakkal megemberelve magamat, óvatosan kikukucskálok. A homokos ember a szoba közepén ott áll az apám előtt, a gyertyák világos fénye arcába vetődik. A homokos ember, az ijesztő homokos ember az öreg Koppéliusz ügyvéd, aki néha nálunk ebédel.

De a legszörnyűbb alak sem rémíthetett volna meg jobban, mint éppen ez a Koppéliusz. Képzeld el egy magas, szélesvállú embert, alaktalan nagy fejjel, fakó arccal, bozontos ősz szemöldökkel, amely alól zöldes, macskaszerű szem csillog, nagy, erős, a felső ajakra lelógó orral. Ferde szája gyakran gúnyos nevetésre húzódik szét ; ilyenkor a pofán néhány sötétvörös folt látszik és különös sziszegő hang furakodik át az összeszorított fogakon. Koppéliusz mindig ódivatú hamuszürke kabátban, ugyanilyen mellényben jelent meg, de ehhez fekete harisnyát és csattos cipőt viselt. Kis parókája alig ért túl a feje búbján, ragasztott fürtjei nagy, vörös füle fölé ágaskodtak és széles, elzárt hajzacskó állott el a nyakától úgy, hogy látni lehetett az ezüst csattot, amely összehajtogatott nyakkendőjét összetartotta. Egyáltalán visszataszító és undok volt az egész figura ; de mi, gyermekek, legjobban útáltuk csontos, szőrös kezét és amit ezzel megérintett, nekünk már nem kellett. Ő ezt észrevette és ezért örömét lelte abban, hogy valami ürüggyel hozzányúlt egy-egy darab süteményhez, vagy édes gyümölcshez, amit jó anyánk titokban a tányérra tett, mire könnyre fakadva, teli utálattal és undorral visszautasítottuk a nyalánkságot, amivel örömet akartak nekünk szerezni. Így tett akkor is, ha ünnepnapon az apa kis pohárba édes

bort töltött nekünk. Ilyenkor gyorsan föléje tartotta a kezét, sőt kék ajkához emelte a poharat és ördögi módon nevetett, míg mi haragunknak csak halk zokogásban nyithattunk utat. Bennünket mindig csak kis bestiáknak nevezett; az ő jelenlétében nem volt szabad megmukkannunk és a pokolba kívántuk a csúnya, ellenséges érzületű embert, aki szándékosan és célzatosan minden legkisebb örömünket is elrontotta. Úgy látszott, hogy miként mi, az anya is gyűlölte a visszaszító Koppéliuszt, mert mihelyt jelentkezett, jókedve, derült természetessége szomorú, komor komolysággá változott. Az apa úgy viselkedett vele szemben, mintha valami felsőbb lény lett volna, akinek neveletlenségét el kell tűrni és akinek mindenféleképpen a kedvében kell járni. Csak célozgatnia kellett, akár a legenyhébben is, már főzték legkedvesebb ételeit és hozták neki a ritka borokat.

Amikor most ezt a Koppéliuszt láttam, lelkemben az a borzalmas és ijesztő gondolat ébredt, hogy a homokos ember nem lehet más, mint ő, de a homokos ember számomra nem volt többé a dajkamesének az a mumusa, aki a félhold bagolyfészkebe gyermekszemet visz élelmül — nem! — csúnya, kísérteties szörnyeteg volt, aki mindenüvé, ahová belép, szenvedést, bajt, örök romlást visz magával.

A helyemre voltam babonázva. Félve, hogy fölfedeznek és amint egészen jól hittem, keményen megbüntetnek, nyugton maradtam és fülelve, kidugtam fejemet a függönyön. Apám ünnepiesen fogadta Koppéliuszt, aki levetette a kabátját és rekedt, harsogó hangon mondta:

— Kezdjünk munkához!

Az apa csendesen és komoran levetette hálókabátját és mindketten hosszú fekete köpenyt vettek föl. Honnan kerítették elő, kikerülte figyelmemet. Az apa kinyitotta egy faliszekrény szárnyas ajtaját; de láttam, hogy amit oly sokáig faliszekrénynek hittem, nem az, hanem inkább fekete üreg volt, amelyben kis kályha állott. Koppéliusz a kályhához lépett, amelyben kék láng csapott föl. Mindenféle különös

szerszám állott szanaszét. Istenem! — amikor most öreg apám lehajlott a tűzhöz, egészen más volt a külseje. Mintha borzalmas, görcsös fájdalom csúnya, visszataszító ördögi arccá torzította volna szelíd, becsületes arcvonásait. Koppéliuszhoz hasonlított. Ez meglóbálta az izzóvörös fogót és a sűrű füstből valami fényesen csillogó anyagot vett ki vele, amelyet serényen kovácsolni kezdett. Úgy éreztem, mintha köröskörül emberi arcok tünedeznének föl, de szem nélkül — a helyükön ijesztő, mély fekete üreggel.

— Szemet ide, szemet ide! — kiáltotta Koppéliusz tompa, dörgő hangon.

Vad rémülettől üzetve, fölsikoltottam és rejtek-helyemről kizuhantam a padlóra. Koppéliusz megragadott. «Kis bestia! Kis bestia!» mekegte fogát csattogatva, fölrántott és a kályhára dobott, ahol a láng már-már belekapott a hajamba:

— Van már szem... szem... egy pár szép gyermekszem.

Ezt suttogta Koppéliusz és kezével izzó gömböcskéket vett ki a lángból, amelyeket a szemembe akart szórni. Ekkor apám kérésre emelte a kezét és így kiáltott:

— Mester! Mester! Hadd meg Nathanaelomnak a szemét... hadd meg neki!

Koppéliusz hangosan nevetett és így szólt:

— Hát tartsa meg a kölyök a szemét és sírja el, ami rámeretik az életben, de legalább vizsgáljuk meg alaposan a kéz és láb mechanizmusát.

Erre úgy megfogott, hogy ropogtak a csuklóim, lecsavarta a kezemet és a lábamat és majd itt, majd ott illesztette helyre. Koppéliusz ezt sziszegte és susogta:

— Sehol sincs jó helyen! Úgy van jól, ahogyan volt! Az öreg értett a dologhoz!

De körülöttem sötét és fekete lett minden, fájó görcs vonaglott át idegemen és csontomon... nem éreztem többé semmit. Lágy, meleg lehellet suhant végig az arcomon, mintha a halálból ébredtem volna föl. Az anyám hajolt fölem. Ezt dadogtam:

— Még itt van a homokos ember?

— Nem, kedves gyermekem, már régen elment, nem bánt az téged!

Így szólt az anya és megcsókolta, babusgatta visszanyert szeretettét.

Minek fárasszalak szeretett Lotharom! Minek beszéljek el körülményesen egyes részleteket, amikor még oly sok a mondanivalóm? Elég az hozzá: leskelődésem közben fölfedeztek és Koppéliusz bántalmazott. Az aggodalomtól és ijedtségtől több hétig forró lázban, betegen feküdtem,

— Még itt van a homokos ember?

Ez volt első egészséges szavam és gyógyulásom, megmenekülésem jele. Fiatal éveimnek még csak legrettenetesebb mozzanatát mondom el neked, akkor meg leszel győződve, hogy nem szemem az oka, ha színtelennek látok mindent, hanem, hogy életemet a sötét végzet valóban olyan sűrű felhőfátyollal borítja, amelyet talán csak akkor tépek szét, ha meghalok.

Koppéliuszt nem láttam többé. Azt mondták, hogy elhagyta a várost.

Eltelhetett vagy egy év, amikor este régi, változatlan szokás szerint, a kerek asztalnál ültünk. Az apa nagyon jókedvű volt és sok érdekeset mesélt fiatal korában tett utazásairól. Egyszerre mikor kilencet ütött, a kapu nyikorgását hallottuk és lassú, súlyos léptek döngtek az udvaron keresztül, a lépcsőn fölfelé. Anyám elsápadva monda:

— Ez Koppéliusz.

— Igen! Koppéliusz, — ismételte tompa, tört hangon az apám.

Az anyám sírva fakadt.

— De hát apa, apa! — kiáltotta, — így kell ennek lennie?

— Utoljára! — felelte ez, — utoljára jön hozzám, megígérem neked. Csak menj, menj a gyermekekkel! Menjetek... feküdjetek le! Jó éjt!

Mintha súlyos, hideg kő közé préseltek volna... elállt a lélekzetem! Az anya karon ragadott, amikor mozdulatlanul megálltam:

— Gyere Nathanael, gyere csak!

Hagytam magam elvezetni, beléptem a szobámba, anyám még ezt mondta :

— Légy nyugodt, légy nyugodt, feküdjél le! Aludjál... aludjál!

De leírhatatlan belső aggodalom és nyugtalanság kínozott, amely nem engedte, hogy lehúnyjam a szememet. Csillogó szemével előttem állott a gyűlölt, utálatos Koppéliusz és gúnyosan nevetett, hasztalan iparkodtam képétől szabadulni. Már lehetett éjfél, amikor rettenetes dőrej hallatszott, mintha ágyút sütöttek volna el. Az egész ház megremegett, ajtóm előtt végigzörgött valami, a kaput csikorogva bevágták.

— Ez Koppéliusz! — kiáltottam iszonyattal és kiugrottam az ágyból.

Éles, vígasztalan jajveszéklés hallatszott, apám szobájához rohantam, az ajtó tárva-nyitva, fojtó gőz úszott felém, a szobalány kiáltozott :

— Jaj! az úr!... az úr!...

Apám a gőzölgő kályha előtt halva feküdt a földön, feketére égett, borzalmasan eltorzult arccal, körülötte testvéreim jajgattak és siráncokztak... mellette elájulva az anya!

— Koppéliusz, átkozott sátán, agyonütötted apánkat!

Így kiáltottam; elvesztettem az eszméletemet.

Mikor két nap múlva koporsóba tették az apámat, arcvonásai ismét szelídek és enyhék voltak, mint életében. Lelkemben az a vígasztaló gondolat kapott lábra, hogy szövetsége az ördögi Koppéliusszal nem dönthette őt örök kárhozatba.

A robbanásra fölébredtek a szomszédok, az esetnek híre terjedt és a hatóság elé került, amely felelősségre akarta vonni Koppéliuszt. De ez nyomtalanul eltűnt a helységről.

Ha már most azt mondom, szívbeli barátom, hogy az a hőmérőkereskedő éppen ez az átkozott Koppéliusz volt, akkor nem fogod tőlem rossz néven venni, hogy ezt az ellenséges jelenséget úgy magyarázom, mint

amely súlyos szerencsétlenséget hoz. Másként volt öltözve, de Koppéliusz alakja és arca sokkal mélyebben be van vésve bensőmbé, semhogy tévedhetnék. És hozzá még a nevét sem változtatta meg Koppéliusz. Itt, amint hallom, piemonti műszerésznek adja ki magát, azt mondja, hogy Giuseppe Koppola a neve.

Elhatároztam, hogy szembeszállok vele és bármi történik is, megbosszulom az apám halálát.

Az anyának ne szólj semmit az irtózatosszörnyeteg megjelenéséről. Kedves, bájos Klárámnak add át üdvözlömet, neki majd akkor írok, ha nyugodtabb leszek. Isten veled, stb. stb.

KLÁRA NATHANAELHEZ.

Igaz, hogy meglehetősen régen írtál nekem, mégis hiszem, hogy ott vagyok az eszedben és gondolataidban. Mert bizonyára nagyon élénken gondolhattál reám, amikor Lothar testvérnek el akartad küldeni utolsó leveledet és az ő címe helyett az én címemet írtad rá! Örvendve bontottam ki a levelet és a tévedést csak ekkor vettem észre, amikor ezt olvastam: «Ó, szeretett Lotharom!» Ekkor nem kellett volna tovább olvasnom a levelet, hanem át kellett volna adnom a bátyámnak. De bárha gyermekes incselkedéssel akárhányszor a szememre vetetted, hogy olyan nyugodt, nőiesen meggondolt vagyok, hogyha bedőléssel fenyegetne a ház, a gyors menekülés előtt, mint az a bizonyos asszony, még hamar kisimítanék az ablakfüggönyön egy hamis ráncot, talán mégis szabad téged arról biztosítanom, hogy leveled eleje mélyen megrendített. Alig tudtam lélekzeni, káprázott a szemem. Ó, forrón szeretett Nathanael! Mi retteneteség érhetett életedben! Mint izzó törzsúrás hatolt át keblemen a gondolat: elválás tőled, sohasem látlak viszont. Olvastam és olvastam! Borzasztó, ahogyan azt az útálatos Koppéliuszt leírod. Csak most tudtam meg, jó öreg apád miként halt ilyen rettenetes, erőszakos halált. Lothar testvérem, akinek átadtam a tulajdonát, iparkodott megnyugtatni, de nem nagyon

sikerült neki. Lépten-nyomon üldözött Giuseppe Koppola, a végzetes hőmérőkereskedő és szinte szégyellem bevallani, hogy még egészséges, máskor oly nyugodt álmomat is meg tudta zavarni mindenféle csodálatos álmképpel. De csakhamar, már másnap, mindent másképp láttam. Ne haragudjál reám kedvesem, ha Lothar talán azt mondja neked, hogy ama különös sejtelked ellenére is, amely szerint Koppéliusz valami rosszat forral ellened, mint mindig, egészen víg vagyok és derült lelkű.

Kertelés nélkül bevallom, hogy véleményem szerint mindaz a rettenetes és borzasztó dolog, amiről beszélsz, csak belsődben történt meg, a valóságos, igazi külvilágnak azonban bizonyára kevés része volt benne. Az öreg Koppéliusz elég visszataszító lehetett, de hogy a gyermekeket gyűlölte, ez keltett iránta bennetek, gyermekekben valóságos irtózatot.

Gyermeki lelkedben a dajkamese ijesztő homokos embere természetesen összekapcsolódott az öreg Koppéliusszal, aki, ha a homokos emberben nem is hittél, kísérteties, gyermekekre nézve fölöttébb veszedelmes szörnyeteg maradt a szemedben. Titokzatos mesterkedése az apáddal éjnek idején bizonyára nem volt más, mint az, hogy titokban mindketten alchimista-kísérleteket végeztek, ami nem lehetett az anya kedvére, mert bizonyára sok pénz pocsékolódott el hasztalanul és azonfelül, amint már az ilyen buzgólkodókkal történni szokott, az apa lelke, a nagy bölcsesség után való csalóka törekvéssel eltelve, elfordult a családjától. Az apa bizonyára a maga gondatlanságával okozta a halálát és Koppéliuszt nem terheli felelősség. Elhiheted, hogy tegnap megkérdeztem az öreg, tapasztalt gyógyszerész-szomszédot, vajjon vegyi kísérlet közben lehetséges-e ilyen rögtönző robbanás? Azt felelte: «ejnye, természetesen» és az ő szokása szerint bőbeszédűen és részletesen leírta, hogyan történhetik ez meg és e közben annyi különösen hangzó nevet mondott, hogy nem is tudok reájuk visszaemlékezni. De bizonyára neheztelni fogsz Klárádra. Ezt fogod mondani:

— Ebbe a hideg lélekbe nem hatol bele egyetlen sugara sem a titokzatosnak, amely gyakran láthatatlan karral öleli át az embert; a világnak csak tarka fölszínét veszi észre és mint a gyermeki gyermek örül az aranyos gyümölcsnek, amelynek belsejében halálos méreg rejtőzik.

Ó, drága Nathanael, hát nem hiszed, hogy derült, elfogulatlan, gondtalan lélekben is élhet egy sötét hatalom sejtése, amely mindmagunkban ellenségesen meg akar bennünket rontani? De bocsáss meg, ha én együgyű leány neked bármi módon magyarázgatni merészelem, mit tartok tulajdonképpen a belsőben dúló ilyen harcról. Végül még majd nem találom meg a kellő szavakat és te kinevetsz, nem azért, mert ostobaság, amit gondolok, hanem mert oly ügyetlenül mondom el.

Ha van sötét hatalom, amely meglehetősen ellenségesen és áruló módon a bensőnkbe kötelet tesz, amellyel azután fogva tart bennünket és olyan veszedelmes, végzetes útra vonszol, amelyre különben soha nem léptünk volna, ha van ilyen sötét hatalom, akkor úgy kell bennünk alakulnia, mint amilyenek magunk vagyunk, sőt énünk ké kell válnia; mert csak így hiszünk benne és engedjük át neki a helyet, amelyre szüksége van, hogy azt a titkos munkáját elvégezhesse. Ha elég szilárd, a derült életre megerősödött lelkűek vagyunk, hogy az idegen, ellenséges behatást, mint ilyet, mindig fölismerjük és nyugodtan haladjunk tovább azon az úton, amelyre hajlamunk és hivatásunk terelt, akkor az a baljóslatú hatalom, hasztalanul küzdve saját tükörképünk kialakításáért, bizonyára elpusztul. Bizonyos az is, fűzi hozzá Lothar, hogy a sötét fizikai hatalom, ha magunkat saját magunk által átengedtük neki, gyakran idegen alakokat von bensőnkbe, amelyeket a külvilág dob az utunkba, úgyhogy csak mi magunk adjuk neki a lelket, amely, mint csodálatos csalódással hisszük, abból az alakból beszél. Saját énünk fantomja az, amelynek szoros rokonsága és mély behatása a lelkünkre, a pokolba taszít bennünket, vagy az égis üdvözt. Láthatod,

szeretett Nathanaelom, hogy mi, én és Lothar testvérem, alaposan megmondtuk a véleményünket a sötét hatalmak és erők anyagáról, ami most, hogy nem minden fáradság nélkül leírtam a leglényegesebb dolgokat, ugyancsak mélyértelműnek tűnik föl nekem. Lothar utolsó szavait nem egészen értem, csak sejtem, hogy mit gondol, de mégis úgy érzem, hogy mindez teljesen igaz. Kérlek, üzd ki a fejedből egészen a csunya Koppéliusz ügyvédet és a hőmérős Giuseppe Koppolát. Légy meggyőződve, hogy ezeknek az idegen alakoknak semmi hatalmuk rajtad; csak hited az ő ellenséges hatalmukban teheti őket valóban ellenségeddé. Ha leveled minden sorából nem hallatszánék ki lelked legnagyobb izgatottsága, ha lelkem mélyén igazán nem fájna az állapotod, akkor bizony tréfálkozni tudnék a homokos ügyvéden és a hőmérőkereskedőn. Légy vidám, vidám! Föltettem magamban, hogy mint védőszellemed jelenek meg nálad és a csunya Koppolát, ha netán eszébe jut, hogy álmodban zaklasson, hangos nevetéssel elkergetem. Egyáltalán nem félek tőle és ocsmány kezétől, nem fogja megrontani sem mint ügyvéd a nyalánkságot, sem mint homokos ember a szememet.

Örökké forrón szeretett Nathanaelom, stb. stb.

NATHANAEL LOTHARHOZ.

Nagyon röstelltem, hogy a neked szóló leveletem Klára a multkor tévedésből, persze az én szórakozottságom okozta tévedésből, fölbontotta és elolvasta. Nagyon mélyértelmű, filozófiai levelet írt nekem, amelyben körülményesen bizonyítja, hogy Koppéliusz és Koppola csak az én gondolatvilágomban létezik és hogy ezek énem fantómjai, amelyek szétporladnak, mihelyt fantómoknak ismerem föl őket. Igazán, nem is hinné az ember, hogy az a lélek, amely ily tiszta, drágán mosolygó gyermekszemből gyakran mint valami kedves álom, világít ki, ennyire alaposan, ennyire oktatószerűen tud megkülönböztetni. Reád

hivatkozik. Beszéltetek rólam. Bizonyára előadást tartottál neki a logikából, hogy mindent finoman meg tudjon rostálni és meg tudjon különböztetni. Hadd ezt abba! Egyébiránt bizonyos, hogy a hőmérő-kereskedő, Giuseppe Koppola, semmiesetre sem azonos az öreg Koppéliusz ügyvéddel. Előadásokat hallgatók a csak nemrégén megérkezett fizika-tanárnál, akinek, mint ama híres természettudósnak, Spalanzani a neve és olasz származású. Ez már sok év óta ismeri Koppolát, de különben a kiejtésén is észrevehető, hogy piemonti ember. Koppéliusz német volt, de azt hiszem, nem becsületes. Nem vagyok egészen megnyugodva. Bár ti, te és Klára, komor álmodozónak hisztek, mégsem tudok megszabadulni attól a hatástól, amelyet Koppéliusz átkozott arca tesz reám. Örülök, hogy mint Spalanzani mondja, eltávozott a városból. Ez a tanár különös egy alak. Kicsiny, gömbölyű ember, az arca erős pofacsonttal, finom orral, duzzadt ajakkal, finom, szúrós szemmel. De minden leírásnál jobban megismerheted, ha megnézed Kagliosztrót, ahogyan akármelyik berlini zsebnaptárban Chodowiecki rajzolja. Ilyen Spalanzani. A minap fölballagott a lépcsőn és észreveszem, hogy az egyik oldalon kis rés mutatkozik a függönyön, amely más-kor szorosan elföd egy üvegajtót. Magam sem tudom mi vitt rá, hogy kíváncsian betekintsek. Magas, a legarányosabb alakú, nagyon karcsú, pompásan felöltözött nőszemély ült a szobában kis asztalnál, amelyre összekulcsolt kézzel rátámasztotta mindkét karját. Szemben ült az ajtóval, úgyhogy a maga egészében láthattam angyali szépségű arcát. Ügylátszik, nem vett észre és a szemében egyáltalán bizonyos merevség volt, szinte azt mondanám, nem látott, mintha nyitott szemmel aludt volna. Nagyon kellemetlenül éreztem magamat és ezért óvatosan a szomszédos előadóterembe somfordáltam. Utóbb megtudtam, hogy az alak, amelyet láttam, Olimpia volt, Spalanzani leánya, akit furcsa módon és gonoszul bezár úgy, hogy egyetlenegy embernek sem szabad a közelébe jutnia. Lehet, hogy ennek valami különös oka van,

talán örült, vagy más baja van. De hát miért is írom meg mindezt neked? Szóval jobban és részletesebben elmondhattam volna. Mert vedd tudomásul, hogy tizen-négy nap múlva nálatok vagyok. Látnom kell megint édes, kedves angyalomat, Klárámat. Akkor azután, mintha elfújnák a lehangoaltságot, amely (be kell vallanom) azután a fatális, értelmes levél után hatalmába akart keríteni. Éppen ezért ma sem írok neki.

Ezer üdvözet stb. stb.

Kitalálni sem lehet különösebb és csodálatosabb dolgot, mint a mi szegény barátommal, a fiatal Nathanael diákkal történt és amit neked, szíves olvasó elbeszélék. Átéltél-e te valaha valamit, ami teljesen betöltötte kebledet, érzékedet, gondolataidat és minden mást kiszorított belőle? Forrt és főtt benned minden, véred megtüzesedve rohant ereidben és pirosabbra festette orcádat. Tekinteted olyan furcsa lett, mintha minden más szemnek láthatatlan alakokat akarna az üres térben elkapni és a beszéd sötét sóhajokká foszladt szét. Barátaid ekkor azt kérdezték :

— Hogy van kedvesem? Mi baja van drágám?

És te erre minden izzó színnel és árnyékkal és fény-nyel szóba akartad önteni azt, ami benned él és azon fáradoztál, hogy csak a megkezdéshez is szavakat találj. De úgy érezted, mintha mindazt a csodálatosat, fonségeset, irtózatosat, vidámat, borzalmasat, ami történt, mindjárt az első szóban össze kellene foglalnod, hogy villamos ütésként hasson mindenre. De minden szó, minden, amire a beszéd képes, színtelennek és fagyosnak és halottnak tűnt föl neked. Keresel és keresel és dadogsz és hebegsz és barátaid józan kérdései fagyos szélfuvalomként csapnak belső tüzedbe, míg ki nem akar aludni. Ha azonban bátor festő módjára néhány merész vonással már megrajzoltad belső képed körvonalait, akkor könnyen raktad föl az egyre tüzeőbb színeket és a sokféle alak eleven mozgalmassága magával ragadta a barátokat, akik, mint te is,

magukat látták a képben, amely lelkedből született! Nálam — és ezt kedves olvasóm, be kell vallanom — tulajdonképpen senkisémet érdeklődött a fiatal Nathanael sorsa iránt; de bizonyára tudod, hogy a szerzők ama csodálatos nemzetségéhez tartozom, akik ha a begyükben van olyasvalami, amit az imént leírtam, úgy érzik, mintha mindenki, aki a közelükbe jut és rajtuk kívül még az egész világ ezt kérdezné:

— Miről van szó? Beszélje el drágám!

Ez unszolt ellenállhatatlanul, hogy Nathanael végzetes életéről beszéljek neked. Egész lelkemet betöltötte az, ami ebben az életben csodálatos és különös, de éppen ezért és mert meg kellett nyernem a hajlandóságodat, ó olvasóm! a csodálatos elviselésére, ami nem csekélység, azon erőlködtem, hogy Nathanael történetét sokatmondóan, eredeti módon, meghatóan kezdjem el:

— Egyszer volt...

Minden elbeszélés legszebb kezdete; nagyon józan.

— A kis S. vidéki városban élt...

Valamivel jobb, legalább nagy feneket kerít a dolognak. Vagy mindjárt medias in res:

— Eridj a pokolba, — kiáltotta dühöt és irtózatot szóró vad tekintettel Nathanael diák, amikor a hőmérőkereskedő, Giuseppe Koppola...

Ezt valóban már le is írtam, amikor Nathanael diák vad tekintetében, mintha valami mulatságosat éreztem volna; pedig egyáltalán nem tréfás az eset. Nem jutott eszembe semmi szó, ami tükörként csak megközelítőleg is visszaadta volna a belső kép színpompáját. Elhatároztam, hogy nem is csinállok semmi bevezetést. A három levelet, amelyet Lothar barátom szívesen a rendelkezésemre bocsátott, fogadd szíves olvasó a kép körvonalául, amelybe elbeszélésemmel egyre több színt iparkodom majd belevinni. Egy-egy alakot talán, mint a jó arcképfestőnek, sikerül úgy fölfognom, hogy a nélkül, hogy az eredetit ismernéd, hasonlatosnak fogod találni és úgy fogod érezni, mintha azt a személyt a valóságban is már többször láttad volna. Akkor ó olvasóm! talán azt hiszed, hogy

a való életnél nincs csodálatosabb és bolondabb dolog és hogy a költő mégis csak mint tompára csiszolt tükör, homályos visszfényében foghatja föl az életet. Hogy tisztábban álljon előttünk, amit mindjárt kezdetben szükséges tudni, azokhoz a levelekhez hozzá kell fűznöm, hogy nemsokára Nathanael apjának halála után Nathanael anyja magához vette Klárát és Lothart, egy távoli rokon gyermekeit, aki szintén meghalt és árván hagyta őket hátra. Klára és Nathanael hevesen vonzódott egymáshoz, ami ellen senki emberfiának nem volt kifogása; jegyesek voltak tehát, amikor Nathanael eltávozott, hogy G.-ben folytassa tanulmányait. Onnan írja utolsó levelét, ahol Spalanzani híres fizika-professzor előadásait hallgatja. Most már bizvást folytathatnám az elbeszélést; de e pillanatban oly élenken áll szemem előtt Klára képe, hogy nem tudok félrenézni, amint-hogy sohasem tudtam, ha kedvesen mosolyogva rám tekintett. Klára egyáltalán nem mondható szépnek; ez volt a véleménye mindenkinek, aki hivatásszerűen ért a széphez. De az építészek dícsérték természetének tiszta arányosságát, a festők csaknem nagyon is szűziesen formálnak találták nyakát, vállát és mellét, ellenben mindannyian beleszerettek csodálatos Magdolna-hajába és egyáltalán sokat fecsegték Battoniszerű koloritról. Egyikük, igaz fantaszta, Klára szemét különösképpen Ruisdael valamelyik távához hasonlította, amelyben visszatükröződik a felhőtlen ég tiszta azúrja, az erdő és a kert virága, a gazdag vidék egész tarka, derült élete. A költők és mesterek azonban még tovább mentek és ezt mondták:

— Törődünk is a tóval... a tükörrel! Hiszen nem nézhetünk erre a leányra a nélkül, hogy tekintetétől csodálatos égi dalok és hangok ne sugároznának felénk, amelyek lelkünkbe hatolnak, ahol minden fölébred és fölélenkül. Ha ilyenkor nem énekelünk magunk is valami okosat, akkor egyáltalán nem érünk sokat és ezt olvassuk ki érthetően a Klára ajka körül lebegő finom mosolyból is, ha arra merészkedünk, hogy valamit eldúdoljunk neki, ami éneknek akar

látszani, pedig csak egyes hangok ugrándoznak zavartan össze-vissza.

Így is volt. Klárának megvolt a derült, elfogulatlan, gyermeteg gyermek életerős fantáziája, mély nőiesen gyöngéd lelkülete, nagyon is élesen megkülönböztető esze. Az álmvilágban élők ugyancsak megjárták vele ; mert sok beszéd helyett, ami egyáltalán nem fért meg Klára hallgatag természetével, tiszta tekintet és az a finom, irónikus mosoly ezt mondta nekik :

— Kedves barátaim! csak nem gondoljátok, hogy szétfolyó árnyképeiteket élettel és érzéssel teli igaz alakoknak tekintem?

Klárát éppen ezért sokan hidegnek, érzéstelennek, prózai teremtésnek mondták ; mások ellenben, akik a maga mélységében világosan fogták föl az életet, rendkívül szerették a kedélyes, értelmes, gyermeki leányt, de annyira senkisem, mint Nathanael, aki erősen és derűlten a tudomány és művészet birodalmában mozgott. Klára egész lelkével kedvesén csüggött ; életére akkor vetődtek az első felhőárnyak, amikor Nathanael elvált tőle. Mekkora gyönyörűséggel röpült a karjába, amikor most, a Lotharnak írt utolsó levelében tett ígérete szerint, szülővárosában valóban belépett anyja szobájába. Úgy történt, ahogyan Nathanael gondolta ; mert abban a pillanatban, amelyben Klárát újra meglátta, nem gondolt többé sem Koppéliusz ügyvédre, sem Klára okos levelére, minden lehangoltsága eltűnt.

De mégis igaza volt Nathanaelnek, amikor azt írta barátjának, Lotharnak, hogy az útálatos Koppola hőmérőkereskedő alakja meglehetősen ellenségesen lépett be az életébe. Megéreztek ezt mindnyájan, mert Nathanael mindjárt az első napokban egész lényében teljesen megváltozotttnak látszott. Komor álmodozásba merült és nemsokára olyan különösen viselkedett, amire azelőtt soha nem volt eset. Minden, az egész élet álm és sejtelem volt neki ; arról beszélt mindig, hogy minden ember, bár szabadnak hiszi magát, csak sötét hatalmak kegyetlen játékszere és hasztalan lázad föl az ember ez ellen, alázatosan bele

kell nyugodni abba, amit a sors ránk mért. Annyira ment, hogy azt állította, ostobaság az a hit, hogy a művészetben és a tudományban a kedve szerint alkothat az ember, mert a lelkesedés, amellyel az ember alkotni képes, nem a maga belsejéből jön, hanem ez valamely rajtunk kívül eső felsőbb szellem behatása.

Az okos Klárának semmiképpen sem volt kedvére ez a misztikus rajongás, a cáfolgatás megkísérlése azonban céltalannak látszott. De ha Nathanael azt bizonyítgatta, hogy Koppéliusz a gonosz szellem, amit abban a pillanatban ismert föl, amikor a függöny mögött hallgatódzott és hogy ez az útálatos démon borzasztó módon meg fogja zavarni szerelmük boldogságát, Klára nagyon elkomolyodott és ezt mondta.

— Igen, Nathanael, igazad van! Koppéliusz gonosz ellenség, akármilyen borzasztóságot művelheti mint valami ördögi hatalom, amely láthatólag az életbe lépett, de csak akkor, ha nem kergeted el eszedből és gondolatodból. Ameddig hiszel benne, addig létezik is és működik, az ő hatalma csak az, hogy te hiszel benne.

Nathanael egészen fölháborodva azon, hogy Klára a démon létezését csak az ő belsejében látja, ilyenkor az ördögök és borzalmas hatalmak egész misztikus tanával akart kirukkolni, Klára azonban, Nathanael nem csekély bosszúságára, valami közömbös dolog közbevetésével, elkedvetlenedve végét szakította a magyarázatának. Hideg, érzéketlen lelkek nem értik meg ezeket a mély titkokat, gondolta Nathanael és nem vette észre, hogy éppen ezek közé az alárendelt természetek közé sorozza Klárát is, miért is újra meg újra megkísérelte, hogy őt azokba a titkokba beavassa. Kora reggel, amikor Klára a reggeli elkészítésében segédkezett, ott állott mellette és addig olvasott neki föl mindenféle misztikus könyvből, míg Klára rászólt:

— Kedves Nathanael, hátha téged szidnálak, mint azt a gonosz szellemet, amely ellenségesen hat a kávéra? Mert ha, ahogyan akarod, magára hagyok mindent és míg olvasol, a szemedbe nézek, a kávé kifolyik a tűzbe és egyiktek sem kap reggelit!

Nathanael haragosan becsapta a könyvet és nehez-

telve a szobájába rohant. Azelőtt kedves, eleven történeteket írt, amelyeket Klára a legőszintébb gyönyörűséggel hallgatott meg; most komor, érthetetlen, alaktalan volt minden, amit költött és ha Klára kíméletesen nem is mondta meg, ő mégis megérezte, hogy kevésbé érdekli. Klárára semmi sem hatott nyomasztóbban, mint az, ami unalmas volt; ilyenkor tekintete és szava elárulta le nem győzhető szellemi álmoságát. Nathanael írásai valóban nagyon unalmasak voltak. Egyre jobban bosszantotta Klára hideg, prózai lelke; Klára nem tudta legyőzni Nathanael sötét, komor, unalmas misztikumán érzett haragját és így a nélkül, hogy észrevették volna, belsejükben mindketten egyre jobban eltávolodtak egymástól. Nathanaelnek magának is be kellett vallania, hogy a csúnya Koppéliusz alakja elhalványodott a képzeletében és gyakran nagy fáradságába került, hogy költeményeiben, amelyekben mint a végzet kegyetlen mumusa lépett föl, lehetőleg élénken szerepeltesse. Végre az jutott az eszébe, hogy azt a komor sejtelmét fogja megénekelni, amely szerint Koppéliusz meg fogja zavarni szerelmi boldogságát. Magát és Klárát úgy állította be, mint akiket hű szerelem köt össze. de olykor-olykor mintha valami fekete kéz nyúlt volna bele életükbe és kiragadott volna belőle valami kivirágzott örömet. Végül amikor már az oltár előtt állnak, megjelenik az irtózatossá Koppéliusz és megérinti Klára kedves szemét; az tüzes szikraként gyújtva és égetve, Nathanael keblére ugrik, Koppéliusz megragadja Nathanaelt és lángoló tűzkörbe dobja, amely a vihar gyorsaságával forog és zúgva, bögve magával ragadja. Pokoli a dübörgés, mint mikor az orkán haragosan csapdossa a tengert tajtékzó hullámain, amelyek fehérfejű fekete óriások módjára dühösen harcolva, fölágaskodnak. De a dühös toporzékoláson át Klára hangját hallja:

— Hát mért nem tekintesz rám? Koppéliusz megtevesztett, hiszen nem az én szemem égette úgy a kebledet, hanem saját szíved vérenek ízzó csöppje... hiszen nekem megvan a szemem, nézz csak reám!

Nathanael ezt gondolja : ez Klára és én örökkön-örökké az övé vagyok. Ekkor, mintha a gondolat oly erővel nyúlna bele a tűzkörbe, hogy megállítja és fekete szakadékban elhal a dübörgés. Nathanael Klára szemébe tekint, de Klára szemével a halál néz reá barátságosan.

Nathanael, mialatt ezt költötte, nagyon nyugodt és meggondolt volt, minden soron csiszolgotott és javíttatott és mivel alávetette magát a metrikus kényszernek, nem nyugodott, míg minden tisztán hangzott és szépen csengett. Amikor azonban végre elkészült és hangosan fölolvasta magának a költeményt, borzalom és vad irtózat fogta el és így kiáltott föl :

— Kinek a rettenetes hangja ez?

Majd ismét nagyon sikerültnek látta a művét és bizonyosra vette, hogy ezzel tűzre gyújtja Klára hideg lelkét, bár nem látta tisztán, minek kell Klárát lángra-lobbantani és mire jó, ha megijeszti ezekkel a borzalmas képekkel, amelyek rettenetes, szerelmüket elpusztító sorsot jósolnak. Nathanael és Klára az anyja kis kertjében ült ; Klára nagyon vidám volt, mert Nathanael három hónap óta, mialatt költeményét írta, nem kínoztta álmaival és sejtelmeivel. Nathanael is, mint máskor, víg dolgokról beszélt, élénken és jókedvűen úgy, hogy Klára így szólt :

— Most vagy csak igazán ismét az enyém ; látod-e most, hogy elkergettük a csúnya Koppéliuszt?

Csak ekkor jutott Nathanael eszébe, hogy zsebében van a költemény, amelyet föl akart olvasni. Mindjárt elő is vette a lapokat és olvasni kezdett ; Klára, aki, mint rendesen, valami unalmas dolgot sejtett, megadva magát sorsának, nyugodtan kötni kezdett. De ahogyan fokként feketébben és feketébben gomolygott a komor felhő, kiejtette kezéből a kötőtűt, a harsnyát és mereven Nathanael szemébe nézett. Ezt föltartóztathatatlanul magával ragadta a költeménye, a belső tűz pirosra égette arcát, könnybe lábadt a szeme. Végre befejezte, a nagy kimerültségtől nyöszörgött, megragadta Klára kezét és vígasztalan kínban fölolvadva, sóhajtotta :

— Ó!... Klára!... Klára!

Klára szelíden megölelte és halkán, de nagyon lassan és komolyan ezt mondta :

— Nathanael... Drága Nathanaelom!... dobd az ostoba... esztelen... őrült mesét a tűzbe!

Erre Nathanael dühösen fölugrott és ellökve magát Klárát, ezt kiáltotta :

— Te élettelen átkozott automata!

Elrohant. A mélyen megbántott Klára keserves könnyeket ontott és hangosan zokogta :

— Ó, sohasem szeretett, mert nem ért meg engem.

Lothar lépett a lugasba ; Klárának el kellett mondania, mi történt ; lelke teljességével szerette nővérét, panaszának minden szava szikraként hullott keblébe, úgyhogy vad dühre gyulladt a harag, amely az álmodozó Nathanael ellen régen a szívében volt. Nathanaelhez sietett, kemény szavakkal szemére hányta ostoba viselkedését a szeretett testvérrel szemben és a fölfortyant Nathanael szintén keményen válaszolt. A «fantasztá, őrült tacszó»-ra «semmirekellő, közönséges, mindennapi lélek» volt a felelet. Elkerülhetetlen volt a párbaj. Elhatározták, hogy másnap reggel a kert mögött, akadémiái szokás szerint, élesre fent törrel vívnak meg egymással. Némán és komoran jártak-keltek, Klára hallotta a heves civakodást és látta, amikor a vívómester alkonyatkor elhozta a töröket. Megsejtette, hogy mi készülődik. Lothar és Nathanael a párbaj helyén komor némasággal éppen levetette a kabátját, égő szemükben vérszomjas harci kedvvel éppen egymásnak akartak menni, amikor a kertajtón át odarohant Klára. Zokogva kiáltozta :

— Ti vad, rettenetes emberek! Engem szúrjatok le, mielőtt egymásra támadtok ; mert hogyan élhetnék tovább ezen a világon, ha a kedvesem a testvért, vagy a testvérem a kedvest megöli.

Lothar lebocsátotta a fegyvert és szótlanul a földre nézett, Nathanael keblében pedig szívettépő fájdalommal újra éledt a nagy szerelem, amelyet a pompás ifjúkor legszebb napjaiban érzett a bájos Klára iránt. A gyilkoló szerszám kihullott a kezéből, Klára lábához rogyott.

— Megbocsátasz-e nekem, egyetlen, hőn szeretett Klárám! . . . Megbocsátasz-e nekem, szeretett Lothar testvérem! . . .

Lothart meghatotta barátjának mély fájdalma; könnyek közt összeölelkezett a három kibékült ember és megesküdött, hogy szeretettel és hűséggel mindig együtt marad.

Nathanael úgy érezte, mintha valami súlyos terhet, amely a földre nyomta, hengerítettek volna el róla, sőt mintha szembeszállva a sötét hatalommal, amely rája nehezedett, megmentette volna egész létét, amit megsemmisülés fenyegetett. Még három boldog napot töltött el szereteteinél, azután visszament G.-be, ahol még egy évig akart maradni, hogy azután végleg a szülővárosába térjen vissza. Az anya előtt elhallgattak mindent, ami Koppéliuszra vonatkozott, mert tudták, hogy borzalom nélkül nem tud rá gondolni, mert, mint Nathanael, ő is Koppéliuszt okolta férje haláláért.

Mennyire meglepődött Nathanael, amikor a lakásába igyekezett és látta, hogy az egész ház leégett, úgyhogy az omladékból csak a csupasz tűzfalak ágaskodtak ki. Bár a tűz a földszinten lakó gyógyszerész laboratóriumában tört ki, a ház tehát alulról felfelé égett, Nathanael bátor, derék barátainak még jókor sikerült Nathanaelnak az emeleten lévő szobájába hatolniok, ahonnan kimentették a könyveket, iratokat és műszereket. Sértetlenül mindent elvittek egy másik házba, amelyben lefoglaltak egy szobát, ahová Nathanael mindjárt be is hurcolkodott. Nem törődött sokat azzal, hogy szemben lakott Spalanzani professzorral és éppen oly kevésbé találta különösnek, amikor észrevette, hogy az ablakából éppen abba a szobába lát, ahol Olimpia ült gyakran egyedül, úgyhogy alakját tisztán fölismerhette, bár arcának vonásai határozatlanok és elmosódottak maradtak. Végre mégis fölűnt neki, hogy Olimpia gyakran órákig ugyanabban a helyzetben, amelyben egykor az üvegajtón keresztül pillantotta meg, minden foglalkozás nélkül egy kis

asztalnál ült és hogy állhatatosan átnézett hozzája ; azt is be kellett vallania, hogy szebb termetet soha nem látott ; de Klárával szívében, a feszes, merev Olimpia egészen közömbös volt neki és munkája mellől csak néha vetett egy-egy futó pillantást a szép szoborra. Ez volt minden. Éppen Klárának írt, mikor halkan kopogtattak az ajtón ; betessékelő szavára kinyílt az ajtó és Koppola kellemetlen arca kukkantott be. Nathanael megrendült a belsejében ; de arra gondolva, amit Spalanzani mondott el földijéről, Koppoláról és arra is, amit Koppéliusz, a homokos ember szégyelte magát gyermekes kísértetfélelme miatt, minden erejével megemberelte magát és a lehető legszelídebben és legnyugodtabban ezt mondta ?

— Nem veszek hőmérőt, kedves barátom! Csak menjen!

Ekkor azonban Koppola már egészen benn volt a szobában és széles száját csúnya nevetésre széttátva és szürke hosszú pillák alatt levő kis szemével szúrósan tekintgetve, rekedt hangon így szólt :

— Ej, nem hőmérő, nem hőmérő! . . . szépet szemje is van . . . szépet szemje!

Nathanael megrémülve szólt :

— Bolond, hogyan lehet szemed? . . . szemed? . . . szemed? . . .

De Koppola ebben a pillanatban félrerakta a hőmérőket, belenyúlt kabátjának öblös zsebébe és nyeles szemüveget meg pápaszemet vett elő és kitette az asztalra.

— No . . . no . . . papaszem . . . papaszem rakni orra, ez enyimet szemje . . . szépet szemje! . . .

És ezzel egyre több szemüveget vett elő, úgyhogy az egész asztal furcsa módon csillogni és fényleni kezdett. Ezer szem tekintett és vonaglott görcsösen és meredt rá Nathanaelre, de ő nem tudott elnézni az asztalról, ahová Koppola mindig több szemüveget tett és mindegyre vadabbul ugrottak össze-vissza a lángoló pillantások és vérvörös sugaraikat Nathanael keblébe tüzelték. Őrült irtózat hatalmában fölkiáltott :

— Megállj! megállj rettenetes ember!

Karonragadta Koppolát, aki nem törődve azzal, hogy már az egész asztal teli volt, éppen a zsebébe nyúlt, hogy még több szemüveget vegyen elő. Koppola rekedten, útalatosan nevetve, könnyen kiszabadította magát és e szavakkal: «ah... semmit magának... de itt szépet üvegje...» összesöpörte a szemüvegeket, zsebrerakta és a kabát oldalzsebéből egész sereg kisebb-nagyobb messzilátót vett elő. Mihelyt eltűntek a szemüvegek, Nathanael megnyugodott és Klárára gondolva, belátta, hogy a rettenetes kísértet csak az ő belsejéből támadt, valamint hogy Koppola rendkívül becsületes műszerész és optikus, de semmiesetre sem lehet Koppéliusz átkozott hasonmása és hazajáró lelke. Ehhez járult még az is, hogy a messzilátókon, amelyeket Koppola most az asztalra tett, semmi különös nem volt, legkevesbbé voltak pedig olyan kísértetiesek, mint a szemüvegek, úgyhogy Nathanael mindent ismét jóvá teendő, elhatározta, hogy most igazán vásárol valamit Koppolától. Kezébe vett egy kicsiny, nagyon csinos zsebmesszelátót és hogy megvizsgálja, kinézett rajta az ablakon. Soha életében nem volt még a kezében üveg, amely mindent oly tisztán, élesen és világosan a szem elé hozott volna. Önkéntelenül Spalanzani szobájába nézett; Olimpia, mint rendesen, a kis asztalnál ült, rajta nyugodott a karja, keze összekulcsolva. Nathanael most látta csak Olimpia gyönyörűen formás arcát. Csak a szeme tűnt föl különös merevségűnek és halottnak. De ahogyan mindegyre élesebben nézte az üvegen át, mintha Olimpia szemében nedves sugarak éledtek volna. Úgy látszott, mintha csak most gyúlt volna ki szemének fénye; tekintete mindegyre élénkebben lángolt. Nathanael az ablakba szinte odavarázsolva, folyton az isteni szép Olimpiát nézet. Köhintés és topogás, mintha mély álomból keltette volna föl. Koppola állott mögötte:

— Tre zechini... három dukát...

Nathanael tisztára megfélekedezett az optikusról; hamar kifizette, amit kért. Koppola kellemetlen rekedt hangján és gúnyosan mosolyogva, kérdezte:

— Ügye?... szépet üveg... szépet üveg!

— Igen, igen, igen! — felelte Nathanael bosszúsan. Isten önnel, kedves barátom!

Koppola távozott a szobából, de közben sokszor különös oldalpillantást vetett Nathanaelre. A lépcsőről behallatszott hangos nevetése.

— Persze — gondolta Nathanael, — kinevet, mert a kis messzilátót bizonyára nagyon drágán fizettem meg . . . nagyon drágán!

Míg halkan e szavakat mondta, mintha iszonyatot keltően mély halálsóhaj szállt volna végig a szobán. Nathanaelnek ijedtében elállt a lélekzete. Hiszen észrevette, hogy maga sóhajtott akkorát.

— Klárának bizony igaza van, — mondta magamagának, — ha ízléstelen szellemlátónak tart; de mégis csak ostobaság . . . sőt több, mint ostobaság, hogy még most is aggaszt az a bolond gondolat, hogy drágán fizettem meg Koppola üvegjét; nem is látom be, hogy ez miért aggaszt.

Most leült, hogy befejezze Klárának szóló levelét, de egy tekintet az ablakon át meggyőzte arról, hogy Olimpia még ott ül és ebben a pillanatban, ellenállhatatlan hatalomtól kényszerítve, fölugrott, fölkapta Koppola messzilátóját és nem tudott betelni Olimpia csábító jelenségével, míg barátja, Zsigmond, el nem szólította Spalanzani tanár előadására. A végzetes szobán szorosan le volt bocsátva a függöny, Olimpiát éppoly kevéssé pillanthatta meg itt, mint ahogyan a következő két napon sem fedezhette föl a szobájában, pedig alig távozott az ablaktól és Koppola messzilátóján állandóan átkémlelődött. A harmadik napon még az ablakokat is eltakarták. Egészen kétségbeesve a vágytól és tüzes megkívánástól üzetve, lefutott a kapu elé. Olimpia alakja lebegett előtte a levegőben, lépett eléje a bokorból és nézett reá nagy, fénylő szemmel a tiszta patakból. Klára képe egészen eltűnt lelkéből, csak Olimpiára gondolt és hangosan siránkozott.

— Ó, te szerelmem fönséges csillaga, csak azért kezdél nekem világítani, hogy mindjárt megint eltűnjél és sötét reménytelen éjszakában magamra hagyj?

Amikor vissza akart térni a lakásába, Spalanzani házában zajos mozgolódást vett észre. Az ajtók tárva-nyitva voltak, mindenféle szerszámot vittek be, az elsőemeleti ablakokat kiakasztották, szorgalmas cseledek nagy szőrkefékkel ide-oda mozogva, söpörtek és poroltak, benn asztalosok és kárpitosok kopogtak és kopácsoltak. Nathanael nagyon meglepetve megállott az utcán ; ekkor nevetve odalépett hozzája Zsigmond és így szólt :

— Nos, mit szólsz a mi öreg Spalanzaninkhoz?

Nathanael erősködött, hogy nem mondhat semmit, mert semmit sem tud a professzorról, ellenben nagy csodálattal látja, mily veszekedett tevékenykedés és rendezkedés indult meg a csendes és komor házban ; ekkor aztán Zsigmondtól megtudta, hogy Spalanzani másnap nagy ünnepséget rendez, hangversenyt és bált és hogy erre a fél egyetem hivatalos. Általában azt beszélik, hogy Spalanzani most először fogja bemutatni leányát, Olimpiát, akit meglehetősen aggodalmaskodással oly sokáig elvont minden emberi szem elől.

Nathanaelre meghívó várt és a meghatározott órában, amikor már robogtak a fogatok és a földíszített termekben a gyertyák csillogtak, dobogó szívvel a professzorhoz ment. Nagy volt a társaság és előkelő. Olimpia gazdagon és ízlésesen felöltözve jelent meg. Mindenkinnek meg kellett csodálnia szép arcát és termetét. Kissé különösen behajlott háta, derekának darázsvékonyysága mintha nagyon erős fűzéstől lett volna. Járásában és tartásában volt valami kimért és feszes, ami nem egy embernek kellemetlenül tűnt föl; azzal a kényszerrel magyarázták, amelyet a társaság rakott rá. Megkezdődött a hangverseny. Olimpia nagy készséggel zongorázott és éppen így adott elő tiszta, csaknem üvegharanghangon egy bravúr-áriát. Nathanael egészen el volt ragadtatva ; a leghátsó sorban állott és a vakító gyertyafényben Olimpia vonásait nem ismerhette föl egészen tisztán. Ezért észrevétlenül elővette Koppola messzilátóját és a szép Olimpiára nézett. Ó! . . . ekkor észrevette, hogy teli vágyakozással feléje nézett és hogy minden hangot szerelmi pil-

lantással kísért, amely lángra lobbantotta a lelkét. A művészi ruládok Nathanaelnek a szerelemmé di-csőült lélek égbetörő ujjongásaként tűntek föl és amikor végre a hosszú trillo végigzúgott a termen, mintha hirtelen izzó karok ragadták volna meg, nem tűrtőztethette magát többé, fájdalmában és gyönyörében hangosan föl kellett kiáltania :

— Olimpia!

Mindenki ránézett, néhányan nevettek. A templomi organista arca azonban még az eddiginél is jobban elkomorult és csak ennyit mondott :

— Nos, nos!

A hangverseny véget ért, megkezdődött a bál. Vele táncolhasson! ... vele! ez volt Nathanael leg-főbb törekvése, legnagyobb vágya ; ám hol vegyen elég bátorságot arra, hogy őt, az ünnep királynőjét táncra kérje? De íme! ... maga sem tudta, hogyan történt, elég az hozzá, hogy amikor a tánc megkezdődött, szorosan Olimpia mellett állott, akit még senki-sem kért föl és alig tudva néhány szót eldadogni, megragadta a kezét. Jéghideg volt Olimpia keze. Mintha a halálnak borzongató fagyossága remegtette volna meg, belemeredt a tekintete Olimpia szemébe, amely csupa szeretetet és vágyódást sugárzott feléje és ugyanebben a pillanatban, mintha megindult volna a hideg kéz érverése és az élet melege árasztotta volna el a vért. Nathanaelben is izzani kezdett a szerelmi vágy, átkarolta a szép Olimpiát és végig-röpült vele a termen. Azt hitte mindig, hogy meg-lehetősen ütemszerűen táncol, de azon az egészen furcsa ritmikus egyformaságon, amellyel Olimpia táncolt és amellyel akárhányszor ugyancsak kihozta a sodrából, csakhamar észrevette, hogy mennyire eltévesztette az ütemet. De nem akart többé egyetlen más nővel sem táncolni és legszívesebben megölt volna mindenkit, aki Olimpiához közeledett, hogy táncra kérje. Ez azonban csak kétszer történt meg, Olimpia egyébként, bámulatára, petrezselymet árult és Nathanael sietett őt mindig újra fölkeríteni. Ha Nathanael a szép Olimpián kívül mást is meg tudott volna látni,

akkor elkerülhetetlen lett volna mindenféle végzetes viszály és civódás ; mert az az elfojtott, nehezen leplezett nevetés, amely majd ebben, majd abban a sarokban mulattatta a fiatal embereket, nyilván a szép Olimpiának szólt, akit furcsa pillantásokkal kísérték és nem lehetett tudni, miért. A táncról és a bőségesen élvezett bortól fölhevült Nathanaelt elhagyta szokásos félénksége. Olimpia mellett ült, keze a kezében és szerelméről beszélt áradozva és lelkesülve, olyan szavakkal, amelyeket senkisémet értett, sem ő, sem Olimpia. Olimpia talán mégis, mert állandóan a szemébe nézett és szüntelenül sóhajtozott : «Ó . . . ó . . . ó! . . .», mire azután Nathanael így felelt :

— Ó, te fönséges, égi nő! . . . te sugár a szerelemnek ígéretvilágából . . . te mély lélek, amelyben egész létem visszatükrözik . . .

Még sok hasonlót mondott, de Olimpia egyre csak sóhajtozott : «ó . . . ó! . . .» Spalanzani professzor néhányszor elhaladt a boldogok előtt és nagyon megelégedetten rájuk mosolygott. Nathanaelnek, bár egészen más világban volt, egyszerre csak úgy tűnt föl, mintha ideleenn Spalanzani professzornál észrevehetően besötétednék ; körültekintett és nem csekély ijedelmére látta, hogy az üres teremben éppen kialudni készül a már tövig égett két utolsó gyertya. A zene és a tánc már régen megszűnt. «Válás, válás», kiáltotta dühösen és kétségbeesve, megcsókolta Olimpia kezét, ajkához hajolt, jéghideg ajakkal találkozott az ő égő ajka! Mihelyt Olimpia hideg kezét megérintette, belső borzalom fogta el, hirtelen eszébe jutott a halott menyasszony legendája ; de Olimpia erősen magához ölelte és a csókkal az ajka mintha életre melegedett volna. Spalanzani professzor lassan végighaladt az üres termen, léptének zaja tompán visszhangzott és imbolygó árnyaktól körül táncolt alakjában volt valami ijesztő, kísérteties.

— Szeretsz . . . szeretsz engem, Olimpia? . . . Csak ezt a szót! Szeretsz? . . .

Ezt suttogta Nathanael, de Olimpia, miközben fölállott, csak sóhajtozott : ó . . . ó!

— Ígen, szerelmem drága, pompás csillaga, — mondta Nathanael, — fölkeltél az egemen és világitani fogsz nekem, örökre meg fogsz dicsőíteni.

— Ó, ó! — felelte a tovahaladó Olimpia.

Nathanael követte. A professzor előtt álltak, aki mosolyogva mondta :

— Ön rendkívül jól mulatott a leánnyal ; nos, kedves Nathanael úr, ha önnek kedvére van a társalgás ezzel a hülye leánnyal, akkor szívesen fogadom látogatását.

Nathanael egész sugárzó éggel a keblében távozott. A következő napokban Spalanzani ünnepsége volt a beszélgetés tárgya. Bár a professzor mindent megtett, hogy lehetőleg bőkezűnek lássék, a vidám emberek, mégis mindenféle megtörtént illetlenségről és különösségről tudtak beszélni és különösen a halottian merev, néma Olimpiát szapulták, akire ráfogták, hogy bár a külseje szép, de teljesen bárgyú és ebben iparkodtak az okát megtalálni annak, hogy Spalanzani oly sokáig rejtegette. Nathanael ezt nem minden belső bosszúság nélkül hallotta, de nem szólt ; mert így gondolkozott : érdemes-e bebizonyítani ezeknek a fickóknak, hogy éppen az ő bárgyúságuk akadályozza meg őket Olimpia mély, fönséges lelke megismerésében? Zsigmond egy napon így szólt hozzá :

— Légy szíves testvér, légy szíves és mondd meg, hogy te, aki okos fiú vagy, hogyan szerethetél bele odaát abba a viaszarcba, abba a fababába?

Nathanael haragosan föl akart pattanni, de hamar meggondolta magát és így felelt :

— Mondd meg nekem te, Zsigmond, hogyan kerülhetne el a te minden szépet észrehevő tekintetedet, érdeklődésedet Olimpia égi kedvessége? De hála Istennek, éppen ezért nem vagy a versenytársam ; különben egyikünknek véresen el kellene esnie.

Zsigmond észrevehette, hányadán van a barátjával, ügyesen alkalmazkodott és miután kijelentette, hogy a szerelemben sohasem lehet igazságot tenni, hozzáfűzte :

— Mégis csak különös, hogy soknak közülünk

Olimpiáról meglehetősen egyforma a véleménye. Nekünk — ne vedd rossz néven, testvér! — furcsa módon merevnek és lélektelennek tűnt föl. A termete szabályos és az arca is, ez igaz! . . . Szépnek lehetne mondani, ha tekintetéből nem hiányoznék minden létsugár, szinte azt mondanám, a látás minden képessége. Lépése különös módon kimért, mintha minden mozdulatát valami óramű járása igazgatná. Játékában, énekében az éneklő gép kellemetlenül szabályos lélektelen üteme van és ilyen a tánca is. Bennünket nagyon nyugtalanított ez az Olimpia, nem akartuk, hogy valami közünk legyen hozzája, úgy éreztük, mintha élő lénynek csak tetetné magát, pedig valami sajtóságos titka van.

Nathanael egyáltalán nem engedte át magát annak a keserű érzésnek, amely Zsigmond e szavaira hatalmába akarta kényszeríteni, uralkodott a haragján és nagyon komolyan csak ezt mondta:

— Nektek, ti hideg prózai emberek, furcsa lehet Olimpia. Csak a költői léleknek nyilvánul meg a vele egyforma lélek! Csak én éreztem meg szerelmes tekintetét, amely átsugározta lelkemet és gondolataimat, csak Olimpia szerelmében találom meg ismét magamat. Nektek bizonyára nem tetszik, hogy nem fecseg közhelyeket, mint a többi közönséges lélek. Igaz, hogy keveset beszél; de az a kevés, amit mond, belső világunk igazi hieroglifája, tele szeretettel és a lelki élet teljes felismerésével. De ti azt nem értitek meg és hiába beszélek.

— Isten veled, testvér — mondta Zsigmond szelíden, csaknem fájdalommal, — de azt hiszem, rossz úton jársz. Reám számíthatsz, ha minden . . . nem, nem tudom tovább mondani!

Nathanael hirtelen úgy érezte, hogy a hideg prózai Zsigmond a javát akarja, tehát melegen megszorította feléje nyújtott kezét.

Nathanael tisztára elfelejtette, hogy egy Klára is van a világon, akit pedig szeretett; az anya . . . Lothar . . . mindannyi eltűnt emlékezetéből, csak Olimpiának élt, mindennap órákig mellette ült és

szerelméről, életre pattant rokonérzésről, lelki rokonságról ábrándozott, amit Olimpia nagy áhítattal hallgatott végig. Íróasztala legmélyebb zugából Nathanael előkotort mindent, amit valaha írt. Költeményeket, ábrándozásokat, víziókat, regényeket, elbeszéléseket, mindezt naponta szaporította mindenféle zagyva szonettel, stanzával és mindezt belefáradás nélkül órákon át fölolvastatta Olimpiának. De nem is volt még sohasem ilyen nagyszerű hallgatónője. Nem hímezett és nem kötött, nem nézett ki az ablakon, nem etetett madarat, nem játszott ölebbel, sem dédelgetett macskával, nem babrálgatott papirosdarabbal, sem másvalamivel, nem kellett halk erőszakolt köhögéssel ásítást elnyomnia — szóval! — órákon át mereven és állhatatosan kedvese szemébe nézett, a nélkül, hogy megmozdult volna és pillantása egyre égetőbb, egyre élénkebb lett. Csak amikor végre Nathanael fölkelt és kezét, néha bizony a száját is megcsókolta, mondta: «ó, ó!» és utána: «jó éjt, kedvesem!»

— Ó, te fönséges, te mély lélek — mondta Nathanael a szobájában, — csak te, egyedül te értesz meg egészen.

Megremegett a belső gyönyörűségtől, ha arra gondolt, mily csodálatosan fejlődik az összhang naponta az ő lelke és Olimpia lelke közt; mert úgy érezte, hogy Olimpia a műveiről, egész költői tehetségéről az ő lelke szerint nyilatkozott, sőt a hangja is az ő lelkéből hallatszott ki. Így is kellett lennie, hiszen Olimpia több szót sohasem mondott, mint amennyit az imént megemlítettünk. Ha tiszta, józan pillanatokban, például reggel, mindjárt fölébredésekor, mégis eszébe jutott Nathanaelnek Olimpia teljes passzivitása és szófukarsága, akkor ezt mondta:

— Mi a szó... szó!... Égi szemének tekintete többet mond, mint minden földi beszéd. Egyáltalán bele tudja-e magát kényszeríteni az ég gyermeke abba a szűk körbe, amelyet a nyomorult, földi szükséglet jelöl ki?

Spalanzani tanár, úgy látszott, nagyon örült leánya

és Nathanael viszonyának; ennek mindenféle félre- ismerhetetlen jellel kimutatta jóakarátát és amikor egyszer Nathanael arra merészkedett, hogy Olimpiával való házasságra célozgatott, szélesen nevetett és azt mondta, hogy teljesen szabad választást enged a leánynak. Nathanael e szavaktól fölbátorítva, égő vágygal szívében, elhatározta, hogy mindjárt másnap könyörögni fog Olimpiának, mondja ki habozás nélkül, nyíltan, amit kedves szerelmes pillantása már régen elárult, hogy örökre az övé akar lenni. A gyűrűt kereste, amelyet anyjától kapott búcsúzáskor, hogy Olimpiának nyujtsa át odaadása, vele együtt kicsirázó, virágzó élete jelképe gyanánt. Keresés közben kezébe akadtak Klára és Lothar levelei; közömbösen félrelökte őket, megtalálta a gyűrűt, zsebre vágta és rohant át Olimpiához. Már a lépcsőn, a folyosón furcsa zajt hallott; mintha Spalanzani dolgozószobájából jött volna. Dobogás... csörgés... lökdösés... ütések az ajtón, közben káromkodás és átkozódás.

— Ereszd el... ereszd el... aljas... gyalázatos!... Ezért áldoztam az életemet? ... hahahaha!... nem így fogadtunk... én, én csináltam a szemét... én az óraművet... bolond ördög az óraműveddel... átkozott kutya, ostoba órás... pusztulj... sátán... megállj... ördögi bestia... megállj... takarodj... ereszd el!...

Spalanzani és az irtózatos Koppéliusz hangja lármázott és dühöngött össze-vissza. Nathanael kimondhatatlan aggodalomban berohant. A professzor egy női alakot fogott a vállán, az olasz Koppola pedig a lábán és teljes dühvel civakodva a birtokáért, ideoda vonszolgatták. Nathanael tele iszonyattal visszahökkent, amikor Olimpiát ismerte föl ebben az alakban; dühös haragra lángolva, el akarta ragadni kedvesét a veszekedőktől, de ebben a pillanatban Koppola óriási erőfeszítéssel kicsavarta a professzor kezéből a figurát, amellyel akkora csapást mért rá a professzorra, hogy ez hátratántorodott és lezuhant az asztalon keresztül, amely tele volt fiolákkal, retortákkal

üvegekkel, üveghengerekkel; minden ezer cserépre tört össze. Most Koppola vállára kapta a figurát és ijesztően éles nevetéssel lerohant a lépcsőn, úgyhogy a figurának csúnyán lelógó lába fahangon végigkopogott a lépcsőn... Nathanael megmerevedett... nagyon is tisztán látta, hogy Olimpiának hallott halvány viaszarcának nem volt szeme, a helyén fekete üreg; élettelen bábú volt. Spalanzani a földön fetrengett, az üvegcserepek összevagdosták fejét, mellét és karját, vére sugárban ömlött, mintha szökőkút lett volna. De összeszedte magát.

— Utána... utána... mire vársz?... Koppéliusz... Koppéliusz... elrabolta a legjobb automatát... Húsz évig dolgoztam rajta... az életemet áldoztam neki... az óramű... beszéd... járás... tőlem... a szemét... a szemedet ellopta... átkozott... utána... hozd vissza Olimpiát... ne, itt a szeme!...

Nathanael ekkor látta, hogy a földön fekvő egypár véres szem mered reá, Spalanzani sértetlen kezével fölkapta és feléje dobta úgy, hogy mellén találta... Tüzes karmát belevágta az őrület és eszméletét, gondolatait szét tépve, a belsejébe hatolt:

— Hui... hui... hui!... tűzkör... tűzkör! forogj, tűzkör... vígan... vígan!... fababácska hui, szép fababácska, forogj...

Ezzel rárohant a professzorra és fojtogatni kezdte. Meg is fojtotta volna, de a nagy lárma sok embert odacsődített, benyomultak, a dühöngő Nathanaelt visszarántották és így megmentették a tanárt, akit mindjárt bekötöztek. Zsigmond, bármilyen erős volt, nem tudta a dühöngőt megfékezni; ez rettenetes hangon egyre ezt kiáltozta: «fababácska, forogj...» és öklével maga köré csapkodott. Végre több ember egyesült erejével sikerült őt legyűrni úgy, hogy a földre szorították és megkötözték. Szavai irtózatossá állati ordításba fulladtak. Iszonyatosan dühöngve az örültek házába szállították.

Mielőtt szíves olvasó, elmondom, mi történt később a szerencsétlen Nathanaellel, ha érdekel Spalanzani, az ügyes mechanikusnak és automatagyáros-

nak a sorsa, biztosíthatlak, hogy sebeiből teljesen fölgyógyult. De ott kellett hagynia az egyetemet, mert Nathanael esete föltűnést keltett és általában teljesen megengedhetetlen csalásnak tartották, ha józan teatársaságba (Olimpia szerencsével látogatta) élő személy helyett fababát csempésznek be. Sőt jogászok finom és annál keményebb büntetést érdemlő csalásnak mondták, mert a közönség ellen irányult és olyan ravaszul volt kieszelve, hogy (egészen okos diákok kivételével) egyetlen ember sem vette észre; persze most mindenki a bölcset adja és előhozakodik mindenféle ténnyel, ami gyanúsnak tűnt föl. Ezek az utóbbiak tulajdonképpen semmi okosat nem mondtak. Mert például gyanúsnak tűnhetett-e föl bárkinak is az, hogy egyik elegáns teázó vallomása szerint Olimpia minden szokás ellenére gyakrabban tüsszentett, mint ásított? Az előbbi, így vélekedett ez a piperkőc, az elrejtett óramű önfölhúzása volt, közben nyikorgást lehetett hallani stb. A poézis és szónoklás tanára burnótot szippantott, becsukta burnótos dobozát, krákogott és ünnepiesen szólt:

— Nagyon tisztelt hölgyek és urak! Nem veszik észre, hol van a dolog bibije? Az egész egy allegória . . . tovább folytatott metafora! . . . Önök megértének! . . . Sapienti sat!

De sok tiszteletreméltó uraságot ez nem nyugtatott meg; az automatás esemény mély gyökeret vert a lelkükben és valóban csúnya bizalmatlanság kezdett elterjedni az emberi figurák ellen. Több szerelmes férfi, hogy teljesen meggyőződjk, nem fababa-e az, akit szeret, azt kívánta, hogy a kedves ütem nélkül énekeljen és táncoljon, amíg fölolvassanak neki, hímezzen, kössön, a kis mopszlivall játsszék stb., de mindenkifölött ne csak hallgasson, hanem néha beszéljen is úgy, hogy beszédéből gondolkozásra és érzésre lehessen következtetni. Sok szerelmi kapocs szorosabb és kedvesebb lett, mások ellenben csöndesen szétváltak. Egyik-másik ezt mondta:

— Igazán nem állhat érte jól az ember.

A teatársaságokban, hogy minden gyanúnak elejét

vegyék, hihetetlenül ásítottak és sohasem tüsszen-
tettek. Spalanzaninak, mint mondtuk, távoznia kel-
lett, hogy elkerülje a bűnügyi vizsgálatot az emberi
társaságba csalárd módon becsempészett automata
miatt. Koppola is eltűnt.

Nathanael, mintha mély, rettenetes álomból ébredt
volna, fölnyitotta a szemét és érezte, hogy szelíd égi
melegséggel leírhatatlan boldogság hatja át. Az apai
házban, a szobájában feküdt, az ágyon, Klára föléje
hajolt és közelében állott az anya és Lothar.

— Végre, végre ó, drága Nathanael... súlyos
betegségből gyógyultál ki... most ismét az enyém
vagy!

Lelke mélyéből így szólt Klára és átkarolta Natha-
naelt. Ennek pedig a fájdalomtól és a gyönyörűség-
től forró könnyel telt meg a szeme és mélyen föl-
sóhajtott:

— Klára... az én Klárám!

Zsigmond lépett be, aki a nagy bajban hűségesen
kitartott a barátja mellett. Nathanael kezét nyuj-
tott neki:

— Te hű testvér, mégsem hagytál el.

Az örület minden nyoma eltűnt és az anya, a ked-
ves és a barátok gondos ápolása csakhamar talpra-
állította. Időközben betért a házba a szerencse, mert
meghalt egy öreg zsugori nagybácsi, akitől senkisé-
m remélt semmit és jelentékeny vagyonon kívül, kelle-
mes vidéken, a város közelében, kis birtokot is hagyott
az anyára. Oda akart költözni az anya, Nathanael
Klárájával, akit most már feleségül óhajtott venni
és Lothar. Nathanael szelídebb, gyermekesebb lett,
mint bármikor volt és most ismerte csak meg igazán
Klára égien tiszta, fönséges lelkét. Senki a legcseké-
lyebb elszólással sem emlékeztette őt a multra. Csak
amikor Zsigmond elbúcsúzott, mondta Nathanael:

— Istenemre, testvér! veszedelmes úton voltam,
de egy angyal jókor visszavezetett a világosságba!...
Ó, hiszen Klára volt!...

Zsigmond nem engedte tovább beszélni, mert attól
félt, hogy mély sebet ejtő emlékek nagyon világosan

és lángolóan juthatnának az eszébe. Eljött az idő, amikor a négy boldog ember ki akart költözni a birtokoskára. Délidőben a városban jártak. Egyet-mást bevásároltak. A városháza magas tornya óriási árnyékát a piactérre vetette.

— Ejnye — mondta Klára, — menjünk ide föl még egyszer és nézzünk el a messzi hegységbe!

Egy-kettőre meg is tették. Nathanael és Klára fölment a toronyba, az anya a cseléddel hazament és Lothar, aki nem volt hajlandó annyi lépcsőt mászni, lenn várakozott. A két szerelmes karöltve állott a torony legmagasabb erkélyén és eltekintett az illatos erdők felé, amelyek mögött mint valami óriási város, a kék hegység emelkedett.

— Nézd csak azt a különös kis szürke bokrot, amely mintha felénk közelítene, — mondta Klára.

Nathanael ösztönszerűen oldalzsebébe nyúlt; benne találta Koppola messzilátóját, oldalt nézett... Klára állott az üveg előtt!... Erre görcsösen megvonaglottak az erei... halotthalványan rámeredt Klárára, de vérbenforgó szeméből csakhamar tűz sziporkázott, mint az üldözött állat, ijesztően fölordított; azután nagyot ugrott és közben borzalmasan nevetve, éles hangon kiáltotta: «fababácska, forogj... fababácska, forogj...» és hatalmas erővel megragadta Klárát és le akarta vetni a magasból, de Klára kétségbeesett halálfélelmében erősen belekapaszkodott a korlátba. Lothar hallotta az őrült dühöngését, hallotta Klára aggodalmas kiáltását, ijesztő sejtés járta át, fölrohant, a második lépcső ajtaja zárva volt... erősebben hallatszott Klára jajveszékelése. Dühében és aggodalmában esztévesztve, nekiugrott az ajtónak, amely végre föl pattant... Halkabb és halkabb lett Klára hangja:

— Segítség... mentsetek meg... mentsetek...
Hangja elhalt a levegőben.

— Vége van... az őrült megölte, — kiáltotta Lothar.

Az erkélyre szolgáló ajtó becsapódott. A kétségbeesés óriási erőt adott neki, az ajtót kiemelte a sarkából. Nagy ég... Klára, akit Nathanael megragadott,

az erkélyen kívül, a levegőben függött . . . már csak félkézzel kapaszkodott a vasrúdba. Lothar, mint a villám, elkapta testvérét, visszahúzta és ugyanabban a pillanatban öklével arcába csapott a dühöngőnek, aki visszatántorodott és elbocsátotta halálraszánt zsákmányát.

Lothar, elájult testvérével a karjában, lerohant . . . Meg volt mentve . . . Nathanael tovább dühöngött fönn az erkélyen, nagyokat ugrott és kiáltozott :

— Tűzkör, forogj . . . tűzkör, forogj !

A vad kiáltozásra összefutottak az emberek, akik közül mint óriás, kimagaslott Koppéliusz ügyvéd, aki éppen a városba érkezett és egyenesen a piacra ment. Többen föl akartak menni, hogy lefogják a dühöngőt, de Koppéliusz nevetve mondta :

— Haha, várjatok csak, majd lejön az maga is . . .

És mint a többiek, ő is fölnézett. Nathanael egyszerre csak, mintha megmerevedett volna, megállott, lehajolt, észrevette Koppéliuszt és ezzel a sikító kiáltással : «szépet szemje . . . szépet szemje» átugrott az erkély kerítésén. Amikor Nathanael szétúzótt fejjel a kőburkolaton feküdt, Koppéliusz eltűnt a tömegben.

Néhány év múlva akadtak, akik azt állították, hogy egy távolabbi vidéken látták Klárát, aki egy jóképű férfi kezét fogva, szép falusi ház ajtaja előtt ült és előtte két vidám fiúcska játszadozott. Ebből azt lehetne következtetni, hogy Klára még megtalálta a csendes házi békét, amely illett derült életvidám lelkéhez és amit a magával meghasonlott Nathanael sohasem adhatott volna meg neki.

TARTALOM.

	Lap
Brambilla hercegnő	I
✓ Diótörő és egérkirály	131
✓ A homokos ember	197

